

SELÇUK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
ARKEOLOJİ - SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

ANADOLU'DA ALABASTRONLAR

42496

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. LEVENT ZOROĞLU

HAZIRLAYAN

HATİCE YILMAZER

KONYA - 1995

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	ix

Birinci Bölüm

KAVRAMLAR

(1-34)

I. ETİMOLOJİ	1
II. ALABASTRONUN İŞLEVİ	2
III. MALZEME	6
IV. BİÇİM	8
V. KULLANIM ALANLARI	14
VI. ALABASTRON ÜZERİNDEKİ BETİMLEMELER	18
VII. VAZOLAR ÜZERİNDEKİ ALABASTRON BETİMLEMELERİ	27
VIII. LEKYTHOS, ARYBALLOS	33

İkinci Bölüm

ALABASTRON TIPLERİ, BİÇİMSEL GELİŞİM VE KRONOLOJİ

(35-124)

I. İ.Ö. II. BİN YIL VE ÖNCESİNDE ALABASTRONLAR	35
1. MISIR, MINOS, MİKEN ALABASTRONLARI	35
II. İ.Ö. I. BİN YILDA ALABASTRONLAR	45
1. KORİNT ALABASTRONLARI	46
A) Geç Protokorint Dönemi Alabastronları	47
B) Geçiş Dönemi Alabastronları	51
C) Erken Korint Dönemi Alabastronları	54
D) Orta Korint Dönemi Alabastronları	65
E) Geç Korint Dönemi Alabastronları	72
2. ATTİKA ALABASTRONLARI	76
3. İTALYA ALABASTRONLARI	99
A) İtalyan - Korint Alabastronları	99
B) Kolumbus Alabastronları	100
C) Güney İtalya Alabastronları	103
4. DOĞU YUNAN, EGE ADALARI VE BATI ANADOLU ALABASTRONLARI	108
A) Kadın Formlu Alabastronlar	112
B) Andros Alabastronları	113
5. DÖRDÜNCÜ YÜZYIL ALABASTRONLARI	115

üçüncü Bölüm
ANADOLU'DA ALABAŞTRONLAR

(125-164)

SONUÇ

(165-174)

BİBLİYOGRAFYA

175

ÇİZİMLER LİSTESİ

183

RESİMLER LİSTESİ

188

ÇİZİMLER

RESİMLER

ÖNSÖZ

Adı ve biçimiyle bize kadar gelen bir kap türü de alabastrondur. Alabastron ile ilgili araştırmalar, F. Johansen ile başlar. F. Johansen, "Les Vases sicyoniens" adlı eserinde i.Ö. 8. ile 7. yüzyıl ortası arasındaki Korint seramiklerini incelemiştir. Payne 1931'de yayınlanan "Necrocorinthia" adlı eserinde incelemelere devam etmiştir. Takiben 1936'da H. Angermeier, "Das alabastron" isimli doktora tezini yayınlamıştır. Bugüne kadar bildiğimiz sadece alabastronu kapsayan tek eser budur. Diğerleri makaleler şeklinde çeşitli çalışmalardır. Angermeier, doktora tezinde eksiklikler olmakla birlikte alabastron tiplerine değinir ve yoğunlukla Attik tipi süslemesi üzerinde durur. L.J. Elferink, lekythos(1934) adlı eserinde kısaca alabastrona da değinir. E. Vanderpool, 1939'da yayınlanan Hesperia(Band 8)'daki "An Alabastron by the Amasis Painter" adlı makalesinde, siyah figürlü, ilk Attik alabastronunu anlatır. E. Götte 1957'de yayınlanan, "Frauengemachbilder in der Vasenmalerei des fünften Jahrhundert" adlı eserinde alabastron üzerindeki konular da değinir. D.A. AMYX, The Attik Stelai (Hesperia 27, 1958) ve "The Alabastron of Oinante", (AM 76, 1961) adlı makalelerinde kısaca alabastron gelişimini ve bir korint alabastronunu inceler. U.Knigge, "Ein rotfiguriges Alabastron aus dem Keramikos" (AM 79, 1964) adlı makalesinde, Attik tipi form gelişimine kısaca değinip, süsleme konusu üzerinde durur. K. Schauenberg, "Unteritalische Alabastra" (JDI, 87, 1972) adlı makalesinde ayaklı alabastronları uzunca ve ayrıntılı bir şekilde anlatır. I.Wehgarter, 1983'de yayınlanan "Attisch Weissgrundige Keramik" adlı eserinde Attika tipi alabastronları süsleme tarzlarına göre

gruplar. Ayrıca H. Lohmann, W. Hornbostel, E.W. Karydı, R. Lullies, J. Fink konu ile ilgili diğer araştırmacılar arasında sayılabilir. Johansen ve Payne ayrıntılı olarak çalışmışlardır.

Yukarıda alabastron ile ilgili çalışmalarına değinmeye çalıştığımız araştırmacılar, genellikle figürsel süsleme üzerine yoğunlaşmışlardır. Alabastronun tüm dönemler içinde oluşturduğu tipleri ve biçimsel gelişmeyi topluca inceleyen, ayrıca ayrıntılı ve tüm soruları açıklayan bir araştırma henüz yoktur.

Bu çalışmada, alabastronların işlevlerini tamamladıkları ve Anadolu'da da sıkça rastladığımız İ.Ö. 4. yüzyıla kadar bir gelişim seyri izlemeyi amaçladık. Bu konuyu seçmemdeki en önemli etken, tez danışmanım Sayın Doçent Doktor Levent ZOROĞLU'nun Kelenderis'teki kazılarında ortaya çıkan alabastronlardır. Bugün Anamur ve kısmen Silifke Müzesi'nde bulunan bu kapların yanı sıra Mersin ve Adana Müzeleri'nde ilginç ve incelenmemiş alabastronların bulunması da konu seçimi açısından etkili olmuştur. Beni teşvik eden ve her konuda yardımlarını esirgemeyen hocam sayın Doç. Dr. Levent ZOROĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, her zaman yardımlarını gördüğüm sayın Arş. Gör. Nurettin ARSLAN'a da çok teşekkür ederim. Kaynaklarımı temin ettiğim kurumlar arasında özellikle yoğun olarak çalıştığım Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Anamur, Silifke, Mersin, Adana Müzeleri yetkililerine teşekkür ederim.

Hatice YILMAZER

KISALTMALAR

- ANGERMEIER, Alabastron : H.E. Angermeier, Das Alabastron, Giessen, 1936
- ATIK, AKC : S. Atik, İ Kalıp Tekniği ile Yapılmış Anadolu Kaynaklı Cam Kaplar, 1. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988, TřCFAS Belge ve Bilgi Merkezi, İstanbul, 1990
- BAZANT - BOUZEK, CVA Prague 1 : J. Bazant - J. Bouzek, CVA Tchechoslovaquie, Prague Musee Nationale, Fas.1, 1990
- BEAZLEY - PAYNE, CVA Oxford 2 : J.D. Beazley - H.G.G. Payne and E.R. Price, CVA Great Britain, Oxford Ashmolean Museum, Oxford Fas.2, Oxford, 1931
- BIELEFELD, CVA Altenburg 1 : E. Bielefeld, CVA Deutschland Altenburg Staatliches Lindenau Museum, Altenburg B.1, Berlin, 1959
- BLOMBERG - HELAND, CVA Stockholm 1 : M. Blomberg - M. Heland, CVA Sweden Medelhausemuseet and National Mus. Stockholm Fas.1, Stockholm, 1983
- BRÜMMER, CVA Hamburg 1 : E. Brümmer, CVA Deutschland Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg B.1, München, 1976
- BUROW, CVA Tübingen 5 : J. Burow, CVA Deutschland, Tübingen Antikensammlung des Archäologischen Instituts der Uni. Tübingen B.5, München 1986
- CHASE - PEASE, CVA USA 8 : G.H. Chase - M.Z. Pease, CVA USA, Fogg Museum and Gallatin Collections, USA Fas.8, Massachusetts, 1942
- DEPERT, CVA Frankfurt am Mein 1 : K. Deppert, CVA Deutschland Frankfurt am Main B.1, München, 1964
- FIRATLI, HKK : N. Fıratlı, Y. Akat, H. Kocabaş, Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu, Cam Eserler Kataloğu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Müze Sergi ve Koleksiyon Kataloğları Dizisi 2, İstanbul, 1984
- FURUMARK, MP : A. Furumark, The Mycnean Pottery Analysis and Classification, Stockholm, 1941
- GJERSTAD, GAP : E. Gjerstad, Greek Geometric and Archaic Pottery Found in Cyprus, Stockholm, 1977

- GÖTTE, FV : E.K. Götte, Fraungemachbilder in der Vasenmalerei des Fünften Jahrhunderts, Aachen, 1957
- GÖTTE, CVA Stuttgart 1 : E.K. Götte, CVA Deutschland Stuttgart, Württembergisches Landesmuseum, Stuttgart B.1, München, 1965
- HAFNER, CVA Karlsruhe 1 : G. Hafner, CVA Deutschland, Karlsruhe Badisches Landesmuseum B.1, München, 1951
- HARDEN, GRG : D.B. Harden, Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, Vol.I, London, 1981
- HOPPIN - GALLATIN, CVA USA 1 : J.C. Hoppin - A. Gallatin, CVA USA, Hoppin and Gallatin Collections, Fas 1, 1926
- ISLER, CVA Schweiz 2 : H.P. Isler, CVA Schweiz, Zurich, Öffentliche Sammlungen von Hans Peter Isler, Schweiz Fas.2, Zurich Fas 1, Bern 1973
- JOHANSEN, VS : K.F. Johansen, Les Vases Sicyoniens, Roma, 1966
- KANOWSKI, CCG : M.G. Kanowski, Containers of Classical Greece, New York, 1983
- KENNER, CVA Wien 1 : H. Kenner, CVA Deutschland Wien Uni. B.1, München, 1942
- KOBLE, CVA Mainz 1 : A.B. Koble, CVA Deutschland Mainz Romisch-Germansches Zentral Museum, B.1, München, 1977
- KURTZ, AWL : D.C. Kurtz, Athenian White Lekythoi, Oxford, 1975
- LOHMANN, GUV : H. Lohmann, Grabmäler auf Unteritalischen Vasen, JdI.7, Berlin
- LÜCKEN, CVA Schwerin 1 : G. Lücken, CVA Deutschland Schwerin Staatliches Museum, B.1, Berlin, 1972
- MOIGUARD, CVA Great Br. 16 : E. Moiguard, CVA Great Britain, The National Museum of Scotland, Edinburg, Great Britain Fas 16, Oxford, 1989
- MÜLLER, CVA Leipzig 1 : W. Müller, CVA Deutschland Leipzig Archäologische Institut der Karl-Mark Uni. Leipzig B.1, Berlin, 1959
- PAYNE, NC : H. Payne, Necrocorintia, A Study of Corinthian Art in the Archaic Period, Oxford, 1931

ROHDE, CVA Gotha 1 : E. Rohde, CVA Deutschland Gotha
Schlossmuseum, Gotha B.1, Berlin, 1964

SCHAUENBURG, CVA Heidelberg 1 : K. Schauenburg, CVA Deutschland
Heidelberg Uni. B.1, München, 1954

SMITH, CVA California 1 : H.R.W. Smith, CVA USA, University of
California, Fas 1, Massachusetts, 1936

WEHGARTNER, AWK : I. Wehgartner, Attisch Weissgrundige Keramik
Maltechniken, Werstätten, Formen, Verwendung,
Keramikforschungen V., Mainz am Rhein, 1983

WEISS, CVA Karlsruhe 3 : C. Weiss, CVA Karlsruhe, Badisches
Landesmuseum, Karlsruhe B.3, München, 1990

Bunların dışındaki kısaltmalarda Archäologische Anzeiger
1985, 257-264 esas alınmıştır.

Metin ve Katalogda Kullanılan Diğer Kısaltmalar

h : Yükseklik
a.ç. : Ağız çapı
b.ç. : Boyun çapı
ç : Çap
e.b.ç. : En büyük çap
d.ç. : Dip çapı
env. no: Envanter numarası
Lev. : Levha
NM : National Museum
B : Band
fas. : Fasikül
res. : Resim
k.y. : Kulp yüksekliği
mus(z). : Müze
vol. : Volume

GİRİŞ

Yapılan araştırmalar sonucu ele geçen buluntular, insanların i.Ö. 3.bin yılda Mısır'dan başlamak üzere, güzel kokuları bazı kaplara koyarak saklayıp kullandıklarını gösteriyor. Şüphesiz bu tarihten önce de güzel kokulara ilgi gösterilmişti. Bilgilerimiz Mısır'dan itibaren başlıyor. Günümüze kadar süren bu yolda, Antik Çağda "Alabastron" olarak anılan parfüm ve krem kaplarının hangi aşamaları geçirdiğini araştırmak ilginç bir konu sayılır. Ancak kaynak taramalarım sırasında araştırmacıların, alabastronlarla, Antik Çağın bazı kap türlerinden daha az ilgilendiklerini gördüm.

Alabastron, 2.bin yılının ortalarından sonuna kadar Minos ve Miken uygarlıklarının da sevilen kaplarından olmuştur. Bu kaplar, geniş ağızları, kalın boyun ve karınlı gövdeleriyle Mısır modelini sürdürürler.

Takiben Korint'te 7.yüzyılın ortasından biraz önce, Protokorint dönemin orta safhasında ortaya çıkarlar. Uzun süre Protokorint seramiğın kuzey doğu Peloponnes'de yapıldığı zannedilmişti. F.Johansen, protokorint seramiğın merkezini Sikyon olarak göstermiştir. Payne'e göre protokorint vazolar Korint'te yapılmıştır. Payne, Korint'te Amerikan kazılarında bulunan protokorint geometrik dönem kaplarına göre, protokorint seramiğın merkezinin Sikyon değil, Korint olduğunu ileri sürmüş ve bugüne kadar kabul edilen Korint kronolojisini kurmuştur.

Alabastron biçimi Korint'e adalar yoluyla doğudan kaynaklanan bir biçim olarak girmiştir. Armut biçimli, delikli tek kulplu Korint tipi 7. yüzyılın sonunda çok popüler olur. 6. yüzyılın ortasında Attika'da ince, uzun, oval gövdesi ve omuzun altında deliksiz çift kulp çıkıntısıyla yeni bir formda karşımıza çıkar ve 5. yüzyılın ortalarına kadar sıkça rastlanır. Bu tarihten sonra tekrar Helenistik devirde görülür. Tüm Akdeniz havzasına yayılan bir kap türü olmuştur.

Alabastron parfüm kabı olmasının yanısıra, çok değerli bir mezar armağanıdır. Çoğunlukla kadın mezarlarında görülür. Özellikle İ.Ö. 5. yüzyılda parfüm koymak için değil, ölüye sunulan bir armağan olmak üzere yapılmışlardır. Alabastronların kilden yapılanları, genellikle kadınlarla ilgili konularla süslenmiştir. İ.Ö. 5. yüzyılın ortalarına doğru figürlü alabastronlara nadiren rastlanır. İ.Ö. 4. yüzyılda genellikle süssüzdürler. Anadolu'da yoğun ve yerli yapım olarak İ.Ö. 4. yüzyıl mezarlarında sıkça rastlanır.

Çalışmamızın birinci bölümünde alabastronlarla ilgili kavramlara değineceğiz. İkinci bölümde ise, alabastronların biçimsel gelişimini inceleyip, üçüncü bölümde çeşitli müzelerde bulunan alabastronların katalogunu vererek, Anadolu'da alabastronların değerlendirilmesini yapacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMLAR

I. ETİMOLOJİ

Alabastron sözcüğünün menşei hakkında çeşitli görüşler vardır. Ussing tarafından temsil edilen görüş, kabın menşe olarak imal edildiği maddeye göre adını aldığını ifade ediyor⁽¹⁾. Suidas'ın verdiği etimolojik alabastron tanımı kulpu olmayan, yani "a-labe" a:...sız, labe: bir kulp olmak üzere kulpsuz anlamına geliyor⁽²⁾. Etimolojik anlamı bir yana bırakırsak, kulpsuz ifadesi tüm alabastronlar için doğru bir açıklama sayılmaz. Başka bir etimoloji, Mısır'da Bubastos'un tanrıçası olan Ebaste ile bütünleştirir. Bu öneriye göre ismin anlamı "Ebaste Vazosu" olacaktı⁽³⁾.

Sözcüğün menşei ile ilgili olarak kesin bir açıklama bulunamamış olmasına rağmen, alabaster, bu kabın Yunan dünyasına girişinden önce kesinlikle tanındığı için adını bu materyalden aldığını söylemek yanlış olmasa gerek. Ayrıca alabastron sözcüğünün Yunan kökenli olmadığı bilinmektedir⁽⁴⁾. Kap türü olarak da Yunan kökenli değildir. Sözcüğün menşei kabın ortaya çıktığı yerde aranmalıdır. Alabastron ilk kez İ.Ö. 3. bin yılda

- 1) C.H. Daremberg, E. Saglio, Dictionnaire des Antiquites Grecques et Romaines, 1873, 176
- 2) Kanowski, CCG, 1983, 16
- 3) Kanowski, a.g.e., 16
- 4) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 7

Mısır'da ortaya çıkmıştır. Nil nehrinin doğusunda, çevresinde topaz ve alabastrit bulunan Alabastron adında bir şehir vardır⁽¹⁾. Mısır'da yapılan ilk alabastronlar da alabasterdendir. İsim, Yunan alabastronlarına da örnek olmuş alabasterden yapılmış. Mısır parfüm kaplarıyla ilgili olmalıdır. Böylece Ussing'in temsil ettiği görüş geçerlilik kazanır. Karınlı veya kese formu, yarım küre biçiminde dipli dar boyunlu ve geniş ağız diski olan, antikitede de olasılıkla bugünkü gibi alabastronlar olarak tanınan kaplar, literatür belgelerine, kapların üzerlerindeki yazıtlara ve vazo resimlerindeki tasvirlerle göre öncelikle kadınlara parfüm kabı olarak hizmet ediyorlardı⁽²⁾. Aynı zamanda çok önemli bir mezar hediyesiydi.

II. ALABASTRONUN İŞLEVİ

Alabastronlar, mezar alanını, özellikle de bir bayanının dinlenme yerlerini gösterirler. Fakat çoğu kez iddia edildiği gibi, sadece kadın dünyasını temsil edemez. Çünkü bu kap bir mezar hediyesidir. Tasvirlerde erkeklerin aediculalarında veya erkek ölümlerin heroonlarında da bulunur. Eger bir heroonda zırh, kalkan ve silahlar tasvir edilmişse, bu, mezarın sahibinin erkek olduğu anlamına gelir. Alabastronu bir çok durumda olduğu gibi daima kadın ölümlerin bir simgesi olarak düşünmek uygun değildir.

1) RE., B.I,1, 1893, 1272.

2) Wehgartner, AWK., 1983, 112

5. yüzyılda kesinlikle kadın mezarlarında gördüğümüz alabastron için 4. yüzyılda aynı şeyi genelde geçerli olarak göremiyoruz⁽¹⁾.

6. yüzyıl toprak alabastronları günlük kullanımda parfüm kabı olarak yerini alırken, 5. yüzyıl alabastronlarının aynı amaca hizmet ettikleri söylenemez. Toprak alabastron, 5. yüzyılda sadece bir tören eşyası olarak kullanılmış olmalıdır. Rodos mezarlarından çıkan buluntulardan gerek Korint, gerekse Mısır (daha sonra Attik) alabastronunun oldukça erken zamandan beri sevilen bir mezar hediyesi olduğunu biliyoruz⁽²⁾. Beyaz zeminli ve toprak zeminli, daha doğrusu kırmızı figürle boyalı alabastronların birlikte büyük çıkışları (beyaz zeminli boyalı parçalar fazladır) sadece çok az bir bölümüne yıldız eklenmiş, figürlerle süslenmiş alabastronlar, özellikle hava geçirici olduğundan ve bu nedenle cam ve taş alabastronlara göre kokulu maddelerin saklanması daha az uygun olduğundan, pratik düşünce Attik toprak alabastronlarının büyük miktarda kullanım kabı olarak kullanılmadığını ortaya koyar⁽³⁾. 5. yüzyıl için genellikle mezardaki alabastronları canlandıran beyaz zeminli lekythoslar bilgi vermektedir. Ayrıca bu çizimlerden alabastronun sadece kadın mezarlarında kullanıldığı ve mezara konulduğu ve alabastronun geriye dönük olarak sadece bir kadın eşyası olduğu ortaya çıkar. Diğer taraftan kadının düğün eşyalarının da mezara

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 46

2) Angermeier, a.g.e., 45

3) Wehgartner, AWK, 1983, 113

konulduğunu bildiğimizden, alabastronun tipik bir düğün hediyesi olduğu da söylenebilir.

Aphrodit erotik, düğün ve mezarla ilgili alanlarda kıymetli kremlerin ve yağların hazırlanması ile sıkı sıkıya bağlantılı olduğu için aşağı italya toprak alabastronları onun çevresinin resimleriyle süslenmiştir. Tasvirlerdeki sepetler önemli bir ev eşyası ve sevilen bir düğün hediyesi olmakla beraber, mezarla ilgili alanda genel olarak ölümler için verilen hediyelerin içine konulduğu bir muhafazadır. Ve bu nedenle erkek mezarlarında da rastlanabilir. Naiskos'da silah olması bir savaşçı mezarına işaret eder, ancak bundan da öte belli bir kahramanlık eğilimini içerir⁽¹⁾.

430'dan sonra Atina'da figürlerle süslü alabastronlar nadir bulunur⁽²⁾. Figürlerle süslü alabastronların ortadan kalkması ve lekythos içinde erimesi, lekythosun zamanla tamamen alabastronun yerine geçmesini Angermeier şöyle açıklıyor⁽³⁾: lekythos 5. yüzyılın ilk yarısında cenaze kurbanı için gerekli yağ kabı iken, alabastron ölümlerin kremlenmesi için gerekli güzel kokuları içeriyordu. 460 yılından sonra alabastronun işlevi lekythosunkiyle birleşti ve ortaya az miktarda değerli bir parfümün içine konulmasına yarayan, ek parçasıyla (ayak) lekythoslar

1) Lohmann, GUV, 172

2) Schauenburg, JdI 87, 1972, 269

3) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 45

çıktı. Aynı zamanda, beyaz zeminli lekythoslar üzerindeki çizimlerde görülen figürlü süslemelere sahip olmayan alabastronlar da vardır ve bunlar kesinlikle topraktan yapılmamışlardır.

Bundan sonraki zamanda görülen boyalı cenaze töreni kabı kesinlikle lekythosdur. Bu durum öylesine aniden ortaya çıkmıştır ki, alabastronun yok olması veya modasının geçmiş olmasından söz edilemez. Neredeyse figürlerle süslü alabastronlar cenaze törenlerinde yasaklanmıştır. 4. yüzyılda neredeyse tamamen lekythosların yerini alan alabastronun vucüt bakımı ve ölü törenlerinde kullanıldığı bilinmektedir. Attik beyaz zeminli lekythoslarının mezar kültürüyle ilgili sahnelerde ve kırmızı figürlü prothesis canlandırmalarında, lekythoslara oranla az sayıda olmakla beraber alabastron tasvirlerine de rastlanır. Ziyaretçiler tarafından mezara sunulan alabastronlar, Apulia mezar kültürü sahnelerinde de en sık rastlanan hediyelerdir. Alabastronlar çoğunlukla mezara dayanmış durumdadır ya da Naiskos'un içinde ölünün yanındadır. Monumental alabastron tasvirleri bilinmiyor⁽¹⁾.

450 civarında (Attika dışında da) daha sonra Hellenistik devirde tekrar ortaya çıktıkları için tamamen ölmezler⁽²⁾. İ.Ö. 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen alabasterden mükemmel alabastron örnekleri, Atina'da Agora bölgesi dışında kadınlara

1) Lohmann, GUV, 159

2) Schauenburg, JdI 87, 1972, 269

ait bir grup mezarda bulunmuştur⁽¹⁾. 5. yüzyılın sonunda Attik toprak alabastronları hala üretiliyordu, fakat bu üretim alabaster ve camın çok popüler ithal örnekler olduğu bir zamanda olmalıdır⁽²⁾. 4. yüzyılda kısmen piyasadan çekilen bir tür olmasına rağmen alabastron, Aşağı İtalya'da bir ayak eklenmek suretiyle yeni bir parlak devir yaşamıştır.

III. MALZEME

Bilinen ilk alabastronlar, alabaster denilen taştan yapılmışlardır. Mısır'da çok rastlanan bu materyal güzel damarlarıyla olduğu gibi işlenişindeki kolaylık sayesinde de bu kap için çok uygundu. Taş, basit araçlar yardımıyla oyulabiliyor ve her zaman istenen form verilebiliyordu. Öte yandan alabaster içeriğini kesinlikle taze tutuyordu⁽³⁾ ve parfümlerin korunması için özellikle uygun olarak görülüyordu.

Alabaster küçük taneli gips veya kalkerdir ve eski çağda Girit'te, Mısır'da ve Ön Asya'da (Kapadokya) bulunmuştur⁽⁴⁾. Küçük kapların yapımına çok uygundur. Girit'te orta Minos çağından itibaren artan bir oranda duvar kesme taşları, ortostatlar, süs kaplar, lambalar için de kullanılmıştır⁽⁵⁾. Günümüzde bu taş

1) D.A. Amyx, Hesperia, Vol.27, 1958, 217

2) Amyx, a.g.e., 217

3) H. Koşay - H. Vary, Türk AD, Sayı XXI, 1974, 81

4) L.J. Elferink, Lekythos, 1934, 17

5) Elferink, a.g.e., 17

sanatının eski insanların hiç bir şekilde ayırtedemeyecekleri pek çok değişik türleri vardır. Gerçek alabaster süt beyazı damarlı, sarımsı beyaz, mermerden sadece yapısıyla ayrılan bir karbonatlı kalkerdir. Biraz farklı renk tonlarıyla Onyx diye de adlandırılabilir (Plinius N.H.XXXVI,59). Alışılmış olarak böyle tanınan alabaster,küçük taneli gips veya potasyum sülfatlı kalkerdir. Biraz serttir ve gri kahverengimsi damarlara sahip olabilir.

Alabasterin yanısıra mermer, fayans⁽¹⁾, çeşitli metallerden⁽²⁾ ve topraktan, 6. yüzyılın ortasından itibaren özellikle camdan yapılmışlardır. Ahşaptan yapılanlar da vardır⁽³⁾. Alabastron formu üfleme suretiyle yapılan camcılığın en basit ürünüdür. Özellikle çok renkli çalışma ile ifade edilen cam tekniğinin gelişimi, bulunan örneklerin büyük bir çoğunluğundan anlaşıldığı gibi alabastrona da yaramıştır. Camdan yapılan en eski alabastronlar Fenike ihracı olan kaplardır⁽⁴⁾.

Topraktan yapılan alabastronların zeminde durma yüzeyi bulunmaması(sadece Kolumbus alabastronları diye bilinen bir tipte vardır) çömlekçi için birinci zorluktur. Çömlekçinin, yuvarlak dibi sayesinde çark tekniğine uymayan böyle bir kabı da yapması gerekir. Bu kabın topraktan şekillendirilmesi, alabaster veya cam alabastronların üretilmesinden daha zordur. Kabın alt

1) D.F. Grose, The Toledo Museum of Art Early Ancient Glass, 1989.111, fig.56

2) Grose, a.g.e., 111, fig.58 (gümüş)

3) bkz., G. Kopcke, AM 82, 1967, Lev.65 (Samos Heraionu'ndan)

4) R.E. 1893, B.I,1, 1273

yuvarlaklığını elde etmek için, düzgün bir şekilde kesilmiş bir kalıba ihtiyaç vardır. Altar ressamı, Pasiades gibi aynı atölyenin toprak alabastronları, sadece belli bir kalıbın varlığıyla açıklanabilecek şekilde aynı form tipi gösteriyorlar⁽¹⁾. (Bu konuyla ilgili olarak bkz. s. 155)

Daha büyük bir problem, boynun darlığında olduğu gibi, çok dar kap gövdesinin elde edilmesinde de görülüyor. Angermeier'e göre, bunun için eski çağda, bugün de çömlekçiler tarafından kullanılan sünger sopa denilen bir araç kullanılmıştır⁽²⁾. Bunun anlamı şudur; bir çubuğun ucuna küçük bir sünger bağlanır, ıslatılır ve bununla elle yapılması mümkün olmayan, istenilen her şişkinlik kaba kazandırılabilir. Omuz çıkıntısı da bununla gayet kolay bir şekilde yapılabilir.

IV. BİÇİM

Alabastron biçimleri ve boyları, dönemlere göre değişiklik gösterir. Alabastron formunu Plinius (NH IX, 113, XXI, 14), zamanının (İ.S. I. yy.) en çok kullanılan şişeleri olarak hanımların kulaklarında taşıdıkları armut biçimli incilerle ve gül goncasıyla kıyaslayarak anlatıyor. Alabastron, genel olarak tanımlamak gerekirse, ağzında düz daire şeklinde bir disk

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 9

2) Angermeier, a.g.e., 9-10

bulunan, boynu keskin bir şekilde daralan, armut biçiminde gövdesi olan bir kaptır. Düz ağız kenarlı, dar ağızlı, kısa boyunlu ve yuvarlak diplidir. Kaplar öncelikle günlük hayatta kullanıldıklarından, biçimleri de kullanım amaçlarına göre gelişmiştir. Alabastron, içinde parfüm gibi değerli bir maddeyi barındırdığı için, su testisi gibi büyük bir kap olması beklenemez. Kadınlar yanlarında taşıdıklarından dolayı, taşınabilir bir boyutta olmalıdır. Kullanım anında kabı kavrama zorluğu olmaması için oval biçimlidirler. Boyun da parfümü ziyan etmeden kullanma amacına uygun olarak dar yapılmıştır. Genellikle kulpsuzdurlar. Bazı alabastronların aryballosta olduğu gibi omuz hizasında bir ipin bağlanabildiği küçük kulakçıkları veya kulpları vardır. Kulplar, bir ip takılmak suretiyle kabın taşınmasını veya duvara asılmasını⁽¹⁾ sağlamakla birlikte, kapağı sıkıştırmayı da kolaylaştırırlar⁽²⁾, kapak olasılıkla bezden yapılmıştır. Taşımak için bir kulp deliği bulunmayan alabastronlar kabın boynuna takılan iplerle taşındılar. Bu ipler, ağaç veya deriden yapılmış özel bir tutamak yeriyle bitiyordu⁽³⁾. Alabastronun tabanı bazen ayakta durmasını sağlamak için oldukça düzleştirilmiştir. Bunlar Kolumbus alabastronu olarak adlandırılırlar⁽⁴⁾.

1) Wehgartner, AWK., 1983, 112

2) Murray, History of Ancient Pottery in two Volumes, Vol.1, 1905, 197

3) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 10

4) Schauenburg, JdI 87, 1972, 267

Tasvirlerde çoğunlukla taşıma ipi aracılığıyla duvara asılı olarak gördüğümüz yuvarlak dipli alabastronların saklanması için alabastratek⁽¹⁾ denilen küçük kutular vardı. Bunlar kimyacıların deney tüpleri rafı veya dolapların yumurta yerleştirme bölümleri gibi birkaç kabın yerleştirilebileceği, içinde yarım küre şeklinde birkaç oyuk bulunan ağaçtan⁽²⁾ yapılmış, bilinen tuvalet kutularına benzer kutulardı. Sözcüğün anlamı Pollux (X, 121) ve Suidas (Etymologicum Magnum, 55, alabastratek maddesi) tarafından verilmiştir ve bu gibi kutular, kırmızı figürlü⁽³⁾ vazo resimlerinde kullanılırken tasvir edilmiştir. Parthenon envanterler listesinde ağaçtan bir alabastratek ve gümüş zincirli (materyali bilinmiyor) bir diğeri kaydedilmiştir. (I.G. II², 1425, satır 265/66, 270). Ayrıca Demosthenes (XIX, 237) ağaçtan yapılmış örneklerle kaynak gösterirken, basit fakat saygın meslekler arasında alabastratek boyamacılığından da bahseder.

I.Ö. 3.bin yılda Mısır'da ortaya çıkan alabastron, geniş ağızlı, geniş kısa boyunlu ve karınlı bir form gösterir. Bu kapların dipleri, düzdür ve kulpsuzdurlar. "Torba biçimli" olarak adlandırılan bu dönem alabastronları, uzun ve kısa olmak üzere iki tipte incelenebilir. Alabasterden yapılmışlardır. Kısa tipte karın bölgesinde yatay oval bir bölüm olduğundan, basık bir

1) C.H. Daremberg, E. Saglio, Dictionnaire des Antiquites Grecques et Romaines, 1873, 177

2) H. Koşay, H. Vary, Türk AD. sayı XXI, 1974, 81

3) Beazley, EVP, 1947, 83

görüntüleri vardır. Uzun tipteki örnekler, ortalama 15-20 cm.'lik bir boya ulaşırken, kısa örnekler, 5-8 cm. civarındadır.

Mısır'dan sonra aynı tipin Minos ve Miken dönemlerinde de kilden yapıldıklarını görürüz. Bu dönemlerde kısa Mısır tipi, uzun tipten daha çok rağbet görmüştür. Yunanistan'da Miken'den sonra Korint'te yeniden, daha farklı bir tipte karşımıza çıkar. Ancak bu iki dönem (Miken ve Korint) arasında yaklaşık 400 yıl alabastron yapımı kesintiye uğramıştır.

Yunan seramiğinde esas itibariyle üç alabastron biçimi görülebilir:

Korint alabastronu, İ.Ö. 7. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmaktadır, yüzyılın sonuna kadar çok yaygınlaşır ve yaklaşık bir kuşak sonra ortadan kalkar⁽¹⁾. 7. yy.'ın sonlarından itibaren daha uzun alabastronların yaygınlaşmasına rağmen, ortalama yükseklikleri 7.5-10 cm.'dir. Düz daire şeklinde dudaklı, kısa boyunlu, hafif yuvarlatılmış dipli, armut biçiminde bir gövde kabın genel özellikleri olarak söylenebilir. Omuz çıkıntıları yoktur. Tek deliği bulunan kulp, ağız boyuna birleştirir⁽²⁾.

Doğu Yunan, Ege Adaları ve Batı Anadolu türü⁽³⁾ oldukça ince ve iğ biçiminde, kulpsuz bir kaptır. Düz, ince, dar ve

1) Cook, Greek Painted Pottery, 1972, 232

2) Angermeier, Alabastron, 1936, 14

3) Kanowski, CCG, 1983, 15

çember şeklindeki dudanın altında kaba oranla kalın bir boyun vardır. Dip sivridir. Çapı çok dardır (4 cm civarında). Boy uzundur (15-20 cm). Korint alabastronlarıyla aynı dönemdedir.

İ.Ö.6. yüzyılın ortalarında görülen Attik tipi alabastronlarda dudak ve boyun Korint tipine oranla inceler. Oval gövdeli ve yuvarlak diplidir. Belirli bir omuz teşkili ve omuzun altında her iki yanda küt kulp çıkıntıları vardır. Genellikle 10-20 cm uzunluğundadırlar. 6. yüzyılın sonlarından 5. yüzyılın ortalarına kadar Attika'da oldukça yaygındırlar⁽¹⁾.

Alabasterden veya diğer materyallerden yapılan alabastron, adıyla birlikte bütün Akdeniz havzasına geniş bir alana yayılmıştır. Farklı biçimleri olmasına rağmen alabastronun Mısır'dan kaynaklanan temel biçimi önemlidir.

Yunan seramiğinde, biri Korint diğeri Attika olmak üzere iki farklı tipte çıkış yapmıştır. Protokorint alabastronlar Payne'e göre direkt Mısır tipinden değil, doğulu (Asur) bir versiyonundan alınmıştır⁽²⁾. Kase biçimli gövdeli, konik ağzın altında delikli tek kulplu protokorint tipinden Korint tipine doğru gelişmiştir⁽³⁾. Angermeier, Protokorint ve Korint tipinin direk öncülerininin Mısır'da bulunduğunu belirtip, Guy Brunton'un Qau ve Badari kazılarında bulunan ve İ.Ö.2270-2100 yıllarına

1) Kanowski, a.g.e., 16.

2) Payne, NC. 1931, 270

3) D.A. Amyx, Hesperia, Vol.27, 1958, 215

verilen alabastronları örnek gösterir⁽¹⁾. Her iki durumda da Yunanistan'da görülen tip, yerel olarak ortaya çıkmamış doğudan kaynaklanmıştır. Öte yandan Attika'da ilk kez 6. yüzyılın ortalarında görülen alabastron biçimi, 5. yüzyılın sonuna kadar popüler olmuştur. Amyx'e göre Attika tipi direkt Mısır alabaster prototiplerinden taklit edilmişler ve Mısır tipinin çağdaş versiyonları olarak bu dönemde Yunanistan'da ortaya çıkmışlardır⁽²⁾. İki temel tip, Mısır alabaster kaplarından örneklenen iki kulakçıklı, kulpsuz tip ve Yunanistan'da az rastlanan düz dipli Kolombus tipi gelişmiştir (7. yüzyılın sonundan itibaren görülür). Kolombus tipinin yerine, 4. yüzyılda Güney İtalya'da gördüğümüz (yuvarlak) ayaklı alabastron geçer. En son isimlendirilmiş olan tip budur. Attika tipi, 6.yüzyılın ortasında Korint alabastronlarında olduğu gibi olasılıkla adalar üzerinden Attika'ya girmiştir. Buluntulardan anlaşıldığı üzere en önemli rolü Rodos oynamış olmalıydı, öyle ki, Rodos mezarlarında Attik alabastronlarıyla protokorint alabastronları birlikte bulunmuştur⁽³⁾.

Korint'ten sonra Atikka aracılığıyla alabastronun yeni bir formu benimsemesinin nedenini Angermeier, 6. yüzyılda egemen olan Korint ile Attika arasındaki rekabete bağlıyor⁽⁴⁾. Korint alabastronunun alabaster kaplardan tanınan, Yunanistan'da

- 1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 12
- 2) D.A. Amyx, Hesperia, Vol.27, 1958, 215
- 3) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 14
- 4) Angermeier, a.g.e., 14

genellenen tipine Attika'lı çömlekçiler bilinçli olarak karşı çıkarlar. Bu iki tür arasında bir senteze varılmaksızın Korint tipinin 6. yüzyılın ortalarında tamamen ortadan kalkmasından sonra Attik tipi tek başına egemen olur.

6. yüzyılın sonunda Attik alabastronlarında genel bir boy kısalması görülür. Minyatür diyebileceğimiz bu kapların boyları 8-10 cm civarındadır. 5. yüzyılın başından itibaren kap boyunda uzama söz konusudur, pek çok kap 20 cm lik bir boya ulaşmıştır.

V. KULLANIM ALANLARI

Alabastronlar, parfümlerin saklanması için yapılmışlardır. Kokulu yağ, krem ve parfümlerin sunulmasında kullanılmışlardır. Herodot (III.20), merhem için yapılmış bir kap olarak tanımlar. Vazo resimlerindeki tasvirlerde görüldüğü gibi, günlük kullanımda parfüm, bir çubukla (ağaç, gümüş de olabilir) veya spatula ile saça veya kişinin başka bir yerine uygulanır⁽¹⁾, veya kaptan alınan parfüm, alabastrona tipik bir form veren ağız diski üzerinde oğulur ve sürülürdü⁽²⁾. Genellikle kadınlar tarafından kullanılan alabastronun zaman zaman palestralarda sporcular tarafından da banyo sonrasında kullanıldığı bilinmektedir. Alabastronlar sadece parfüm kabı olarak değil,

- 1) D.A. Amyx, Hesperia Vol 27, 1958, 216, bkz., Beazley, ARV, 1963, 695, 1, Beazley, EVP, 1947, 78, Lev.XIX, 2
- 2) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 10

aynı zamanda, mezarla ilgili alanlarda da önemli rol oynamışlardır. Alabastron, 5. yüzyılda ölü kültüründe Yunanistan'da Lekythos gibi kullanım görmüştür. Bu kaplar ölü merasimlerinde kullanılan sıvı parfümler için yapılmıştır⁽¹⁾. Defin ve ölü adetlerinde bu kaplar ve yağlar, ölünün gömülmeden önce yıkanmasında ve kremlenmesinde, ölünün üzerine su serpilmesinde ve mezar hediyesi olarak kullanıldılar⁽²⁾. Kaplar, pek çok tasvirde tabuta konmuş ölünün etrafına dizilmişlerdir. Mezar hediyesi olarak hayatta iken zevkine varılan hoş şeylerin devamını sağlama görevi olan bu yağların, bahsedilen kullanımlarının sebepleri ne kadar değişik olursa olsun, ölü kültüründe kullanımı oldukça yüksek bir uygarlık basamağı koşuluna bağlıdır. Geç Minos mezarlarında bulunan 18. hanedan Mısır alabastronları, parfümlenmiş yağların bu zamanda mezara hediye olarak verildiklerini kesinleştirirken, eski Roma ölü kültüründe bu yağın kullanımı henüz gelenekselleşmemiştir⁽³⁾. Kabın kendisi gibi içindekinin de kökeni olasılıkla Mısır'dı ve Plinius (N.H. XIII. 8;XIII 12) tarafından çeşitli yağların üreticileri arasında sayılmıştı. 5. yüzyılda Yunanistan'da çok kullanılan alabastronlardaki parfümlenmiş yağı sadece literatürdeki pek çok kaynaktan değil sanattaki pek çok takdimden de tanıyoruz⁽⁴⁾.

1) Schauenburg, JdI 87, 1972, 288

2) Lohmann, GUV, 160

3) Lohmann, a.g.e., 161

4) Amyx, Hesperia, Vol.27, 1958, 215

Schauenburg'un belirttiği gibi bu kaplarda sık sık Aphrodit'le ilgili tasvirler de yer almıştır. İtalyan alabastronlarından figürlü olanları genellikle Aphrodit'i veya kadın dünyasını kapsayan konularla süslenmiştir⁽¹⁾. Bu, alabastronların kadının güzellik bakımında öncelikle banyoda önemli bir rol oynadığını açıklamaktadır. Aynı şekilde Eros da sık rastlanan bir motiftir. Aşağı İtalya alabastronlarının sadece motifleri geniş ölçüde Aphrodit ve Eros konularından kaynaklanmakla kalmayıp kabın kendisinde tasvir edilmiştir. Özel bir koleksiyondaki İ.Ö. 5 yüzyılın 2. çeyreğine ait beyaz zeminli bir lekythos⁽²⁾ üzerinde, bir altarın yanında yapılan horoz döğüşü tasviri üzerindeki tanrı, elinde bir alabastron tutmaktadır. Bir çok aşağı İtalya vazosunda tanrı bir alabastronun içindeki maddeyi bir şahsın üzerine dökmektedir. Veya kabı elinde tutmaktadır. Bu motifle maddenin insana, daha doğrusu kahraman figüre çekici, erotik bir koku verdiği düşünülmüş olabilir. Bir çok bronz heykelde⁽³⁾ Eros, aynı şekilde bir alabastronla birlikte gösterilmektedir. Alabastron vazo resimciliği dışında da Eros'un revaçta olan bir simgesi sayılabilmektedir. Ancak Attik vazo süslemeciliğinde alabastron hiç bir zaman Eros'un belirli bir simgesi olmamıştır.

E. Simon⁽⁴⁾ hiç bir tanrıçanın ölü kültüründe olduğu gibi, düğün ve erotik alandada kıymetli kremlerin ve yağların

1) Schauenburg, JdI, 87, 1972, 296

2) Schauenberg, a.g.e., 283

3) Schauenburg, a.g.e., 283

4) E. Simon, Die Götter der Griechen, 1969, 238

hazırlanması ve kullanılması ile Aphrodit kadar bağlı olmadığını belirtmektedir. Aphrodit bizzat Ilyada'da Hektor'un ölüsünü çürümeden korumak için krelemektedir. Genç kız ve kadınlar için mezar armağanı olarak düşünülen hediyelerin özellikle dar anlamda Aphrodit'le ilgisi vardır. Bu tanrıçanın koruyuculuğu altında öbür dünyadaki yaşamını sürdürmesi düşünülmektedir.

Ölü gömme geleneginin yanısıra, ölü yakma gelenegi de vardır. Ölünün kül ve kemikleri, bir urneye konup, mezara gömülmüştür. Kil, metal veya taştan yapılan urneler, bazen içiçe birkaç kutunun içine konulmuştur. Örneğin; taş bir kutunun içine ağaç kutu, onun içine de kilden yapılmış bir urne yerleştirilmiştir. Hatta külleri ve urneyi bezle ayrı ayrı sarmışlardır. Kerameikos'ta bu işlemlerin yapıldığı mezarlar bulunmaktadır⁽¹⁾. Bu tür mezarlara da ölü armağanı olarak alabastron konulmuştur. Bunlar, kilden - boyalı, alabaster veya mermer alabastronlardır. Kilden yapılanların daha pahalı olan alabaster (veya mermer) kapları taklit etmek üzere, üzerlerini beyaz renkle kaplanmış olanları da vardır. Alabastron ve diğer hediyeler, urnelerin içinden çok, gömüldükleri mezarda özel hediye yerlerine veya hendeklerine bırakılmışlardır. Bu hendeklerin çoğu, hem arkaik hem klasik devirde dar, uzun oyuk kanal biçiminde ve tuğladan örülmüştür⁽²⁾.

1) D.C. Kurtz - J. Boardman, Greek Burial Customs, 1971, 99

2) Kurtz - Boardman, a.g.e., 100

VI. ALABASTRON ÜZERİNDEKİ BETİMLEMELER

Protokorint ve Korint dönemlerinde alabastronlar üzerindeki tasvirleri çoğunlukla hayvanlar ve rozetler oluşturur. Ağzın üst yüzeyi genellikle farklı iki renkteki (örneğin bir siyah, bir kırmızı) dil süslemeleri ile doldurulmuştur. Dudak kısmı da genellikle nokta zinciri ile süslenmiştir. Boyunda en çok dil motifleriyle karşılaşırız. Kabin yüzeyini tek figür doldurabildiği gibi, ön ve arka yüzde karşılıklı olmak üzere iki, veya üç figür bulunabilir. Bu hayvan figürlerinin arasında kalan alanlar da gül bezeklerle doldurulur. Dipte de merkezinde bir nokta bulunan yaprak, çubuk veya dil motiflerinin merkezden dışa doğru açılarak oluşturdukları bir süsleme vardır. Nadiren, insan figürlerine rastlanır. Kabin tüm yüzeyini dolduran birkaç figürlü süsleme tarzının dışında, nokta ve çizgi sıralarıyla doldurulmuş yüzeyler ve frizlere ayrılarak süslenmiş alabastronlara da rastlıyoruz. Aslan figürleri çok yaygındır. Ayrıca, sifenks, siren, kuğu, baykuş, güvercin, panter, köpek, boğa, geyik, koç, keçi, grifon, kartal, yılan gibi çeşitli hayvanları değişik kompozisyonlar içerisinde görebiliriz. Resim alanını sınırlayan çizgilere erken Korint'te nadiren rastlanırken, orta ve geç Korint'te altta ve üstte bir kaç ince çizgi görülür.

Attika alabastronlarında insan figürleri ön plana çıkar, beraberlerinde hayvanlar da bulunabilir. Bunlar konulu tasvirlerdir. Fazla olmamakla birlikte mitolojiden alınan

sahneler veya figürler sözkonusudur⁽¹⁾. Korint döneminde mitolojik konulara sadece bir kaç alabastronda rastlayabiliriz. Alabastronlar üzerinde en fazla kadınlarla ilgili tasvirlere rastlıyoruz. Alabastron, kadın güzellik bakımının en çok kullanılan aracı olduğundan, tasvirlerde kadınlar ilk sırayı almışlardır. Ayakta duran⁽²⁾, oturan⁽³⁾, tek veya çift, giyinik veya çıplak⁽⁴⁾, taçlı, çiçekli, düğün törenlerinde⁽⁵⁾, tuvalet malzemeleri ile birlikte (örneğin ayna)⁽⁶⁾, flüt çalarken⁽⁷⁾, evle ilgili, kadınlar kendi aralarında ve benzeri konularda tasvir edilmişlerdir. Bir genç adamla bir kadının bir arada oldukları sahneler de en sık işlenen konulardır⁽⁸⁾. Bunların yanısıra, haremi simgeleyen kuğu, balıkçıl⁽⁹⁾, bildircin, kaz⁽¹⁰⁾ gibi hayvanlar, diphros⁽¹¹⁾, tenia⁽¹²⁾, çeşitli kaplar⁽¹³⁾, yün

- 1) Hafner, CVA, Karlsruhe 1, Lev.29;1-2 (Zeus-Hera), Götte, CVA, Stuttgart 1, Lev.30;1-4, (Nike-kadın), Richter, AJA, Vol.45, 1941, fig., 7-9 (Dionysos-Menad-Satyr), Schmidt, AM, 83, 1968, Lev.76 (Athena-kız)
- 2) Chase - Pease, CVA USA 8, Lev.58;1a-b, Hoppin - Gallatin, CVA 1, Lev.26;5-6, Burow, CVA Tübingen 5, Lev.36;1-3, Wehgartner, AWK, 1983, Lev.42;1-2,
- 3) Moiguard, CVA, Great Br., 16, Lev.27;9-11, Wehgartner, a.g.e., 1983, Lev.41;1-3
- 4) Hoppin-Gallatin, CVA USA 1, Lev.25;2-4
- 5) Smith, CVA San Francisco 1, Lev.XIV;4a-b, J. Reilly, Hesperia, Vol.58, Nr. 4, 1989, Lev.80
- 6) Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.26;5-6, Wehgartner, AWK, 1983, Lev.42;1-2
- 7) Wehgartner, a.g.e., 1983, (Lev. yok. Atina NM 480)
- 8) W. Hornbostel, Aus Gräbern und Heiligtümern, 1980, 116-117
- 9) Slehoferova, CVA Schweiz 7, Lev.55;1-4, Wehgartner, AWK, 1983, Lev.41;1-3,
- 10) Wehgartner, AWK, 1983, (Lev. yok. Atina NM 480)
- 11) Wehgartner, a.g.e., Lev.42;1-2, Lev.44;1-2
- 12) Wehgartner, a.g.e., Lev.42;1-2, Moiguard, CVA Great Br., 16, Lev.27;9-11
- 13) Wehgartner, a.g.e., 1983, Lev.44;1-2 (oinochoe, phiale), Lev.41;5-6 (alabastron), alabastron tasviri çok var. Beazley, ARV, 1963, 722, 3 (oinochoe, phiale), Burow, CVA Tübingen 5, Lev.36;1-3 (oinochoe), Moiguard, CVA Great Br., 16, Lev.27;9-11 (lekythos)

sepeti⁽¹⁾, altar⁽²⁾, menad⁽³⁾, daha farklı konularda savaşçı, köpek⁽⁴⁾, panter⁽⁵⁾, horoz⁽⁶⁾, satyr⁽⁷⁾ gibi asal ve simgesel figürlere rastlıyoruz. Bu tasvirler genellikle dil bandı ve çeşitli meander bantlarıyla altta ve üstte sınırlandırılmışlardır. Tasvir alanının üstünde kalan ağız, boyun ve altında kalan bölümler genellikle süssüzdür, sadece cilalanmıştır.

Attika alabastronları üzerindeki tasvirlerde görülen konulardan biri, bazı araştırmacıları karşıt yorumlara götüren "ip büken kadınlar" konusudur. Tasvirler genel olarak şu çerçevededir: Yün eğiren veya güzellik bakımıyla uğraşan kızlara, gençler veya sakallı adamlar tarafından para kesesi⁽⁸⁾, süs esyası veya avdan ve balıkçılıktan elde edilen hayvanlar sunulmaktadır. Resimlerin anlamı bir tartışmayı başlatmaktadır. Bazı araştırmacılar tasvirlerin bir aile yaşantısını yansıttığında birleşirken, bazıları tasvirlerdeki kadınların bir fahişe olduğunu savunurlar.

Kerameikos 2713⁽⁹⁾ (Lev. XI) alabastronunda böyle bir tasvirle karşılaşlıyoruz. Dar, uzun kap gövdesi üzerinde, iki yatay meander bandı arasında karşılıklı yerleştirilmiş iki figür

- 1) Wehgartner, a.g.e., 1983, Lev.41;1-3
- 2) Beazley, ARV, 1963, 1641; 722, 3, Burow, CVA Tübingen 5, Lev.36;1-3
- 3) Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.28;1-3, Chase - Pease, CVA USA 8, Lev.XXI;2a-b, Richter, AJA, Vol.45, 1941, fig.7-9
- 4) Wehgartner, AWK, 1983, Lev.40;4-6
- 5) Beazley, ARV, 1963, 1641
- 6) Wehgartner, a.g.e., 1983, Lev.42;4-5
- 7) Richter, AJA, Vol.45, 1941, fig.7-9
- 8) Wehgartner, AWK, 1983, 126 (Lev yok). Atina, NM 480
- 9) Knigge, AM, 79, 1964, Lev.59

grubu görüyoruz: Bir tarafta oturan yün eğiren bir kadın ve ayakta duran, kadına doğru bir tavşan uzatan bir genç, diğer tarafta birbirine sarılmış bir çift. U. Knigge, A.Brückner'in Atina N.M. 1239 alabastronundaki benzer konuyu, uyumlu bir evlilik, ev hali için ideal veya anımsatma resmi olarak yorumlamayı denediğini belirtir. Brückner, yün eğiren kadını, evin temel işlerinden birini yapan bir ev hanımı olarak ve genci de kendi tarzında ev işlerinin yürütülmesine yardımcı olan eş şeklinde alıyor⁽¹⁾. Angermeier, doktora tezinde Brückner ile aynı görüşü paylaşıyor⁽²⁾. Knigge; Rodenwalt, Robert ve Zahn'ın tasvirlerdeki her sahnenin bir fahişenin lütfu için bir adamın kendini reklam etmesi anlamına geldiği konusunda birleştiklerini belirtiyor⁽³⁾. Angermeier, Rodenwalt'ın görüşünü irdelleyip karşı çıkıyor. Ona göre aile tasvirleri bariz bir şekilde alabastronların ana konusudur ve alabastronun törensel bir anlamı olduğu da göz önünde tutulursa, fahişelerin alabastronlar üzerinde canlandırılmaları hiç uygun değildir.

Knigge de Rodenwalt, Robert ve Zahn'ın fikrine katılıyor. Ona göre, fahişelerin Yunan yaşam alanına uygun olduğu hem resimsel hem de tarihi gelenekden bilindiği için bu tür tasvirler abes değildir. Kap olasılıkla bir aşk hediyesiydi, süslemesiyle hediye edinmenin amacına uyan ve raklamını arttıran bir nesne idi.

1) Knigge, a.g.e., 107

2) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 47-48

3) Knigge, AM, 79, 1964, 108

Böyle sayısız aşk ve reklam sahnelerini düşündüren bu kaplar öncelikle aşk hediyesi olarak geçerlidir.

Attik alabastronları üzerinde görülen konulardan bir diğeri de Neger (zenci) ve Amazonlarla ilgili konulardır. 6. yüzyılın sonuna doğru alabastronlar, kaynaklandıkları yabancı uzak ülke Mısır'ı hatırlatan yabancı bir cazibeye sahiptiler. Ve zamanın ressamaları bu ilgiyi arttırmayı düşündüler. Alabasterin yabancı değerini kabın zeminini beyazla astarlayarak taklit ettiler ve uzak efsanelerin bağımsız, canlı, hareketli şekilleri ile canlandırdılar. Bunlar çoğunlukla Dionysos'la ilgili alandan çıkıyordu, örneğin yılanlı dansözler veya kollarında yılanların dillerini oynattıkları postlara sarılmış menadlar⁽¹⁾.

Geç Arkaik alabastronlarında kadın figürlerinin artan sayısı, kabın kullanım alanındaki konu seçiminde serbestliği gösterir. Evde kullanılan küçük kapların süslenmesindeki kadın figürlerine rağbetle birlikte 5. yüzyılda alabastronlar hızla bu yabancı sihri kaybederler.

Yüzyılın ikinci çeyreğinde alabastronların yabansıl sihri, her ne kadar fantazi ve çizim şekli geç arkaik kaplara oranla kabalaşmışsa da, Neger (zenci) alabastronları diye bilinen grupta bir kez daha canlanır. Zenci tasvirleri bu türün Mısırlı menşei ile sıkı bir ilişki içindedir. Bu tasvirlerde

1) E. Götte, FV, 1957, 18

amazonlar ve zenciler tamamiyle aynı anlamda, aranan yabansıl atmosfere kaynak oluşturlar⁽¹⁾.

Neger (zenci) alabastronlarındaki tasvirler genel olarak şöyledir: Beyaz zemin üzerine oldukça geniş fırça ile sağa doğru yürüyen, başı sola dönük, beyaz saçlı, kısa ceket ve uzun pantolon giymiş bir zenci. Her iki kol yana doğru açılmış, sol kolun üzerinde saçaklı bir örtü asılı. Sol elinde bir savaş baltası tutuyor. Arka yüzde genellikle bir palmye bulunur. Sık rastlanan figürler: kalkan, balta, yay, tabure⁽²⁾.

Aynı duruş biçiminde verilmiş amazon ve kadın tasvirlerine de rastlıyoruz. Syriskos ressamı grubundan Brüksel'deki⁽³⁾ bir alabastronu süsleyen kadının duruş şekli aynen zenci tasvirindeki gibidir. Ayakta duran ve sağ elinde alabastron tutan bir kadın tasvir edilmiştir. Yanında bir tabure ve palmye vardır. Ayrıca duvarda bir alabastron daha asılıdır. Duvarda asılı duran alabastron ev atmosferini düşündürürken, palmye kesinlikle ev dışını ifade eder.

Doğulu figürler ve palmiyeler beyaz zemini ile birlikte diğer kaplara da taşınmıştır. Kırmızı figürlü kapları bile yabansıl şekillerle boyayan Amazonlar ressamı da bu gruptandır. Amazonlar ressamı geç siyah figür kapları geleneginin küçük

1) Götte, a.g.e., 19

2) bkz., Wehgartner, AWK, 1983, Lev 41;4 (Louvre MNC 673)

3) bkz., Wehgartner, a.g.e., Lev, 41;5-6 (Brüksel R 397)

lekythos ressamlarına aittir. Tasvirleri kabın küçük veya büyük olmasına, resmin kırmızı figürlü veya beyaz zemin üzerine çizilmesine bağlı olmaksızın, daima tek figürlü ve hep aynı tarzdadır. Bu küçük lekythoslar, günlük kullanım merhem kapları olarak erken 5. yüzyılda, yüzyılın geçiş döneminde de olduğu gibi, beyaz zeminli alabastronlarla sıkı bir ilişki içindedir. Bu çağda, olasılıkla Pers savaşları aracılığıyla doğuyla olan temasın takibi sırasında birkaç ressam bir kez daha alabastronların uzak çıkış ülkesinin fantazisini hatırlamışlardır⁽¹⁾.

Korint çömlekçilerinin hayvan figürleri, hayvan frizleri ve gül bezeklerle süslü armut biçimli alabastronları, yaklaşık 7. yüzyılın ortasından 6. yüzyılın ortasına kadar çok sayıda üretilmiş, ihrac edilmiş ve taklid edilmiştir. Attika alabastronları da kısmen ihrac edilmiştir. Uzun, oval formlu Attika alabastronları esas olarak canlı, özenli bitkisel süslemeler ve insan figürleri ile donatılmıştır. Siyah figürlü Korint alabastronlarından sonra ilk kez 6. yüzyılın son çeyreğinde Paidikos grubu ve Psiax'ın beyaz zeminli ve kırmızı figürlü alabastronlarıyla -yani beyaz zeminli ve kırmızı figürlü boyamanın yerleşmesi ile- gerçek Attika toprak alabastronları serisi başlar⁽²⁾. 6. yüzyılın sonunda beyaz zeminli boyalı alabastronların hepsi gövdedeki bazı küçük alanlar, boyun ve ağız gibi bölgeler hariç, hemen hemen tamamen beyaz bir kap gövdesine

1) E. Götte, FV, 1957, 20

2) Wehgartner, AWK, 1983, 112

sahiptirler. Gövdenin alt kısımdaki üçte bir veya çeyrek alanının siyah parlak boyayla boyanması daha sonra genellemiştir. Lekythosların dekorasyon sistemindeki benzerlik de büyük oranda aynı kişiler tarafından boyandığı şeklinde açıklanabilir. Beyaz zeminli boyalı alabastronların sayısı, kırmızı figürlü veya siyah-toprak zeminli alabastronlardan daha fazladır. Kolombus alabastronu olarak bilinen düz dibli form, genellikle sadece siyah parlak cila ile boyanmış, nadiren figürlerle süslenmiştir.

Protokorint ve Korint alabastronları ressamı kaplarını boyarken hiç bir zorlukla karşılaşmamıştır. Çünkü, boyamacılığın şekil zenginliği her vazo tipine kolaylıkla uyabiliyordu. Alabastron biçiminin zorlaştırıcılığı ilk kez kaplarını mitolojiden ve hayattan sahnelerle süsleyen Attik ressamlarının çizim stilinde ortaya çıkmıştır. Bir konunun alabastron üzerinde yayılmasında öncelikle bu kapların kuvvetli eğim faktörü rahatsız edici olarak kendisini hissettirmiştir⁽¹⁾. Bu nedenle kap yüzeyi dengeli bir şekilde figürlerle süslenmiştir. İki figür varsa karşılıklı yüzlere, üç figür varsa eşit aralıklarla yerleştirilmişlerdir. Bir ön ve arka yüz, ana ve yan yüz anlamında sadece Syriskos ressamının beyaz zeminli alabastronlarında, New York 21.131. ressamının bir kaç parçasında ve her iki grupla akraba olan Neger (zenci) alabastronlarında vardır. Erken kırmızı figür döneminde resim alanı, kulp çıkıntılarının altından aşağıya doğru inen çeşitli süs bantlarıyla dikdörtgen resim alanlarına

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 30

bölünmüş, takip eden dönemlerde de geçerli olmuştur. 5. yüzyılda figürlerin dengeli olarak yerleştirilmesine sıkı sıkıya bağlı kalınmıştır. Bu kural sadece alabastron ve aryballos gibi altlıkları olmayan kaplar için geçerliyken, lekythos ve diğerleri dilendiği miktarda figürle doldurulabilmıştır. Paidikos grubu geç arkaik alabastronları özellik olarak bir dip süslemesine sahiptirler. Bir kaç erken klasik alabastronunun üst üste -çift sıralı- resim alanları vardır. Alabastronlar ve lekythoslar diğer kap türlerinden daha sık palmetler, ağ ve dama motifleriyle süslenmişlerdir. Beyaz zeminli, çevre çizgileriyle süslenmiş alabastronlarda bir seri üretim tarzı sözkonusudur. Birbirine çok benzer veya tamamen aynı boyanmış çok sayıdaki alabastron bir atölye veya ressamın halkasıyla açıklanabilir. Attik alabastronlarında tasvir konusunda bir bütünlük vardır.

5. yüzyılın başlarında az sayıdaki alabastron hala siyah figür tekniğini sürdürür. Kırmızı figürlü parçalar üstün durumdadır ve en erken 480' den sonra beyaz zeminli kaplar yeniden ortaya çıkar. 460'da daha da sıklaşır. 5 yüzyılın ortasından sonra alabastronlar figürle boyanmaz. Figürsel süsleme taşımayan ve kısmen 450' ye ait olabilecek alabastronlar da vardır, fakat sayıları oldukça azdır⁽¹⁾.

Çömlekçi ve ressamın imzaları 7.yüzyılın başından itibaren görülür. Zamanımıza kadar korunagelmış vazoların

1) H. Angermeier, a.g.e., 15

sayısının çokluğuna karşın imzalar çok azdır. Bilinen imzaların büyük bir bölümü 6. yüzyılın ikinci yarısı ve 5. yüzyıl boyunca ve 4. yüzyılın başlarında varlığını korumuştur. 4. yüzyıl sonunda hemen hemen ortadan kalkmıştır⁽¹⁾. Alabastronlardaki çömlekçi veya ressam imzaları 6. yüzyıla oranla 5. yüzyılın ilk yarısında seyrekleşir⁽²⁾. Daha önceki zamana kıyasla ithaf edişler ve gözde isim vermeler daha sıktır.

VII. VAZOLAR ÜZERİNDEKİ ALABASTRON BETİMLEMELERİ

Vazolar üzerindeki sahnelerin pek çoğunda alabastron tasvirlerine rastlanır. Burada bir kaç örnekle yetineceğiz.

5. yüzyılın ikinci çeyreğinden beyaz zeminli bir lekythos (Boston M.F.A. 95-65)⁽³⁾ üzerindeki tasvirde karşılıklı duran uzun elbiseli iki kadından biri diğerine bir alabastron uzatıyor. Beyaz zeminli bir başka lekythos (New York M.M.A. 08.258.17)⁽⁴⁾ üzerinde de aynı konu yer almış.

Duvarlarda asılı olarak gösterilen veya kadınların gösteriş için taşıdıkları sahnelerde veya cenaze lekythoslarındaki sahnelerde görülen pek çok alabastron,

1) G. Richter, Yunan Sanatı, 1969, 274

2) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 16

3) J. Reilly, Hesperia, Vol.58, Nr.4, 1989, 414. Lev.76, 89.

4) Reilly, a.g.e., 414, Lev. 75, 53

Yunanistan'da parfümlerin ne denli popüler olduğuna göstergedir⁽¹⁾.

Alabastronlar birine sunulurken altından, kullanılırken ortasından tutulmaktadır. Paris Louvre'daki (K 89)⁽²⁾ silindirik Apulia kabı; içinde, oturan ölünün üzerinde açık bir semsiye tutan bir hizmetçi, üst resim bölgesinde ağzı açık bir kutuda alabastron taşıyan kadının bulunduğu, bir mezarın her iki yönünü de göstermektedir. Sağ altta sol elinde sertçe ileriye doğru uzattığı bir alabastron bulunan bir kadın duruyor. 4. yüzyıla ait bu tasvirde görülen parfüm kutusu Angermeier'e göre 6. ve 5. yüzyılda tasvirlerde yer almıyordu⁽³⁾.

Schauenburg, ele geçen aşağı İtalya alabastronları arasında arkaik-klasik çağın yaygın Attik tipinin bulunmadığını belirtiyor⁽⁴⁾. Ona göre, vazo resimlerinde tekrarlanan alabastronların hemen hemen hepsinin yuvarlak dipli eski formda (Attik tipi) yapılması çok özeldir. Örnek olarak Kampania Hydriasi Paris Louvre CA 3197, Apulia Pelikesi Oxford Ashmolean Müz.G. 239 ve Gnathia Askosu München Antikensammlungen 6135 gösteriyor. Ayrıca düz dipli Kolombus alabastronlarını gösteren tasvirler için belirttiği örnekler aşağıda verilmiştir⁽⁵⁾.

- 1) D.A. Amyx, Hesperia, Vol.27, 1958, 216.
- 2) Schauenburg, JdI 87, 1972, 281. res.37
- 3) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 11
- 4) Schauenburg, JdI. 87, 1972, 273
- 5) Schauenburg, a.g.e., 273-288

Vazolarda tek tük arkaik çağın normalden uzun alabastronları da ortaya çıkıyor. Düz dipli Kolombus alabastronları bir kaç Apulia vazosunda, Neapel Nationalmuseum 3126 no'lu Hydriada, Mailan'daki H.A. Koleksiyonu 248 no'lu kraterde ve Bari Archaeologisches Museum 5989 no'lu Kantharosta görülmektedir. Bu kaplarda bir kuğu üzerine çömelmiş Eros, arka yüzde Kolombus alabastronlu bir Eros görülüyor. Londra pelikesi (British Museum F 311) üzerinde Eros, aşağı İtalya formunda bir alabastronu kullanırken görülüyor.

Alabastron ve lekythoslar Atina'da 5., aşağı İtalya'da 4. yüzyılda ölümlere sunulan kaplardır. Alabastronun Aşağı İtalya'da sivrilen bir anlamı vardır. Apulia volutlü krateri (Paris Louvre K. 275) bu bağlantıda dikkat çekicidir. Burada geniş bir naiskos içerisinde üç alabastron ve iki sepet bulunmaktadır. Meyve ve yün sepetleriyle aynanın mezar tasvirlerinde önemli bir yeri vardır. Münich Apulia Hydriasının (Antikensammlungen 6188) ressamı alabastronu kuvvetle vurguluyor. Burada aedicula boştur, kadın tarafından yapının zeminine ölü hediyesi olarak yerleştirilmiştir. Yukarıda bir ayna asılıdır. Apulia Krateri Berlin Charlottenburg Staatliche Museen F 4124, mezar odasının yanında içine alabastronların yerleştirildiği iki adet dolu Kalathoi göstermektedir. Roma Amforası Vatikan V61, sepet ve alabastronları ayırarak heroonun her iki tarafında tasvir etmiştir. Bir çok vazoda alabastronlar mezar binasının zeminine yerleştirilmiştir.

Vazolar üzerinde mezarla ilgili kullanımda görülen hemen hemen tüm alabastronlar beyazdır. Sadece bir kaç renk ayrımı nedeniyle siyah yapılmıştır. Schauenburg'a göre tasvirlerde alabastronun beyaz renklendirilmesinin, alabasterden yapıldığı şekilde yorumlanması yanlıştır⁽¹⁾. Çünkü eski çağda beyaz, ölü alanının rengidir ve bu nedenle mezardaki ölüler aşağı İtalya'daki bir çok ölü hediyesinde olduğu gibi aynı şekilde beyaz yapılmıştır. Lohmann, Schauenburg'un beyaz rengi ölüm alanına bir işaret olarak yorumlamasına karşı çıkıyor⁽²⁾. Bu durumda mezara getirilen bütün hediyelerin ağırlıkla beyaz olması gerekirdi ki, bu kesinlikle böyle değildir. Ayrıca mezarla ilgili olmayan alanlarda da bu kaplar beyazla verilmiştir. Ona göre, Apulia vazo ressamlarının değişik malzemeleri mümkün olduğu kadar aslına uygun olarak verme gayreti, alabastronların form ve renklerine göre alabasterden alabastronların kastedildiği sonucuna götürüyor.

Daha fazla sayıdaki toprak alabastronlar olasılıkla daha değerli olan taş alabastronların yerine ölümlere sunulan ucuz telafi hediyeleridir. Atina'da Paros'tan⁽³⁾ gelme çok sayıda alabastron kopyası bulunmuştur ve mütevazî olan Olynth mezarlarında ağırlıklı olarak toprak alabastronlar varken, 4. yüzyıla ait muhteşem bir Olynth mezar odasında iki veya daha fazla alabaster-alabastron kalıntıları bulunmuştur. Aşağı İtalya

1) Schauenburg, JdI 87, 1972, 288

2) Lohmann, GUV, 159

3) Lohmann, a.g.e., 160.

mezarlarından çıkartılan alabaster-alabastronların sayısı, alabasterin toprakta kolay çözülen kristalli gips olmasından dolayı azalır.

Kırmızı figürlü Attika vazolarının üzerinde camdan yapılmış alabastron tasvirlerine de rastlamak mümkündür. Ancak bunların sayısı oldukça azdır. Burada sadece iki örnekten bahsedebiliriz. 5. yüzyılın üçüncü çeyreğinin başlarında New York'taki beyaz zeminli bir pyxis⁽¹⁾ ve Syrakusa'daki Kalliope ressamının lekythosu⁽²⁾. Alabastronların üzerindeki cam kapların karakteristik motiflerinden zik-zak sıraları omuzdan aşağıya kadar uzanır. Beyaz zeminli pyxis üzerindeki hafif karınlı alabastron kısa boynu ve küçük disk şeklindeki ağzıyla 5. yüzyılın ortalarından daha önceye aittir. Kalliope ressamının alabastronunda uzun dar bir boyun ve geniş disk şeklinde ağız vardır⁽³⁾. 5. yüzyılın ortalarından biraz sonraya ait olmalıdır.

Alabastron tasvirlerine sadece vazo resimlerinde değil, mezar stellerinde de rastlanmaktadır. Bunlardan biri, Sinop'ta⁽⁴⁾ ele geçmiştir. Mezar odası şeklinde ion mimari tarzında düzenlenmiş kabartmada, yandan tasvir edilen oturan bir kadın ve karşısında ayakta duran iki kadın yer alıyor. Ayakta duranlardan öndeki sol elinde bir mücevher kutusu, sağ elinde yün eğirmek

1) Metropolitan Mus., 40.11.2, Beazley, ARV², 1963, 1213, 1

2) Env. no. 18419, Beazley, ARV², 1963, 1263, 82

3) B.F. Schauenburg, Anadolu, XVII, 1973, 163

4) E. Akurgal, Zwei Grabstelen Vorklassischer Zeit aus Sinope, 1955, 5-10, res.1-3

için iki iğ, arkadaki sağ elinde bir alabastron tutuyor. Bu yuvarlak dipli bir alabastrondur. Münih'teki⁽¹⁾ boyalı Attik stelinin alabastronları da aynı şekilde yuvarlak dipli olup zeminde dik olarak durmaktadırlar.

Vazolarda yaygın olarak tasvir edilen yuvarlak dipli Attika tarzındaki alabastronların, dik duran, bazı tasvirlerde zeminle temas etmeyen şekilde verilmesi çok ilginçtir. Gerçi Atina'da bu kaplar ustaca yapılmışlardır, ama dik durması her hangi bir destek veya araç olmadan mümkün değildir. Bu sadece öbür dünya inancının dile getirilmesidir. Stellerde de aynı şekilde alabastronlarda mezar ve ölüm dünyasını anlatan işaretler bulunmaktadır. Mezar steli, mezarla ilgili bir olayı değil, aksine evle ilgili bir topluluğun hatıra resmini canlandırıyor. Kabartma ustaları ölümlerin geçmiş yasantılarını canlandırıyorlar. Her nesne içten düşüncelerle derinlemesine veriliyor. Mezar kabartmalarında, yaşanmış anılar ve ruh dünyasının güncel bir şekilde verilmesi söz konusudur. Attik mezar sanatı, motiflerin düşünülerek seçilmesi sayesinde unutulmaz gerçeği (ölümü), kutsallaştırmıştır. Ionia mezar sanatında pek çok güncel motif ve eşya bir zorlama olmaksızın aile resimlerinde tasvir edilmişlerdir⁽²⁾. Sinop mezar taşında ölümlerin ve yaşayan insanların beraberliğinin başlangıcı söz konusudur.

1) Schauenburg, Jdl, 87, 1972, 289.

2) Fink, AA, Heft 2, 1964, 303.

VIII. LEKYTHOS, ARYBALLOS

Alabastronla çok sıkı ilişki içinde olan ve 5. yüzyılda alabastronun yerini aldığını gördüğümüz lekythos⁽¹⁾, (Submiken dönemde ortaya çıkar) yağ gibi akıcı maddelerin saklayıcısı olan, oval veya silindir gövdeli bir kaptır. Ve bu amaca uygun olarak dar delikli bir boynu ve düz ağız kenarı bulunur, bir kulp ve ayakla süslenmiştir. Bunun yanısıra ilk anlamda topraktan yapılmış mezar kabı olduğu düşünülür. Kap, cesetlerin gömülmesi sırasında güzel kokulu yağ ile doldurulur, tabutun yanına konurdu, mezara birlikte indirilir, hatta mezarın basamaklarına da dizilirdi. Böylece mezara büyük bir değer katardı. Öyleki, büyük, taştan yapılmış, insan boyundaki taklitleri mezarların üstünde yükselirdi. Bu formun temelini bir durma alanı veya çok basit şekilde teşkil edilmiş bir ayağı olan Korint alabastronu oluşturuyor. 5. yüzyılda çok bariz omuz çıkıntılarıyla uzun boyna bağlanan gövde, dördüncü yüzyılda tamamen oval bir hal alır ve karınlı lekythos olarak anılır.

Mezarlarda bulunan bir başka yağ kabı da erkeklere has, küçük küre biçimindeki aryballoslardır⁽²⁾. Erken Protokorint dönemde ortaya çıkarlar. Bu kokulu yağ şışeciği sünger ve strigilis ile beraber her güreşçinin standart teçhizatıydı. Sık sık geç Arkaik dönem vazoları üzerinde sevilen atlet ve güreş konuları işlenmiştir.

1) L.J. Elferink, *Lekythos*, 1934, 8

2) Wehgartner, *AWK*, 1983, 134

Bir banyo esyası olarak arada sırada kadınlar tarafından alabastron yerine de kullanılmıştır. Atina'luların aryballosları olasılıkla topraktan değil, metal veya özel tabaklanmış deriden yapılmışlardı. Seramik taklitleri hediye, mezar veya açılış töreni armağanı olarak pek yaygın değildi. Vazo resimleri üzerinde görülen aryballoslar ya yuvarlaktır, ya da dipte bir durma yüzeyleri vardır. Ve çoğu kulpsuzdur. Mevcut Attik aryballoslarında da yuvarlak veya düz bir taban olabilir, bunlar sık sık kuvvetle vurgulanmış omuzlara ve 5. yüzyılın ilk yarısında daima kulplara sahiptirler. Kulpsuz seramik aryballoslar ilk kez 5. yüzyılın sonuna doğru ortaya çıkarlar.

İKİNCİ BÖLÜM

ALABASTRON TIPLERİ, BİÇİMSEL GELİŞİM VE KRONOLOJİ

Alabastron, İ.Ö. 3.bin yılda ortaya çıktığı Mısır'dan itibaren çok farklı merkezlerde, farklı biçimlerde yapılmıştır. Bu bölümde alabastronun ortadan kalktığı Hellenistik dönem sonuna kadar tipleri ve biçimsel gelişimi inceleyeceğiz.

I. İ.Ö. II.BİN YIL VE ÖNCESİNDE ALABASTRONLAR

1. MISIR, MINOS, MIKEN ALABASTRONLARI

Alabastron formu ilk kez İ.Ö. 3. bin yılda Mısır'da yerel ve sadece alabasterden yapılmış olarak ortaya çıkar. Diğer materyalleri daha geç zamanda görüyoruz. Mısır alabastronları torba biçimindedir. Daire şeklinde geniş bir ağız, büyük akıtma deliği, ağzın aşağı doğru daralmasıyla oluşan kısa, kalın bir boyun, geniş kavislerler dışa ve aşağı doğru açılan gövde ve düz dip bu kapların ortak özelliğini oluşturur. Kulp yoktur. Kap bu biçimi ile boynundan ipe sıkılmış içi iyice doldurulmuş bir torbayı andırır. Bu kaplarda ağız çapı gövde çapını aşmaz. Yüksekliğin çaptan daha büyük olduğu uzun örnekler bulunduğu gibi, (Lev. I, 1a) çapın yükseklikten daha büyük olduğu kısa örnekler de vardır. (Lev. I, 1b) Alabastronlar Mısır'dan Girit'e ve Yunanistan'a ihrac edilmişlerdir.

Mısır'da 12. hanedanın yerleşim merkezlerinde bol miktarlarda bulunmuştur. Aynı dönemden Isopata⁽¹⁾ (Girit) kral mezarlığında ele geçen dört alabaster alabastronun boyları 18.5 cm ile 5.4 cm arasında değişmektedir. Bu torba tipi alabaster kapların yapımı aslında daha önce başlamıştır. Çünkü benzer tipte alabaster kaplar Profesör Petrie⁽²⁾ tarafından Dandera'da bir altıncı⁽³⁾ hanedan mezarında bulunmuştur. Geç Hyksos döneminde (i.Ö. 16.yy) de sevilen bir kap türü olarak görülmektedir. (Lev.III.2)*

Son yıllarda Mısır'da Dra'Abu el-Naga Nekropolünde bulunan 18. hanedan (III. Tutmosis, i.Ö.1490-1436) döneminden üç serpentinit alabastron da torba tipinin devam ettiğini gösterir. Bu kaplarda daire biçimli ağız, profil olarak kenarları yuvarlatılmış dikdörtgen görünümündedir, geniş akıtma deliği vardır. Kısa ve kalın boyun, ağzın içe doğru daralmasıyla oluşmaz, direkt olarak ağız diskinin altına yerleştirilmiştir. Gövde dışa doğru şişkinleşir. Dip düzdür. Kulpsuzdurlar. (Lev.1, 2a,b,c).

Bu geniş karınlı Mısır alabastronları Geç Minos seramik stilinin başlangıcını karakterize eden bir dizi kilden, boyalı

- 1) A.J. Evans, The Prehistoric Tombs of Knossos I and II, Archaeologia Vol. LIX, 1905, 147. Lev.XCIX'deki 3, 4, 5 ve 6 no'lu kaplar. Sırasıyla ölçüler H: 18.5 cm, ç: 16 cm., H: 10.5 cm, ç: 9.5 cm, H: 7.8, ç: 8.2 cm., H: 5.4, ç: 8.5 cm. Son örnekteki kısa tipin ağız çapı, gövde çapına yakın, boyun diğerlerinden daha dar.
 - 2) Evans, a.g.e., 147
 - 3) 6. Hanedan: i.Ö.2190, 12. hanedan i.Ö. 1991. 6.hanedan buluntuları Ashmolean müzesindedir.
- * Levha III'de A-E Geç Hyksos dönemi alabastronları verilmiştir. D ve E tipleri geç safhada gelişir.

kabın prototipi olmuştur. Bunlardan bir kaçı Bayan Boyd tarafından bulunmuştur ve alabasterin dalgalı bandları boyalı dekorasyonda pek çok şekilde taklit edilmiştir⁽¹⁾. Toprak taklitlerin bu çağda çok sayıda bulunmasından Knossos sarayının yenilediği tarihlerde alabaster prototiplerinin önemli miktarda ithal edildiği anlaşılmaktadır. Bir sonraki periyotta (Geç Minos II), Knossos sarayının yıkılmasından hemen önce, bu seramik türüne uzun süre rastlanmaz.

Mısır ve girit arasındaki ticarete sadece Mısır'dan Girit'e kap ihracı yapılmamış, aynı zamanda Girit'ten Mısır'a da, Mısır alabaster alabastronları biçiminde kilden, boyalı alabastron ihracı yapılmıştır. Burada sadece bir örnekle yetineceğiz. Mısır'da Sidmant 137 no'lu⁽²⁾ mezarda bulunup restore edilmiş, Mısır torba alabastronları tipinde Geç Minos IB safhasına ait boyalı, kilden bir alabastron. Oxford Ashmolean Müzesi 1921.1342 no'lu alabastronun restore edilmiş yüksekliği 19.25 cm, çap: 18.45 cm, ağız çapı 10.9 cm (Lev.2).

Girit'in Kıbrıs ve Suriye ile de sıkı bir ticaret ilişkisi vardı. Girit'in Anadolu ile olan kültür ve ticaret ilişkileri çok azdı. Girit'le aynı tarihlerde, bakır devrinde Yunanistan'da gelişen Miken kültürü seramikleri Akdeniz

1) D. Polz, Bericht über die erste Grabungskampagne in der Nekropole von Dra'Abu el Naga/Theben West, MDAIK Band 48, 1992, 48, Lev. 23a

2) B.J. Kemp - R.S. Merillees, Minoan Pottery in Second Millenium Egypt, 1980, 228, Fig.70

havzasında Anadolu dahil geniş bir alana yayılmıştır. Burada Bodrum Müzesi 723 no'lu⁽¹⁾ ve Amman Müzesi 6249 no'lu⁽²⁾ (Lev.III.1), LH III A:2 döneminden iki alabastronu örnek verebiliriz.

Miken, genel olarak bronz çağı veya Ege dönemi olarak bilinen, Yunanistan'ın tarih öncesi döneminde gelişmiştir. Geç bronz çağı süresince kıta Yunanistan'da yazı bilinmesine rağmen, eldeki belge ve yazıtlar henüz okunamamıştır. Yazılı kaynakların bulunduğu Mısır uygarlığının eski, orta ve yeni krallık dönemleriyle çağdaş olmasına rağmen, Yunanistan'da yazılı belgelerin yokluğundan Yunan bronz çağının tarih öncesi olduğu anlaşılır⁽³⁾. Bronz çağının erken, orta ve geç safhaları şeklindeki üç aşaması göreceli olarak tarihlenebilirse de, kesin bir tarihleme yapmak mümkün değildir. Fakat geç bronz çağının bazı noktaları, Mısır kanıtları yardımıyla belirli sınırlar içinde tespit edilebilir :

Bronz Çağı Erken : İ.Ö. 3000/2800 - 2200/2000
Orta : İ.Ö. 2200/2000 - 1600
Geç : İ.Ö. 1600 - 1100

Erken, orta ve geç Yunan bronz çağı dönemi Mısır'ın eski, orta ve yeni krallıklarıyla sırayla ve kabaca çakışır.

1) Y. Boysal, Katalog der Vasen im Museum in Bodrum, 1969, 21.
Müskahî'den H. 5 7 cm C . 8 2 cm

Kıta Yunanistan için bu üç döneme erken, orta ve geç Helladik denir. Bu tanımlamalar o zaman moda olan bronz çağı uygarlığı formunu göstermek için kullanılmıştır. Bu üç aşama aynı zamanda genel olarak Kiklad adaları dönemleri ve Girit Minos dönemleriyle az çok paraleldir. Helladik dönem E.H. (erken), MH (orta) ve LH (geç) olarak kısaltılır. Geç Helladik (LH) dönem üç aşama halinde incelenebilir. Bu safhalar, 18., 19., 20., Mısır yeni krallık hanedanlarıyla çağdaşlırlar. A.J.B. Wace'ye göre (Mycenea, 1949, 10) geç Helladik I, 18. hanedanın başlangıcından itibaren yaklaşık i.Ö. 1580'e tarihlenir. Geç Helladik II i.Ö. 1500 - 1400 civarında Hacıpsut ve III Tutmosis devridir. Geç Helladik III, Amenhotep III'ün dönemiyle başlar ve yaklaşık i.Ö. 1400'den 1100'e kadar devam eder. Geç Helladik olarak bilinen dönem birbirini izleyen A, B, C alt gruplarına bölünebilir. Bazı bilginler daha çok ve kesin alt sınıflar yapmak isterler, fakat bugünkü bilgi düzeyi ile detaylı tarihlemeler yapmak imkansızdır.

Geç bronz çağı Yunan ve Girit çömlekçiliği şekil, dekorasyon, iyi kalitede kil ve pişirme açısından son derece etkileyicidir. Diğer ülkelere lüks mal olarak ihraç edilmiştir. Bu zengin çömlekçiliği stil ve dönemlere göre düzenleme mümkün olmuştur. Fakat sınıflama çok karışıktır. Bu nedenle basitleme şarttır. Bu dönem için bazı araştırmacılar birbirine yakın, ancak farklı tarihler vermişlerdir. Burada Sarantis Symeonoglou'nun⁽¹⁾

1) Symeaonoglou, A Chart of Mycenaean and Late Minoan Pottery, AJA. Vol. 74, No 3, 1971, 287-288.

A. Frumark'ın tarihlemelerini esas alan basit bir safha ve tarih tablosu veriyoruz :

YUNANİSTAN, ADALAR, KIBRIS		GİRİT	
LH I	1550-1500		LM Ia
LH II A	1500-1450		LM Ib
LH II B	1450-1410		LM II
LH III A	1410-1385		
LH III A:1	1385-1360		→ LM III A
LH III A:2	1360-1280		
LH III B	1280-1200		LM III B
LH III C	1200-1050		LM III C

(LH : Geç Helladik, LM : Geç Minos)

Orta bronz çağında ilk gelişen şehir Miken'dir. Bu nedenle bazı araştırmacılar Helladik yerine Miken terimini kullanmak istemişlerdir. Fakat Miken'de gelişen kültür sadece buraya mal edilmemiştir, tüm kıta Yunanistan'a yayılmıştır. Bu nedenle genel olarak Yunanistan'daki bronz çağı için Helladik terimi kullanılmıştır.

Mısır torba tipi alabastronların Yunanistan ve Girit'te yapılan kilden taklitleri oran olarak uzun tiptedir. Fakat çok değişik çeşitleri bulunmuştur. Bu kapların bazılarının oval bir yatay bölümünün bulunduğu ve bunun sonucu olarak da değişik açılardan, değişik bir taslağa sahip oldukları görülmektedir. Aynı örnek hem uzun, hem de kısa yapılabilir. Çarkta çevrildiği zaman kabın daima dairesel bir yatay bölümü olacaktır ve çömlekçi bu nedenle olası taslaklardan birini seçmek zorunda kalacaktır.

Geç Helladik dönem başlarında, Mısır torba türü alabastronlar hem Girit'e hem de Yunanistan'a ihraç edilmişlerdir ve aynı zamanda bölgesel olarak aynı maddeden taklidi yapılmıştır. Fakat bilinen tüm alabaster örnekler uzun tiptedir. Girit'te bu uzun türün kilden taklidi yapılmış ve LM I A - LM III A:2 dönemleri boyunca seramik depolarında ele geçmiştir⁽¹⁾. Kilden yapılan taklid örneklerin Mısır tipinden farkı kulplu olmalarıdır. Omuz bölgesinde iki, üç veya beş yatay kulp bulunan örnekler dönemler içine yayılmışlardır. Yatay üç kulpu bulunan kısa kil alabastron nadirdir ve bilinen örneklerden hiçbiri LM I B'den önceki döneme sağlam olarak ulaşamamıştır. Kısa ve bölgesel olarak üretilen beş kulplu alabaster örnekler Knossos'ta taht odasında bulunmuştur. Ele geçenlerden ikisi erken dönemdedir⁽²⁾. Girit dışında Melos, Filistin ve Mısır'da bulunmuştur.

Yunanistan'da da aynı durum söz konusudur. Bilinen uzun alabastron tipinin yanısıra, kısa tip erken dönemlerde çok yaygındır ve LH III döneminde en popüler model olmuştur. Miken'de kısa türlerin çokluğunun bazı nedenleri olmalıdır. LH I dönemi küçük küplerin ilk türlerinde MH (orta Helladik) küp türlerine doğru bir eğilim vardır. Miken kısa alabastronlarından birini incelersek (Lev. IV,1), bunun orta Helladik bir küpün daha kısa bir tipi olduğunu görürüz. Her ikisinde de düz dip, karşılıklı iki yatay kulp ve nispeten yüksek ve geniş, hafif

1) A. Furumark, MP, 1941, 40.

2) Furumark, a.g.e., 40.

dışa eğimli bir boyun. Bunlar Helladik türe özgü özelliklerdir. Kısa alabastron türünün çok sevilmesine katkıda bulunan daha küçük formların varlığı ile, Miken alabastron tipinin bir Mısır ve yerel bir form arasındaki kaynaşmayı temsil ettiği söylenebilir.

Yatay kulpu bulunan kısa kap türüne paralel bir başka tip de düşey kulpu bulunan tiptir (Lev. IV,2). Bu orta Helladik orijinli bir formdur. Orta Helladik dönemden Korakou'da bulunan bir örnek vardır. Bu kulp LH III B ve C döneminin çok yaygın olan Kephallenian türlerinden biridir⁽¹⁾.

Geç Helladik dönem alabastronlarını üç grupta incelemek mümkündür : Orta, yüksek ve yassı. Üç kulplu tipler sıkça yüksek modelde karşımıza çıkar. III A:2 döneminde yüksek model diğerlerinin yerini almıştır ve daha sonra III C safhasının başında, desteksiz iyi bir şekilde duramayan küçük yuvarlak veya torba tipli kaplara ulaşınca kadar adım adım daha yüksek ve yuvarlak hale gelir⁽²⁾ (Lev. IV).

Girit'te 17. yüzyıl başlarında çok renkli motiflerle süslü "Kamares vazoları"⁽³⁾ yapılmakta, fakat yavaş yavaş çok renkliliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Knossos'ta yüzyılın

1) Furumark, a.g.e., 42.

2) Furumark, a.g.e., 43.

3) Girit'te İda dağı'nın güney yamacında Kamares mağarasında bulunmuş olduklarından bu adı almışlardır. Kahverengi zemin üzerine renkli süsleme yapılır.

sonuna doğru yapıldığı anlaşılan, koyu zemin üzerindeki beyaz zambakları kaplayan resimler bu değişimi ispatlar. 16. yüzyılın ilk yarısında motifler açık kil zemini üzerine siyah ya da kahverengi parlak boya ile yapılmış olup, önceleri safran çiçeği, zambak, papirus gibi bitkileri daha sonra hayvanları ve en çok ahtapot, sedef, midye, istiridye, mercan gibi deniz yaratıklarını en doğal şekilleriyle tanımlamaktadır.

Girit sanatçıları en çok ahtapot tasvirlerinde başarı göstermekte, bu hayvanın vazo ekseninde eğri olarak oturtmak ve ayaklarını türlü kıvrımlar vermek suretiyle vazo yüzeylerini herhangi bir çerçeveye bağlı olmaksızın serbestçe doldurmaktadırlar.

Bu naturalist sanat akımı Girit'te elli yıl kadar tutunabilmiştir. İ.Ö. 16 yüzyıl sonunda ve yoğunlukla 15. yüzyılda büyük bir kısmı Knossos sarayında bulunan vazolarda, şekillerin daha büyük ve düzenli yapıldığı ve dekorasyonun, vazonun şeklini göz önünde bulundurmamak suretiyle tektonik bir biçimde düzenlendiği görülmektedir. Bu yeni akım önceki dönemin motiflerini kullanmakta, fakat dekoratif amaçlar için motifleri sistemli bir şekilde stilize etmektedir. Bu açıdan, dekoratif yönü ihmal eden naturalist sanatın tersine, dekorasyon alanında seyirciyi etkilemesini bilen yeni bir akım baş göstermektedir : Saray Üslubu⁽¹⁾. Bu üslup, Girit saraylarının tahrip edildiği İ.Ö. 1400 yılına kadar yaşamıştır.

1) A.M. Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, 1971, 44-45.

Yunanistan, 16. yüzyıldan başlayarak kendinden daha yüksek bir kültüre sahip olan Girit'e din, kültür ve sanat alanlarında bağlı kalmıştır. İ.Ö. 1600 - 1200 yılları arasındaki Miken seramikleri, Girit seramiklerinin etkisi altında bulunmakla birlikte teknik, astar ve boyamalardaki parlaklık bakımından daha üstündür. Kap biçimleri genel olarak Girit'tekilerle aynıdır. Bezeme motifleri de Girit'inkilere çok yakındır. Fakat burada naturalist üsluptan saray üslubuna geçiş daha çabuk olmuştur. İ.Ö. 1400'den sonra bitki ve deniz yaratıkları motifleri dekoratif çizgilerden ibaret kalmış ve yavaş yavaş dejenere olmuştur.

Helladik dönemde seramik, MH II döneminden beri devam eden gelişimin doruğuna LH II safhasında ulaşır. LH II sona ermeden çömlekçilik sanatının düşüş dönemine girer. Kademeli bir bozulma sonucu, LH III dönemi sonunun kötü yapılmış, cansız, sıradan tasarımlı vazoları görülür. Bu dönem kapları büyük bölümü çiçeklerden veya deniz dünyasından alınan naturalist tasarımlarla süslenmiştir. Çiçek desenlerinde en fazla tasvir edilenler arasında susam çiçeği, zambak, çiğdem, sarmaşık yaprakları, papatyalar vs. yer alır. Deniz bitkileri, ahtapot, sedefli deniz helezonu, denizle ilgili dizaynların başlıca motifleridir. Kaya motifi geri plan için çok kullanılır⁽¹⁾, alabastronlarda görülen en popüler motiftir.

1) C.W. Blegen, Korakou, A Prehistoric Settlement Near Corinth, 1921, 47

II. İ.Ö. I.BİN YILDA ALABASTRONLAR

Alabastron, İ.Ö. 7. yüzyılın ortalarının sonuna doğru, Miken ve Minos'tan yaklaşık 400 yıl kadar sonra Korint'te karşımıza çıkar. Korint, 7. yüzyılda ve 6. yüzyılın başlarında siyasal ve ticari açıdan en güçlü Yunan devleti olarak bilinir. Buradaki atelyelerde yeni bir kap formu doğar. Alabastronların bu yeni formu, doğudan kaynaklanmıştır. Düz ağızlı, armut gövdeli bu tip, çeşitli safhalarda yaklaşık yüzyıllık bir süre içerisinde gelişimini sürdürür.

Korint ile aynı tarihlerde başka merkezlerde farklı biçimler görülürken, aynı biçimde taklitleri de yapılmıştır. Bu merkezlerden biri İtalya'dır. İtalya'da hem Korint tipi taklitleri yapılmış, hem de düz dipli Kolombus alabastronları gelişmiştir. Ayrıca İ.Ö. 4. yüzyılda oval gövdeli ve ayaklı yeni bir tip görülür. Bu dönemde biraz farklı biçimde Kolombus alabastronlarına tekrar rastlanır.

Doğu Yunan, Ege adaları ve Batı Anadolu'da Korintle çağdaş olmak üzere ince, uzun, iğ biçimli farklı bir tip daha doğar. Bu tipin omuz bölgesinde bir kadın başı tasviri bulunan ve kapla uyumlu gövdesiyle kadın formulu alabastronlar olarak tanınan bir türü daha görülür. Ayrıca Andros adasında bulunan küçük ağızlı, geniş gövdeli ve hafif düz dipli nadir bulunan alabastronlar da vardır.

6. yüzyılın ortalarında Attika, Akdeniz'in seramik merkezi olur. Korintle süregelen rekabet sonunda üstünlük Attika'ya geçince, çömlekçiler Korint tipi yerine düz ağızlı, oval gövdeli yeni bir tipi benimserler. Bu tip Mısır'dan kaynaklanmıştır. Kolombus alabastronlarına Attika'da da rastlanır, ancak form farklılaşmıştır. Yaklaşık yüz yıllık bir döneme yayılan Attik alabastronları, i.Ö. 550 civarında piyasadan çekilir.

i.Ö. 4. yüzyılda Attik tipinin devamı olarak az çok farklarla Hellenistik dönem sonuna kadar varlıklarını korur ve ortadan kalkarlar. Bu bölümde, kısaca özetlemeye çalıştığımız i.Ö. 1. bin yılda alabastron tipleri ve biçim gelişimini incelemeye çalışacağız.

1. KORİNT ALABASTRONLARI

Yüzyıllık bir döneme yayılmış olan Korint tipi alabastronlar; erken, orta ve geç dönemlerde temelde aynı biçimdedir. Ancak bu süre içerisinde başlangıçtan itibaren boylarında uzama, boyunda ve gövde de incelme görülür.

i.Ö.7. yüzyılın ortalarından biraz önce görülmeye başlayan bu yeni kap tipi protokorint döneminde ilgi görür. Geçiş döneminde oldukça yaygınlaşır. Erken Korint döneminde popüler ve

yaygın bir kap türüdür. Orta Korint döneminde erken Korint'ten daha az sayıda yapılır. Örnekler giderek azalır ve geç Korint döneminde oldukça az sayıda yapılmıştır. Tabii bu azalmada, seramik üretiminde üstünlüğün başka bir şehre Attika'ya geçmeye başlamasının da rolü vardır. Attika'da yeni bir tipe yaklaşık yüzyıl yaşamını sürdürecektir.

A) Geç Protokorint Dönemi Alabastronları (i.Ö. 650-640)⁽¹⁾

Alabastron Korint'te 7. yüzyılın ortasından biraz önce Protokorint dönemin orta safhasının sonlarında ortaya çıkar. En erken örnekler Macmillan aryballosu stilinde savaş tasvirli Korint'te bulunan bir parça ve Camirus'tan⁽²⁾ bir kaptır. Bunlar olasılıkla 7. yüzyılın ortasından biraz öncedir.

Bu dönem özelliklerini yansıtan Camirus alabastronu üstü dar, altı geniş bir yumurtayı andıran gövdesiyle takit edildiği dogulu taş alabastronların karakterini taşımaktadır⁽³⁾. Disk şeklindeki ağız ortaya doğru biraz daralarak yükselip düzleşir. Belirli bir boyun teşkili yoktur. Aynı zamanda tüm Korint kaplarında olduğu gibi belirli bir omuz teşkili de yoktur. Ağız hemen altından başlayan gövde aşağıya doğru şişkinleşir. En geniş çap kabın alt üçlüğündedir. Dip hafifçe yuvarlatılmıştır. Üçgenimsi tek yuvarlak delikli kulp, ağız altından başlar ve

1) Dönem tarihlerinde Payne, NC., 1931 esas alınmıştır.

2) Payne, NC, 1931, 269, Lev.3;3

3) Payne, a.g.e., 269

karın bölgesi üzerinde biter. Kulpun bitim yerinde üçgen profilli bir kulp kuyruğu görülür. Camirus alabastronundaki gibi üçgen biçimini andıran kulpların yanısıra yarım daire biçimli kulplar da vardır. Ortalama 6 cm.'lik boylarıyla basık bir form gösterirler. Boulogne'den (Aegina)⁽¹⁾ bir başka örnek de aynı özellikleri taşımaktadır. (Lev. V.1)

Sikyon'da protokorint döneme ait alabastronlar ele geçmiştir. Bu dönemden daha önce bulunmazlar. Ele geçen Sikyon örnekleri, Korint tipinin bir ön eleme tipidir. Bu kaplarda çember şeklindeki ağzın üst kısmı ortaya doğru daralarak yükselir ve düzleşir. Diğer taraftan bazı Sikyon alabastronlarında kulp⁽²⁾ yoktur. Aynı ayrıntı Delphi⁽³⁾ alabastronlarında da bulunur. Bu kulpsuz form alabastronların daha primitif biçimini tanımlar. Protokorint alabastronlarında küçük delikli ağız daire şeklindedir. Profil olarak iki ağız tipi görülür. Bunun dışında kabın diğer bölümleri aynı özelliktedir.

Ağız tipleri:

1-Ortaya doğru daralarak biraz yükselip düzleşen ağız. Alışılmış ağız tipi budur. (Lev. V.1)

2-Düz dikdörtgen ağız. Bu ağız tipi takiben Korint'te yaygın ağız tipi olur. (Lev. V.3)

1) Payne, a.g.e., 271, 28, fig.116

2) Johansen, VS, 1966, 102'deki 75 ve 77 no'lu kaplar.

3) Johansen, a.g.e., 103

Yukarıda bahsettiğimiz kulpsuz örneklerin ağızlarının üst kısmı yukarı doğru yükselir. Bu dönemde belirli bir boyun teşkili yoktur.

Protokorint örneklerden daha eski, subgeometrik döneme ait Girit'te bulunan örnekler vardır⁽¹⁾. Ağız ince bir disk şeklindedir. Kısa ve silindirik boyun, ağız diskine doğru hafifçe açılır. Boyunda bir bilezik bulunabilir. Gövde, boyundan itibaren aşağı doğru genişler. Omuz kısmı, alt kısmına oranla (1/3) daha dardır. En geniş çap kabın alt üçlüğünde görülür. Gövde dibe doğru yuvarlaklaşır, dip hafif düzleştirilmiştir. Kulak şeklinde, geniş delikli tek kulpları vardır. Kulp, ağız omuz bölgesine birleştirir. Girit örneklerinde gövde formu açısından baktığımızda iki tip tesbit edebiliriz. Biri, boyundan itibaren düz hatlarla huni gibi genişleyip, dibe en yakın olan bölgede en geniş halini alan tip⁽²⁾ (Lev. V.4), diğeri boyundan itibaren dışa doğru kavis yaparak şişkinleşen karınlı tip⁽³⁾. (Lev. V.5)

Protokorint dönemde Kıbrıs'ta görülen alabastronlar da Girit formunu anımsatır. Ağız ince disk, kulp kulak şeklindedir. Gövde düz hatlarla dibe doğru genişler. Bunların boyun kısmı insan başı şeklinde yapılmış olanları vardır⁽⁴⁾. (Lev.V.6) Girit ve Kıbrıs alabastronları kulpları diğeri atölyelerde yaygın değildir.

1) Payne, NC, 1931, 270, fig., 114a,b.

2) Payne, a.g.e., 270, fig., 114a.

3) Payne, a.g.e., 270, fig., 114b.

4) Gjerstad, SCE, Vol. IV, Part II, 1948, 71, fig., 39;21 ve Payne, NC, 1931, 270, fig., 115.

Genel ölçüleri içinde Asur⁽¹⁾ alabastronları protokorint formuna çok benzer. (Lev. V.2). Ancak ağız konik değildir ve çok kısa da olsa bir boyun teşkili söz konusudur. Gövde de daha yuvarlaktır. Girit ve Kıbrıs örnekleri birbirlerini etkilemeden doğudan türemişler ve hemen hemen prototip olmuşlardır. Ancak Korint'e göre bu formlar doğulu formlardan daha farklıdır. Fenike fayans alabastronları en erken protokorint örneklerden daha öncedir ve Syracuse⁽²⁾ mezarlarında bulunmuşlardır. Bu alabastronlar Korint'te tanınmışlar ve 7. yüzyılın ortalarından önce biçimlerinin tanıtımına önderlik etmişlerdir.

Geç protokorint alabastronları (650-640) Korint'te görüldükleri yaklaşık on yıllık süre içinde form açısından bir gelişme göstermemişlerdir. Yeni bir kap türüdür. Bu tipin kulplu⁽³⁾ ve kulpsuz⁽⁴⁾ örnekleri vardır. Kulpsuz örnekler çok nadirdir. Ayrıca ağız profili açısından özellikle dönem sonuna doğru görülen dikdörtgen tip ile birlikte geçiş döneminin örnekleri de belirlemeye başlar.

7. yüzyılın son çeyreğinde alabastron oldukça popüler bir tür olur. Ancak protokorintten oldukça farklıdır. Korint tipinde

1) Payne, NC, 1931, 270, fig., 113 (British Mus.91657, alabaster).

2) Payne, a.g.e., 270, dipnot 3.

3) Payne, a.g.e., 271, fig., 116 (Boulagne, Aegina'dan) ve Lev.3;3 (Camirus'tan), Schefold, Meisterwerke Griechischer Kunst, 1960, 135, 79, H: 6 cm. (Özel koleksiyon Basel)

4) Johansen, VS, 1966, 107, 75 ve 77 no'lu kaplar.

ağız konik biçimini kaybeder, ağız profili dikdörtgendir. Belirli bir boyun teşkili görülür. Kulp farklıdır ve gövde incelir.

B) Geçiş Dönemi Alabastronları (İ.Ö. 640-625)

Protokorint dönemin kısa ve basık tipinden erken Korint'in daha ince ve uzun tipine geçişte kap gövdesi hala protokorint etkisindedir.

Geçiş dönemi alabastronlarında ağız disk şeklindedir. Ağızın hemen altından gövde başlar. Bu kapların ortak özelliği belirli bir boyun teşkil edilmemiş olmasıdır. Boyun bölgesi başlangıcından itibaren gövde dışa doğru fazla kavis yapmadan genişler ve alt kısmında en büyük çapa ulaşır. Gövdeden dibe geçişte yumuşak kavisler görülür. Hafif yuvarlatılmış dip, orta kısmında kabın durabilmesi için kısmen düzleştirilmiştir. Geniş kap gövdesi böylece boynu sıkılmış oval bir para kesesini andırır. Kulp ağız diski kenarına bitişik, dışa çok az kavisli düz bir band şeklindedir ve omuz bölgesine birleşir. Yuvarlak tek deliği vardır. 630/25 yıllarında gördüğümüz bu tip erken Korint başında boyun ve omuz bölgesinde görülen incelmeye, yerini daha zarif görünümlü kaplara bırakacaktır.

Delos'ta⁽¹⁾ bulunan 5.6 cm boyundaki B428 env.no'lu alabastron, ağız diski altından itibaren genişleyen geniş

1) C. Dugas, Les Vases de Delos., Fas.XVII, 1935, 96, Lev.LV;42.

gövdesi ve düzleştirilmiş dibiyle bu dönemin tıknaz görüntülü kapları için iyi bir örnek oluşturmaktadır. (Lev. V.7). Karlsruhe Badisches Landesmuseum 84/99⁽¹⁾ no'lu alabastron Delos'taki kapla aynı özellikleri taşımaktadır. Ağız diskinden boyun başlangıcına geçişte hafif bir daralma görülür. Ancak daralma acemice yapılmış izlenimini verir. Boyun ve omuz bölgesi incelik, karın geniştir. 6.8 cm'lik boyuyla diğer kaptan daha uzundur. 630 civarına tarihlenmektedir (Lev. V.8). Schwerin Staatliches Museum 783⁽²⁾ no'lu alabastron da aynı şekilde ağız diski altından itibaren dibe doğru genişler. (625 civarı). Omuz, Karlsruhe örneğine oranla daha geniş, karın da daha düzdür. Boy 7.8 cm'dir (Lev. V.9). Tarquinia Müzesi Brushi Koleksiyonu RC4041⁽³⁾ no'lu 10,5 cm. boyundaki geçiş dönemine (630/25) verilen alabastronda boyun ve omuz bölgesi Schwerin alabastronuna göre daha incedir (Lev. VI). Böylece alt kısmındaki genişleme daha fazla dikkat çeker. Bu tip gövde genişlemesi bizi erken Korint dönemine yaklaştırır. Yukarıdan aşağıya doğru orantılı bir genişleme görülür (650/25). Tarquinia eserine göre, Karlsruhe (84/99) örneğindeki gözü rahatsız eden karın bölgesindeki genişleme, boyun ve omuz daralmasını sağlama kaygısından oluşmaktadır. Böyle bir gelişimi vurguladığı için önemlidir. Heidelberg'deki (env. no 66)⁽⁴⁾ geç geçiş stilini (620/10) yansıtan alabastron, Schwerin örneğine benzer. (Lev. V.10). Boyunda çok kısa iç bükey kıvrımlar

1) Weiss, CVA Karlsruhe 3, Lev.5;1-3, a.c: 2.6 cm.

2) Lücken, CVA Schwerin 1, Lev.1;1-4.

3) Giuliano, JdI 78/1963, 1964, 190-192, fig., 15-18.

4) Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;2-4, Payne, NC 1931, 275, no 98, Lev.15;10.

dikkat çeker, gövde Schwerin örneğine göre alt kısımda daha geniştir. Heidelberg örneğindeki biçimde boynun iç bükey kavislerinin hafifçe belirlediği bir başka örneğe Payne'nin listesinde rastlıyoruz⁽¹⁾. Bu kaptta gövde daha incedir. Ağız diski profili dikdörtgen değildir. Kısa kenarlar dışa doğru eğimlidir. Bu tip ağız diskleri erken Korint'te de görülür. Boynun oldukça ince ve içe doğru hafifçe kavisli, gövdenin alt kısmının geniş olduğu bir örneğe Karlsruhe'de (env. B258)⁽²⁾ rastlıyoruz. Bu alabastron yukarıdaki örneklerden daha uzun (12 cm) ve daha yuvarlak tiplidir. Bu dönem için boyun bölgesi ve kap gövdesinin çok ince yapıldığı, ancak belirli boyun iç bükey kavislerinin henüz tam olarak belirmediği örneklerle de rastlamak mümkündür⁽³⁾. Karlsruhe B258 ve Tarquinia örneklerinde ağız diski diğerlerinden daha kalındır.

Geçiş döneminde, yaklaşık 15 yıllık bir sürede alabastronların, protokorint döneminin basık ve bodur havasından kurtulup inceldiklerini görüyoruz. Öncelikle yukarı doğru daralarak yükselip düzleşen ağız ortadan kalkar ve dikdörtgen profile ulaşır. Kulp da ağzın altından değil, kenarından başlar ve omuz bölgesine ulaşır. Ağız diskinin ince veya kalın olması açısından bir gelişimi izlemek mümkün değildir. Bu dönemdeki en önemli gelişme boyun bölgesinde görülür. Boyun, omuz bölgesiyle

1) Payne, NC, 1931, 275, no.96, Lev.15;6, Berlin 1023

2) Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.38;9, Benzer form Payne, NC 1931, 275, fig., 118c ve Lev.15;9, Chase - Pease, CVA USA 8, Lev.4;7.

3) bkz., Payne, NC 1931, 275, Lev.15;4.

birlikte incelir, kap gövdesi de buna uyum göstererek alt kısmına hafifçe genişler. Böylece kap protokorint dönem örneklerine göre daha zarif görüntü verir. Boyun bölgesinin daralmış olması ile bir boyun teşkilini kastetmiyoruz. Çünkü tam bir boyun teşkili için gerekli olan iç bükey kavisleri henüz tam olarak göremiyoruz. Ancak erken Korint döneminin özelliklerinden biri olan tam bir boyun teşkiline doğru yaklaşılmış olduğunu tespit ediyoruz. Kulplarda da tek bir form vardır. Kulp yuvarlak delikli düz band biçimindedir. Kulp delikleri kimi örneklerde küçük, kimilerinde daha büyüktür. Boy olarak 12 cm'lik yüksekliğe (Karlsruhe B258) ulaşan örnekler olmasına rağmen ortalama yükseklik 7-8 cm.'dir.

C) Erken Korint Dönemi Alabastronları (İ.Ö. 625-600)

Bu dönemde alabastron üretimi birden bire artar. Gövde incelir. Erken Korint alabastronları neredeyse protokorinte kontras teşkil edecek şekilde boyunda incelme ve daima en ince yerinde içe doğru belirli bir kavis oluştururlar. Bu dönemi protokorintten ayıran en önemli fark budur. Böylece takiben orta ve geç Korint dönemlerinde de görülecek olan tam bir boyun teşkilinden söz edilebilir. Boyun teşkili dönemin en önemli özelliğidir. Ayrıca boy uzaması yönünde bir eğilim vardır. Erken Korint'in kısa alabastronları bile daha öncekilerden daha uzundur. Ortalama yükseklik 8-10 cm. civarında olmasına rağmen,

yüzyılın sonuna doğru 28.5 cm.⁽¹⁾ 'lik boya ulaşan bu dönem için aşırı uzun sayılabilecek örnekler vardır.

Erken Korint alabastronlarının biçimi şöyledir: Ağız disk şeklindedir ve ortasında yuvarlak bir akıtma deliği vardır. Ağız deliğini çevreleyen bu disk aynı zamanda kabın kalın dudagıdır. Ağız profili genellikle dikdörtgendir. Ağız diskinin altında kaba oranla ince sayılabilecek, orta kısmında hafif iç bükey kavisler bulunan boyun görülür. Boyundan sonra hemen gövdeye geçilir, omuz çıkıntısı yoktur. Gövde dışa doğru geniş bir kavis yaparak yavaş yavaş şişkinleşir ve dibe doğru daralır. Gövde böylece armut biçimini alır. Genel görünümüyle yuvarlak sayılabilecek dip zeminde durmayı sağlamak için hafifçe düzleştirilmiştir. Tek yuvarlak deliği bulunan band şeklindeki tek kulp, ağız diskini boyun bitimine birleştirir.

Erken Korint dönemi alabastron gövdelerinde tek bir form yoktur. Bazı kapların gövde kavisleri dışa doğru çok açılır veya daha az kavislidir. Bazı kaplarda en geniş çap karında veya dibe yakındır. Bazılarının dipleri hafifçe düzleştirilmiştir, bazılarında daha yuvarlaktır. Bazılarının boynu gövdeye oranla daha kalın veya incedir. Çok popüler bir tip olduğundan farklı atelyelerde bol miktarda yapılmıştır. Bu bakımdan aynı tipin farklı yorumlanması normaldir. Hiçbir formun diğerine tam olarak uymaması gelişimi izlemeyi zorlaştırmaktadır.

1) bkz., Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.7;1-4

Gövde tipi olarak üç tip tesbit edebiliriz. Pek çok örnek çeşitli noktalarda bu tiplere yaklaşıyor veya uzaklaşıyor.

I. Balon gövdeliler. (Lev. VII.1)

a) Tam balon gövdeliler⁽¹⁾: Boyun incedir. Gövde omuz bölgesinden itibaren dışa doğru geniş bir kavis yapar. En geniş çap karın bölgesindedir. Dip yuvarlaktır.

b) Alt yarısı balon gövdeliler⁽²⁾: Bu kapların omuz bölgesi tam balon gövdelilere göre daha incedir. Kabın alt yarısında şişkinlik görülür. En geniş çap kabın alt üçlüğündedir. Dip yuvarlaktır.

II. Oval gövdeliler: Boyun ve omuz bölgesi incedir. Gövde dışa fazla kavis yapıp şişkinleşmez. Bazı kaplarda en geniş çap karında, bazılarında dibe yakın bölgede görülür. Dip hafifce düzleştirilmiştir.

a) Karın bölgesi geniş olanlar⁽³⁾: (Lev. VII.2) Bu kaplarda genel oval form içinde en geniş çap karın bölgesindedir. Dibe geçişte de yuvarlak kavisler vardır.

- 1) bkz., C.W. Neef, Enthousiasmos, Vol.6, 1986, 20, fig.16, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;3-4, Smith, CVA California 1, Lev.4;4a-b ve 5a-b
- 2) bkz., Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;5-7, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;7-8, Moiguard, CVA Great Br., 16, Lev.5;11-12, Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev 13;11-12 ve 13-14
- 3) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;1-3 ve 5-7 ölçüler: H: 16 cm, a.ç.: 5 cm, b.ç.: 1.9 cm, e.b.ç.: 8.5 cm, boyunda cidar kalınlığı 3.5 mm, Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;1-4.

b)Dibe doğru genişleyenler⁽¹⁾: (Lev. VII.4) En geniş çap dibe en yakın bölümdedir. Böylece kap yukardan aşağı doğru hafif bir genişleme gösterir. Dip de daha düz görünümüldür.

III-ince gövdeliler⁽²⁾: (Lev. VII.3) Bu alabastronlarda dışa doğru geniş kavisler görülmez. Oldukça düz hatlı ve ince görünümüldürler. Ağırlık dibe doğru artar. Dip orta kısmında çok az düzleştirilmiştir.

Erken Korint alabastronları ağız diskleri genellikle dikdörtgen profillidir. Ancak, az sayıda da olsa tam dikdörtgen olmayan ağız profillerine de rastlanır. Bu bakış açısından üç tip tespit edebiliriz.

1. Düzgün Dikdörtgen Ağız Profili Olanlar⁽³⁾: (Lev. VII.3) İnce uzun dikdörtgen şeklindedir. Dikdörtgenin kısa kenarları dik açı yapacak şekilde düzdür. En yaygın ağız profili bu şekildedir.

- 1) bkz., Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;5-8 ve Lev.7;1-4, 5-8, Smith, CVA California 1, Lev.4;3a-c, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;11 ve Lev.10;4, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;5-6 ve 11-12, Bazant - Bouzek, CVA Prag 1, Lev.25;2-3, Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;5-6.
- 2) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.5;9-10, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;1-2, Smith, CVA San Francisco 1, Lev.2;1,2, Karouzou, CVA Grece 2, Lev.1;1-3, Lambrino, CVA France 7, (Paris Fas.1), Lev.16;2
- 3) Smith, CVA San Francisco 1, Lev.2;1a,b,c ve 2a,b,c, Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;3-4 ve 5-6, Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.4;1 ve Lev.5;1-3, Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.7;1-4 ve 5-8 v.b.

2. Ağız Diski Kenarları Dışa Eğimli Olanlar⁽¹⁾ :
(Lev.VII;1,2) Dikdörtgen ağız diskinin kısa kenarları geniş açılı
teşkil edecek şekilde aşağıdan yukarıya doğru genişler. Bu
genişleme az veya çok bariz olabilir.

3. Ağız Diski Kenarları İçe Eğimli Olanlar⁽²⁾ : (Lev.VII.4)
Dikdörtgen ağız diskinin kısa kenarları dar açılı teşkil edecek
şekilde aşağıdan yukarıya doğru daralır.

Bazı alabastronlarda ağız diskinin kulp bağlantı yeri
genel oran içinde daha kalındır⁽³⁾ .

Alabastronların ağız disklerini üst yüzeyi genellikle
içe, akıtma deliğine doğru hafifçe eğimlidir. Bu biçim olasılıkla
kaptan akıtılacak olan parfümün fazla çıkması durumunda ziyan
olmaması tekrar geriye dönmesi için düşünülmüş olmalıdır. Gerçi
parfüm kaptan bir çubuk yardımıyla da alınabilir. Fakat bazı
kaplarda akıtma deliğinden ağız diski kenarına doğru çok derin
olmayan dar bir kanal⁽⁴⁾ görünmektedir. Bu, kaptaki parfümü akıtma
kanalı olarak düşünülürse, içe eğimli üst yüzeyin de fazla

- 1) Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;3-4 ve 11-12, Schauenburg, CVA
Heidelberg 1, Lev.10;1-3, Smith, CVA California 1, Lev.4;4,
Lambrino, CVA France 7, Lev.13;4, C.W. Neef, Enthousiasmos,
1986, 17-20, Fig.6-8,9,14,16, E. Gjerstad, Greek G.A.P., 1977,
40, Lev.25;1-4, Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;5-8,
- 2) Lücken, CVA Schwerin 1, Lev.2;1-3, Götte, CVA Stuttgart 1,
Lev.13;5-6
- 3) bkz., Gjerstad, GAP, 1977, 40, Lev.25;1-3, Smith, CVA
California 1, Lev.4;2b, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;9-10
- 4) Chase - Pease, CVA USA 8, Lev.6;9, Blomberg - Heland, CVA
Stockholm 1, Lev.5;1-3

parfümün geriye dönmesini amaçladığını düşünebiliriz. Aynı şekilde kap boynunun protokorint dönemden itibaren incelmeye göstermesinin nedeni, değerli parfümü ziyan etmeden kullanmayla ilgili olabilir.

Ağız boyuna bağlayan hafif kavisli band biçimindeki kulp tipi dönem içinde farklılaşmaz. Genelde yuvarlak kulp deliği kaba oranla iridir. Ancak ufak olanlara da rastlanır⁽¹⁾.

Kabın tipini daha iyi vurgulamak üzere İzmir (Smyrna) yakınında bulunmuş şu anda Stockholm⁽²⁾ Ulusal Müze'de bulunan NM.187 nolu erken Korint döneminden bir alabastronun ölçülerini burada vermek istiyoruz: Yükseklik 8.3 cm, a.ç.: 3.1 cm, b.ç.: 1.4 cm, e.b.ç.: 4.7 cm, boyun cidarı kalınlığı: 2.5 mm.

Erken Korint döneminde yukarıda gördüğümüz gibi çok çeşitli gövde tipi vardır. Biçimsel gelişimi takip etmek bu açıdan çok zordur. Bu kapları ağız diskleri ince veya kalın oluşu, dikdörtgen ağız profili biçimleri veya kulp yapılışı açısından izleyerek bir gelişim tespit edemeyiz. Örneğin, ağız diski her aşamada ince veya kalın olabiliyor. Bu durumda sadece boyun incilmesi ve boy uzamasını esas alarak bir inceleme yapabilir, gövde formlarını da bu bakış açısı altında yaklaşık olarak bir sıraya koyabiliriz. Ayrıca dönem sonuna doğru az da olsa bir boyun uzamasından söz edilebilir.

1) bkz., Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;1-4,5-8

2) Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.3;1-3

Württembergisches Landesmuseum'da⁽¹⁾ bulunan Kas 32 no'lu balon gövdeliler grubundan 7,3 cm. boyundaki alabastron, gövdeye oranla kalın boynuyla dikkat çeker. Aynı müzedeki Kas 30 no'lu 7,4 cm.'lik alabastronda da boyun kısa ve kalındır. Kas 34 no'lu 9,8 cm. boyundaki bir diğer kaptaki boyun, şişkin gövdeye oranla ince görünümlü ancak kısadır (Lev. VII.1). Heidelberg Üniversitesi'ndeki⁽²⁾ 67 no'lu balon gövdeli örnek 8,4 cm. boyunda ve kalın boyunludur. California Üniversitesi'nde⁽³⁾ bulunan 8/3355 no'lu 11,4 alabastron, Württemberg Kas 34 no'lu örnek gibi kısa boyludur. Aynı şekilde Frankfurt'taki⁽⁴⁾ VFB 245 H: 9 cm. VFB 250 H: 8,7 cm. envanter no'lu alabastronlarda da boyun kalındır. İskoçya Edinburg National Müze'sinde⁽⁵⁾ bulunan 1956 454 (H: 7,8) no'lu alabastron diğer örneklerle oranla kalın ağız, kalın boynu ve balon gövdesiyle dikkat çeker. Tüm bu örnekler şişkin gövdeli, kalın boyunlu ve yuvarlak diplelidir. Kabın dibinin yuvarlak görünümünü sağlayan unsur da, dibin orta kısmının yuvarlatılmış olmasından çok -çünkü bazılarında hafifçe düzleştirilmiştir- gövdeden dibe doğru uzanan kavislerin şişkince yapılmış olmasıdır.

Yukarıda (bkz., s.57) ince gövdeliler adı altında incelemeye çalıştığımız örneklerde de boyunun oldukça kalın

- 1) bkz., Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13, Kas 32, Lev.13;7-8, Kas 30, Lev.13,9-10, Kas 34, Lev.13;3-4
- 2) Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;5-7
- 3) Smith, CVA California 1, Lev.4;4
- 4) Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.13;1-12 ve 13-14
- 5) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.5;11-12

yapıldığı dikkati çekmektedir. Örneğin, Württembergisches Landes Museum'daki⁽¹⁾ (Lev. VII.3) Kas -29 no'lu 8,4 cm. boyundaki alabastron dışa fazla kavis yapmadan dibe doğru hafifçe genişler. Doğrudan dibe geçen kavisler de çok geniş değildir. Böylece balon gövdelilere oranla dip kısmı daha düz görünümüldür. Ancak boyun kalındır. Aynı tipi yansıtan iki örneğe San Francisco Koleksiyonunda⁽²⁾ rastlıyoruz. 8,7 cm'lik bu alabastron da erken örneklerden olmalıdır. Balon ve ince gövdeli örneklerin uzun boylu ve incelmış boyunlu biçimine erken Korint dönemi içinde çok az rastlanır. Ancak oval gövdeli örneklerde bu gelişimi izleyebiliriz.

Oval gövdeli örnekler dönemin başlangıcından itibaren diğer örneklerle beraber gelişmeye başlar. İskoçya Edinburg National Museum'da⁽³⁾ bulunan 1928.106 env. no'lu alabastron, 7.8 cm'lik boyuyla dönemin kısa ve oval gövdeli örneklerindedir. Aynı şekilde California Üniversitesi'nde⁽⁴⁾ bulunan 8/3370 nolu 8 cm. boyundaki örnek de kısa ve kalın boynu ve hafif düzleştirilmiş dip kısmıyla aynı gruptandır. Ancak bu iki kısa örnekte dibe doğru genişleme biraz fazladır. Yine California Üniversitesi'ndeki⁽⁵⁾ 8/3368 env. no'lu bir başka alabastronda 11,5 cm'lik bir boy görüyoruz. Boy uzamasına paralel olarak boyunda da biraz uzama fark edilir. Aynı zamanda boyun daha önceki örneklerden daha incedir. Dipteki fazla genişlik azalır.

- 1) Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.13;1-2
- 2) Smith, CVA San Francisco 1, Lev.2;1-2
- 3) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;5-6
- 4) Smith, CVA California 1, Lev.4;2a-b
- 5) Smith, a.g.e., Lev.4;3a,b,c

Bu kapta ağız diski de diğerlerinden incedir. Württembergisches Landesmuseum'daki⁽¹⁾ Kas 31 no'lu 11,4 cm. boyundaki alabastron California 8/3368 ile aynı özellikleri taşır. Ancak ağız diski diğerlerinden kalındır (Lev. VII.4). İsveç Modelhausmuseet'teki⁽²⁾ MM 1964:10 no'lu 13,2 cm. boyundaki karın bölgesi geniş oval gövdeliler grubundan bir kap ile, yine aynı müzedeki aynı gruptan MM 1969:13 no'lu 15,6 cm. boyundaki alabastron boy uzaması ve gövde formu bağlantısı açısından bir fikir verebilir. Aynı grubun bir başka örneğine Altenburg Staatliches Lindenau Müzesi'ndeki⁽³⁾ Lindenau Koleksiyonunda rastlıyoruz (H: 20 cm.).

Oval gövdeli kapların dibe doğru genişleyen tipi en uzun örnekleri oluşturuyor. İskoçya Edinburg National Müze'deki⁽⁴⁾ 1887 166 no'lu bir alabastron 19,1 cm.lik boyuyla dikkat çeker. Ancak daha uzun örnekler de vardır. Altenburg Staatliches Lindenau Müze'sindeki⁽⁵⁾ 176 no'lu 24 cm. boyundaki kap, 181 no'lu 28 cm. boyundaki bir diğeri ve 171 no'lu 28,5 cm.'lik örnekler bu dönemin en uzun kaplarıdır. Boyun uzamış, dip düzleştirilmiştir. İşte bu örnekler bizi orta Korint'e taşır. Bunlardan 176 no'lu örneğin kulp deliği de diğerlerinden küçüktür. Küçük kulp deliğini orta ve geç Korint'te iri kulp deliğinin yanısıra görüyoruz.

- 1) Götte, CVA Suttgart 1, Lev.13;5-6
- 2) Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, MM 1964: 10, Lev.5;1-3 ve MM 1969: 13, Lev.5;5-7
- 3) Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;1-4 (env.no'suz)
- 4) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;1-2
- 5) Beilefeld, CVA Altenburg 1, env. no 176, Lev.8;5-8, env. no 181 Lev.7;5-8, env. no 171, Lev.7;1-4

Bu dönem içinde gelişen, paralellerini orta ve geç Korint dönemlerinde gördüğümüz tip, oval gövdeli olarak adlandırdığımız tiptir. Gövde boyundan itibaren dışa hafifçe açılıp dibe doğru genişler. Ağırlık dibe yakındır. Bu kapların en önemli özelliği dip kısmının düzleştirilmiş olmasıdır. Gövdeden dibe yumuşak kavislerle geçilir. Orta ve geç Korint alabastronlarında da genel eğilim ağır ve düzleştirilmiş diptir. Bu açıdan erken Korint'in oval gövdeli kapları bizi orta ve geç Korint dönemine taşır. Boy uzaması açısından baktığımızda erken Korint'te sadece oval gövdeli kapların en büyük boya ulaştığını görüyoruz. Elimizdeki örnekleri incelediğimizde, balon ve ince gövdeli örnekler en fazla yaklaşık 12 cm.'lik bir boya ulaşırken, oval gövdeliler 20 cm.'in üzerine çıkabiliyor. Burada şu sonuca varabiliriz: Alabastron, erken Korint'in başından itibaren çok tutulan bir kap türü olduğu için birbirinden az çok farklı gövde tipleriyle gelişimini sürdürür. Orta ve geç Korint dönemlerinde rastladığımız omuz bölgesi dar, oval gövdeli, düz dipli erken Korint tipi olasılıkla dönemin ortalarından itibaren diğer tiplerden ayrılıp özel bir öneme sahip olur. Yüzyılın sonuna doğru yapılan uzun örneklerin oval tipte olmaları bizi bu sonuca götürebilir.

Erken Korint alabastronlarını orta ve geç Korint örneklerinden kap tipi ve süsleme tarzı dışında ayıran bir özellik dikkatimizi çekmektedir. Bu da resim alanını sınırlama çizgileridir.

Süsleme açısından baktığımızda Linear stil⁽¹⁾ diye anılan kabın yüzeyinin tamamen enine çizgiler ve noktalarla doldurulduğu bir stil vardır. Ayrıca gövdeyi iki veya üç frize ayıran enine çizgilerin bulunduğu ve aradaki frizlerin de hayvansal motiflerle doldurulduğu bir başka süsleme tarzı daha görülür. Erken Korint döneminde yaygın olan süsleme figürleri aslan, horoz, kuş, sfenks gibi hayvan figürleri ve doldurma motifleri olan gülbezektir. Bu motifler orta ve geç Korint döneminde de görülür. Kimi zaman kabın tüm yüzeyini kaplayan tek bir figür olduğu gibi iki veya üç figür de bulunabilir. Bu tarz süslemede dikkati çeken resim alanının üstte ve altta, yani omuz ve dip bölgesinde sınırlama çizgilerinin⁽²⁾ olmamasıdır. Nadir örneklerde⁽³⁾ bu çizgiler görülür. Ancak orta Korint'te neredeyse tüm örneklerde sınırlama çizgisi vardır. Geç Korint'te ise erken Korint'in aksine tüm alabastronlarda bu çizgiler görülür.

Biraz geriye gidip geç protokorint ve geçiş dönemi alabastronlarına bakarsak, bunların bazılarında da resim alanı sınırlama çizgilerinin bulunduğunu görürüz. Erken Korint

- 1) bkz., Payne, NC 1931, 284, Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.3;6-10, Chase and Pease, CVA USA 8, Lev.6;5-9, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.43;5, Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;3, Smith, CVA California 1, Lev.3;7. 7.yy. sonunda bu örnekler çoğalır.
- 2) bkz., Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.13;7-11, Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;3-6, Blomberg-Heland, CVA Stockholm 1, Lev.3;1-3,8-10, Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.40;1-2,3-5, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;5-7 ve Lev.10;1-4. Bu örneklerden çok var.
- 3) bkz., Moiguard, CVA Great Br.16, Lev.6;1-2, Blomberg-Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;1-3 ve 5-7, Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.8;1-4,5-8.

döneminde gövdenin tamamını kaplayan birkaç figürle süsleme tarzında resim alanı sınırlama çizgilerinin bulunmamasının nedeni; çok fazla sayıda alabastron üretiminin yapıldığı bu dönemde sanatkarın resim alanını daha rahat kullanma isteği olabilir.

D) Orta Korint Dönemi Alabastronları (İ.Ö. 600-575)

Orta Korint döneminde erken Korint'teki özellikler biraz farklılıklarla devam eder. Orta Korint alabastronlarında daire şeklinde, dikdörtgen profilli ağız, ince ve erken Korint'e göre daha uzun bir boyun görülür. Kap gövdesi de uzayıp ince uzun bir armut haline gelir. Karın bölgesindeki şişkinlik azalır, ağırlık dibe doğru yoğunlaşır, hafif düzleştirilmiş dibe yumuşak kavislerle geçilir. Ancak Orta Korint döneminde görülen bu farklılıklar daha çok dönemin sonuna doğru belirginleşir. Çünkü bu döneme verilen pek çok kap, hala erken Korint'in kısa tipini sürdürmektedir. Bu bakımdan Orta Korint alabastronlarını kısa ve uzun kaplar olarak iki başlık altında toplayabiliriz:

1. Kısa alabastronlar⁽¹⁾:

Bu kaplar erken Korint tiplerini sürdürürler. Boyları da Orta Korint kaplarının aksine erken Korint'e olduğu gibi kısadır (8-10cm). Ancak süsleme olarak Orta Korint özellikleri gösterirler.

1) Isler, CVA Schweiz 2, Lev. 3;28-31, 32-35, 36-39, 40-42, 43-46

2. Uzun Alabastronlar :

A) Geniş Gövdeliler⁽¹⁾ : Boyun ve omuz bölgesi incedir. Omuz bölgesinden itibaren gövde genişlemeye başlar, karın bölgesinde en geniş çapa ulaşır. Gövde dibe doğru fazla daralmaz. Dip düzleştirilmiştir. Kulp yuvarlak tek delikli band biçimindeki erken Korint modelini sürdürür. Ortalama yükseklik 22-24 cm.'dir. (Lev. VII.6)

Dibe doğru fazlaca daralmayan bu yaygın tipin yanısıra, dibe doğru geniş kavislerle daralan örnekler de vardır. Bunları iki grupta inceleyebiliriz:

1. En büyük çap karın bölgesinde olanlar⁽²⁾ : Gövde boyundan itibaren dışa hafif kavisle genişler. En geniş çapa karında ulaşır. Dibe doğru tekrar hafif kavisle daralır. Dip düzdür. (Lev. VII.5)

- 1) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.6;1-4, ölçüler: H: 22.4 cm, a.ç.: 5.3 cm, b.ç.: 2 cm, e.b.ç.: 10.3 cm, boyunda cidar kalınlığı: 4 mm, Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.40;13, Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.9;1-2, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14;3, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.11; 1,2-3, Rohde, CVA Gotha 1, Lev.9;4-6, Bazant - Bouzek, CVA Prag 1, Lev.21;9, Isler, CVA Schweiz 2, Lev.4;1-5, Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;10, Smith, CVA California 1, Lev.8;2.
- 2) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;8-11, ölçüler: H:15.3, a.ç.: 4.8 cm, b.ç.: 1.7 cm, e.b.ç.: 8.1 cm, kulpun altında cidar kalınlığı: 4 mm., Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.9;1-2.

2. En büyük çap kabın alt yarısında olanlar⁽¹⁾ : Bu tipte gövde boyundan itibaren dışa fazla kavis yapmadan dibe doğru huni biçiminde genişler. En büyük çap kabın alt üçlüğündedir ve dibe doğru geniş kavislerle biraz daralır. Dip orta kısmında düzleştirilmiştir.

B) Dar Gövdeliler⁽²⁾ : Kap boyundan itibaren dışa doğru çok az genişler. En büyük çapa kabın alt üçlüğünde rastlanır. Ancak kapta fazla genişleme olmadığından, karın çapı ile bu bölgenin çapı arasında büyük bir fark yoktur. Gövde dibe doğru hafifçe daralır, dip düzdür. İnce, uzun hatlı bir tiptir. (Lev. VII.7)

Orta Korint dönemi alabastronlarında daire şeklindeki ağız, genel görünüm olarak dikdörtgen profillidir. Ancak erken Korint döneminde de olduğu gibi tam dikdörtgen ağız profilli örneklerin yanısıra kısa kenarları dışa ve içe eğimli olanlar da vardır. Böylece bu dönemde de üç tip tespit edebiliriz.

1. Düzgün dikdörtgen ağız profilli olanlar⁽³⁾ : İnce, uzun dikdörtgen şeklindedir. Dikdörtgenin kısa kenarları dik açı teşkil edecek şekilde düzdür. (Lev. VII.6)

- 1) bkz., Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;7, Smith, CVA California 1, Lev.8;1.
- 2) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.6;5-8, ölçüler; H: 24.7 cm, a.ç.: 5.8 cm, b.ç.: 2.3 cm, e.b.ç.: 9.7 cm, boyunda cidar kalınlığı: 5 mm, Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.22;10, A. Fairbanks, Catalogue of Greek and Etruscan Vases I, 1928, 171-172, Lev.XLVII. 485,486,487,488, (İtalyan Korint)
- 3) bkz., Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.9;1-2, Smith, CVA California 1, Lev.8;1a,b,c ve 2a,b,c

2. Ağız diski kenarları dışa eğimli olanlar⁽¹⁾: Dikdörtgen ağızdiskinin kısa kenarları geniş açı teşkil edecek şekilde aşağıdan yukarı doğru genişler. (Lev. VII.5)

3. Ağız diski kenarları içe eğimli olanlar⁽²⁾: Dikdörtgen ağız diskinin dar açı teşkil edecek şekilde aşağıdan yukarı doğru daralır. (Lev. VII.7)

Erken Korint alabastronlarında görüldüğü gibi bu dönem örneklerinde de genellikle ağız diskinin üzeri tam düz değil, akıtma deliğine doğru eğimlidir.

Kulp erken Korint dönemini sürdürür. Ancak kulp deliği bu dönemde çoğunlukla kaba oranla küçük⁽³⁾ yapılmıştır. Bununla beraber az sayıda da olsa bir önceki dönemin iri⁽⁴⁾ delikli kulp özelliğini taşıyan örneklerle rastlanır.

- 1) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;8,11, Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.14;4-6, Rohde, CVA Gotha 1, Lev.9;4-6, Isler, CVA Schweiz 2, Lev.4;1-5, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14;3-4, Brümmer, CVA Hamburg 1, Lev.4;1-4 (Boötia).
- 2) bkz., Kenner, CVA Wien 1, Lev.2; 7-10, Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.6;5-8, Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.14;1-3, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;6-7,8 (Boötia)
- 3) Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.14;1-3, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14;3,4, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21; 6-7,8, 9-10,11 (Boötia), Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.9;1-2, Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.40;13, Brümmer, CVA Hamburg 1, Lev.4;1-4 (Boötia)
- 4) Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.11;2-3.

Dönemin özelliklerini vurgulamak üzere Stockholm Nationalmuseet'de bulunan NM 1358⁽¹⁾ no'lu alabastronun ölçülerini vermek istiyoruz. H: 22.4 cm, a.ç.: 5.3 cm, b.ç.: 2 cm, e.b.ç.: 10.3 cm, boyunda cidar kalınlığı: 4 mm

Orta Korint döneminde en önemli özellik kap boyunun uzamasıdır. Gerçi erken Korint tipini sürdüren 8-10 cm boyunda alabastronlara da rastlanır, ancak genel eğilim boyların uzun tutulmasıdır. Aynı zamanda erken Korint döneminden beri süregelen bir çabanın sonucu olarak boyun incelir. Genel olarak omuz bölgesi de incelir. Ağırlık dibe doğru yoğunlaşır ve dipte düzleşme yönünde bir eğilim görülür. Önceki dönemde görüldüğü gibi, bu dönemde de çeşitli gövde tipleriyle karşılaşırız. Böylece kapları tarihsel bir sıraya koyamıyoruz. Erken veya geç safhada aynı özelliklerle karşılaşabiliriz.

Örneğin 6. yüzyılın başına tarihlenen Karlsruhe Badisches Landesmuseum⁽²⁾ B2685 no'lu 23 cm boyundaki alabastron ince uzun boynu, ince, omuz bölgesi dışı hafifçe genişleyen gövdesi ve düz dibi ile dönemin genel özelliklerini verir. Genişlik karın bölgesindedir ve dibe doğru daralmaz. Yine Altenburg Staatliches Lindenau Müzesi'ndeki 180⁽³⁾ no'lu 24,5 cm boyundaki alabastron da aynı özellikleri taşır. Yalnız bu örnek dibe doğru daralır.

- 1) Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.6;1-4.
- 2) Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.40;13
- 3) Bielefeld, CVA Altenburg 1, Lev.9;1-2

590/80 civarına tarihlenen Gotha'daki⁽¹⁾ AK313 no'lu alabastron, Karlsruhe B2685 ile aynı özellikleri taşır. Ancak Gotha'daki örnekle aynı tarihten Heidelberg'deki⁽²⁾ 73 no'lu 19,6 cm'lik alabastron bahsettiklerimizden biraz farklıdır. Boyun kısa ve kalındır. Gövde boyundan itibaren dışa doğru şişkinleşir. Çok geniş bir gövde vardır ve cidar çok gergindir. En büyük çap karıdadır. Dibe doğru çok az daralır, dip düzleştirilmiştir. Mainz Zentralmuseum'da⁽³⁾ bulunan 0.39649 no'lu 17 cm'lik alabastron 580/70 civarına tarihlenmiştir. Bu örnekte gövde boyundan itibaren geniş bir şekilde karın bölgesine kadar huni biçiminde genişler. Karnın altında en büyük çapa ulaşır ve dibe doğru hafif kavisle daralır. Dip düzdür. Viyana Üniversitesi'ndeki⁽⁴⁾ 21 cm'lik bir başka örnekte gövde çok az genişler. Dip her noktada yere degecek şekilde dümdüzdür. Böylece yaklaşık aynı tarihlerde çok farklı formlar ortaya çıkabidiği için sağlıklı gelişim çizgisi izleyemiyoruz. Boy uzaması ve dipteki düzleşme bu kapların ortak özelliğidir. Tabii ki bu örnekler tüm dönemi temsil etmiyor. Genel eğilim ince uzun boyun,ağırlığı dipte yoğunlaşan hafif genişlemiş gövde ve düzleştirilmiş dip yönündedir. Ayrıca daha uzun örneklere rastlamak da mümkündür⁽⁵⁾.

1) Rohde, CVA Gotha 1, Lev.9;4-6

2) Scauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.10;5-6

3) Koble, CVA Mainz Zentralmuseum 1, Lev.19;1-4

4) Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;10 (env. no'suz)

5) Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.14;1-3, env.no: VFB251, H: 27.8 cm.

Orta Korint'te Boötia'da yapılan alabastronlar Korint'te görülmeyen ilginç resim alanı sınırlama bantlarıyla diğer örneklerden hemen farklılaşır. Bu bantlar altta ve üstte ikiser veya üçer ince çizgi arasında karşılıklı birbirinin boşluğuna gelecek şekilde dizilmiş iki sıra dış sırasından oluşur.

Bazı Boötia alabastronlarında Korint'te görmediğimiz biçimde uzun bir boyun ve çok ince omuz bölgesiyle karşılaşırız. Heidelberg'deki⁽¹⁾ 162 env. no'lu 22.5 cm boyundaki alabastronda bu özellikleri görüyoruz. Ağırlık dibe doğru yoğunlaşmış, düz dibe geçiş hafif kavislerle yuvarlatılmıştır. Aynı dönemde bazı Boötia alabastronlarında da boyundan itibaren dışa doğru fazla şişkinleşen ve düz dibe doğru yuvarlaklaşan gövde tipine rastlamak mümkündür. Yine Heidelberg'de⁽²⁾ bulunan 164 no'lu 17.3 cm. boyundaki örnekte, 162 no'lu örneğe oranla kısa kalın bir boyun ve boyundan itibaren genişleyen, geniş bir gövde görüyoruz. Bunlar Korint örneklerinden biraz farklı yöresel örnekler taşıyan örneklerdir. Ancak Korint'teki genel formu veren alabastronlar⁽³⁾ da vardır. Bunlarda dibe geçiş hattı daha yuvarlaktır.

1) Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.22;1

2) Schauenburg, a.g.e., 39, Lev.22;2-3

3) Schauenburg, a.g.e., Lev.21;6-7,8-9, Brümmer, CVA Hamburg 1, Lev.4;1-6, H: 26 cm.

E) Geç Korint Dönemi Alabastronları (İ.Ö. 575-550)

Geç Korint dönemi alabastronları orta Korint'te gelişen, ağırlığı dibe doğru yoğunlaşan düz dipli, geniş gövdeli formu sürdürür.

Ağız daire şeklindedir. İnce ve uzun boyun ve genellikle dar omuz bölgesi görülür. Omuz bölgesinden itibaren gövde dışa doğru hafif kavis yaparak genişler. Genellikle en büyük çap karın bölgesindedir. Dibe doğru çok az daralma görülür. Dip düzleştirilmiştir.

Omuz bölgesindeki farklılaşmadan dolayı gövde açısından iki tip dikkat çeker.

1. Omuz bölgesi dar olanlar⁽¹⁾: Yukarıda bahsettiğimiz genel tanımda olduğu gibi omuz bölgesinden itibaren kabın üst yarısı alt yarısına oranla daha dardır. (Lev. VIII.1)

2. Omuz bölgesi geniş olanlar⁽²⁾: Bu tipte omuz bölgesi de dışa doğru kavislidir. Böylece gövde, boyundan dibe kadar geniş bir kavis yapar ve diğer tipe göre daha şişkin bir görüntü verir. (Lev. VIII.2)

1) bkz., Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.2;7-8, Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;9, Müller, CVA Leipzig 1, Lev.26;1-3, 4-6, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;1-2, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14;1-2.

2) bkz., Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;8, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;3-5.

Ağız diskleri de erken ve orta Korint dönemlerinde görüldüğü gibi kısa kenarları dik açı yapacak şekilde düzgün dikdörtgen⁽¹⁾, kısa kenarları aşağıdan yukarı doğru geniş açı yapacak şekilde genişleyen dikdörtgen⁽²⁾, ve kısa kenarları aşağıdan yukarı doğru daralan dikdörtgen⁽³⁾ biçimlerindedir. Ancak bu dönemde ağız diski kısa kenarları içe doğru hafifçe kavis yapan dikdörtgen⁽⁴⁾ biçimi ile de karşılaşırız.

Kulp delikleri açısından yine önceki dönemlerde olduğu gibi küçük⁽⁵⁾ delikli ve iri⁽⁶⁾ delikli kulp modeli sürmektedir.

Geç Korint döneminde alabastronlar erken ve orta Korint dönemine oranla daha az sayıda yapılmışlardır. Elimizdeki örnekler de aynı oranda azdır. Boy olarak 12,5 cm'lik kısa örnekler olduğu gibi, 23-24 cm'lik uzun örneklere rastlamak mümkündür.

Bu dönemde de ağız diski üst yüzeyi akıtma deliğine doğru eğimli yapılmıştır.

- 1) bkz., Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14;1,2, Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;3,4-5, (Boötia), Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;9, Müller, CVA Leipzig 1, Lev.26;1-3 ve 4-6.
- 2) bkz., Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.2;7, Payne, NC 1931, 319, Lev.36;3,8.
- 3) bkz., Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;1-2, Payne, NC 1931, 319, Lev.36;12
- 4) bkz., Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;8, Payne, NC 1931, 319, Lev.36;7,9,10.
- 5) bkz., Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;1-2, Müller, CVA Leipzig 1, Lev.26;1-3,4-6
- 6) bkz., Schauenburg, a.g.e., Lev.21;3-5 (Boötia).

Geç Korint alabastronlarında orta Korint döneminden çok farklı özellikler görülmez. Boyları da orta Korint kaplarını münferit örnekler dışında geçmez. Hatta daha kısa örneklere rastlanır. Bazı geç Korint alabastronlarında ince⁽¹⁾ kap gövdesi dibe doğru bariz bir daralma gösterirken, bazılarında şişkinleşmiş gövde dibe doğru fazla daralmadan geniş bir dip oluşturur⁽²⁾.

Korint tipinin gelişimi orta Korint döneminde olmaktadır. Kaplarda uzama ve incelme söz konusudur. Geç Korint dönemi alabastronları, orta Korint'teki yenilikleri uygular. Bir gelişim kriteri olarak bu dönemde alabastronların daha ince ve uzun olması beklenirken, zaman zaman geriye gidip daha eski özelliklerin de -örneğin karın ve omuzun geniş tutulması gibi- uygulandığı görülür. Tip olarak orta ve geç Korint alabastronları birbirinden çok farklı değildir. Yeni özellikler bazı eski özelliklerle birlikte içiçe uygulanmaktadır.

Payne'nin⁽³⁾ çizimini yaptığı, boyundan itibaren dışa kavis yaparak genişleyen, yuvarlak dibiyle bazı erken Korint alabastronlarını hatırlatan örneklere çok az rastlanır. Payne'nin çiziminden daha ince gövdeli ve yuvarlak dipli bir örneğe

1) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;4

2) bkz., Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;9, Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.14,1-2.

3) bkz., Payne, NC 1931, 319, Fig.159

Stockholm Nationalmuseet'te rastlıyoruz. NM2128⁽¹⁾ no'lu Syracuse yakınında bulunan bu alabastron 12.5 cm'lik kısa boyu, dibe doğru daralan ince gövdesi ve hafifçe yuvarlatılmış dibiyle geç Korint döneminin genel özelliklerinden ayrılır.

Geç Korint'te kaba oranla ince, uzun boyun, dar veya dışa kavisle genişleyen omuz bölgesi ve ağırlığı dibe doğru yoğunlaşan düz dipli kaplar döneminin genel özelliğini verir. Bu dönemde çok sayıda farklı tip görülmez. Omuz bölgesinin geniş olduğu Viyana Üniversitesi'ndeki⁽²⁾ (Lev. VIII.2) 14.5 cm'lik alabastron bu dönemin kısa örneklerindedir. Aynı biçimdeki Boötia da bulunmuş Heidelberg Üniversitesi'ndeki 163⁽³⁾ env. no'lu 19.8 cm'lik alabastron grubun uzun örneklerindedir. Elimizdeki örneklerin çoğunluğu dar omuzlu düz dipli tiptedir. Dönemin en uzun örneklerinden birini oluşturan Hoppin Koleksiyonundaki⁽⁴⁾ 251 no'lu 23.2 cm boyundaki uzun boyunlu ve dar omuzlu alabastronun diğerlerinden farklı bir omuz süs bandı vardır. İkişer sıradan oluşan ince omuz çizgileri arasında ilginç bir "ZS" süs sırası görülür. Buna çok benzeyen bir omuz bandına erken Korint döneminden bir alabastronda rastlıyoruz. Erken Korint'in nadir resim alanı sınırlama çizgileri bulunan bu örnek, İskoçya

- 1) Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, Lev.5;4, ölçüler; H: 12.5 cm, a.ç: 3.2 cm, b.ç: 1.3 cm, e.b.ç: 5.3 cm, boyunda cidar kalınlığı: 3.5 mm.
- 2) Kenner, CVA Wien 1, Lev.2;8 (env. no'suz)
- 3) Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.21;3-5
- 4) Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.2;8, Payne, NC 1931, 319, Lev.36;12

Edinburg National Müze'deki 1887.166⁽¹⁾ no'lu 19.5 cm. boyundaki dönemi içinde uzun alabastronlardan biridir. Hoppin Koleksiyonu'ndaki örneklerle aynı şekilde ikişer sıradan oluşan ince omuz çizgileri arasındaki "ZS" motifine burada da rastlıyoruz. Korint döneminin başında ve sonunda görülen aynı süs tarzını aynı ressam veya aynı atelyeye bağlayabiliriz.

Korint döneminde ağız diski çapı hiç bir şekilde gövde çapını aşmaz. Dönemin tüm safhaları için genel bir oran söylemek gerekirse; ağız diski çapı, gövdenin en büyük çapının yaklaşık yarısı kadardır. Tabii bu oran kabın geniş veya ince gövdeli olmasına göre değişir. Korint'in erken safhasındaki bazı örneklerde ağız diski çapı gövde çapına çok yaklaşır. Yaklaşık 4/3'ü kadardır.

2. ATTİKA ALABASTRONLARI

Seramik yapımında üstünlük Attika'ya geçince alabastron formunda da oldukça büyük farklılıklar ortaya çıkar. 6. yüzyılın ortasından itibaren görülen disk şeklinde ağızlı, ince boyunlu ve Plinius'un (N.H.IX.113) tanımıyla ince uzun bir inciye anımsatan gövdesiyle bu yeni form, Korint formundan aniden ve tamamen ayrılır. Ve bir daha Korint formuna dönülmez. Helenistik dönem sonuna kadar Attik formu ufak tefek değişikliklerle devam eder.

1) bkz., Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.6;1-2

Korint formu ile Attik formu arasında bir geçiş basamağı söz konusu değildir.

Attik formunda da Korint'te olduğu gibi düz bir ağız diski vardır. Ancak bu disk özellikle 5. yüzyıl kaplarında daha incedir. Korint kaplarında ağız diskinin hemen altından başlayan boyun, hafif içbükey bir kavisten sonra omuz bölgesinden itibaren genişleyerek armut biçimli gövdeyi oluşturuyordu ve dip çok az yuvarlatılmıştı. Attik tipinde de boyun hafifçe ortaya doğru inceler, ancak boyundan gövdeye geçişte Korint tipinde bulunmayan çok bariz omuz çıkıntıları vardır. Belirli bir omuz teşkil edilmesi her iki form arasındaki en önemli farktır. Omuzdan itibaren gövde aşağıya doğru az bir genişleme yapar. Hatta kimi örneklerde gövde silindir biçimine yaklaşır, Korint tipinin armut şeklindeki gövdesiyle tezat oluşturur. Bu da ikinci önemli farktır. Dip ise 5. yüzyılda Korint kaplarına oranla daha yuvarlaktır, ancak 4. yüzyılda silindirik gövdenin altında daha düz diplere rastlamak mümkündür. Üçüncü önemli fark kulplarda görülür. Korint tipinin ağız diskini boyuna bağlayan yuvarlak delikli klasik tek kulpu yerine, Attik'a kaplarında kabın üst üçlüğünde omuzun biraz altında ve her iki yanda deliksiz birer kulp çıkıntısı bulunur. Bu çıkıntılar yarım küre veya dikdörtgen şeklinde olabilir. Kulp çıkıntılarının kullanımında bir işlevi yoktur. Angermeier'e göre⁽¹⁾, geç zamanda kırmızı renge

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 13

boyanırlarından da anlaşıldığı gibi (Pasiades v.b.), sadece süs unsuru olarak görülmüşlerdir.

Yumurta gövdeli, omuz teşkili bulunmayan Amasis ressamının boyadığı ilk Attika alabastronu tipini saymazsak Attika'da belli başlı 5 tip tespit edebiliriz. Aslında Attika alabastronlarını belirli tiplere yerleştirmek çok zordur. Knigge'nin⁽¹⁾ de belirttiği gibi hiçbir formun değerine tam olarak uymaması nedeniyle form gelişimi hep bir tarafa bırakılmak istenmiştir. Örneğin on yıllık bir süre içinde, boyun yapılışı boyun uzunluğu, omuz teşkili, gövdenin genişleme biçimi ve dip formu açısından birbirinden az veya çok farklı örneklere rastlamak mümkündür.

Genel olarak tespit ettiğimiz Attika alabastronları tipleri şunlardır:

1-Kısa boyunlu, yumuşak omuz teşkili bulunan tip. Gövde dışı çok az bir kavisle, dibe doğru hafifçe genişler. Dip yuvarlatılmıştır. Bu tipi Paidikos grubu temsil edebilir. I.O.500 civarı. (Lev. IX.6). (Beazley, ABV, 1956, 101).

2-Boynun uzayıp, gövdenin dibe doğru barizce genişlediği tip. Boyun ortada kavislerle incelir. En büyük çap kabın alt

1) Knigge, AM 79, 1964, 110

üçlüğündedir. Gövde yuvarlak dibe doğru daralır. I.Ö.490 civarı (Lev. XI.1a,b,c)

3-Syriskos ressamı ve Neger alabastronları tipi: Kısa, orta kısmında kavislerle incelen boyun, yüksek vurgulu omuz. En büyük çapın karın bölgesinde olduğu oval gövde, dibe doğru daralan ve yuvarlak-sivri dip. 480-70 civarı. Bu dönemin diğer örneklerine oranla kalın ağız diski. (Beazley, ARV, 1963, 264,60, Syriskos ressamı ve 267, 1 - 268, 31 Neger Grubu) (Lev. X.2)

4-Uzun boyunlu, ince, dibe doğru düz hatlarla genişleyen gövde, bariz yüksek omuz ve hafif yuvarlatılmış dipli tip. I.Ö. 460-450. (Lev. X.3)

5-Uzun boyun, ince, silindirik gövdeli tip. Ağız diski çok incelmıştır. Boynun en uzun, gövdenin dar ve silindirik, dibin nispeten düzleştiği tiptir. Boyun ve yüksek, vurgulu omuzlar birbirinden keskince ayrılır. I.Ö. 400 civarı. (Lev. X.5)

Bu tipleri oluşturan örnekleri, aşağıda ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

I.Ö. 6. yüzyılın ortasından 4. yüzyıl başlarına kadar (Attikada 450 civarına kadar yaygındır) görülen bu tip alabastronlarda, zaman ilerledikçe ağız diski, boyun ve gövde incelik, boyun ve gövde uzar.

1938 yılı Atina Agora⁽¹⁾ kazılarında çok önemli ve ilginç, siyah figürlü küçük bir toprak alabastron ele geçmiştir. (Lev.IX.3) Bu alabastron sadece beraber bulunduğu kaplar arasındaki güzel bir parça ve minyatür vazo boyamacılığının birinci sınıf bir örneği olarak değil, aynı zamanda 6. yüzyıl ortasının en önemli siyah figür sanatkarı olan Amasis ressamıyla ilgili olduğu için de önemlidir. 6. yüzyıl ortalarından bilinen en eski Attik alabastronudur. Attika'da toprak alabastron kırmızı figür dönemi başlangıcından (İ.Ö. 530) daha erken görülmez.

Gövde oldukça korunmuştur, fakat ağız ve boyun, küçük kulakçık kulplarından biri, gövdenin ve dibin bazı parçaları eksiktir (restore çizimi yapılmıştır)⁽²⁾. Bu kaptaki omuz çıkıntısı bulunmaz. Dış hatları geniş ve ovaldir ve kabın nispeten yaygın olduğu geç 6. yüzyıl ve 5. yüzyılın daha uzun ve ince kaplarına kontrast oluşturacak şekilde oldukça bodurdur. Kap gövdesi dışa doğru fazlaca ve kavisli bir şekilde genişlemektedir. Boyundan gövdeye yumuşak bir geçiş vardır, alt kısmı geniş ve yuvarlak omuza doğru daralan bir yumurtayı andırır. Bu haliyle bazı Korint tipi kap gövdelerini anımsatabilir. Ancak Korint tipinde gövde dibe doğru genişleyip, dip kısmen düzleştirilmişken, bu kaptaki dip bariz bir şekilde yuvarlatılmıştır. Yanda görülen yarım küre biçimli tek tutamak çıkıntısı, Attik kulp tipinin ilk habercisidir.

- 1) E. Vanderpool, Hesperia, Vol.8, 1939, 247-256, Agora env. no.: P.12628, korunan H: 9.2cm tahmini orjinal H: 10cm e.b.ç: 4.7cm, Beazley, ABV, 1956, 155, 64
- 2) bkz., Vanderpool, a.g.e., 250

6. yüzyılın son çeyreginde Psiax'ın boyadığı alabastronlarla karşılaşırız. Çömlekçi Hilinos⁽¹⁾ ve ressam Pisiax'ın eseri 520 civarına verilen Karlsruhe alabastronu, gövde formu ile Amasis ressamının boyadığı kaptan ayrılır. (Lev. IX.4) Omuz çıkıntıları yumuşak kavislerle verilmiştir. Gövde omuzdan itibaren dışa doğru, kavis yapmadan düz bir şekilde genişler. En büyük çap kabın alt çeyreginde görülür. Dip hafifçe yuvarlatılmış ve gövdeden dibe geçiş yayvan kavislerle sağlanmıştır. Amasis ressamının alabastronunda kap gövdesi dışa daha kavisli bir genişleme yapmaktadır ve kabın alt yarısında bulunan en büyük çap ile omuz bölgesindeki en küçük çap arasında Psiax'ın alabastronuna oranla daha fazla fark vardır. Bu da Amasis'in alabastronunu altı geniş yumurta biçimine yaklaştırmaktadır. Amasis'in boyadığı kapta en geniş çaptan yuvarlatılmış dibe geçişte görülen kavisler, Psiax'ın kabında olduğu gibi yayvan değil, aksine daha dik kavislerdir. Böylece daha sivri dipli bir görüntü verir. Kulp çıkıntıları da Amasis alabastronunda yarım küre biçimliyken, Psiax'ın alabastronlarında, uçları yuvarlatılmış yarım dikdörtgene benzerler. Düz ağız diski altındaki kısa silindirik boyun, ağız diski ve omuza geçerken hafifçe genişler. Bu Psiax'ın boyadığı erken alabastronlardandır.

1) Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.28, env.B120. H: 14.8 cm.
Beazley, ABV, 1956, 292.5, aynı tarihte benzer örnek için
bkz., Rhomaios, CVA Grece 1, Lev.1:1-2, Atina NM 1740, H:17 cm.

510⁽¹⁾ yılı civarına tarihlenen bir başka Psiax alabastronunda gövdenin dibe doğru olan genişlemesi azalır, omuzdan dibe doğru inen cidar nispeten düzleşir ve dip daha sivrilir.

Psiax'ın Leningrad Hermitage Müzesi'ndeki⁽²⁾ alabastronu süsleme motiflerine göre 6. yy. sonu 5. yy. başına aittir. (Lev.IX.5) Bu kapta gövde daha ince ve dip daha yuvarlaktır.

Amasis ressamının yaklaşık 10 cm. boyundaki siyah figürlü alabastronundan sonra, 6. yüzyıl sonunda ressam Psiax ve çömlekçi Pasiadesin⁽³⁾ (Paidikos Gr.) kırmızı figürlü alabastronlarını da bodurluk ve dip formu etkilemiştir. Kap cidarı da dışa doğru eğilmez aksine neredeyse düz bir şekilde aşağı düşer. Dip hafifçe yuvarlatılmıştır. Dipten omuza doğru olan daralma oldukça azdır. Kap gövdesi dışa doğru savrulurken değil, aksine içe doğru çekilerek güçlendirilmiştir. Boyun omuzdan ayrılır ve cidarın akışını keser. Paidikos⁽⁴⁾ grubu alabastronlarında boyun Psiax'inkiler gibi kısa, ancak bazı örneklerde omuz daha yüksek ve vurguludur. (Lev. IX. 6).

- 1) Kurtz, AWL., 1975, 118, Lev.1, British Mus. 1900.6-11.1; Beazley, ABV, 1956, 294,25
- 2) Richter, AJA., Vol.45.1941, 588, fig.7-9; Beazley, ABV, 1956, 293,12
- 3) Knigge, AM., 79.1964, 110.
- 4) bkz., Kurtz, AWL., 1975, Lev.72;2-3, ve Wehgartner, AWK., 1983, Lev.40;1, Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.9;1-3, 46 ve Lev.27;6-8, Burow, CVA Tübingen 5, Lev.34;4-10 (Beazley, ARV, 1963, 69, 21) ve 80, Lev.36;1-4 Bu kapta dışa esneme daha fazla, (Beazley, ARV, 1963, 69, 10), W. Hornbostel, Aus Gräbern und Heiligtümern, 1980, 115-117.

Takip eden on yılda kaplar tekrar gergin bir esneklik gösterir. Kap cidarı dışa ve dibe doğru hafifçe sivrulur, dip sünmeye başlar. Kabın en geniş çapı dip kavisinin üzerindedir. Boyun yumuşatılmış omuzdan sonra biraz uzar. Atina NM1239⁽¹⁾ env.no'lu kapta bu özelliklere rastlıyoruz. Dibe doğru çok az bir genişleme farkedilmektedir (Lev. X.1). Ancak omuz yuvarlak kavis seklindedir. Takiben 500/490 yılına tarihlenen Kerameikos 2713⁽²⁾ env. no'lu kapta dibe doğru olan genişleme biraz daha dikkat çekicidir. (Lev. XI.1a,b,c). Boyun Atina alabastronuna göre daha uzun ve orta kısmındaki iç bükey kavislerle daha ince görünümlüdür. Omuz çıkıntıları da daha vurguludur. Gövde hacminin özellikle aşağıya doğru genişlemesinden sakındığı için, yeniden dibe doğru daralır. Dip bu ağırlık nedeniyle yumurta formuna dönüşmüştür.

Hiçbir formun diğerine tam olarak uymaması, form gelişimini izlemeyi zorlaştırmaktadır. Bazen, gelişiminin erken ve geç safhasında değişim kriteri olarak benzer özellikler ortaya çıkmaktadır.

Örneğin Peastum'daki⁽³⁾ 520 civarından siyah figürlü bir alabastron, Psiax'ın aynı yıllarda boyadığı Karlsruhe⁽⁴⁾

- 1) Knigge, AM 79, 1964, 110, Lev.57;3-4, H: 18 cm, Çap 7 cm
- 2) bkz., Knigge, a.g.e., Lev. 59;1-3, H: 15.9 cm.
- 3) bkz., Schauenburg, AM.90 1975, 116, Lev.41; Beazley, ABV, 1956, 292,5
- 4) Hafner, CVA Karlsruhe 1, Lev.28 H:14.8cm

alabastrondan farklıdır. Gelişim kriteri olarak belirlediğimiz uzun boyun ve vurgulu omuzları Peastum alabastronunda görüyoruz. Gövde aşağıya genişleme açısından Psiax'ın eserini andırır, ancak dip daha ovaldir. Dipten omuza doğru daralma fazladır. Ancak kap cidarında Kerameikos 2713 örneğinden daha fazla gerginlik ve hafif kavis görülür.

New York 21.131 ressamının⁽¹⁾ boyadığı 490 civarına verilen bir alabastron boyun ve omuz açısından Keramaikos 2713'e benzer. Ancak boyun biraz kısa ve geniştir. Gövdenin genişleme tarzı biraz farklıdır. Gövde aşağıya doğru açılırken, omuzdan itibaren dışa açılmaya da eğilim gösterir (Syriskos Ressamı Grubu). Aynı tarihten Sappho⁽²⁾ ressamının alabastronunda boyun ortada incelmeye göstermez, omuz daha yumuşaktır, dibe doğru daha fazla genişleme görülür. Dip, New York ressamı ve Keramaikos 2713 kaplarına göre daha düzdür.

480/470 yıllarına kadar form gelişimini belirli bir çizgiye oturtmak zordur. Bu dönemi Attik alabastronu tipinin deneme aşaması olarak kabul edebiliriz. Takip eden dönemde gelişim biraz daha rayına oturur.

- 1) Slehoferova, CVA Schweiz 7, Lev.55, env. no: Ka.403, H: 16.6, a.c. dışta: 4.5 cm, içte: 1.2 cm, gövde çapı: 6 cm., Beazley, ARV2, 1963, 269, 2, Wehgartner, AWK, 1983, 117, Grup II, No 2.
- 2) Vos - Brill, CVA Leiden 2, Lev.104, env. no: I.1956/8,1, H: 14.5 cm., a.c.: 4.4 cm., gövde çapı: 5.1 cm.

Berlin F2257⁽¹⁾ no'lu alabastron, New York 21.131 ressamı alabastronunun özelliklerini gösterir. Boyun biraz uzar, gövdenin dışı kavsi daha azdır. Kerameikos HS107⁽²⁾ alabastronu bu kap ile akrabadır, ancak ağırlık dibe doğru yoğunlaşmıştır. Her iki kap da 480/70 civarındandır. Emporion ressamının⁽³⁾ boyadığı 480 yılına verilen Mainz Zentralmuseum'daki alabastron bu örneklerden biraz incedir.

Syriskos ressamının aynı yıllarda boyadığı kaplarda gövde, omuz ve alt kısımda biraz daralır, böylece ortası hafif şişkin oval bir görüntü verir. Boyun orta kısmında biraz incelmıştır. Ressamın Brüksel R397⁽⁴⁾ no'lu alabastronu (Lev. X.2) bu özellikleri taşımaktadır. Dip hafifçe sivrilir. Kulp çıkıntıları, yüzeyi kaba yapışık düğme formundadır.

480-470 yıllarında üzerindeki zenci figürlerinden dolayı Neger (zenci)⁽⁵⁾ alabastronları diye anılan kaplar da Syriskos ressamı alabastronlarının formunu gösterir. Bunların bazılarında ağız diski daha ince, boyun silindiriktir⁽⁶⁾.

- 1) Wehgartner, AWK., 1983, 127, Lev.44;1-2, Charlottenburg Staatliches Mus. H: 16.5 cm.
- 2) Wehgartner, a.g.e., 119, Lev.41;1-3, H: 16.5 cm.
- 3) Koble, CVA Mainz 1, Lev.33;9-12, env. no:0.11.478. H: 15.6 cm.
- 4) Wehgartner, AWK, 1983, 117, Lev.41;5-6, H: 15.5 cm, Beazley, ARV, 1963, 264, 60.
- 5) Wehgartner, AWK, 1983, 118, Lev.41;4 (Louvre MNC 673 Neger Grubu, Beazley, ARV, 1963, 267,1-268,31), Burow, CVA Tübingen 5, Lev.35;1-4, (Beazley, ARV1, 1963, 200,3, ARV2, 267,3), Schauenburg, CVA Kiel 1, Lev.47;1-3, aynı form, Weiss, CVA Karlsruhe 3, Lev.25,1.
- 6) bkz., Schauenburg, CVA Kiel 1, Lev.47;1-3, H: 15.5 cm, çap: 5.4 cm, env.no: B528

470 yılı civarında Syriskos ve Neger alabastronlarında görülen kabın orta kısmın şişkinliği artık görülmez. Ağız diski ince, boyun uzundur. Omuz yüksek, vurgulu, ancak yumuşaktır. Gövde omuzdan itibaren düz bir şekilde dibe doğru çok az genişler. Dip yuvarlatılmıştır. Kopenhag 3830⁽¹⁾ ressamının bu tarihten Kopenhag Müzesi'ndeki 3830 no'lu alabastronu ile Leningrad Ermitage 2975⁽²⁾ no'lu alabastron aynı özellikleri taşır. Bu kapların gövdeleri aynı tarihte yapılan diğer örnekler göre biraz kalındır. Kopenhag 3830 ressamının kabıyla aynı özellikteki bir diğer alabastron Bianco'da (796)⁽³⁾ bulunmuş ve 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenmiştir. Ağız diski Kopenhag 3830'a göre biraz kalın ve çap olarak daha küçüktür. Boyun da ortada biraz daha incelmıştır. Gövde formu Kopenhag'daki kapla aynıdır. Aischines⁽⁴⁾ ressamının 470 civarına tarihlenen alabastronu da bu kaplarla akrabadır, ancak gövde daha incedir ve omuza doğru biraz daralma görülür. Kalın boyun yukarı doğru genişler. 470 yılından Atina NM16457⁽⁵⁾ no'lu kap ince gövdesiyle dikkat çeker. Uzun, silindirik boyundan sonra yüksek ve vurgulu omuz görülür. Kap bu bölümde omuza doğru biraz daralmıştır. Dibe doğru genişleme fazla değildir. Dip de Aischines ressamı kabına oranla daha sivridir. Bu tarihte kap gövdesindeki incelme dikkat

1) Weghartner, AWK, 1983, 121, Lev.42;4,5, H: 18.5 cm.
Attika'dan, Beazley, ARV, 1963, 721.1.

2) Weghartner, a.g.e., 121, Lev.42;1,2.

3) CVA İtalya 1, Lev.1;1-4 H:16.5cm

4) Brommer, CVA Deutschland 11 (Schloss Fasanerie.1), Lev.40;7-9,
H: 12 cm, env.no: 57, Beazley, ARV 1963, 500, 118.

5) Karouzou, CVA Grece 2, Lev.19;2, H: 20 cm

çekicidir. Paris Cabinet des Medailles 508⁽¹⁾ no'lu alabastronun ince gövdesi dibe doğru hafifçe genişler. Ağız diskinden sonra gelen uzun boyun biraz incelir. Omuz yumusak çıkıntılar şeklindedir. Erken klasik dönem ressamlarından Karlsruhe ressamının boyadığı Atina NM17917⁽²⁾ no'lu alabastron da gördüğümüz gövdenin inceliği ve cidarın düz inişiyle Paris'teki kapla akrabadır. Ancak dibe doğru genişlemez. Boyun ortada incelme göstermez. Dip daha düzdür. Hoppin ve Gallatin koleksiyonundaki iki⁽³⁾ örnek de ince uzun gövdeleri ve uzun boyunlarıyla ilgi çekicidir. Dibe doğru fazla genişleme görülmez. 470 civarından aynı koleksiyonda⁽⁴⁾ bulunan bir başka alabastron da ince gövdelidir. Ancak omuza doğru görülen bariz daralma ile diğerlerinden ayrılır. Böylece kap gövdesi dibe doğru daha genişlemiş bir form alır. Omuzdaki daralma sonucu boyun da kalın bir görüntü verir. Omuz yüksek ve köşelidir. Yine 470 civarında Emporion ressamının boyadığı Leningrad⁽⁵⁾ Müzesi'ndeki bir alabastron, yukarı doğru görülen daralmayla yukarıda bahsedilen kaba çok benzer. Omuz yüksek ve köşeli, boyun daha da uzundur. Dip ise daha yuvarlak ve kabın alt kısmı sivri görünümlüdür, yukarı doğru olan daralma daha barizdir. Emporion ressamı alabastronuna çok benzeyen, ancak alt kısım daha geniş bir örneği

1) bkz., J. Reilly, Hesperia, Vol.58, Nr. 4, 1989, 425, Lev.80.

2) bkz., Schmidt, AM 83, 1968, 203, Lev.76., Beazley, ARV2 1963, 735, 107.

3) bkz., Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.25;2,4, H: 22.2 cm. ve Lev.26;5,6, H:16 cm, benzer örnek için bkz. Chase - Pease, CVA USA 8, Lev.58;1a-b, H:16.2cm

4) Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.26;11,13

5) Andreae, JdI 77, 1963, 202, Res.57-9, Leningrad St. 2211

Opperman Kolleksiyonunda⁽¹⁾ (no:105) görüyoruz. Kabın alt kısmındaki genişliği yüzünden dip daha az yuvarlatılmış gibi görülür. Böylece Emporion ressamından ayrılıp, Gallatin Kolleksiyonundaki örneğe yaklaşır.

Atina Lenormat Caddesi B mezarında⁽²⁾ ele geçen iki alabaster alabastronunda omuzdan dibe doğru düz hatlarla bir genişleme söz konusudur. Her ikisinde de kalın ağız diski ve kalın silindirik boyun görülür. Bunlardan biri (B10) geniş gövdeli ve nispeten düz diplidir, diğeri (B11) daha incedir. Dip kısmı kırıktır. Omuz yumuşak kavislerle verilmiştir. Her iki kap da aynı mezarda bulunan Beldam ressamının boyadığı Lekythoslara göre 470/60 tarihlerine verilmiştir.

"iki sıra" ressamının⁽³⁾ aynı tarihten Würzburg L.558 ve Londra 1929.7-16.1 no'lu kaplarında da aşağı doğru genişleme söz konusudur. Omuz yumuşak kavis şeklinde verilmiştir. Villa Giulia ressamı grubundan(470/60) Louvre MNC 627⁽⁴⁾ no'lu kap aşağı doğru fazlaca genişlemesiyle dikkat çeker. Boyun biraz kısa, omuz yumuşaktır. Aynı gruptan Giessen Üniversitesi'ndeki⁽⁵⁾ bir kap da uzun boynu dışında Louvre'daki ile akrabadır. Yine aynı grupta

1) Lambrino, CVA France 10, Lev.81;3, H: 14.8 cm.

2) C. Boulter, Hesperia, Vol. 32, 1963, 119, B10: ST201, H: 12 cm, a.ç.: 4.5 cm, B11: ST198, Lev.37.

3) Wehgartner, AWK 1983, 122, Lev.42;3 ve 6, L558 ve 1929, 7-16.1, Beazley, ARV, 1963, 726, 1 ve 727, 20.

4) Wehgartner, a.g.e., 124, Lev.43;1,2-4,5, H: 17.5 cm, Beazley, ARV, 1963, 625, 91.

5) Wehgartner, a.g.e., 124, Lev.43;6, H: 18.3 cm, Beazley, ARV, 1963, 625,93.

Tarent 4536⁽¹⁾ no'lu alabastronda kabın alt kısmındaki genişleme dibe doğru azalır. Omuz bölgesinde daralma fazladır, omuz çıkıntısı belirli, boyun kalındır. Tarent ve Giessen kaplarında boyun silindiriktir. Villa Giulia grubu kaplarına figürleriyle benzeyen bir başka alabastronda⁽²⁾ gövdenin aşağı doğru genişlemesi söz konusu değildir, neredeyse silindir şekline dönüşmüştür. Omuza ve dibe doğru hafif daralma görülür, omuz yumuşak ve vurguludur. Boyun orta kısmında incelir ve yukarı doğru biraz genişler. Düz gövdesiyle bu dönem kaplarından farklıdır.

Spina Nekropolü⁽³⁾ 749 no'lu mezarda ele geçen ve 460 yılına tarihlenen alabastron uzun boynu, yumuşak omuzları ve aşağı doğru hafifçe genişlemesiyle bu dönem özellikleri taşıyan Aischines ressamının İskoçya NM'deki (L.224.416)⁽⁴⁾ alabastronu 460 civarına tarihlenmektedir. (Lev. X.3). Spina buluntusuna oranla boyun daha uzun ve aşağı doğru olan genişleme daha azdır, dip de daha yuvarlaktır.

- 1) Wehgartner, a.g.e., 124, Lev.43;3, Beazley, ARV, 1963, 625, 92.
- 2) Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.30;1-4, env. no: Kas 115, H: 19.6 cm., e.b.ç.: 5.6 cm., Beazley, ARV2, 1963, 624, 86-87
- 3) Aurigemma, La Necropoli di Spina I,1960, 77, Lev.88, H: 21 cm.
- 4) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.27;12-13, H: 13.6 cm, a.ç.: 3.2 cm, e.b.ç.: 4 cm, Beazley, ARV, 1963, 500, 185, ARV2, 717,223 benzer örnekler için bkz., CVA Cambridge 1, Lev.29;9a-b, H: 18.7 cm, Smith, CVA, San Francisco 1, Lev.14;4a-b, H: 21.6 cm (Aischines).

Yüzyılın ortasında Yale Lekythosu ressamının iskoçya NM'deki (L.224.417)⁽¹⁾ alabastronu omuza doğru daralıp boyuna birleşir. Omuz çok bir kavisle verilmistir. Boyun ortada biraz incelmis olup uzundur. Omuzun fazlaca daralıp boyunla birleşmesi ve omuz çıkıntısının çok az belli olması gibi özellikler yüzyılın ortasında yaygın olmamakla beraber, gövdenin alt kısmında genişlemesi ve uzun boyun bu yılların karakteristiğidir. Böylece bu kabı omuz bölgesinde farklı bir uygulamanın denendiği bir örnek olarak görebiliriz.

Üzerinde Zeus ve Hera'nın resmedildiği 450 yılına tarihlenen Karlsruhe alabastronu⁽²⁾ (env.no: B3056) uzun boynu ve aşağı doğru hafifçe genişlemesi ile 460 yılına verilen örneklere benzer. (Lev. X.4a,b). Yale Lekythosu ressamının alabastronundaki daralan omuzun boyunla birleşmesi bu örnekte görülmez. Omuz vurgulu, ancak yumuşaktır. B3056 env.no'lu kapla akraba bir başka alabastrona Atina NM'de rastlıyoruz. 16456⁽³⁾ env. no'lu Atina alabastronunda aşağıya doğru genişleme biraz daha fazla boyunda daha düzdür.

480/70 civarına tarihlenen Neger alabastronlarıyla, Syriskos ressamının boyadığı kısa boyunlu, vurgunlu yüksek omuzlu, omuza ve dibe doğru daralan, orta kısmı hafif şişkin

1) Moiguard, a.g.e., Lev.27;9-11, H: 19.2 cm, a.ç.: 4.3 cm,

gövdeli ve yuvarlak dipli kaplarında, yüzyılın ortasına kadar genel olarak şu özellikleri tespit edebiliriz. Ağız diski nispeten incelik, boyun uzar ve orta kısmında biraz incelik, omuz yüksek, vurgulu ve yumşaktır. En belirgin özellik omuzdan dibe doğru görülen genişlemedir. Kap cidarı dışı fazla kavis yapmaz, düz hatlarla dibe doğru uzanır. Kabın en geniş çapı, alt çeyreğindedir. Dip kısmı yarım küre şeklindedir. Kulp çıkıntıları da yarım daire, dikdörtgen ve düğme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İlk Attik alabastronu olarak bilinen Amasis'in boyadığı kaptaki kulp çıkıntıları yarım daire şeklindedir. Takiben Psiax'ın boyadığı bazı kaplarda dikdörtgen formlar görülür. Ancak Psiax'la aynı tarihlerde Pasiades'in boyadığı kaplarda yine yarım daire şekli görülür. 5. yüzyılın ilk çeyreğinde yarım daire ve dikdörtgen kulp çıkıntıları bir arada görmek mümkündür. Ancak yaygın olan dikdörtgen şeklindeki kulplardır. 480/70 civarında Neger ve Syriskos'un alabastronlarında yüzeyi kaba yapışık olmak üzere küçük düğme kulplara rastlıyoruz. Takiben dikdörtgen kulp çıkıntıları küçülerek yüzyılın sonuna kadar devam eder. Ortalama yükseklik 15 cm'dir. Genellikle boyundan omuza geçişte bir bilezik bulunur.

Genel olarak dönem başından sonuna doğru boyunun incelik uzaması söz konusudur. Ancak aynı tarihlerde yapılmış alabastronların bazılarında diğerlerine göre biraz kalın veya kısa, orta kısmında içbükey kavislerle az veya çok daralıp incelen veya kavissiz, silindirik boyunlarla karşılaşılıyor. Bu

farklı boyun özellikleriyle ilgili olarak burada sadece birkaç örnekle yetineceğiz. Örneğin, 490 civarında Kerameikos 2713⁽¹⁾ no'lu alabastronda boyun ortada iç bükey kavislerle incelik. Aynı şekilde 480/70 civarından Berlin F2257⁽²⁾ no'lu alabastronda da ortada incelik görülür. Berlin örneğinde boyun Kerameikos'a oranla biraz daha uzundur. 490/80 yıllarında Sapho ressamının boyadığı Leiden I.1956/8,1⁽³⁾ no'lu alabastron ile 470 civarından Atina NM 16457⁽⁴⁾ no'lu örnekte boyun silindirik. Boyun uzamasının iyice belirginleştiği 480/70 civarından Louvre MNC 673⁽⁵⁾ no'lu Neger (zenci) alabastronunda ortada çok az daralan, dönemin diğer örneklerine oranla kısa bir boyun görüyoruz.

Bunlardan biraz daha farklı boyun biçimlerini de görebiliriz. Örneğin, Aischines ressamının 470 civarından Schloss Fasanerie 57 no'lu⁽⁶⁾ alabastronundak omuzdan itibaren yukarı ve dışa doğru düz hatlarla hafifçe genişleyen kalın boyun pek çok örnekten farklıdır. Yine değişik boyun denemelerinde bir başka örneğe Württembergisches Landesmuseum'da rastlıyoruz. Kas 115⁽⁷⁾ no'lu 460 civarına tarihlenen bu örnekte boyun ortada kavislerle incelik. Ancak en ince noktasından yukarı doğru genişlerken, kavis normal seyri yerine dışa doğru hafifçe bombeleştikten

1) Knigge, AM.79. 1964, 105-113, Lev.59;1-3

2) Wehgartner, AWK, 1983, 127, Lev.44;1-2

3) Vos - Brill, CVA Leiden 2, Lev.104;4-7

4) Karouzou, CVA Grece 2, Lev.19;2

5) Wehgartner, AWK, 1983, 118, Lev.41;4 (Neger Grubu, Beazley, ARV, 1963, 267,1-268, 31)

6) Brommer, CVA Deutschland 11 (Schloss Fasanerie 1), Lev.40;7-9

7) Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.30;1-4, Beazley, ARV2, 1963, 424,86-87

sonra ağız diski altına birleşir. Württemberg'deki bu alabastron uzun boyunlu örneklerdendir. 19.6 cm boy ve 6 cm çapındaki kapın boynu 2.5 cm.'dir. Aischines ressamının 460'da boyadığı dönemin kısa örneklerinden Edinburg NM 1956.459⁽¹⁾ no'lu alabastronda da uzun bir boyun dikkat çeker. 13.6 cm. boy 4.3 cm. çapındaki bu kapta boyun yaklaşık 1.5 cm civarındadır. Yüzyılın ortasına doğru boyun uzaması barizleşmiştir. Bir kıyaslama yapacak olursak 460 civarından Kerameikos 2713 nolu⁽²⁾ 15.9 cm. boyundaki örnekte boyun uzunluğu 13.6 cm.'lik Edinburg alabastronunda olduğu gibi 1.5 cm.'dir. 490 öncesi Psiax'ın boyadığı alabastronlarda ve Paidikos grubu örneklerinde boyun biraz daha kısadır. Yüzyılın ortasından sonuna doğru, seyrekleşen örneklerde de yine uzun boyun söz konusudur.

Attika tipi örneklerin çoğaldığı 6. yüzyıl sonunda, ağız diski genellikle düz ve kalındır⁽³⁾. Ancak, bu tarihin diğer örneklerine kıyasla ince ağızlarda rastlanır. Ağız diski çapı gövde çapını geçmez, her iki çap arasında çok az fark vardır. Örneğin Tübingen S.10.1390⁽⁴⁾ no'lu Paidikos grubundan 12.3 cm boyundaki alabastronun gövde çapı 4.8 cm, ağız çapı 4.2 cm.'dir.

- 1) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.27;12-13, H: 13.6 cm, a.ç.: 3.2 cm, e.b.c.: 4 cm, Beazley, ARV, 1963, 500,185
- 2) Knigge, AM.79. 1964, 105-113, Lev.59;1-3
- 3) bkz., Richter, AJA Vol.45. 1941, fig.7-9 (Psiax), Kurtz AWL. 1975, 149, Lev.72;2-3 (Pasiades), Beazley, ARV, 1963, 99, 3-6 ve 117, Lev.1,3 (Psiax), Beazley, ABV, 1956, 294, 25
- 4) bkz., Burow, CVA Tübingen 5, Lev.36;1-3, Beazley, ARV, 1963, 69, 10, ARV2 100, 18.

Yine Tübingen'deki aynı grubtan H/10.1200 no'lu⁽¹⁾ ince ağızlı 14.3 cm boyundaki örneğin çapı 5 cm, ağız çapı 4.2 cm.'dir. Gövde çapı ile ağız çapının eşit olduğu kaplara rastlıyoruz. Gallatin Koleksiyonunda⁽²⁾ bulunan Paidikos grubundan 16.5 cm.'lik bir alabastronu buna örnek olarak gösterebiliriz.

490'dan itibaren gelişimde dikkati çeken yüksek ve vurgulu omuzla birlikte, daha önceki tarihlerde yapılan Attik alabastronlarından biraz daha ince ağız disklerine rastlamak mümkündür. Gerçi yukarda belirttiğimiz gibi kalın ağızlı örneklerin arasında ince ağızlılar da bulunabilir. Ancak bu tarihten itibaren görülen incelme genel bir eğilimi gösterir.

Ağız diskindeki incelme ve boyundaki uzama eğilimi Attik alabastronlarının azalmaya başladığı 5. yüzyıl ortalarına kadar devam eder. Tüm dönem içerisinde gelişim kriterlerine uymayan örnekler bulabiliriz. Örneğin, 480/70 civarına tarihlenen alabastronlarda ağız diski, bu tarihlerdeki diğerlerine göre daha kalındır. Syriskos ressamının boyadığı Brüksel R397⁽³⁾ no'lu alabastronda ve Louvre MNC 673⁽⁴⁾ no'lu örnekte kalın ağız diskleri dikkat çeker.

- 1) bkz., Burow, a.g.e., Lev 34;7-10, Beazley, ARV, 1963, 69, 21, ARV2, 100, 28
- 2) bkz., Hoppin - Gallatin, CVA USA 1, Lev.27;6
- 3) Wehgartner, AWK, 1983, 117, Lev.41;5-6, Beazley, ARV, 1963, 264, 60
- 4) Wehgartner, a.g.e., 118, Lev.41;4 (Neger Grubu, Beazley, ARV,1963, 267,1-268, 31

Agız diski çapı ve gövde çapı arasındaki fark 5. yüzyıl başından sonuna kadar hemen hemen aynı oranda devam eder (yaklaşık 3/4). Fark ortalama 1 cm.'dir. Bu kabın dışı doğru genişlemesine göre az veya çok değişebilir. Örneğin 490 civarından Newyork 21.131 ressamının Basel'deki Ka403⁽¹⁾ no'lu alabastronunda 16.6 cm boy, 6 cm çap ve 4.5 cm'lik ağız çapı görülür. 460 civarına tarihlenen Aischines ressamının Edinburg NM'deki L.224.16⁽²⁾ no'lu alabastronunda boy 13.6 cm, çap 4 cm, ağız çapı 3.2 cm.'dir. Edinburg örneğinde ağız diski tamamen düz değildir. Ortaya doğru hafifçe yükselmiş ve kenara doğru eğimli bir hal almıştır. Genel olarak Attik alabastronlarında ağız diski düzdür. Ancak yukardaki örnekte olduğu gibi kenarlara doğru çok az eğimli ağızlara da rastlanabilir. Bu tip ağız diskini 4. yüzyılda bazı alabastronlarda, özellikle Güney İtalya'da görebiliriz.

460 yılında kadar bol miktarlarda üretilen alabastron, bu tarihten itibaren nispeten piyasadan çekilir. 460 yılından sonra alabastronun işlevi Lekythosla birleştiği için yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlarlar. 450 civarında -Attika dışında da- daha sonra Helenistik devirde tekrar ortaya çıktıkları için tamamen ölmezler⁽³⁾. 430'dan sonra Atina'da figürlerle süslü alabastron nadir bulunur. Böylece gelişimi izleyebilecek örneklerimiz azalır.

1) bkz., Stehofferowa, CVA Basel 3, Lev.55;1-4, Beazley, ARV2, 1963, 269,2

2) bkz., Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.27;12-13, Beazley, ARV, 1963, 500,185, ARV2, 717, 223

3) Schauenburg, JdI 87, 1972, 269.

Atina Lenormant caddesi D mezarında⁽¹⁾ ele geçen bir alabaster alabastron Bird ressamının boyadığı Lekythoslarla beraber bulunduğundan 420-430 yıllarına tarihlenmiştir. Kabınince sayılabilecek bir ağız diski, silindir boyun yumuşak kavislerle belirlenmiş omuzu aşağıya doğru hafifçe genişleyen bir gövdesi vardır. Dip ise daha önceki örneklere oranla oldukça düzleşmiştir. Bununla akraba bir diğer örneğe Eridanos Nekropolü⁽²⁾ kutsal cadde 110 mezarında rastlıyoruz. Alabasterden yapılmış olan bu kaptan ağız diski Bird ressamının boyadığı kaptan daha ince ve geniştir. Gövde aşağıya doğru çok az genişler, hafif silindiriktir. Dip de diğer örnek gibi hafifçe düzleştirilmiştir. Spina Nekropolü 264⁽³⁾ no'lu mezarda ele geçen alabastron beraber bulunduğu figürlü oinochoe'ye göre 420 civarına tarihlenmiştir. Boyun biraz kısa omuz çok az belirgindir. Neredeyse boyunla gövde birleşmiş gibidir. Silindirik kap gövdesi dibe doğru çok az genişler. Dip düzleştirilmiştir.

Yüzyıllın sonunda ağız diski oldukça incedir. Boyun uzar, omuz boyundan keskin bir şekilde ayrılır. Silindirik kap gövdesi aşağıya doğru biraz genişler, dip ya çok az yuvarlatılmış, ya da düzleştirilmiştir. Bu özellikleri Worsley Koleksiyonu (1885)⁽⁴⁾ ve Leake koleksiyonundaki⁽⁵⁾ (Lev. X.5) yüzyıllın sonuna tarihlenen

- 1) C. Boulter, *Hesperia* Vol.32,1963, 121, Lev.39, D9, H:13.3cm.
- 2) B.S. Vierneisel, *AM*.81, 1966, 38, Lev.30,4, H: 14.9 cm
- 3) S. Aurigemma, *La Necropoli di Spina*, I, 178, Lev.205c
H: 18.5 cm
- 4) CVA Cambridge I, Lev.29;11, H: 19 cm
- 5) CVA Cambridge I, Lev 29;12, H: 9.3 cm, env. no 182 Atina'dan

iki alabastronda görüyoruz. Leake koleksiyonu alabastronu diğerinden daha incedir ve daha uzun boyludur. Bu özellikleri taşıyan bir başka örneğe Kopenhag NM VIII1893⁽¹⁾ de rastlıyoruz.

4. yüzyılın başından itibaren ince ağız diski uzun silindirik boyun, yumuşak omuz, aşağıya doğru biraz genişleyen gövde, hafif düzleştirilmiş dipli kaplarla karşılaşılıyor. Kopenhag müzesindeki VIII1891⁽²⁾ ve VIII430⁽³⁾ envanter no'lu iki alabastron da bu özellikleri taşımaktadır.

Tübingen Üni. Koleksiyonunda⁽⁴⁾ bulunan 7354 no'lu alabastron da ince ağız diski ve hafif genişleyen kap gövdesiyle bu dönem özellikleri gösterir. 4 yüzyılın başına tarihlenen bu kapta ağız diski ortaya doğru biraz yükselip tekrar düzleşir. Omuz Kopenhag örneklerine göre biraz daha serttir. Dip de nispeten yuvarlaktır.

Daha önce Korint döneminde gördüğümüz, alışılmış Korint tipinin yanısıra, tamamen düzleştirilmiş diplerinden dolayı Kolumbus alabastronları olarak adlandırılan kaplara Attik döneminde de rastlıyoruz. Temel özellik daha önceki dönemde olduğu gibi yine yere her noktada temas eden tamamen düzleştirilmiş diptir.

1) CVA Kopenhague III, Lev.184;1, H: 15.8 cm

2) CVA Kopenhague, III, Lev.183;7, H: 22.2 cm Atina'dan, benzer örnekler, Kenner, CVA Wien 1, Lev.27;1, env. no. 791b, H: 19 cm.

3) CVA Kopenhague, III, Lev.184;2, H: 14.8 cm

4) bkz., Buraw, CVA Tübingen 5, Lev.36;9, H: 19 cm

Atina'da bulunmuş olan Würzburg H4888⁽¹⁾ envarter no'lu alabastron 500 yılı civarına tarihlenmektedir (Lev. XII.1). Ağız diski kalın ve dudak dışı doğru biraz eğimlidir. Kalın ve kısa boyun ortada incelir. Boyun o denli kalındır ki, neredeyse gövdenin devamı gibidir. Boyun ve omuz birbirinden keskin bir şekilde ayrılmıştır. Omuz köşelidir. Omuzdan itibaren gövdenin orta kısmına doğru düz hatlarla hafif bir genişleme görülür. Gövdenin ortasından aşağıya doğru genişleme olmaksızın düz hatlarla dibe ulaşılır. Dip tamamen düzdür. Gövdeden dibe geçiş köşeli ve serttir. Kulp çıkıntıları görünmez.

5. yüzyılın 2. çeyreğinde Oxford Ashmolean Müzesinde (1930.617)⁽²⁾ bulunan bir kapta şu özellikleri görüyoruz. Ağız diski incelir, silindir boyun uzar, ancak boyun incelmesi söz konusu değildir. Boyun ve omuz keskin bir şekilde ayrılır. Omuz köşelidir. Omuzdan kabın ortasına doğru çok hafif kavis yapacak şekilde az bir genişleme görülür. Kabın ortasından dibe kadar düz hatlarla biraz daha genişleme fark edilir. Dip tamamen düzdür. Gövdeden dibe geçiş yine serttir. (Lev. XII.2).

Yüzyılın başından ortalarına doğru kap formunda çok fazla değişiklikler olmamıştır. Ağız diski biraz incelmis, boyun uzamış ve gövde de nispeten incelmıştır. Kolumbus alabastronlarının bundan sonraki gelişimini Güney İtalya'da izleyebiliriz.

1) Hölscher, CVA Würzburg 2, Lev.31;7, H: 7.7 cm.
2) Kurtz, AWL. 1975, Lev.71;4

3. İTALYA ALABASTRONLARI

A) İtalyan Korint Alabastronları

Korint dönemi alabastronlar, Korint dışında başka merkezlerde de yapılmıştır. Korint döneminde İtalya'da yapılan İtalyan-Korint taklitleri alabastronlar da Korint'in erken, orta ve geç dönemlerinde yapılan tiplere paralel örnekler vermişlerdir. Erken Korint dönemine paralel örneklerde, erken Korint'in band şeklindeki ortasında yuvarlak deliği bulunan kulp tipinin yanısıra farklı bir kulp tipi daha dikkat çeker. Bu tip kulp ağız diskini omuz bölgesine bağlayan 7 rakamı biçiminde, içi de buna uygun olarak boşaltılmış ince bir band kulptur. Gotha Schlossmuseum'da⁽¹⁾ bulunan bu tip kulplu bir alabastron 7. yüzyıl sonunda ve 6 cm boyundadır. Milano "H.A." Koleksiyonun'daki⁽²⁾ (Lev. VIII.3) aynı tip kulpu bulunan iki alabastronda, boyun da oldukça uzun ve incedir.

Daha önce geç protokorint dönemde bahsettiğimiz, içi boş kulak biçimli kulpu bulunan Girit örneklerinden karınlı, hafif yuvarlatılmış dipli tip⁽³⁾, yukarıdaki İtalyan Korint tipine gövde ve kulp olarak çok benzer. Bu tip kulpa aynı dönemin Kolombus alabastronlarında da rastlıyoruz.

- 1) Rohde, CVA Gotha 1, Lev.13;3 (env.no'suz)
- 2) Karibeni, CVA İtalya LI, (Milano Collezione "H.A." II), Lev.9;1, (H: 7.5 cm) ve 3, (H: 9 cm.) (env. no'suz)
- 3) karşılaştırınız. Girit örneği Payne NC 1931, 270, Fig.114b, İtalyan Korint örneği Metzger, CVA Ostschweiz Ticino (Schweiz 5), Lev. 2;17-19.

B) Kolumbus Alabastronları

Bu dönemde çok yaygın Korint tipi dışında bir kaç değişik tip daha karşımıza çıkar. Bu özel tiplerden en önemlisi Kolumbus alabastronu olarak bilinen tiptir. 7. yüzyılın sonundan itibaren görülen Kolumbus alabastronları Korint tipini anımsatır. En önemli özelliği düzleştirilmiş dip kısmıdır. Düz daire şeklinde ince bir ağız diski, diskin hemen altından başlayan düz, uzun boynu vardır. Boyun bitim kısmında çoğunlukla yarım daire profilli kalın bir bilezik şeklinde siskinlik bulunur. Bu dönemdeki yaygın kulp modeli ağız kenarından dışa doğru ağız diskinin uzantısı olarak düz bir biçimde çıkıntı yapıp dar açıyla daralarak, boyundaki bilezik kısmına birleşen ince band modelidir. Böylece üçgenimsi bir kulp deliği oluşur. Buradan direkt gövdeye geçilir. Omuz çıkıntısı yoktur. Gövde yukarıdan aşağıya doğru düz bir şekilde huni gibi genişlemeye başlar, karın kısmında en büyük genişliğe ulaşır, yine düz bir şekilde dibe iner. Boyundan dibe kadar bir genişleme söz konusudur. Ancak, bu Korint tipinde görülen armut biçiminde bir genişleme değildir. Profil olarak neredeyse eğik çizgiler gibi algılanır. Dip kısmı düzdür. Her alanda tamamen yere otururlar. Bu kaplar dışa doğru fazla genişlemez. Genellikle ince görünümlüdürler. Boyları da erken Korint tipinin kısa boylarına uygundur⁽¹⁾.

1) Form ve ölçüler için bkz., Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.43;3,4

Atina'da nadir görülen, İtalyan Korint atölyelerinde çok sevilen Kolumbus alabastrununun, alabastron tipleri arasında özel bir yeri vardır. Bu tip Korint'te yayılmadan ortadan kalkmış, Attik kırmızı figür döneminde yeniden canlandırılmış ve Güney İtalya kaplarında moda olmuştur⁽¹⁾. Kolumbus alabastronu adını, kesilmiş gibi yere her noktada temas eden, tamamen düzleştirilmiş dibine borçludur. Kolumbus ressamı da adını bu kaplardan almıştır. Kolumbus ressamının yeri erken ve orta Korint dönemleri arasında İ.Ö. 600 civarında tespit edilmiştir⁽²⁾. Korint döneminde görülen Kolumbus alabastronları da geç 7. ve erken 6. yüzyılla tarihlenmektedir. G. Colonna'ya⁽³⁾ göre bu tip Grek dünyasında ilk kez Kıbrıs'ta görülür. Kabın zeminde sağlam bir şekilde durabilmesi ve içindeki değerli porfümü koruyabilmesi için, yuvarlak dipli Korint alabastronlarına alternatif olarak düşünülmüş olmalıdır.

Bu dönem alabastronları için boyunda yarım daire profilli bir bilezik bölümünün bulunup bulunmaması ayırd edici bir özellik sayılabilir. Boyunda bilezik şeklinde şişkinlik bulunan kapların en kısa örneklerinden ikisi Württembergisches Landesmuseumdaki⁽⁴⁾ Kas 45 no'lu 6.6 cm boyunda 5.2 cm çapındaki alabastron ile Kas 44 no'lu 7.1 cm boyunda 5.3 cm çapındaki örneklerdir. Karın bölgesine kadar genişleyen gövde, çok az

1) Amyx, AM 76, 1961, 13, dipnot 5

2) Amyx, a.g.e., 14

3) Schauenburg, JdI 87, 1972, 267

4) Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.43; Kas.45 Lev.43;4, Kas.44, Lev.43;3

hissedilecek şekilde dibe düz hatlarla ulaşır. İskoçya Edinburg Müzesi'ndeki⁽¹⁾ aynı tipten 8.7 cm boyunda 4.4 cm ağız çapı ve 5.2 cm'lik dip çapı bulunan 1926.535 no'lu alabastronda karında hafif kavis dikkat çeker. Bu tipin uzun örnekleri Frankfurt'taki⁽²⁾ (Lev. VIII.4) Cumae'de bulunmuş VFB 247 no'lu 14 cm boyundaki alabastron ile Roma'da bulunmuş olan VFB 281 no'lu 17.1 cm boyundaki örneklerdir. Ashmolean Müzesi'ndeki⁽³⁾ 1888.488 no'lu Orvieto'da bulunmuş olan 15.5 cm boy ve 5.1 cm çapındaki örnek de aynı tiptendir. Boyunda bilezik şeklinde şişkinlik bulunmayan elimizdeki iki örnekten biri Gotha Schlossmuseum'daki⁽⁴⁾ J.2548 no'lu 15.9 cm boyundaki Rodos'tan gelen bir alabastron, diğeri Ashmolean Müzesi'ndeki 1872.1248C⁽⁵⁾ no'lu 17.4 cm boy ve 7.6 cm çapındaki alabastrondur. Son örnekte gövde dışı doğru biraz kavis yapar. Bazı örneklerde boyun kalındır⁽⁶⁾. (Lev. VIII.5)

Gövde formu yukarıdaki örneklerle aynı, fakat çok dar ağızlı ve kısa boyunlu bir Kolombus tipine rastlamak da mümkündür. Oxford Ashmolean Müzesi'ndeki⁽⁷⁾ Capua yakınında bulunmuş 1892.1248b no'lu 13 cm boy ve 5.3 cm. çapındaki alabastron elimizdeki örnekler içinde tektir.

- 1) Moiguard, CVA Great Br. 16, Lev.54;2
- 2) Deppert, CVA Frankfurt am Main 1, Lev.22, VFB 247, Lev.22;5, VFB281 Lev.22;7-9 (bu örnekte kısa bir ayak var)
- 3) Beazley - Payne, CVA Oxford 2 (IIIC), Lev.4;36
- 4) Rohde, CVA Gotha 1, Lev.13;6
- 5) Beazley - Payne, CVA Oxford 2 (IIIC), Lev.4;40
- 6) Koble, CVA Mainz Zentralmuseum 1, Lev.24;10-11, env. no: 032782, H: 13.6 cm.
- 7) Beazley - Payne, CVA Oxford 2 (IIIC), Lev.4;35

Kolombus alabastronlarına İtalya'da bol miktarda rastlıyoruz. Ancak bu dönem oldukça kısadır. Bu bakımdan kendi aralarında biçimsel gelişim izlenemez. Tek bir gövde tipi vardır. Ağız, kulp ve boyun yapılışı da genellikle aynıdır. En son bahsettiğimiz Oxford'taki dar ağızlı, kısa boyunlu alabastron çok nadir örneklerden olmalıdır.

7.yüzyıl sonu 6.yüzyıl başında Kolombus tipine bir ayagın eklenmiş olduğu örnekler görmemiz mümkündür. Ağız, boyun, kulp yapılışı aynı Kolombus alabastronu biçimindedir. Gövde de aynı biçimdedir, ancak daha geniş ve dışa hafifçe kavisli yapılmıştır. Fark diptedir. Dip düzleştirildiği yerden itibaren dar açılı ile aşağıya doğru daralarak biraz uzar ve ağız diskinden biraz daha büyük çapta ve kısa bir kasnak şeklindeki ayağa kadar devam eder. Bu tip çok nadir bulunur. Oxford Ashmolean Müzesi'nde⁽¹⁾ bunlardan iki tane vardır. Biri 1873.169 no'lu 9 cm boy ve 5.6 cm çapında, diğeri 1880.13 no'lu 14.3 cm boy ve 7.3 cm çapındaki örneklerdir.

C) Güney İtalya Alabastronları

Alabastron 4. yüzyılda kısmen piyasadan çekilen bir tür olmasına rağmen, Attika'dan sonra Aşağı İtalya'da yeni bir parlak devir yaşamıştır. Gnathia seramiğinde olduğu gibi öncelikle Apulia ve Sicilya'da, nadiren Paestum fabrikalarında yeni bir form bulunmuştur⁽²⁾. Bu formun özelliği kabın gerçek bir ayakla

1) Beazley - Payne, a.g.e., Lev.4; env.no: 1873.169, Lev.4;37, env.no: 1880.13, Lev.4;38

2) Schauenburg, Jdl.87, 1972, 269

donatılmış olmasıdır. Kabin ince bir ağız diski vardır. İnce ve ortaya doğru hafifçe daralan boyun çok uzundur. Öyle ki; bazı örneklerde boyun uzunluğu kap gövdesinin yarısının uzunluğuna eşittir. Boyunla gövde bariz bir şekilde ayrılır. Bununla beraber daha kısa boyunlu örneklere de rastlanır. Omuz genellikle yüksek ve yumuşak çıkıntılar şeklinde verilmiştir. Kap gövdesi Attika tipindedir. Ancak bazı kap gövdelerinin dışa doğru şişkince, bazılarının da yukarıdan aşağıya doğru genişlemeye meyilli tipler olduğunu görüyoruz. Dip yuvarlatılmıştır. Ayak tipleri de oldukça farklıdır. Fakat genel olarak kabin ayağa bağlandığı yüksek bir bölüm ve onun altında kabin tüm ağırlığını taşıyan her noktada yere temas eden, geniş düz bir bölümden oluşur. Yüksek bir halkanın daha alçak ve geniş birkaç halka içine oturtulmuş şekline benzer. Yanlarda küt kulp çıkıntıları bulunur.

Gnathia'da⁽¹⁾ (Lev. XII.3) ele geçen bir örnekte genel eğilime ters düşecek şekilde kalın bir ağız diski görülür. Boyun da aynı şekilde kısadır. Yumuşak omuz kavislerinden sonra, gövde dışa doğru şişkinleşip, dibine doğru daralır. Geniş bir ayağı vardır. Dışa doğru genişleyen gövdeli bir başka örneğe Oxford Ashmolean Müzesinde (1937.161)⁽²⁾ rastlıyoruz. Bu örnekte gövde aşağı kısımda daha da genişlemiştir. Ağız diski ince, boyun biraz daha uzundur. Yine geniş gövdeli sayılabilecek iki örnekten Genf

- 1) Sichtermann, GVU, 1966, 57, Lev.148. env. no. J1235, H: 16.8 cm. Bu türün diğer örneklerinin çoğunluğu gibi yaklaşık 4. yy'ın ortasından.
- 2) Schauenburg, JdI 87, 1972, 275, res.28, H: 15 cm

Musee d'Art et d'Historie'deki 4820⁽¹⁾ kapta karın kısmı biraz düşleşir, ağırlık dipdedir. Diğer örnek Reading Üniversitesi alabastronu 131.51 RM⁽²⁾ (Lev. XIII.1), dışı açılımlıyla geniş gövdelidir, orta kısımda düzleşir. Boyun diğer örneklerden daha uzundur. Aşağıda sıralayacağımız örneklerde genel eğilim, kap gövdesinin omuzdan itibaren dibe doğru düz hatlarla biraz genişlemesidir. Bu açıdan Attika tipi 460 yılı civarına tarihlenen kapları anımsatır. Bu kapların hepsinin ağız diskleri ince, boyunları uzundur, gövdede incelme sözkonusudur. Konrad Schauenburg'un Aşağı İtalya alabastronları⁽³⁾ adlı incelemesinde rastladığımız örnekler şunlardır. Özel bir koleksiyonda bulunan alabastron (H: 25.7 cm), Zürich Galerie Arete'deki alabastron (H: 21.8 cm), Bareiss Koleksiyonu alabastronu (H: 19.5 cm), Oxford Ashmolean Müzesi 1945.55 (Lev. XIII.2) alabastronu (H: 20.4 cm). Özellikle omuz bölgesi, genel olarak kap gövdesinin diğer örneklere göre daha ince olduğu bir örnek, Reading Üniversitesi 49.1.2 alabastron (H: 23.5 cm.) (Lev. XIII.3) geniş ve ince gövdeli bu iki tipe yaklaşan diğer örneklere rastlamak da mümkündür. Kulp çıkıntıları da ya yarım yuvarlak ya da uçları kütleştirilmiş dikdörtgen şeklindedir.

1) Schauenburg, a.g.e., 275. res.29, H: 16.3 cm

2) Schauenburg, a.g.e., 272. res.21,23, H: 24.5 cm

3) Schauenburg, a.g.e., 258-298. Diğer örnekler için bkz., Hoppin. - Gallatin, CVA USA 1, Lev.32;9, H: 16.5 cm ve Götte, CVA Stuttgart 1, Lev.60;9, H: 16 cm, env. no. Kas 227

Güney İtalya alabastronlarında da ağız diski ince ve kenarları yuvarlatılmıştır. Bazı alabastronlarda ağız düzdür⁽¹⁾. Bazılarında ise, ağız kenarı aşağı doğru eğimlidir. Bu eğim, genellikle ağzın akıtma deliğine doğru hafifçe yükselmiş olmasından kaynaklanmaktadır⁽²⁾.

Boston Museum of Fine Arts'da⁽³⁾ ağız yapısıyla tüm alabastronlardan ayrılan, bugüne kadar bulunan tek örnek olarak tanıdığımız bir alabastron vardır. Bu örnekte ağız, alışılmış daire biçimi yerine, Güney İtalya ayaklı alabastronlarıyla eş zamanlı lekythosların huni gibi genişleyen ağızları biçiminde yapılmıştır. Bu lekythos ağızlı kap, Güney İtalya alabastronları formunda ve ayaklıdır. (Lev. XIII,4).

Kolumbus tipi alabastronları gelişimlerini İtalya'da tamamlarlar. 4. yüzyıl sonunda Gnathia'dan⁽⁴⁾ (Lev. XIV) bir örnek su özellikleri gösteriyor. Çok ince ağız diski altında yine çok ince ve uzun bir boyun. Belirgin bir boyun halkasından sonra geniş kavis biçimli omuz. Omuzdan itibaren düz, silindirik geniş bir gövde ve düz dip. Yanlarda kulp çıkıntıları.

1) bkz., Schauenburg, a.g.e., 260, res.1-3, 274, res.26-27

2) Schauenburg, a.g.e., 268, res.13,14, 270, res.15, 273, res.24,25, 275, res.28,29, Sichtermann GVU, 1966, 148

3) Schauenburg, a.g.e., 278, res.34-36, H: 28.2 cm, env. no. Boston 00.360

4) W. Hornbostel, Aus Gräbern und Heiligtümern, 1980, 207, H: 18 cm, a.ç.: 6.6 cm, dip çapı: 8.3 cm, Daha geniş ve kısa gövdeli bir örnek için bkz., S. Aurigemma, La Necropoli di Spina in Valle Trebba II, 1965, 132, Lev.161

H. Angermeier, "Das Alabastron" adlı doktora çalışmasında güney italya'da 4. yüzyılda görülen ayaklı alabastronlara değinmez. Çünkü ona göre bu alabastronlar "Alabastroide lekythos", yani alabastronlaşmış lekythoslardır. Bu kapları şöyle tanımlar: "Çoğu kez alabastron çizimiyle lekythos ve alabastron arasında bir orta formu oluşturan 5. yüzyılın sonuna doğru ortaya çıkan bir kap formu tespit edilmiştir. Kulp çıkıntılarının ifadesi ve alabastron formundaki bir kap gövdesi teşkiliyle alabastrona benzer. Tüm bu kaplar bir ayakla süslenmiştir ve böylece bizim incelememizden ayrılırlar(1).

Schauenburg, "Aşağı italya vazoları" adlı incelemesinde Angermeier'in "Alabastroide lekythos" tanımını uygun bulmaz⁽²⁾. Ona göre, Angermeier, ayaklı alabastronların lekythosla akrabalığını çok büyük boyutlarda tutmaktadır. Angermeier, 460 yılından itibaren alabastronun işlevinin lekythosla birleştiğini ve lekythosun, alabastronun yerini aldığını belirtir⁽³⁾. 4. yüzyılda güney italya'da gördüğümüz ayaklı alabastron formu, yukarıda kendi tanımında da görüldüğü gibi tamamen Attik tipi alabastronu gövde formudur. Sadece bir ayak eklenmiştir. Eger Angermeier, 460 'dan sonraki koku kabı niteliğindeki kapları lekythos olarak tanımlamak istiyorsa, 4. yüzyıldaki lekythos

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 16

2) Schauenburg, JdI 87, 1972, 279

3) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 45

biçimine bir göz atmamız gerekir. Bu yüzyılda lekythoslar, basık oval gövdeleri ve tutmak için iri delikli, büyük tek kulplarıyla karınlı lekythoslar şekline dönüşmüştür. Bu da Angermeier'in tanımını yaptığı ince, uzun oval gövdeli güney İtalya alabastronlarını kasteden "Alabastroide lekythos"larla tamamen zıttır. Bu açıdan Schauenberg, Angermeier'in "Alabastroide lekythos" tanımını uygun bulmamakt haklıdır. Buradaki ayak, alabastronun zeminde sağlam bir şekilde durmasını sağlama amacı ile yapılmıştır ki, daha önce 7. yüzyılın sonunda yuvarlak dipli Korint alabastronlarına alternatif olmak üzere düz dipli Kolombus formu gelişmişti. Ayaklı alabastron bir kaç yüzyıllık bir deneyimin sonucudur.

4. DOĞU YUNAN, EGE ADALARI VE BATI ANADOLU ALABASTRONLARI

Kolombus tipinden başka 7. yüzyıl sonunda Kolombus tipiyle aynı zamanda ortaya çıkan ve yine Kolombus tipi gibi Korint dışında görülen bir tip daha vardır. Doğu Yunan, Ege adaları ve Batı Anadolu'da yaklaşık olarak aynı tarihlerde görülen bu alabastronlar ince, uzun, ve dar gövdelidirler. Dar ağızlı, bazıları kısa boyunludur, bazılarında boyun yoktur. Dar ağız diski altından gövde hafifçe genişlemeye başlar. Bazılarında en büyük çap karında, bazılarında dibe en yakın bölgededir. Gövde o denli incedir ki, örneğin 30.5 cm boyundaki bir alabastronun en büyük çapı 4.6 cm olabilir. Gövde dibe doğru daralır. Bazı

örneklerde dip yere tek noktada temas edecek şekilde sivridir. Bazı örneklerde dip hafifçe yuvarlatılmıştır. Kulpsuzdurlar, aynı tip kaplar, aynı tarihlerde İtalya'da da görülür. Gelişimi izleyebilmek için bir kaç İtalyan örneğini de bu bölümde vereceğiz.

Bu alabastronların üzeri genellikle gri-siyah bir cila ile örtülmüştür (Bucchero). Pek çok örneğin üzerinde kazıma suretiyle yapılmış omuz, karın ve dibe yakın bölgelerde gövdeyi dolanan yivler, şeritler veya tüm gövdeyi kaplayan, dolanan içiçe daireler şeklindeki kazıma şeritler bu kapların tek süsüdür. Bu kaplarda figürsel süsleme olmadığından tarihsel bir sıralama yapmak zordur. Ancak çok az örnekte figürsel süslemeye rastlanır. Böylece genellikle 7.yüzyıl sonu 6. yüzyıl başına verilen bu tip alabastronların 6. yüzyılın ilk çeyreğinde de devam ettiğini görürüz.

Düzgün aralıklı yivleri yapmak için olasılıkla bir metal spatula ile kap deri sertliği durumunda iken çarkta bir kez daha döndürülmüştür⁽¹⁾.

Gotha Schlossmuseum'daki⁽²⁾ (Lev. VIII.6) 292 env. no'lu 32.2 cm boyunda Vulci'de bir sandık mezarda bulunan ve İ.Ö. 600 civarına tarihlenen alabastronda kısa bir boyun görülür. Ayrıca

1) Karydı, JdI 88, 1973, 19

2) Rohde, CVA Gotha 1, Lev.15, env. no: 292, Lev.15;2a, env. no: 293, Lev.15;2b

boyundan gövdeye geçişte buraya kadar bahsettiğimiz hiç bir alabastron tipinde görülmeyen, Attik tipiyle birlikte ortaya çıkan omuz teşkili sözkonusudur. Bu hafif yuvarlatılmış dar bir omuzdur. Gövde, dibe doğru düz hatlarla çok az genişler. En büyük çap dibe yakın bölgededir. Omuz çapıyla en büyük çap arasında yaklaşık 1.5-2 cm'lik bir fark vardır. Dip aniden daralır ve neredyse iğne ucu gibi sivrilir. Aynı mezarda bulunan aynı müzedeki 293 no'lu 19.1 cm'lik alabastronda omuz yoktur. Gövde ağız diskinden itibaren dibe doğru hafifçe genişler ve dip diğer örnek gibi sivrilir. Böyle sivri dipli bir başka alabastron Lindos Nekropolü'nde⁽¹⁾ bulunmuştur. 961 no'lu omuz bölgesinden yukarısı kayıp olan, yaklaşık 16.3 cm boyundaki bu örnekte genişlik karındadır, böylece gövde daha kavisli bir görüntü verir. Lindos Nekropolü'nde bulunan 962 no'lu 9.1 cm boyundaki örnekte sivrilen dibin altında kısa, halka şeklinde bir ayak dikkat çeker.

Boyun ve yumuşak omuz teşkili bulunan bir başka örneği Heidelberg Üniversitesi'nde⁽²⁾ (Lev. VIII.7) görüyoruz. 59/10 no'lu 24 cm boyundaki bu İtalyan-Korint örneğinde kazıma seritlerde kırmızı, beyaz boya vardır. Dip yuvarlatılmıştır.

1) Blinkenberg, Lindos I, 1931, 278, env. no: 961, Lev.44, env. no: 962, Lev.45.

2) bkz., Schmidt, CVA Heidelberg 2, Lev.56:4

Omuz teşkili bulunmayan yuvarlak dipli, dibe doğru genişleyen iki örneğe Rodos'ta⁽¹⁾ rastlıyoruz.

Compiègne Müzesi'ndeki⁽²⁾ bir başka örnek 24 cm boy ve 3.3 cm ağız çapına sahiptir. Boyunda çok az daralma, dibe doğru hafifçe genişleme görülür, dip yuvarlatılmıştır. Diğer buluntuların bağlantısıyla İ.Ö.600 civarına tarihlenen Samos Heraionu'nda bulunan aynı tip iki alabastrondan (birinin üst yarısı kırık) biri⁽³⁾, huni biçimli ağızla diğerlerinden ayrılır. Huni ağzın daraldığı yerde küçük çıkıntılılarıyla omuz belirir. İnce gövde karında biraz genişler, dip yuvarlaktır. Üzerinde belirli aralıklarla üçerden beş grup kazıma halkalar vardır. Bu Bucchero alabastronlar 6. yüzyılın ortalarına kadar formlarını fazla değiştirmezler.

Samos Heraionu'nda bulunan bir başka alabastronda⁽⁴⁾, kısa boyundan sonra omuz çıkıntıları belirir. Bu kabın üzeri içiçe halkalar ve yivlerle tamamen kaplanmıştır, dip yuvarlaktır. Yüzyılın ortasına doğru yapılmıştır.

- 1) bkz., Dugas, Les Vases de Delos, 1935, 76, Lev.XLIX;3 ve 4 (ikisi de env. no'suz) H: 18.4 ve 17 cm.
- 2) bkz., Flot, CVA France 3, Lev.21;22 (env. no'suz)
- 3) Karydi, JdI 88, 1973, Lev.35;268
- 4) Karydi, a.g.e., Lev.35;273

Üzerinde hayvan frizleri bulunan Fairbanks'ın⁽¹⁾ katologundaki üç İtalyan-Korint alabastronunda dar ağız diski, boyunda hafif daralma, ince, dibe doğru biraz genişleyen silindirik gövde ve yuvarlatılmış dip görüyoruz.

Hayvan frizleriyle süslü Leipzig'deki⁽²⁾ (Lev. VIII.8) bir başka İtalyan-Korint örneğinde belirli bir boyun yoktur. Gövde dibe doğru genişler, dipte fazla daralmaz, dip orta kısmında oldukça yuvarlatılmıştır. Bu bölümde bahsettiğimiz örnekler arasında en geniş ve en düz dipli örnek budur. 24.6 cm boyundaki 38 no'lu bu alabastron 6. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmiştir. Bu örneği geç örneklerden biri sayarsak, ince gövdeli ve sivri dipli bu tipin gelişiminin dip kısmının düzleşmesi yönünde olduğunu söyleyebiliriz.

A) Kadın Formlu Alabastronlar

Doğu Yunan tipi yüzyılın sonuna kadar biraz farklılaşarak devam etmiştir. Fark, bu tipin bir kadın formunda yapılmasıdır. Ağız diskinin altında kısa bir boyundan sonra, kabın bir tarafında olmak üzere bir kadın başı kabartma olarak verilmiştir. Kadının gövdesi, kabın düz, ince formuyla uyum içindedir.

1) A. Fairbanks, Catalogue of Greek and Etruscan Vases I, 1928, 171-173, Lev.XLVII, env. no: 484, H: 21.5cm, çap: 5 cm, env. no: 490, H: 30.4 cm, çap: 4.8 cm, env. no: 491, H: 30.5 cm, çap: 4.6 cm.

2) bkz., Müller, CVA Leipzig 1, Lev.27;1-4

Üzerinde ince bir elbise vardır. Başında, uçları önde, omuzlardan aşağıya doğru düşen bir örtü görülür. Sağ eliyle göğüs altında bir kuş tutmaktadır. Sol el yumruk yapılmış şekilde aşağıya uzatılmıştır. Alabastron bu görüntüsüyle erken arkaik devir kadın heykellerini anımsatır.

Bu kaplardan bir gruba Higgins'in⁽¹⁾ British Museum'daki Terrakotalar katalogunda rastlıyoruz. Katalogdaki yüzyılın ortasından, Camirus kazılarında bulunmuş 61.10-24.7 no'lu 21 cm. boyundaki bir alabastronu (Lev. IX.1a-b), 25.5 cm.'lik 52.1-12.6 no'lu bir diğerini, yüzyılın sonundan yine 25.5 cm.'lik Camirus kazılarında bulunmuş 61.4-25.3 no'lu kapları bu farklı görünümlü alabastronlara örnek olarak gösterebiliriz. Elimizde ayrıca Münich Antiker Kleinkunst Müzesi'ndeki, Korint'ten 5224⁽²⁾ no'lu 16.5 cm.'lik kadın biçimli bir alabastron daha vardır. Bu da 6. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir.

B) Andros Alabastronları

Korint dışında rastladığımız bir başka tip "andrian tipi" olarak adlandırılmaktadır. Bu kaplar 6. yüzyılın birinci yarısına aittir. İnce, küçük ağız diski, ince boyun, yumuşak düşük geniş omuzlar, geniş silindirik gövde, düz dip ve yuvarlak tek delikli

- 1) R.A. Higgins, Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum, Vol.I-II, 1954, 44-45,49, Lev.9 ve 12
- 2) Lullies, CVA München 3, Lev.149;5-7

küçük tek kulp bu kapların ortak özelliğidir. Yaygın bir tip değildir, yöreseldir. Kendi içlerinde bir gelişim söz konusu değildir. Bu örneklerden elimizde üç tane var. İkisi Heidelberg Üniversitesi'nde, biri California Üniversitesi'ndedir. Heidelberg'deki⁽¹⁾ 150 no'lu 17.7 cm. boyundaki kapta dibe oranla biraz geniş bir omuz bölgesi görülür. Heidelberg'deki 151 no'lu 15.4 cm. boyundaki diğer örnek, California'daki⁽²⁾ 8/355 no'lu 17.7 cm. boy ve 8.7 cm. çapındaki örnekle aynıdır. (Lev. IX.2) Heidelberg'deki örnekler Andros'tandır. Bu nedenle andrian tipi olarak anılıyor olmalıdır. Payne⁽³⁾, Heidelberg'deki iki örneği geç Korint'in yerel kopyaları olarak nitelendirmektedir.

Andros adasından başka Delos'da agoranın güneyinde bulunan ve elimizdeki tek örneği oluşturan kap, erken Korint tipinde ayaklı bir alabastrondur⁽⁴⁾ Erken Korint tipine yaklaşık dudak kalınlığı ve çapında, halka biçiminde bir ayagın eklendiği ayaklı alabastron çok nadir rastlanabilecek bir tiptir. Bir ayak teşkil edilmesi gereği, alt kısımları yuvarlatılmış Korint tipindeki zeminde durma zorluğunu giderme çabasıyla kaynaklanmış olabilir. Buradaki ayak gelişimini, 4. yüzyılda görülen ayaklı alabastronların ilk denemeleri olarak görebiliriz.

1) bkz., Schauenburg, CVA Heidelberg 1, Lev.20;1-2, (env. no: 150) ve 3-4 (env. no: 151)

2) Smith, CVA California 1, Lev.12;2

3) Payne, NC 1931, 205

4) C. Dugas, Les Vases de Delos, 1935, 99, Lev. LV;56, H: 6.8 cm

5. DÖRDÜNCÜ YÜZYIL ALABASTRONLARI

4. yüzyıl alabastronlarına Kerameikos'ta bol miktarda rastlanmaktadır. Yüzyılın başında ince, geniş çaplı ağız diski, ince uzun silindirik boyun ile karşılaşırız. Gerçi 5. yüzyıl sonunda ince ağız diski, uzun boyun, görülen özelliklerdi, ancak 4. yüzyılın birinci çeyreğinde ağız diskinin çapı, dibe doğru ulaşılan gövdenin en büyük çapından biraz daha büyüktür ve boyun da daha uzundur. 5. yüzyıl sonunda görülen boyun ve gövdenin birbirinden keskin bir şekilde ayrılması ve neredeyse dik açılı omuz çıkıntıları teşkil edilmesi de söz konusu değildir. Omuz yine yüksek omuz şeklinde ancak daha yuvarlaktır. Gövde bombeleşmeden düz bir şekilde dibe doğru biraz genişler. Dip hafifçe düzleştirilmiştir. Gövdeden dibe geçişte hafif bir kavis vardır. Kerameikos⁽¹⁾ Kuzey Köşe Terası 8. mezar alanında ele geçen böyle bir kap, özellikle çalışılmış çok geniş ağız diski ile dikkat çekicidir. (Lev. XV.2)

Yine Kerameikos'ta bulunan ve Eridanos'un⁽²⁾ i.Ö.394'de yaptırdığı kıyı duvarıyla bağlantılı olan bir bölgedeki iki mezardan çıkarılmış üç alabastron, i.Ö. 4. yüzyılın birinci çeyreğine verilmiştir. Bu kapların ikisi 38 no'lu Sarkofajdandır ve 61 no'lu yangın mezarından çıkarılan kaptan daha kabadır. (Lev. XV.1)

1) W. Kovacsovics, Kerameikos Band:XIV. 1990, 35, Lev.32;6
2) Knigge, AA Heft1. 1978, 51-55, res.16

Aynı tip bir başka alabastron Eridanos⁽¹⁾ Nekropolü Kutsal Cadde 41 no'lu mezarda ele geçmiştir. Kazı kesitinde⁽²⁾ her yerde görülebilir haldeki çakıl katmanı 4. yüzyıl ilk yarısı mezarlarıyla, üçüncü çeyreği ve erken Hellenistik mezarlarını belirli bir şekilde birbirinden ayırmaktadır. Alabastronun bulunduğu 41 no'lu mezar da bu ayrıma göre Geç Klasik mezarları grubuna girmekte ve 4. yüzyılın ikinci çeyreğinin biraz başına verilmektedir. Bu, form için geç bir tarihtir. 4. yüzyılın ikinci çeyreğinde yine Kerameikos'ta gördüğümüz bazı özellikleri taşımakla birlikte, yüzyılın birinci çeyreğindeki özelliklerin ikinci çeyreğinde, daha farklı bir formun yanısıra bir süre devam ettiğini göstermektedir.

Yüzyılın ikinci çeyreğinde bazı farklılıklar görülür. Ağız diski bazı örneklerde kalınlaşır, silindirik boyun kısalır. Boyun bitiminden itibaren düşük bir kavis şeklinde vurgulanan omuzdan sonra gövdeye ulaşılır. Gövde ince, uzun, hafif şişkinleşmiş olduğu halde dibe kadar uzanır. Kabın üst yarısı, alt yarısından nispeten daha ince ve kavislidir. Gövde, dibe doğru düzleşerek devam eder. Dip çok az yuvarlatılmıştır, düz bir izlenim verir. Ancak yüzyılın birinci çeyreğinden farklı olarak gövdeden dibe yumuşak bir kavisle değil, aksine kısmen köşeli bir geçişle ulaşır. Ve yarım küreyi andıran kulp tutamakları da, genellikle köşeli (dikdörtgen) çıkıntılar oluştururlar.

1) Schlörb-Vierneisel AM 81. 1966, 70, Lev.47;3

2) Schlörb-Vierneisel, a.g.e., 60

Kerameikos⁽¹⁾ Kuzey Köşe Terası 8. mezar alanında bulunan bu tip kaplar stratigrafiye göre 4.yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenmiştir. (Lev.XV.3).

Atina Agora Pyre Mezar⁽²⁾ No:2,B evinde bulunan bir alabastron Olynthus ve Chatby Mezarlığı'ndaki (İskenderiye) paralellere göre 4.yüzyıl ortasına tarihlenmiştir ve kap gövdesi Kerameikos'taki örneklerle paralellik teşkil edecek şekilde silindiriktir.

Kıbrıs Vouni-Korakas Nekropolünde⁽³⁾ ele geçen alabastronlar Kıbrıs Klasik II.Dönemine aittirler. Alabastronlar Kıbrıs'ta Arkaik dönemde başlamaktadır. Ancak Kıbrıs Klasik döneminden önce yaygın değildir⁽⁴⁾. Bu Nekropoldeki tam 17 mezardan 13 alabastron ele geçmiştir. 1 no'lu mezarda ele geçenler yukarıda bahsettiğimiz örneklerle paralellik gösterirler. Kalın ağız diski, kalın boyun, belirli omuz çıkıntıları ve silindirik gövde. Buradaki 6 kaptan 4'ü bahsedilen örneklerle birbirine benzer, biri geniş ağız diski, diğeri daha bombeli gövdesiyle diğerlerinden ayrılır. Çoğunluğun gösterdiği ortak özelliklere göre 4. yüzyılın ikinci çeyreği sonuna ait olmalıdırlar. (Lev. XVI.1-6).

1) bkz., W. Kovacsovics, Kerameikos Band.XIV. 1990, 40, Lev.37;4, diğer örnekler 35, Lev.32;6 ve 37, Lev.34;8

2) R. Young, Hesperia, Vol.20, 115, Lev.50, env.no:ST339, H: 23 cm., a.ç.: 6.8 cm.

3) Gjerstad, SCE Vol.III, 1935, 301, Lev.XCVIII,9

4) Gjerstad, SCE Vol.IV Part 2, 1948, 224

Olynthus kazıları⁽¹⁾ A evi IV-5 M odasında (Olynthus XII, 66-72) bulunan 38.526 env.no'lu alabastron 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmektedir. Boyun kısadır, gövde ise omuz kısmı geniş olmak üzere bir silindire benzer. Dip oldukça düzdür. Kerameikos'ta gördüğümüz omuz kısmı alt kısmına oranla daha ince, hafif silindirik gövde ve hafif kavisli düz dip gibi özellikleri bu örnekte biraz farklı bir şekilde görüyoruz. Genel değişim özellikleri boyun, gövde ve dip şekline göre 4.yüzyılın ikinci çeyreğine ait olmalıdır.

4. yüzyılın ikinci çeyreği sonunda kap gövdesi şişkinliği azalır. Omuzdan dibe doğru inen kavis oldukça düzleşir. Dip de, ikinci çeyreğin başına oranla düzleşmiştir⁽²⁾.

4. yüzyılın üçüncü çeyreğinde ağız diski yine kalın (özellikle alabaster kaplarda), boyun kısadır. Gövde ince, uzun ve ovaldir. Kap cidarı yanlarda dışa doğru çok az bir genişleme yapar. Omuz yumuşak düşük bir kavisle belirginleşir. Kap gövdesi yüzyılın ikinci çeyreğine oranla dibe doğru biraz daralır ve dip bazı örneklerde yuvarlaklaşır. Kerameikos⁽³⁾ Güney Köşe Terası 13. mezar alanı alabastron buluntuları bu özellikleri taşımakta ve 340 yılı civarına tarihlenmektedir. (Lev. XV.4).

1) D.M. Robinson, Olynthus, Part XV, 1950, 423, Lev.256;1069

2) bkz., W. Kovacsovics, Kerameikos, Band.XIV, 1990, Lev.29;9-39;4

3) Kovacsovics, a.g.e., Lev.49;110.6-11 ve Lev.51;119,51-54.

Atina Agora⁽¹⁾ kazılarında Pyre mezar No:4, D evi 4. odada bulunan aynı tip alabastron Olynthus ve Chatby mezarlığındaki paralelllerine göre 4. yüzyılın üçüncü çeyreği sonuna verilmiştir.

Eridanos Nekropolü⁽²⁾ Kutsal Cadde 198 no'lu mezarda ele geçen 4 alabastron beraber buldukları Eukoline mezar kabartmasına göre 338'den sonraya, 330 civarına tarihlenmektedir. Bu gruptan kapların biri uzun boynu ve aşağıya doğru hafifçe genişleyen gövdesiyle diğerlerinden ayrılır. Aynı yerde 194⁽³⁾ no'lu mezarda bulunan alabastron da (Lev. XV.5), 198 no'lu mezardaki üç alabastronla aynı özelliklere sahip olup Eukoline ile bağlantısından dolayı 330 yılı civarına verilmektedir. 146⁽⁴⁾ no'lu mezardaki kap da aynı tip ve aynı tarihtendir.

Kıbrıs Vouni-Korakas Nekropolü⁽⁵⁾ 8 no'lu mezarda ele geçen taş kaplar özellikle omuz bölgesi yapılışıyla Kerameikos 13.mezar buluntularına çok benzer. (Lev. XVI.7-9). Boyundan gövdeye çok az vurgulanmış omuzla yumuşak bir geçiş vardır. Eridanos ve Pyre mezar kapları da yumuşak kavisli, daha yüksek ve belirli omuz çıkıntılılarıyla birbirine benzer. Kap gövdeleri de aynı şekilde hafif silindiriktir. Vouni'deki kap gövdesi tam silindirik, Kerameikos 13. mezardakiler daha ovaldır. Kerameikos

- 1) R.S. Young, Hesperia 20, 1951, 118, Lev.51, env.no:ST423, H: 22.3 cm., a.ç.: 6.8 cm.
- 2) Schlörb-Vierneisel, AM 81, 1966, 84, Lev.55;1
- 3) R.S. Young, Hesperia 20, 1951, 84, Lev.55;5
- 4) Young, a.g.e., 86, Lev.55;1
- 5) Gjerstad, SCE, Vol.III, 1935, 317, Lev.CV,2

ve Eridanos'daki kaplar dip formu olarak aynıdır, oldukça yuvarlatılmıştır. Pyre mezarında dip daha düzdür. Vouni örneği ise bu kaplar arasında en düz olanıdır. Silindirik gövdeden dibe geçerken daralma görülmez. Poros (gözenekli bir tür taş)'tan yapılan Eridanos Nekropolü buluntularına göre daha kalındır. Vouni 8 no'lu mezardaki alabastron ağzı eksik olarak ele geçmiştir. (Lev. XVI.10).

4. yüzyılın üçüncü çeyreğinden dördüncü çeyreğine geçişte Atina Agora⁽¹⁾ Pyre mezar No:8 C evi 6. odada bulunan bir alabastron, bu dönem formu için bir fikir vermektedir. Beraberinde 5 Atina parası bulunmuş, paralar 4. yüzyılın son üçlüğüne (335-295) tarihlenmiştir. Ayrıca Chatby mezarlığında, paralelleri 4. yüzyılın son çeyreğine ait olan iki kap ele geçmiştir. Buna göre Agora'daki kap 4. yüzyılın son çeyreğine verilmektedir. Kalın ağız diski, kalın boyun, hafif bir kavisle vurgulanmış omuz, silindirik gövde, dibe doğru daralma ve yuvarlatılmış dip bu kabın özellikleridir.

Yüzyılın son çeyreğinde ağız diski küçülür. Boyun uzun ve kalındır. Kap gövdesi ince, uzun ve silindiriktir. Omuz yumuşak kavislerle verilmiştir ve yüzyılın üçüncü çeyreğine oranla daha belirgindir. Dip yuvarlatılmıştır. Yukarıda bahsedilen Agora örneğinde ağız diski normal genişlikte ve boyun

1) R.S. Young, Hesperia 20, 1951, 124, Lev.52b, env.no:ST418, H: 24.8 cm., a.ç.: 6.6 cm.

da biraz kısadır. Küçük ağız diski, uzun boyun ve silindirik gövde özelliklerini yansıtan alabasterden bir grup alabastron Erzurum - Dumlupınar İkiztepeler⁽¹⁾ 4 no'lu tümülüs kazılarında ele geçmiştir. Sağlam ve bozuk 16 adet alabastronun yükseklikleri 13-33 cm. ve çapları 5.9 cm.'dir. Ancak yarısının düz daire şeklinde ağız diskleri vardır. Diğerlerinde köşeli ağız halkası bulunur. İkiztepeler'de ele geçen buluntular arasında üzerinde İskender başı bulunan sikke vardır. Böylece bu tip kaplar yüzyılın son çeyreğine verilebilir. (Lev. XV.6).

Yüzyılın son çeyreğinde yukarıda bahsedilen genel özellikler süreken, farklı özellikler gösteren kaplara da rastlanmaktadır. Salamis'in son kralı Nikokreon'un tümülüsünde⁽²⁾ özellikle alabastron formunda birçok toprak kap bulunmuştur. Kapların dışı yaldızlıdır. Yaklaşık 25 cm. yüksekliğindedirler. Oldukça zengin buluntunun ele geçtiği tümülüste 5 adet de heykel bulunmuştur. Heykeller 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenmiştir. Bu kapların düz daire biçiminde dudakları vardır. Dudak kenarı dışa doğru kıvrılmış olup, incedir. Boyun yüzyılın diğer örneklerinin aksine kısadır. Yuvarlak omuz çıkıntısından sonra kap gövdesi silindirik bir biçimde, yuvarlatılmış dibe doğru uzanır. Bu tümülüste alabastronlar da aynı tarihtendir. (Lev.XV.7)

1) bkz., H. Koşay - H. Vary, Türk AD, sayı XXI.1, 1974, 75

2) V. Karageorghis, Zypern, 209

Yine Salamis-Enkomi⁽¹⁾ yakınındaki Pedios nehri yatağı boyunca görülen bir başka tümülüste 77 no'lu mezarda ele geçen iki alabastron, Nikokreon tümülüsündekilerle aynı özellikleri göstermektedir. Bu kapların da dışları yaldızlanmıştır.

David French tarafından kazılan Tille höyükte⁽²⁾ 1983 buluntuları arasında alabasterden bir parfüm kabına rastlanmıştır. (Lev. XV.8). Hellenistik devre ait olup I.tabakada bulunmuştur. Kabin dudacı 4. yüzyıl son çeyreği kaplarından daha kalın, boynu daha geniş ve kısadır. Boyundan hemen gövdeye geçilir. Belli bir omuz çıkıntısı yoktur. Boyun bitiminden itibaren gövde hafifçe kavis yaparak, dibe doğru daralır, dip yuvarlatılmıştır. Bu tip gövdeye sahip bir kaba ikiztepeler'in silindirik gövdeli kapları arasında da rastlanmıştır. Ancak burada ağız diski boynun uzantısı şeklindedir ve omuz çıkıntısı biraz vurguludur.

3. yüzyılın birinci çeyreğinde, 4. yüzyılın son çeyreği özelliklerinin sürdüğünü görüyoruz. Kap daha ince ve silindiriktir. Bazı örneklerde boyun uzun, bazılarında daha kısadır. Örneklerine Kerameikos'ta⁽³⁾ rastladığımız bu tip kaplar, Hellenistik dönem sonuna kadar devam eder ve nihayet ortadan kalkarlar.

1) Karageorghis, AA, Heft 3, 1966, 250, H: 23 cm.

2) D. French, Tille Höyük Kazısı, Kazı Sonuçları Toplantısı VI, 1984, 256

3) bkz., W. Kovacovics, Kerameikos, Band XIV, 1990, Lev.46;5,7

Çoğunluğu alabaster veya taştan yapılmış olan 4. yüzyıl kaplarının bazılarının omuz hattında, bazılarının da boyunda, dolanan kazıma çizgiler kapların tek süsüdür.

Özellikle yüzyılın ikinci yarısında kulp çıkıntıları⁽¹⁾ çalışılmamıştır. Karşılaştığımız örnekler arasında yüzyılın üçüncü çeyreğinden iki alabastronun da ağız diski⁽²⁾ yoktur, çalışılmamıştır. (Lev. XV.9).

4. yüzyılda ağız disklerinde farklı biçimler görülür. 4. yüzyılın birinci çeyreğinde ağız diski çok ince, düz ve kenarları yuvarlatılmıştır. Yüzyılın ikinci çeyreğinde Kerameikos'ta bol miktarda, kenarları aşağıdan yukarı doğru geniş açı yaparak açılan, kalınlaşmış ağız biçimini görüyoruz. Ancak düz, kenarları yuvarlatılmış, hatta bazılarında kenarlara doğru eğimli ağız diskleri de dikdörtgen ağızların yanısıra devam eder. Yüzyılın üçüncü çeyreğinde de her iki ağız tipi geçerlidir. Son çeyrekte ise genellikle kenarları yuvarlatılmış kalın ağızlar görüyoruz. Bununla beraber dudacı aşağı doğru kıvrılan ince örneklerle de karşılaşabiliriz. (Salamis Nikokreon Tümülüsü örnekleri).

4. yüzyılda ağız diski çapı oldukça farklı oranlar gösterir. Yüzyılın başında ağız diski gövdeye oranla bu tarihe kadar yapılan tüm örneklerden daha büyüktür. Gövde ağız diskinin

1) bkz., Kovacsovics, a.g.e., Lev.51;5 ve 49;7-8 (13. mezar alanından)

2) bkz., Kovacsovics, a.g.e., Lev.51;5

4/3'ü kadardır. Ağız diski çapı, gövdenin en büyük çapından yaklaşık 1 cm. daha büyüktür. Ağız diskinin bu orandan biraz daha büyük olduğu örneklere de rastlayabiliriz. Yüzyılın ikinci çeyreği başında da ağız diski çapı gövde çapından fazladır. Ancak fark azalmıştır. ikinci çeyrekte, ağız çapı gövde çapına göre küçülür. 4/3 oranına yaklaşır. Yaklaşık 0.5 veya 1 cm.'lik fark vardır. Yüzyılın üçüncü çeyreğinde ağız çapı yaklaşık gövde çapına eşittir. Son çeyrekte ise ağız ve gövde çapının eşit olduğu örneklere rastlanmakla birlikte (Salamis-Nikokreon Tümülsü örnekleri), ağız çapının gövdeye oranının yarıya düştüğü örneklerle de karşılaşabiliriz. (Erzurum-İkiztepeler örnekleri).

4. yüzyılda kulp çıkıntıları yarım küre, dikdörtgen (bazılarının yan kenarları zig-zag şeklinde) veya fiyonka benzer biçimde yapılmıştır. Bazılarında kulp yoktur.

Boyun 4. yüzyılın birinci çeyreğinde, 5. yüzyılın sonundan gelen bir özellik olarak uzundur. Yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde birinci çeyreğine oranla kısalmıştır. 4. yüzyılın son çeyreğinde ise tekrar boyun uzaması görülür. Genellikle silindir biçimindedir.

4. yüzyılda uzun boylu alabastronlarla karşılaşırız. Ortalama 20 cm. civarında bir boy uzunluğu olmasına karşın, Kerameikos ve İkiztepeler'de 33 cm. boyunda örnekler de vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANADOLU'DA ALABASTRONLAR

Bu bölümde çeşitli müzelerde bulunan alabastronların kataloglarını vererek genel bir değerlendirme yapacağız. Malzemeyi şu ana kadar değinmediğimiz cam, ayrıca kil ve mermer oluşturmaktadır.

Alabaster ve kilin yanısıra 6. yüzyılın ortalarından itibaren yoğun olarak camdan yapıldığını bildiğimiz alabastronlar, tüm Akdeniz havzasında geniş bir alana yayılmıştır. Camdan yapılan alabastronların bazıları bilinen en eski teknik olan iç kalıp tekniğinde yapılmışlardır. Bu teknikte kum, kömür tozu, gübre veya benzer malzeme ile oluşturulan kalıbın üzerine camın sıvanması sağlanır. İç kalıp ısıtılıp, cam tozu üzerinde yuvarlanabileceği gibi, eriyik camın içine batırılabilir veya üzerine cam lifleri dolandır. Sabitleşmesi için düz ve sert bir satıh üzerinde yuvarlanır. Elde edilen bu formun üzerine bezeme amacıyla renkli cam iplikleri dolandır. Zamanın modasına göre zik-zak, fisto veya kuş tüyü motifleri yapılır, tekrar sert bir zeminde yuvarlanır. Ağız, dip ve kulp daha sonra eklenir. İşlem bitince kabın içindeki kalıp malzemesi temizlenir. Kalıp ne kadar temizlenirse temizlensin içte bir kısım kum vb. tanecikler kalır. Camın yapısında bulunan kum tanecikleri

nedeniyle bu teknikle yapılan camın şeffaflığı büyük ölçüde azalır. Bu nedenle, bu camlara yarı şeffaf veya opak denir⁽¹⁾.

1981 yılında D.B. Harden, o zamana kadar bu konuda yapılan çalışmalarını geliştirerek iç kalıp tekniği ile yapılmış cam kapları gruplandırmıştır⁽²⁾. Harden'in grupları ve tarihleri şöyledir :

- I. Mezopotamya Grubu: İ.Ö. 7. yy - erken 6. yy
- II. 1. Akdeniz Grubu : İ.Ö. 6. yy - erken 4. yy
- III. 2. Akdeniz Grubu : İ.Ö. 4. yy - erken 3. yy
- IV. 3. Akdeniz Grubu : İ.Ö. 3. yy - geç 1. yy
- V. İtalyan Grubu : İ.Ö. geç 7. yy - 4. veya erken 3.yy

Katalogda yer alan cam alabastronlar, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Kocabaş Koleksiyonu ve Adana Müzesi alabastronlarıdır. Bu alabastronların kendi aralarında paralelleri vardır.

I. ÇANDARLI (PİTANE) CAM ALABASTRON BULUNTULARI⁽³⁾

1. 1961/H/IIIIB⁽⁴⁾ İstanbul Müz. Env. 2133, (Lev. XVII.1)

Ölçüler : H: 9.44 cm., çap: 2.65 cm., a.ç.: 3.14 cm.

Zemin beyaz, süslemeler koyu eflatun.

1) Atik, AKC, 1990, 17

2) D.B. Harden, Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, Vol.1, 1981 adlı eseri. Katalogdaki cam eserlerde Harden'in gruplaması esas alınmıştır.

3) B.F. Schauenburg, Anadolu, XVII, 1973, 143-144

4) Yıl, bulunduğu mezar, pafta sırasıyla

Disk şeklindeki ağzın etrafını mor renkli bir kabarıklık çevirmektedir. Arka kısmı, kısmen kimyevi maddeler yüzünden bozulmuştur. Ağız arka kısımda kısmen kırılmıştır.

5. yüzyıl. Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 3, (Harden, GRG, 58). (Lev. XVIII.3)

2. 1962/K/IIC3 İstanbul Müz. Env. 2427 (Lev. XVIII.2)

Ölçüler : H:13.3 cm., çap:3.55 cm., a.ç.:2.75x2.58 cm.

Zemin lacivert, süslemeler sarı, beyaz, açık mavi.

Disk şeklindeki ağzın kenarında sarı bir ip kalıntısı bulunmaktadır. Halkalar yukarıda sarı, kulp bölgesinde beyazdır. Zik-zak mıtıflı kuşakta daha geniş çizgiler beyaz, dar çizgiler sarıya boyanmıştır. Alabastronun bulunuşundan itibaren onbir yıl içinde üst yüzeyi tamamen metalik parlak bir tabaka ile örtülmüştür. Zemin, bu nedenle şimdi gümüşü demir renginde görünmektedir. Gözenekli dış yüzey, desenli görünmektedir ve silikleşmiş sarı daha doğrusu beyazdır. Ara ara açık mavi renge çalmaktadır. Kırık çizgilerin küçük parçaları eksiktir. Ağız çevresi, düzgün değildir.

Bir pithos'un içinde bulunmuştur.

Beraberindeki buluntu: 1 Attik Lekythosu

i.Ö. 500 Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 2, (Harden, GRG, 58). (Lev. XVII.2)

3. 1963/N/VIIIIM1 Istanbul Müz. Env. 2426

Ölçüler: H:12.87 cm., çap: 3.37 cm., a.ç.:2.95x2.7 cm.

Zemin mavi, süslemeler sarı, koyulaştırılmış açık mavi, yer yer açık yeşile çalmaktadır.

Disk şeklindeki ağzın üst kısmı hafifçe içbükeydir. Kabin altı kısmı yuvarlaklaşmıştır. Kulp oyugu ile kulp bitimi arasında kap gövdesi hafifçe şişkinleşmiştir. Mavi renk burada kabin üst kısmına oranla biraz daha açıktır. Ağız kenarında bulunan halka, boyundaki geniş çizgiler, kulp bölümüne kadar olan ince çizgiler gibi, kulp bölümünün şişkin kısmının altındaki münferit çizgiler de sarıdır. İnce sarı dalgalar, daha doğrusu zik-zak hatlar, geniş açık mavi, kısmen yeşile çalan çizgilerle değişimli olarak verilmiştir. Aşağıdaki üçte birlik kısımda açık mavi bir halkanın takip ettiği bir sarı halka bulunmaktadır.

Bir lahitte bulunmuştur.

Beraberindeki buluntu: 1 Attika siyah astarlı Skyphos.

I.Ö. 500, Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 2, (Harden, GRG, 58). (Lev. XVIII.2)

4. 1961/I/IIIE Istanbul Müz. Env. 2131

Ölçüler : H: 10.38 cm., çap: 2.95 cm., a.ç.: 3.3 cm.

Zemin kahverengi-bej, süslemeler beyaz.

Zemin geniş alt kuşağın görüldüğü gibi beyaz değil, kahverengidir. Tüm parçaların yüzeyi -disk şeklindeki ağızda, kabin alt kısmında- sadece kahverengidir. Ağız çevresinde beyaz bir şişkinlik vardır. Alabastron pek çok parçanın bir araya

getirilmesiyle oluşmuş, cidarının bazı küçük parçaları ve ağzın bir bölümü eksiktir. Üst yüzeydeki tek buluntudur.

5. yüzyılın ikinci yarısı, Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 3, (Harden, GRG, 58). (Lev. XVIII.1)

II. ADANA MÜZESİNDE BULUNAN ALABASTRONLAR

Adana Müzesi'ndeki on alabastrondan 20.6.972 no'lu pişmiş toprak ve 4257 no'lu mermer alabastron dışındaki sekizi opak camdır.

1. Env. no : 20.6.972 (Lev. XIX.1, Resim 1)
Ölçüler : H: 11.5 cm., a.ç.: 5 cm.
Müzeye geliş tarihi: 22.5.1972
Müzeye geliş şekli: Satın alma

Pişmiş toprak, sağlam. Geniş düz ağız diski, uzun silindirik boyun, vurgulu yumuşak omuz, dibe doğru hafifçe genişleyen silindirik gövde, çok az yuvarlatılmış dip. Kulpsuz. Bej zemin üzerine siyah süsleme. Ağız diski, kenarları dahil olmak üzere siyah renkte cilalanmış, boyun omuza kadar zemin renginde, omuz kuşağında kalın siyah bir cila bandı, altında siyah ince bir şerit. Kabin alt üçlüğünde yine kalın bir cila bandı. Her ikisi arasında gövde baklava dilimleri oluşturacak şekilde çizgilerle süslenmiş. Kalın bandın altında ince siyah bir şerit ve cilalanmış siyah dip.

4. yüzyılın birinci çeyreği.

2. Env. no : 4257 (Lev. XIX.2, Resim 2)
 Ölçüler : H: 16 cm., ç: 2.5 cm., a.ç.: 5 cm.,
 Müzeye geliş tarihi: 116.11.1965
 Buluntu yeri: Mersin Davultepe Köyü

Üzeri dalgalı sarımsı mermer, sağlam. Geniş düz ağız diski, uzun silindirik boyun, yumuşak omuz, dibe doğru hafifçe genişleyen silindirik gövde. Kabın alt çeyreğinde dibe doğru çok az daralma, düz dip, kulpsuz.

4. yüzyılın birinci çeyreği.

3. Env. no : 25.154.74 (Lev. XX.1, Resim 3)
 Ölçüler : H: 8.2 cm., a.ç.: 3 cm.
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Kulplardan biri eksik, boyun kırık, restore edilmiş, gövde sağlam. Disk şeklinde ağız, kısa boyun, hafif vurgulu omuz, omuza ve dibe doğru daralan yuvarlak dipli silindirik gövde, yanlarda delikli ve kuyruklu düşey kulplar. Beyaz zemin üzerine siyah süsleme. Omuzdan itibaren aralıklı, dolanan dört ince çizgi, takiben karında bitmek üzere dört zik-zak sırası. Kabın alt üçlüğünde üst üste iki ince band.

5. yüzyıl Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 3 (Harden, GRG, 58). (Lev. XVII.3)

4. Env. no : 27.34.72 (Lev. XX.2, Resim 4)
 Ölçüler : H: 11.4 cm., a.ç.: 3.2 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 5.10.1972
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Restore edilmiş. Düz ağız diski ve kısa kalın boyun, vurgulu omuz. Düz hatlarla dibe doğru daralan gövde, sivriltilmiş

dip. Omuzda yarım daire biçimli, delikli kulplar. Kırmızı üzerine renkli zik-zak ve fisto motifleri.

Ağız, boyun ve omuz yapılışıyla 5. yüzyıla aittir. Ancak dibe doğru bariz daralmasıyla bu dönem kaplarından ayrılır.

5. Env. no : 30.18.74 (Lev. XXI.1, Resim 5)
 Ölçüler : H: 7.5 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 8.4.1974
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Ağız kırık. Kalın dudaklı geniş, düz ağız diski, yuvarlak akıtma deliği. Ağız diskinden itibaren hafif yuvarlatılmış dibe kadar düz hatlarla genişleyen ince gövde. Gövde üzerinde yukarıdan aşağıya uzanan yivler, dipte oyuk. Lacivert üzerine sarı zik-zak motifleri.

i.Ö. 4. yüzyıl- erken 3. yüzyıl. Harden'in II. Akdeniz grubu, Tip 14 (Harden, GRG, 100). (Lev. XVIII.14)

6. Env. no : 56.42.72 (Lev. XXI.2, Resim 6)
 Ölçüler : H: 12 cm., a.ç.: 4.3 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 28.1.1973
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Ağız tamamlanmış. Geniş ağız, kalın boyun, yumuşak vurgulu omuz. Düz hatlarla aşağıya doğru genişleyen gövde, hafif yuvarlatılmış dip. Omuzun altında kulp çıkıntıları. Lacivert üzerine sarı ve yeşil tüy motifi.

i.Ö. 4. yüzyıl. Harden'in II. Akdeniz grubu, Tip 7 (Harden, GRG, 100). (Lev. XVIII.7)

7. Env. no : 8189 (Lev. XXI.3, Resim 7)
 Ölçüler : H: 10 cm., a.ç.: 2.1 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 21.10.1970
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Çok yıpranmış. Geniş düz ağız diski ve geniş akıtma deliği. Ağızdan itibaren aşağıya doğru huni gibi daralan uzun boyun. Vurgulu, yumuşak omuz. Omuzdan itibaren hafif yuvarlatılmış dibe doğru biraz daralan silindirik gövde. Kahverengi zemin üzerine karışık dalgalı renkli süsleme, koyu kırmızı renk dikkat çekici.

I.Ö. 3-2. yüzyıl. Harden'in III. Akdeniz grubu, Tip 17
 (Harden, GRG, 122). (Lev. XVIII.17)

8. Env. no : 27.5.72 (Lev. XXI.4, Resim 8)
 Ölçüler : H: 7.2 cm., a.ç.: 1.9 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 5.10.1972
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Yuvarlak kulp çıkıntısının biri kırık. Dışa dönük geniş ve kalın ağız diski ve geniş akıtma deliği. Ağız kenarından itibaren içe doğru düz hatlarla daralarak verilmiş uzun, kalın boyun. Omuz bölgesinde hafif genişleme, omuz çıkıntısı yok. Dibe doğru sivrileşen, bariz bir şekilde daralan gövde. Sivri dip bölgesinin bitimi yuvarlak topuz şeklinde. Genel görünümüyle ince gövde. Siyah üzerine renkli fisto motifleri.

I.Ö. 1. yüzyıl. Harden'in III. Akdeniz grubu, Tip 18
 (Harden, GRG, 122). (Lev. XVIII.18)

9. Env. no : 5.10.73 (Lev. XX.3, Resim 9)
 Ölçüler : H: 13 cm., a.ç.: 2.7 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 16.4.1973
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Restore edilmiş. Dışa dönük geniş ve kalın ağız diski, geniş akıtma deliği. Ağız bitiminden itibaren çok hafif içbükey kıvrımlarla daralan uzun boyun. Omuz bölgesinden itibaren kabın alt üçlüğüne doğru düz hatlarla bariz genişleme ve sivri-yuvarlak dibe ulaşınca kadar bariz daralma. Omuzda yuvarlak kulp çıkıntıları. Lacivert zemin üzerine beyaz, sarı renkli çizgilerden oluşmuş tüy motifli süsleme. Genel görünümüyle kalın gövde.

27.5.72 no'lu kaptan farklı olarak ağırlık kabın alt üçlüğünde yoğunlaşmış. Ağız diski daha dar, dip daha az sivri ve daha özenli çalışılmış.

1.Ö. 1. yüzyıl. Harden'in III. Akdeniz grubu, Tip 18 (Harden, GRG, 122). (Lev. XVIII.18)

10. Env. no : 25.153.74 (Lev. XX.4, Resim 10)
 Ölçüler : H: 12.6 cm., a.ç.: 2.4 cm.
 Müzeye geliş tarihi: 11.7.1974
 Müzeye geliş şekli: Satın alma
 Fenike, cam.

Dipte kırık ve eksiklik var. Dışa dönük geniş ağız diski ve geniş akıtma deliği, ağzın altından itibaren ortada çok az daralan uzun boyun. Omuz çıkıntısı yok. Boyun bölgesini takiben dibe doğru hafifçe genişleyen silindirik gövde, yuvarlatılmış dip. Omuzda yuvarlak dip çıkıntıları. Açık zemin üzerine renkli tüy motifleri.

27.5.72 ve 5.10.73 no'lu kaplarla aynı gruptan, özellikle 5.10.73 no'lu kaba ağız ve boyun yapılışıyla benzer. Ancak gövde dibe doğru fazla genişlemez. Hafif yuvarlak dibiyle, sivrileşmiş dipli diğer iki kaptan ayrılır.

i.Ö. 3-1. yüzyıl. Harden'in III. Akdeniz grubu, Tip 18 (Harden, GRG, 122). (Lev. XVIII.18)

İncelediğimiz cam alabastronlar arasında farklı tip gösteren, İstanbul Müzesi'ndeki 3 alabastron ile Kocabaş Koleksiyonu'ndaki örneklerden ikisini de kataloga dahil etmek yerinde olacaktır.

1. İstanbul Müz., Env. no: 879C⁽¹⁾
Ölçüler : H: 10.8 cm., çap: 3.4 cm.
Buluntu yeri: Çanakkale Salihler civarı

Yarı şeffaf koyu mavi cam üzerine opak beyaz ve sarı zikzak bezemelidir. Ağız kırık ve noksan, gövdenin üst kısmında koyu mavi, camdan karşılıklı iki küçük halkamsı kulp. Kulp başlangıcından başlayan bezeme, tüm gövdeyi kaplar.

i.Ö. 4-erken 3. yüzyıl. Harden'in II. Akdeniz grubu, Tip 9, (Harden, GRG, 100). (Lev. XVIII.9)

2. İstanbul Müz., Env. no: 290C⁽²⁾
Ölçüler : H: 12.8 cm., çap: 3.4 cm., a.ç.: 2.8 cm.
Buluntu yeri: Assos Behramköy
Müzeye geliş tarihi: 1881-1884 kazısı

Yarı şeffaf koyu yeşil camdan. Dışa taşkın yatay disk biçimli ağız, kısa silindirik boyun, az geniş yuvarlak omuzlu,

aşağı doğru hafif dışbükey, uzun gövdeli, yuvarlatılmış dipli. Gövdenin üst kısmında karşılıklı iki dikey kulp. Kulplar, alt ucu topuzlu kuyruklu küçük halka şeklindedir.

i.Ö. 6. yüzyıl ortası-erken 4. yüzyıl. Harden'in I. Akdeniz grubu, Tip 1, (Harden, GRG, 58). Paraleli İstanbul Müz. Env. no: 268 (Myrina) (Lev. XVIII.1)

3. İstanbul Müz., Env. no: 261C⁽¹⁾
 Ölçüler : H: 8.9 cm., çap: 2.5 cm., a.ç.: 2.4 cm.
 Buluntu yeri: Myrina
 Müzeye geliş tarihi: 1881 kazısı

Yarı şeffaf koyu mavi cam zemin üzerine opak beyaz zik-zak bezemelidir. Dışa taşkın geniş ağız kenarlı, uzun boyunlu, uzun silindir gövdeli, yuvarlatılmış diplidir. Boyunda ve dipte çizgi, gövdede zik-zak bezemeler vardır.

i.Ö. 3. -geç 1. yüzyıl. Harden'in III. Akdeniz grubu, Tip 16, (Harden, GRG, 122). Paraleli İstanbul Müz. Env. no: 262C (Myrina) (Lev. XVIII.16)

4. Kocabaş Koleksiyonu, 3158⁽²⁾
 Ölçüler : H: 11.5 cm.

Gövde kaburgalı, opak lacivert zemin üzerine beyaz, sarı band ve zik-zaklarla süslü, parlak. Karnın bir kısmı noksan, tamamlanmış.

i.Ö. 4-3. yüzyıl. Harden'in II. Akdeniz grubu, Tip 10, (Harden, GRG, 100). (Lev. XVIII.10)

1) Atik, a.g.e., 24, res.19

2) Fıratlı, HKK, 1984, 17, 21, res.10

5. Kocabas Koleksiyonu, 3115⁽¹⁾
Ölçüler : H: 10.6 cm.

Sivri dipli, altın tozu karıştırılmış şeffaf zemin üzerine lacivert, mavi, beyaz ve altın tellerle ebru süslü. Omuzdan yukarısı noksan.

i.Ö. 1. yüzyıl - i.S. 1. yüzyıl. (Paralelleri S. Goldstein, Corning Mus. of Glass, 1970, 207, no 584, P. Fossing, G. Vessels, 1940, 114, fig.87)

B.F. Schauenburg, Candarlı (Pitane) Nekropolü kazısında ele geçen bir grup cam kap içerisinde dört Klasik dönem alabastronu bulunduğunu belirtir⁽²⁾. Candarlı buluntusu İstanbul Müz. 2133 no'lu alabastron kıta Yunanistan'ı, Rodos'u, Girit'i, Güney Rusya'yı ve İtalya'yı kaplayan ve İspanya'da da bir çok örneği bulunmuş olan geniş bir alana yayılmış tipe aittir ve bu tipin tüm özelliklerini taşımaktadır. Geniş düz ağız diski, kalın ve kısa boyun, belirli omuz, silindirik gövde, kısmen düz dip bu kabın özelliklerini oluşturur. Süt beyazı kabın üst kısmını, düzensiz genişlikteki pek çok mor halka dolanmaktadır. Kulpun altında paralel zik-zak çizgiler bölgesi bulunur, onun altında iki koyu çizgi yerleştirilmiştir. Kabın alt kısmı süssüzdür, ağız çemberinin dış yüzünde koyu bir şişkinlik uzanmasına rağmen kulplar beyazdır. Zik-zak çizgilerin tekrarlanması belirli bir kurala uymayan sade bir tarzdır. Bu tipin alabastronları kendi formları içerisinde hep aynı şekilde yapılmıştır ve 2133 no'lu alabastron da bu tipe tamamen uyar. (Lev. XVII.1)

1) Fıratlı, a.g.e., 16, res.8

2) B.F. Schauenburg, Anadolu, XVII, 1973, 143 vd. (Candarlı buluntuları İst. Müzesindedir. Numaraları:2133,2747,2426,2131).

Bu cam alabastronun paraleline Adana Müzesi 25.154.74 no'lu kapta rastlıyoruz. Bu örnekte gövde, Çandarlı alabastronuna oranla omuz bölgesinde ve dibe doğru biraz daralır. Dip, yuvarlaktır. Böylece daha az silindirik bir görüntü verir. Aynı tipin bir başka paralelini Kocabaş Koleksiyonunda görürüz⁽¹⁾. Çanakkale Çanlıköyü buluntusu İstanbul Müz. 881C no'lu kap da aynı tiptendir⁽²⁾. Çandarlı buluntusu İstanbul Müz. 2747 no'lu alabastron farklı bir form gösterir. (Lev. XVII.2) Boynun yerleştirilişine göre (düz, kısa bir band gibi teşkil edilmiştir) gerçek bir omuzun söz konusu olmadığı kap gövdesi, yavaş yavaş genişlemektedir. Gergin olmayan kontur, en büyük çapına kabın alt yarısında ulaşmakta ve buradan tekrar daralmaktadır. Dip, yuvarlaktır. Zik-zak çizgilerin ortasında yukarda ve aşağıda dolanan düz çizgiler vardır. Çandarlı buluntusu İstanbul Müz. 2426 no'lu alabastronun da biçimi ve dekarosyonu aynıdır. 2747 no'lu alabastronda zik-zak çizgiler üç bölüm halinde ayrılmıştır. Paralellerini Kocabaş Koleksiyonu 3156 no'lu kapta görebiliriz.

İstanbul Müz. 2426 no'lu kap, dar ve kalın bir dudaga sahiptir. Daire şeklindeki dudagın üst kısmı hafifçe içbükeydir. Bir band gibi teşkil edilmiş olan boyun 2427 no'lu kaba oranla biraz incedir. Çok az bir omuz çıkıntısından sonra gövde hafifçe genişleyerek silindir formundan kurtulur. Dip kısmen düzdür. Kulp oyugu ile kulp bitimi arasında gövde biraz sışkinleşmiştir. Bu

1) Fıratlı, HKK, 1984, 16, 12, res. 6B

2) Atik, AKC, 1990, 19

kap 2133 ve 2427 no'lu kaplar arasındaki sayısız geçiş basamağından biridir. Dudak çemberinin formu da değişmiştir. Daha büyük olan 2426 nolu kabın oval olmasına rağmen ağzı oldukça muntazam yapılırken 2427 nolu kabın dudacağı kısmen küçük ve düzgün olmayan bir biçimde yapılmıştır. Çandarlı buluntusu İstanbul Müz. 2131 no'lu kap, 2133 no'lu kabın silindirik özelliğini taşımaktadır. Bu iki kap, diğer iki alabastrondan daha büyük ve daha düzgün ağız diskine sahiptir. Gelişim açısından yeni bir eğilimdir. 2427 ve 2426 no'lu kaplar, İ.Ö. 500 yıllarına ait olan Attika kapları ile birlikte bulunmuştur. 2133 ve 2131 no'lu kaplar ise münferit buluntu olarak 5. yüzyılın ikinci yarısına kadar tarihlenmektedir⁽¹⁾. Çandarlı'da ele geçen bu kaplar, döneminin diğer örnekleri arasında değişik özellikler göstermektedirler. Ağız ve boyun biçimi, Attika kaplarının yanında oldukça özensiz görünmektedir. Attika'da omuzun verilmesinde gözetilen kaygı, bu kaplarda görülmemektedir. Dudak kalın, boyun incedir. İşçilik olarak daha basit görünmektedir. Bu durum malzemenin cam olmasıyla ve bölgesel olmasıyla bağdaştırılabilir.

Adana Müzesi 56.42.72 no'lu kabın paralellerinden biri, Çanakkale Salihler buluntusu İstanbul Müz. 880C no'lu kaptır⁽²⁾. Adana Müzesi 30.18.74 no'lu boru biçimli, boyunsuz kap, Balıkesir

1) B.F. Schauenburg, Anadolu, XVII, 1973, s.162

2) Atik, AKC, 1990, 20

civarı buluntusu İstanbul Müz. 2127 ile benzer⁽¹⁾. Boyun yapılışı ile farklılaşan benzer örnek, Kocabaş Koleksiyonu 3160 no'lu kaptır⁽²⁾.

Adana Müzesi 8189 ve 25.153.74 (omuz vurgusuz) no'lu kapların paraleli, Myrina buluntusu İstanbul Müz. 263 no'lu örnektir⁽³⁾. Notion'da bulunan İstanbul Müz. 1408 no'lu alabastron da bu gruba aittir⁽⁴⁾.

Adana Müzesi 27.5.72 ve 5.10.73 no'lu iki kap, aynı tipin biraz farklı örnekleridir. Paralelleri, Kocabaş Koleksiyonu 3172, 3170 ve 3171 no'lu kaplardır⁽⁵⁾. Ayrıca Myrina buluntusu İstanbul Müz. 259 no'lu⁽⁶⁾ ve Menemen yakınında bulunmuş İstanbul Müz. 128C no'lu⁽⁷⁾ alabastronlar da bu gruba aittir.

III. SİLİFKE MÜZESİNDE BULUNAN ALABASTRONLAR

Silifke Müzesinde on adet süslemesiz, pişmiş toprak alabastron bulunmaktadır. Genellikle ince uzundurlar. Düz daire şeklinde dudakları vardır. Dudagın ortasında dar bir akıtma deliği bulunmaktadır. Boyun ortaya doğru hafifçe incelerek omuza

- 1) Atik, a.g.e., 21
- 2) Fıratlı, HKK, 1984, 17, res.11
- 3) Atik, AKC, 1990, 24,4
- 4) Atik, a.g.e., 28
- 5) Fıratlı, HKK, 1984, 17-18
- 6) Atik, AKC, 1990, 24,5
- 7) Atik, a.g.e., 26,1

ulaşır, omuz çıkıntısı belirlidir. Kap gövdesi silindir iki örnek dışında omuzdan itibaren dışa doğru hafifçe kavis yapmaktadır. Dip düz görünümlü olup, ortaya doğru 5 cm.'lik bir sivrilme yaparak konikleşir. Bu kapların envanterlerinde buldukları yerler belli değildir, satınalma yoluyla elde edilmiş olup (tez danışmanımın ifadesi doğrultusunda Kelenderis'de bulunmuştur), depoda korunmaktadırlar. Müzede bulunan kapları gösterdikleri çeşitli özellikler açısından gruplara ayırmak mümkündür.

I. Grup. Silindir gövdeli alabastronlar: Bu gruba dahil olan iki kap vardır.

1. Env. no : 999 (Lev. XXII, Resim 11)

Ölçüler : H: 22.5 cm., a.ç.: 5.5 cm., ç.: 4.9 cm.

Kremi rengi hamurlu kabin yüzeyi biraz soyulmuştur. Düz daire şeklindeki dudak, 5 mm.'lik bir kalınlıktan sonra keskin bir şekilde boyuna doğru daralır. Kısa ve geniş boyun, içbükey bir kavis yaparak çıkıntılı omuza ulaşır. Silindir şeklindeki kap gövdesi aşağı doğru düz bir şekilde iner. Dip kısmı aşağıda uzayıp yuvarlaklaşmıştır. Omuzun alt kısmında deliği olmayan karşılıklı iki kulp çıkıntısı vardır.

2. Env. no : 1253 (Lev.XXIII.1, Resim 12)

Ölçüler : H: 20 cm., a.ç.: 5.8 cm., ç.: 4.5 cm.

Kremi rengi hamurlu bu kabin düz daire şeklindeki

Kısa ve düz bir boyundan sonra omuz bariz, fakat yumuşak bir çıkıntı yapar. Omuzdan itibaren silindir şeklinde aşağıya doğru uzanır, ancak hafifçe yuvarlatılmış, dibe yaklaşırken biraz genişler. Gövdeden dibe geçişte köşeli bir form görülür. Dipte çatlama vardır. Omuzun alt kısmında karşılıklı duran düzey kulplar "S" biçindedir ve bir delik bulunmaktadır.

Bu iki kabı kıyaslayacak olursak şunları söyleyebiliriz:

a) Dudak ve boyun ilk kapta (env. 999) daha kalındır.

b) Gövde bakımından; ilk kapta gövde omuzdan itibaren düz bir şekilde aşağıya doğru inmektedir, diğer kapta (env. 1253) ise, dibe doğru hafifçe genişler. Dip birinde (env. 999) ortaya doğru sivrilerek uzamış, diğerinde (env. 1253) hafifçe yuvarlaklaşmıştır.

c) Kulp bakımından; birinci kabın kulpları hafif çıkıntılı dikdörtgen biçimindedir. Buna karşın ikinci kapta "S" şeklindeki deliği bulunan kulplar vardır. Bazı ufak farklılıkları olmasına rağmen genel görünüş itibariyle, Silifke kapları bir grup oluştururlar.

II. Grup: Bu gruba dahil edebileceğimiz 4 kap özellikle gövdelerinin dışı doğru kavis yapmalarıyla dikkati çekerler.

1. Env. no : 173 (Lev. XXIV, Resim 13)

Ölçüler : H: 19 cm., a.ç.: 4.7 cm., ç.: 6.8 cm.

Kremi renkli gözenekli hamurdan yapılmış olan kabın

gövdesi genel olarak ince uzun, oval biçimlidir. Düz daire şeklindeki dudak 7 mm. kalınlıktan sonra keskin bir şekilde daralarak kısa boyuna ulaşır. Gövde yuvarlak omuzdan itibaren dışa doğru kavis yaparak hafifçe şişkinleşip, dibe doğru kısmen daralır. Düz dipli görünmektedir, fakat ortaya doğru 0.5 cm.lik bir sivrilme yaparak konikleşmiştir. Omuzun alt kısmında dikdörtgen biçimli karşılıklı iki kulp çıkıntısı bulunur. İki kulp arasına rastlayan yerde ve dudak kenarında çatlama vardır.

2. Env. no : 425 (Lev. XXV, Resim 14)

Ölçüler : H: 19 cm., a.ç.: 5.8 cm., ç.: 6.7 cm.

Kremit rengi hamurlu kap 173 envanter no'lu kabın özelliklerini taşımaktadır. Dudak kenarı dışarı doğru hafifçe kıvrılmıştır. Dibe doğru olan daralma daha az dikkat çekicidir.

3. Env. no : 2293 (Lev. XXVI, Resim 15)

Ölçüler : H: 22 cm., a.ç: 6.1 cm., ç.: 7.2 cm.

Düz tabak şeklindeki dudaktan sonra kısa ve ince boyuna geçilir. Omuz belirli, fakat çok yumuşak bir kavis şeklinde verilmiştir. Kap gövdesi dışa doğru hafif bir esneme yapar. Gövdenin üst kısmında daralma barizdir. En büyük çapa gövdenin ortasında ulaşılır. Düz görünüşlü dip ortaya doğru hafifçe konikleşir. Omuzun altında karşılıklı uzun dikdörtgen şeklinde kulp çıkıntıları bulunmaktadır.

4. Env. no : 2294 (Lev. XXVII, Resim 16)

Ölçüler : H: 22.5 cm., a.ç.: 5.5 cm., ç.: 6.8 cm.,

b.ç: 2.5 cm., d.ç.: 5 cm., k.y.: 2.3 cm.

Düz daire şeklindeki dudaktan sonra, içbükey bir kıvrım yapan, kısa ve ince bir boyun görülür. Omuz çıkıntısı vurgulu değildir, boyundan yumuşak bir geçişle gövdeye ulaşılmıştır. Omuz geçişini belirtmek üzere halka şeklinde bir bilezik dikkati çeker. Gövde hafifçe dışa doğru bir kavis yapar. Omuza doğru daralma daha fazladır. Dip, ortaya doğru biraz konikleşmiştir. Omuzun altında karşılıklı dikdörtgen-yarım daire biçimli iki kulp çıkıntısı vardır.

Bu dört kabı kendi aralarında şu şekilde kıyaslayabiliriz:

a) Dudak ve boyun bakımından sadece 425 no'lu kabın dudak dışa doğru kıvrım yapmaktadır. Bu dudak şekli Salamis Nikokreon tümülüsünde ele geçen ve 4. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen alabastronların dudak tarzını çağrıştırmaktadır. Boyun 2294 ve 2293 no'lu kaplarda diğerlerine oranla daha incedir.

b) Gövde açısından 173 ve 425 envanter no'lu kaplar gövdenin omuz kavisinden itibaren dışa doğru genişlemesi bakımından birbirlerine daha çok benzemektedirler. 2294 ve 2293 envanter no'lu kaplar da gövdenin omuza doğru daralma şekli tamamen olmasa bile aynı karakterdedir.

c) Kulplar, 2293 no'lu kabın dikdörtgen çıkıntılar şeklindeki formu dışında, hafif yuvarlak olmaları itibariyle

aynıdırlar. Ancak bu gerçek şekilleri değildir. Topraktan çıkarılırken tahrip oldukları anlaşılmaktadır.

Bu gruptaki kapları Vouni I no'lu mezarda bulunan kaplardan 3-4 ve 5 no'lu (Levha XVI.1-6) kaplara form açısından yaklaştırmak mümkündür. Ancak Vouni'deki kaplar daha basit ve özensiz bir işçilik göstermektedir.

Silifke Müzesi'nde bulunan diğer 4 alabastron kendi aralarında bir grup oluşturmamaktadırlar. Bunları tek tek ele almak daha doğru olacaktır.

1. Env. no : 931 (Lev. XXVIII, Resim 17)

Ölçüler : H: 17.4 cm., a.ç.: 5.2 cm., ç.: 5.4 cm.

Kiremit rengi hamurlu kap, ince, uzun, oval gövdelidir. Düz daire şeklindeki dudagın bir ucu kırıktır. Boyun ortada biraz incelmıştır. Bu noktadan itibaren hafif bir kavisle gövdeye geçilir. Omuz çıkıntısı yoktur. Omuzdan gelen kavis kulp yerinden itibaren düzelir ve gövde silindir bir formda uzar. Dibe doğru az bir kavis yapar. Dip kısmen yuvarlaktır. Omuz bölgesinin alt kısmında karşılıklı dikdörtgen biçimli iki kulp çıkıntısı vardır. Boyun yapıştırılmıştır. Dipte çatlama görülür. Bu kap da Vouni VIII no'lu mezarda bulunan kaba banzemektedir. (Lev. XVI.10) Ancak Silifke'deki alabastronda omuza doğru olan daralma daha barizdir.

2. Env. no : 1252 (Lev. XXIX, Resim 18)

Ölçüler : H: 21 cm., a.ç.: 5.2 cm., ç.: 5.8 cm.

Kiremit renkli hamurdan yapılmış olan kabın düz daire şeklindeki kalın dudacı boyuna doğru yavaş yavaş inceler, kısa boyun ortasında içbükey bir kıvrım yapar. Omuz bariz bir şekilde çıkıntılıdır. Kap gövdesi omuzdan itibaren kısmen düz bir şekilde genişler, dip hafifçe yuvarlatılmıştır. Dip kısmında kırılmalar vardır. İki kulp çıkıntısından biri kırıktır. Kap gövdesinin aşağıya doğru düz bir şekilde inip hafifçe genişlemesi 5. yüzyılın kaplarının gövde formunu anımsatmakla beraber, dudak o dönem kaplarına oranla daha kalındır.

3. Env. no : 2295 (Lev. XXX, Resim 19)

Ölçüler : H: 16 cm., a.ç.: 5.8 cm., ç.: 6.2 cm.

Düz daire şeklinde dudacı vardır. Kısa boyun ortaya doğru kısmen inceler. Yuvarlak omuz dışı doğru geniş bir kavisi yaparak gövdeye ulaşır. Gövde kavsi düz denecek kadar azdır. Dip gövdeden keskin bir şekilde ayrılıp hafifçe konikleşir. Kap gövdesi yuvarlatılmış bir dikdörtgeni andırır. Bu kap kulpsuzdur.

4. Env. no : 2296 (Lev. XXXI, Resim 20)

Ölçüler : H: 19 cm., ç.: 7.7 cm.

Dudak ve boyun kırıktır. Kalan parçalara göre, boyun çok yumuşak bir kavisle omuza ulaşır. Omuz çıkıntısı yoktur. Gövde boyun bitiminden itibaren dikkat çekici bir şekilde dışı doğru bir kavisi yapar ve incelerek uzar. Düz görünümlü dip aşağı doğru

hafifçe çıkıntı yapmıştır. Omuz kuşağında dikdörtgen şeklinde karşılıklı iki kulp çıkıntısı vardır. Bu kap Silifke'deki tüm kaplardan ve bu çalışmada ele aldığımız diğer örneklerden farklı bir form göstermektedir. Genel olarak alabastronlar aşağı doğru genişlemektedir. Bu örnekte ise en büyük çap yüksekliğin yarısının üstünde bulunmaktadır. Nadir kaplardan biri olmalıdır.

IV. ANAMUR MUZESİ ALABASTRONLARI

1. Env. no : 1.11.63. (Lev. XXXII.1, Resim 21,1)

Ölçüler : H: 17.9 cm.

Ağız kenarının bir kısmı eksik. Düz ağız diski, içbükey kıvrımlı kısa boyun, vurgulu yumuşak omuzlar, geniş karınlı oval-silindirik gövde dibe doğru biraz daralır, dış bükey dip dikdörtgenimsi yassı kulp çıkıntıları. Dış yüzeyde yer yer beyaz boya izleri.

2. Env. no : 1.7.63. (Lev. XXXII.2, Resim 21,2)

Ölçüler : H: 19.2 cm.

Sağlam, dış yüzey yer yer kireç kaplı. Düz ağız diski, iç bükey kıvrımlı kısa boyun, vurgulu yumuşak omuzlar, oval, dibe doğru hafifçe daralan gövde, dış bükey dip, dikdörtgenimsi yassı kulp çıkıntıları.

3. Env. no : 1.8.63. (Lev. XXIII.2)

Ölçüler : H: 18 cm.

Sağlam. Biçim 1.7.63 ile hemen hemen aynı. Omuz bölgesi biraz daha geniş, dibe doğru olan daralma biraz daha dikkat çekici.

Bu üç kap iç bükey kıvrımlı boyun, vurgulu yumuşak omuz, oval gövde açısından bir grup oluşturur.

4. Env. no : 1.12.63. (Lev. XXXIII, Resim 22,2)

Ölçüler : H: 19.7 cm.

Ağız kenarının bir kısmı eksik. Ağız üst yüzeyi dış bükey, dudak hafifçe dışa kıvrımlı, boyun iç bükey kıvrımlarla verilmiş. Belirli bir omuz teşkili yok. Gövde dışa doğru çok az kavis yaparak dibe doğru genişler ve hafif kavisle dış bükey dibe uzanır. Kulplar iri yassı, dikdörtgen biçimindedir.

5. Env. no : 1.9.63. (Lev. XXXV, Resim 22,1)

Ölçüler : H: 20.9 cm.

Sağlam. Düz ağız diski, iç bükey kıvrımlı boyun. Belirli bir omuz teşkili yok. Omuz bölgesi dışa hafif kavisle verilmiş, oval gövde, dış bükey dip.

Bu iki kap omuz bölgesi yapılışı açısından bir grup oluşturabilir.

6. Env. no : 6.6.66. (Lev. XXXVI.1, Resim 23,2)

Ölçüler : H: 16.4 cm.

Sağlam. Dış yüzünde yer yer boya izleri. Geniş ağız diski dış bükey, dudak kenarı dışa doğru kıvrımlı. Boyun ağzın altından itibaren iç bükey kıvrımlarla değil, kısmen düz hatlarla ortaya doğru konik bir biçimde daralır ve tekrar genişler. Omuz çıkıntıları yoktur. Gövde omuz bölgesinden itibaren düz hatlarla dibe doğru hafifçe genişler, dip dış bükeydir. İri dikdörtgen kulp çıkıntıları vardır.

7. Env. no : 6.7.66. (Lev. XXXVII.2, Resim 23,1)

Ölçüler : H: 16.2 cm.

Sağlam. Yer yer boya izleri. Biçim 6.6.66 no'lu kap ile aynı. Boyun daha geniş.

8. Env. no : 6.5.66. (Lev. XXIV.1, Resim 21,3)

Ölçüler : H: 16.8 cm.

Sağlam. Dış yüzeyde yer yer kireç ve beyaz boya kalıntısı var. Biçim 6.7.66 ile aynı. Boyun biraz daha uzun.

9. Env. no : 6.4.66. (Lev. XXXVI.2, Resim 23,3)

Ölçüler : H: 18 cm.

Sağlam. Yer yer beyaz boya izleri. Geniş dış bükey ağız diski oldukça kalın. Geniş konik boyun, silindir gövde. Diğer özellikle 6.5.66 no'lu kap ile aynı.

Yukarıdaki dört alabastron boyun ve omuz bölgesi yapılışı açısından bir grup oluşturlar. İlk üçünde gövde dibe doğru genişler, son örnekte silindiriktir.

10. Env. no : 8.4.88. (Kelenderis Kazı no: K 88-05)
(Lev.XXXIV.2, Resim 22,3)

Sağlam. Düz ağız diski, iç bükey kıvrımlı boyun, hafif kavislerle belirlenmiş yumuşak omuz. Düz hatlarla dibe doğru çok az genişleyen, silindirik, ince gövde. Dış bükey dip. Omuz kavsi üzerinde dikdörtgenimsi küçük, yassı kulp çıkıntıları.

11. Env. no : 2.18.86. (Lev. XXXVIII.1, Resim 24,1)

Ölçüler : H: 21.4 cm., a.ç.: 6.3 cm., ç.: 4.4 cm.

Sağlam. İnce, kenarlara doğru hafifçe eğimli düz ağız diski, uzun iç bükey kıvrımlı boyun. Boynun ağıza bağlantısı geniş kavislerle verildiğinden kısmen konik. Çok az belirtilmiş omuz çıkıntıları. Gövde omuzdan itibaren silindirik bir şekilde dibe doğru çok az genişlemiş. Dip dış bükey ve hafifçe uzatılmış. Omuzda bozulmuş kulp çıkıntıları.

12. Env. no : 1.12.86. (Lev. XXXVIII.2, Resim 24,2)

Ölçüler : H: 18.3 cm., a.ç.: 5.8 cm, ç.: 3.9 cm,
d.ç.: 4.2 cm.

Gövdede çatlak ve çukur şeklinde şekil bozukluğu. Düz ağız diski, ortada daralan boyun, çok az belirlenmiş omuz, silindirik gövde. Gövdenin en alt bölümü cidarı bozacak şekilde

hafifçe genişlemiş. Düz - dış bükey dip. Omuzda dikdörtgenimsi, bozuk kulp çıkıntıları.

13. Env. no : 1.11.86 (Lev. XXXVII.1, Resim 24,3)

Ölçüler : H: 18.4 cm., a.ç.: 5.2 cm., ç.: 3.4 cm.,
d.ç.: 4.3 cm.

Biçim bir öncekinin (env.no.: 1.12.86.) tamamen aynı.

14. Env. no : K.88.08 (Lev. XXXIX, Resim 25)

Ölçüler : H: 19.2 cm., a.ç.: 5.7 cm., ç.: 4.7 cm.,
d.ç.: 4.5 cm.

Alt yarısının bir bölümünde eksik var, ağızdaki çatlaklar yapıştırılmış. İnce ağız diski, ortada kısmen incelen boyun, yumuşak kavislerle çok az vurgulanmış omuz, tam silindirik gövde, hafif yuvarlak dip, omuzun altında karşılıklı fiyonk biçimli kulp çıkıntıları.

15. Env. no : 3.20.85. (Lev. XL.2, Resim 26,1)

Ölçüler : H: 22 cm. ağız yok, ç.: 6 cm., d.ç.: 5 cm.

Ağız eksik, çok az vurgulu omuz, dibe doğru genişlemenin farkedildiği silindir gövde, yuvarlak dip, omuz altında küçük, yassı dikdörtgenimsi kulp çıkıntıları.

16. Env. no : 3.39.85. (Lev. XL.1, Resim 26.2)

Ölçüler : H: 22.8 cm., ağız yok, ç.: 5.7 cm., d.ç.:
4.4 cm.

Ağız eksik, dipte çukur şeklinde bozukluklar, çok az vurgulu omuz, tam silindirik gövde, yuvarlak dip. Omuzun altında dikdörtgenimsi kulp çıkıntıları.

17. Env. no : 1.3.63. (Lev. XLI.1, Resim 27.1)

Ölçüler : H: 18 cm.

Sağlam, kısa kenarları aşağıdan yukarıya doğru genişleyen düz ağız diski, boyun bölgesine geçişte bilezik, boyun yok. Ağız altından itibaren hafifçe genişleyen, omuz bölgesini takiben oval - silindirik bir görünüm alan gövde, dibe doğru hafifçe daralır. Dip çok az yuvarlatılmıştır. Gövdeden dibe geçiş köşelidir.

18. Env. no : 17.8.65 (Lev. XLI.2, Resim 27.2)

Ölçüler : H: 11.5 cm.

Sağlam, kalın, düz ağız diskinin kısa kenarları aşağı doğru eğimli, geniş konik boyun, hafif çıkıntılı omuz, silindirik gövde, dibe doğru biraz daralma, düz dip.

Anamur Müzesi 1.11.63, 1.7.63 ve 1.8.63 no'lu alabastronlar gövdenin dışa doğru hafif kavis yapması açısından bir grup oluştururlar. Ancak en belirgin özellik hafif kavislerle verilmiş omuz ve iç bükey kıvrımlı boyundur. 1.11.63 no'lu kabın boynu diğerlerinden daha uzundur. 1.8.63 no'lu kabın ağız diski

diğer ikisinden daha dar ve hafif dış bükeydir. 1.7.63 nolu kabın ağız biraz kalındır. 1.11.63 ve 1.7.63 no'lu kaplar, omuzda biraz daha daralır. Kulplar aynıdır. Gövdenin dışa kavsi açısından, omuz çıkıntıları bulunmayan 1.9.63 no'lu kap ile 1.2.63 no'lu kabı da bu grup içinde inceleyebiliriz.

1.9.63 ve 1.12.63 no'lu kaplar omuz çıkıntıları bulunmadığı için ve dışa kavisli gövdeleriyle benzerler. 1.9.63'ün ağız diski düz iken, 1.12.63'ün ağız hafif dış bükeydir. Ayrıca bu kapta gövde dibe doğru genişler. 1.9.63'te en büyük çap karın bölgesindedir. 1.12.63'ün dikdörtgen kulpları, diğerinden daha iridir.

6.5.66, 6.6.66 ve 6.7.66 no'lu kaplar biçim olarak birbirinin aynıdır. 6.6.66 no'lu kabın ağız diski diğerlerinden biraz geniş, boynu da daha incedir. Bu kapların özelliği boynun yukarıdan aşağı doğru düz hatlarla konik bir biçimde daralması, belirli bir omuz teşkili olmaması ve dibe doğru hafifçe düz hatlarla genişlemesidir. 6.4.66 no'lu kap da aynı özellikleri taşımakla birlikte, silindir bir gövdeye sahiptir ve ağız diski diğerlerinden kalındır.

8.4.88 (K 88-05) no'lu alabastron dibe doğru düz hatlarla genişleyen gövdesiyle, 6.5.66 no'lu kabın bulunduğu gruba dahil edilebilir. Ancak bu kabın ağız diski düzdür ve boyun da dışa doğru kavis yapan kaplarda olduğu gibi, iç bükey kıvrımlara sahiptir.

Anamur Müzesi 2.18.86, 1.12.86, 1.11.86 ve K.88.08 no'lu kaplar ince ağız diskleri, hafifçe dibe doğru genişleyen silindirik gövde ve dış bükey - düz dipleriyle bir grup oluştururlar. Bunlardan gövdenin alt ayrısı kırık olan K.88.08 diğerlerine oranla daha özenli yapılmıştır, omuz vurgulu ve kulplar da kelebek biçimindedir. 2.18.86 no'lu kap uzun boynu ve uzun yuvarlak dibiyle farklılaşır. Boyun içbükey kıvrımından itibaren yukarı doğru fazlaca genişleyerek biraz konikleşir. 1.12.86. ve 1.11.86 no'lu kaplar aynıdır.

3.20.85 ve 3.39.85 no'lu, ağızları omuzdan itibaren kırık olan kaplar gövde biçimleriyle aynıdır. Gövde silindirik, dip uzun yuvarlaktır. 3.20.85 no'lu kapta dibe doğru çok az bir genişleme farkedilir.

Silifke ve Anamur Müzelerinde birbirine çok yakın özellikler gösteren kaplar vardır.

S.(Silifke) 2293 - A.(Anamur) 1.9.63. Biçim aynıdır. 1.9.63 no'lu kabın yumuşak omuzları vurguludur. 2293 no'luda omuz yokur. Dışa düz - hafif kavis şeklinde açılan omuz bölgesi vardır.

S.2294 no'lu kap da A.1.9.63 ile aynı biçimdedir. S.2294'de boyundan omuza geçerken bir bilezik bulunur. Omuz S.2293'e oranla daha az vurguludur. Böylece A.1.9.63'e daha yakındır.

S.931, A.6.4.66 ile aynı özellikleri gösterir. Özellikle konik boyun, silindirik gövde aynıdır. S.931'de omuz bölgesi biraz daha dar, boyun ve ağız diski biraz incedir.

S.173, A.1.8.63 ile aynıdır. S.173'ün ağız diski biraz geniştir. Bu kap aynı zamanda A.1.7.63 ve A.1.11.63 ile akrabadır. Son iki kapta omuz bölgesi daha dardır. A.1.11.63 no'lu kabin boynu diğerlerinden biraz uzundur. S.425 no'lu kap da bu gruptandır. Bu kabin ağız diski hafif dış bükeydir. Bu grubun belirleyici özelliği vurgulu, yumuşak kavislerle verilmiş omuzdur.

S.2295 no'lu kap, hafif silindirik gövdesi ve yumuşak vurgulu omuzlarıyla A.1.11.63 no'lu kaba yaklaştırılabilir.

S.1253 no'lu kap ince ağız diski dibe doğru hafifçe genişleyen silindirik gövdesiyle Anamur 2.18.86, 1.12.86, 1.11.86 ve K.88.08 no'lu kaplarla aynı gruptandır. Omuz ve gövdeden dibe geçiş daha vurguludur. Kulplar ise tüm bu gruplar içinde paraleli bulunmayan, S biçiminde yapılmıştır. S.999 no'lu kap bu gruptan A.2.18.86 no'lu kaba sadece gövde ve dip formu açısından uyar, ağız ve boyun yapılışı farklıdır.

Anamur Müzesi pişmiş toprak alabastronlarının kil renkleri açık deve tüyü ile açık kiremit rengi arasında değişir. Biçimleri farklılık göstermelerine rağmen benzer örneklerden bazı

gruplar oluşturabilirler. Burada verdiğimiz örnekler i.Ö. 4.yüzyılın ilk yarısına kadar tarihlenebilir, hatta yuvarlak dipli silindir gövdeli 3.20.85 ve 3.39.85 no'lu kaplar Kerameikos (Lev. XV.4) ve Eridanos Nekropolü buluntularıyla (Lev. XV.5) benzerliğinden dolayı 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine verilebilir.

Yuvarlak dipli toprak alabastronların dip kısmının çarkta şekillendirilmesi çömlekçi için zorluk yaratmıştır. Attika alabastronlarının dipleri, bu tipin devamı olan 4.yüzyıl alabastronlarından daha yuvarlaktır ve daima daha özenli bir işçilik göstermişlerdir. Bu nedenle Angermeier'in de belirttiği gibi, kabın bu bölümünün yapımı için mutlaka bir kalıba ihtiyaç vardır⁽¹⁾. Olasılıkla önce gövde şekillendirilmiş, iç kalıp tekniğiyle yapılan cam kaplarda da olduğu ağız, dip ve kulplar sonradan eklenmiştir. Anamur Müzesi'nde bulunan kırık alabastronları incelememiz sonucunda, dip kısmının sonradan yapıldığını gördük. K.88.08 no'lu dip kısmının yarısı kırık olan alabastronda (Lev. XXXIX) çok az yuvarlatılmış dibin iç kısmında, iç yüzeyin düzgünlüğünü bozacak şekilde kil yumruları kalmıştır. Çömlekçi kabın bu bölgesini elle şekillendirirken fazla gelen kil hamurunu içeri doğru itmıştır. Aynı tipteki Anamur 1.12.86 ve 1.11.86 (Lev. XXXVIII.2, Resim 24,2 ve Lev. XXXVII.1, Resim 24,3) no'lu kaplarda dibin sonradan eklendiği barizleşir. Gövdenin dip bölgesinde dışa doğru biçimsizce şişkinleştiği görülür. Bu kaplar için bir dip kalıbından bahsedemeyiz. Daha düz görüntülü, fakat

1) H. Angermeier, Alabastron, 1936, 9

ortaya doğru hafifçe sivrilerek dışbükeyleşen dipli Silifke 2293, 2294, 2295, 425 ve 173 no'lu kaplar ile Anamur 1.7.63, 1.8.63, 1.9.63, 1.11.63 v.b. no'lu kaplarda da kalıp gerekmez. dibin ortaya doğru sivrileşmesi bir spatula ile kil yâşken kolaylıkla yapılabilir. Hafif yuvarlak dipli 4. yüzyıl kaplarının bazılarının dip yapılışında görülen bozukluğa oranla, daha yuvarlak dipli Attika tipindeki kapların dip yapılışındaki mükemmellik bir kalıbın kullanıldığı şeklinde açıklanabilir.

V. MERSİN MÜZESİ ALABAŞTRONLARI

1. Env. no : K 80.8.10 (Lev. XLII.1, Resim 28)

Ölçüler : H: 19.2 cm., a.ç.: 5.1 cm., d.ç.: 4.2 cm.

Buluntu yeri : Mersin - Kuyuluk

Müzeye geliş tarihi : 12.12.1980

Müzeye geliş şekli : Ahmet Tekince'den satınalma

Mermer ağzın kenarı kırık. Gövde üzerinde erime var. Düz ağız diskinin kısa kenarları aşağıdan yukarıya doğru genişler. Boyun ağız bitiminden boyun bitimine kadar hafifçe daralıp konik bir hal almıştır. Düz omuzlar çok hafif kavisle belli edilmiştir. Gövde silindirik olup dışa çok az kavis yapar ve dibe doğru daralır. Dip hafif dışbükeydir. Kulplar küçük yassı dikdörtgenimsi çıkıntılar şeklindedir.

2. Env. no : K 80.8.9 (lev. XLII.2, Resim 29)

Ölçüler : H: 22.7 cm., a.ç.: 6.3 cm., ç.: 5.8 cm.,
d.ç.: 4 cm.

Buluntu yeri : Mersin - Kuyuluk

Müzeeye geliş tarihi : 12.12.1980

Müzeeye geliş şekli : Ahmet Tekince'den satınalma

Mermer, sağlam. Düz ağız diski kısa kenarları aşağıdan yukarıya doğru genişler. Halka biçimli kısa boyun ortada daralır. Omuz çıkıntıları belli değildir. Omuz bölgesi boyundan gövdeye ulaşan düz hatlar şeklinde profil verir. Gövde tamamen silindirik, hafif dış bükey dibe doğru biraz daralır. Omuzun altında karşılıklı duran kulp çıkıntılarının ağız tırtıllıdır.

3. Env. no : 79.17.1 (Lev. XLIII, Resim 30)

Ölçüler : H: 22 cm., a.ç.: 16 cm., d.ç.: 21.5 cm.

Buluntu yeri : Mersin - Kuyuluk

Müzeeye geliş tarihi : ----

Müzeeye geliş şekli : Emin Kılıçoğlu'ndan hibe

Mermer, sağlam. Düz ve geniş ağız diskinin kısa kenarları aşağı doğru hafif eğimli. Kısa ve geniş boyun bir band gibi ayulmuş. Hafif kavislerle belirlenmiş omuz ve kareye yakın gövde. Gövde dibe doğru çok az genişler. Düz dibe geçişte kavisler görülür. Omuzun altında karşılıklı yassı kulp çıkıntıları vardır.

Bu kap yörede paralellere rastlamadığımız bir tipe aittir. Armut gövdeli Korint ve ince uzun oval gövdeli Attik

tipinden hemen ayrılır ve doğulu tiplere yaklaşır. Payne, Protokorint alabastronların direkt Mısır tipinden değil, doğulu bir versiyonundan, Asur tipinden kaynaklandığını belirtir ve British Museum 91657 no'lu alabaster alabastronu ile Koldewey'den bir alabastronu örnek gösterir⁽¹⁾. B. Meisner, Babil ve Asur'dan bahseden eserinde⁽²⁾, Payne'nin Protokorint alabastronlar için verdiği Koldewey örneği ve diğer kaplarla ilgili olarak, bu kapların canlı bir ticaret sonucu her tarafa yayıldığını ve hangisinin yerli, hangisinin yabancı olduğunun tam olarak ayırdedilemeyeceğini belirtir.

Payne'nin çizimini yaptığı Biritish Museum 91657 no'lu alabstron (Lev. V.2), omuza ve dibe geçişler geniş kavislerle verildiği için genel olarak oval - yuvarlak bir form gösterir. Koldewey'in örneği daha ince, uzun görünümlüdür. Kenarları aşağı doğru eğimli düz ağız diski, band şeklinde teşkil edilmiş kısa geniş boyun, hafif çıkıntılı yumuşak omuzlar, dibe doğru düz hatlarla genişleyen gövde ve düz dip bu kabın özelliklerini oluşturur. Mersin 79.17.1 no'lu örneğimiz, Koldewey'in örneğinden biraz daha kısa ve geniştir. Bu üç kabın ortak özellikleri, kısa kalın boyun, dibe doğru genişleyen gövde ve kısmen düzleştirilmiş dipdir. Gövdeden dibe geçişte görülen kavisler düz dibin görüntüsünü biraz yumuşatır. Bu kaplar kabaca birbirinin

1) Payne, NC, 1931, 270 dipnot 3., Koldewey, Das Wiedererstehende Babylon 4, 74, fig.48.

2) B. Meisner, Babylonien und Assyrien, B.I., 1920, 261-262, res.127

paralelidir. Mersin 79.17.1 no'lu kap, form açısından British Museum 91657 no'lu kap ile Koldewey'in örneği arasında değerlendirilmelidir. Böylece Mersin örneği Protokorint döneme tarihlenebilir.

Kabın yerli üretim olup, olmadığı konusu açık kalmaktadır. B. Meisner'in belirttiği gibi, bu kaplar Asur dışında pek çok yere ihraç edilmişti. Yunanistan'a da Protokorint dönemde olasılıkla adalar yoluyla girmişti. Aynı tarihlerde Asurluları bu bölgede görüyoruz. Çeşitli ilişkiler sonucu dışarıdan getirilmiş olabilir. Mersin 79.17.1 no'lu alabastronun bulunduğu Kuyuluk mevki bir koloni şehri olarak kurulan Soli - Pompeipolis'in nekropol alanıdır. Bundan önce katalogda verdiğimiz diğer iki Mersin alabastronu da aynı yerdendir. Müzede henüz envantersiz, çoğunluğu kırık, mermerden 4. yüzyıla ait benzer başka alabastronlar da vardır. Bunlar da olasılıkla aynı yöredendir. Böylece Pompeipolis'te bu tür kapların üretildiği bir merkez bulunduğunu söyleyebiliriz. Mersin 79.17.1 no'lu alabastron olasılıkla Asur taklidi yerli yapıdır.

Mersin Müzesi K 80.8.10. no'lu alabaster kap, stratigrafiye göre 4. yüzyılın ikinci çeyreğine verilen Kerameikos 8 no'lu mezar alanı buluntuları (Lev. XV.3) ile benzeşir⁽¹⁾. 8 no'lu mezar alanı buluntularından üçü⁽²⁾, Salamis

1) W. Kovacsovics, Kerameikos B.XIV, 1990, 40, Lev.37,4

2) Kovacsovics, a.g.e., 37, Lev.34;24,8-10

Nekropolü 108 no'lu mezar alanı buluntularından özellikle dördüyle⁽¹⁾ çok benzer. Kerameikos örneklerinin ağızları aşağıdan, yukarıya doğru genişlerken, Salamis örneklerinde kısa kenarlar yukarı doğru daralır. Mersin örneğinde ağız diski, Kerameikos buluntularında olduğu gibidir. Kerameikos ve Salamis örneklerinde kulp çıkıntıları köşeli dikdörtgen biçimindedir. Mersin K.80.8.10 örneğinde de kulplar dikdörtgen biçimindedir, ancak daha küçüktür. Salamis alabaster alabastronlarında, Kerameikos ve Anadolu örneklerinin aksine, genellikle ağız diskleri kısa kenarlarının aşağıdan yukarıya doğru dar açıyla daralması yönünde bir eğilim vardır. Bu da atölye farklılıklarıyla açıklanabilir.

Mersin Müzesi K.80.8.9 buluntusu ile Anamur 1.3.63 no'lu kaplar ağız diski, gövde formu ve kulpların yapılışıyla aynıdır. Mersin K.80.8.9 no'lu alabastron da omuz bölgesinin boyuna doğru daralması, biraz daha fazladır. Ağız disklerinin genişliği 4.yüzyılın birinci çeyreğini hatırlatmasına rağmen, gövdeden dibe geçişin köşeli teşkil edilmesi ve hafif düzleştirilmiş dipleri sayesinde 4. yüzyıl ikinci çeyreği başına verilebilir. Ancak bu dönemde özellikle Kerameikos'taki genel eğilim belirli omuzlar ve gövdenin dibe doğru genişlemeden, hafif dışa kavis yapmasıdır. Buradaki kaplarda bu kavis çok az hissedilir, gövde kısmen silindirikdir. Ağız diski kısa kenarları aşağıdan yukarıya doğru genişler.

1) V. Karageorghis, Salamis Vol.4, 1970, 160, Lev. CCLIX;5-7,9

Mersin K.80.8.10 no'lu mermer alabastron ile Kelenderis buluntusu Silifke 931 no'lu toprak alabastron omuz ve gövde biçimiyle benzerler. K.80.8.10 no'lu kaptta dibe doğru hafifçe daralma görülür.

Killikya bölgesi alabastronları, Anadolu dışında 4. yüzyıla ait önemli vazo üretim merkezlerine paralel örnekler verdiği için, genel olarak Anadolu alabastronlarını temsil edebilir.

8. yüzyılın sonunda ve 7. yüzyılda Yunanistan'ın doğusunda ve batısında Yunan sömürgeleri doğmuş, ulaşım olanakları iyileşmiştir. Doğudaki Mısır, Mezopotamya, Suriye, Fenike gibi ülkelerle bağlantılar kurulmuştur. Doğu Yunan ve Ege adalarında pek çok yerde, örneğin, Tera, Samos, Girit, Kios, Paros, Delos, Melos, Klazomenai, Naukratis'de i.Ö. 7. yüzyıl ve 6. yüzyılın başına tarihlenen çömlekler bulunmuştur(1). Rodos önemli bir seramik üretim merkeziydi. Özellikle Milet'te ve Korint'te büyük bir vazo imalatı faaliyeti vardı. Buralarda yapılan vazolar, Karadeniz kolonilerine, Mısır, Sicilya, Güney İtalya ve Etrürya'ya sevk edilmmişti(2). Efes ve Sard'ı da seramik üreten merkezler arasında sayabiliriz.

1) G. Richter, Yunan Sanatı, 1984, 260

2) E. Haspels, Eski Yunan Boyalı Keramigi, 1946, 37

Yerli üretimin yanısıra karşılıklı ticaret ilişkileri sonucu dışardan gelen vazolar da vardı. Örneğin; Sard'da ele geçen ve şu anda Stockholm National Museum'da bulunan NM 132 no'lu alabastron ile yine aynı müzedeki Smyrna yakınında bulunmuş NM 187 ve NM 188 no'lu alabastronlar Korint'e aittirler(1). Anderson'ın Smyrna'da yaptığı kazılar sonucu diğer kapların yanısıra, bir çok Korint alabastronu ele geçmiştir(2).

Doğu Yunan merkezlerinden bazıları özellikle Samos, Rodos ve Klazomenai 6. yüzyılın sonuna doğru faaliyetlerine son vermişlerdir(3).

Korint, 7. yüzyıl ve 6. yüzyıl başlarında siyasal ve ticari açıdan en güçlü Yunan devleti olarak doğu ile batıyı etkisi altına aldığından, Korint çömleklerine İtalya ve Mısır dahil olmak üzere tüm doğu ülkelerinde rastlanmıştır. 6.yüzyılın ortalarında Attika kendini, Akdeniz'in ticaret merkezi olarak kabul ettirmiştir. Başlıca rakibi olan Korint ve aynı tarihlerde gelişen çömlek atelyeleri önemlerini kaybetmiş, ancak yerel bazı ürünler verebilmişlerdir. Atina çömlek ürünlerinin tüm Yunanistan, Ege adaları, kuzey Afrika, Anadolu, İtalya, Sicilya, Fransa, İspanya ve Kırım'ı kapsayan bir alana yayılmış olması,

- 1) bkz., Blomberg - Heland, CVA Stockholm 1, ve 19, Lev.4;4-6 ve Lev.3;1-3 ve 6
- 2) bkz., J.K. Anderson, Old Smyrna, BSA 53-54, 1958-59, Lev.24,25
- 3) E. Haspels, Eski Yunan Boyalı Keramigi, 1946, 77,79

Atina'nın bu dönemde siyasal ve ticari üstünlüğünün yanısıra, çömleklerin kalitesini de gösterir(1).

Anadolu'ya Attika'dan gelen kaplar arasında alabastronlar da vardır. Syriskos ressamına ait Anadolu'da bulunmuş, beyaz zeminli Karlsruhe 69/34 no'lu alabastronu örnek olarak verebiliriz(2). Sadberk Hanım Müzesi'nde de aynı tipten bir alabastron var(3). Killikya bölgesi antik şehirlerinden Kelenderis'te son yıllarda yapılan kazılarda siyah ve kırmızı figürlü Attika atelyelerinden gelmiş bir grup lekythos bulunmuştur(4). Bu kaplar, Anadolu ile Yunanistan arasındaki ilişkileri göstermesi bakımından önemlidir. 4. yüzyılda Attika'dan kap ihracı devam eder. Adana Müzesi 20.6.1972 no'lu, gövdede bej zemin üzerine siyah renkli baklava motiflerinin bulunduğu alabastron da Attika örneklerindedir. (Lev. XIX.1, Resim 1)

Görüldüğü gibi Anadolu'ya hem Korint hem Attika'dan alabastron ihracı yapılmış, doğal olarak yerli atelyelerde taklit edilmişlerdir. Alabastron, Anadolu'ya özgü veya burada gelişen bir kap türü olmamıştır. Biçimler, hep dışardaki merkezlerle

- 1) G. Richter, Yunan Sanatı, 1984, 264
- 2) bkz., Weiss, CVA Karlsruhe 3, Lev.25;1-4, Wehgartner, AWK, 1983, 119.4., Beazley, ARV, 1963, 259
- 3) Envantersiz olarak ve sadece resmi verilmiş Syriskos grubundan alabastron için, bkz., Sadberk Hanım Müzesi, 1989, 63. Bu müzedeki Miken, Korint ve Attika tipi alabastronları ve çok sayıdaki opak cam alabastronu izin alamadığımız için inceleyemedik.
- 4) L. Zoroğlu, Kelenderis I, 1994, 60

paralel gider. Özellikle 4. yüzyılda yerli üretim alabastronlar, sayıca diğer dönemlerden daha fazladır. Hellenistik dönem sonuna doğru alabastron ortadan kalkar. Mezar hediyesi görevini artık unguentariumlar üstlenir.

SONUÇ

Parfüm kabı ve mezar armağanı işlevleri olan alabastron, dönemlere göre farklı biçimler gösterir. Özellikle Korint ve Attik alabastronlarını belirli tiplere oturtmak zordur. Bu nedenle araştırmacılar tarafından bu konu üzerinde fazla çalışılmamıştır. Elimizdeki pekçok örnek üzerinde yaptığımız incelemeler sonucu, bu kapları, tipolojik olarak bazı gruplarda toplamaya ve biçim gelişimini izlemeye çalıştık.

Torba biçimli Mısır alabastronlarından örneklenen Minos ve Miken alabastronlarından sonra yaklaşık 400 yıl kadar bu kapların kesintiye uğradığını görüyoruz. İ.Ö. 7. yüzyılın ortalarında Korint'te yeniden yeni bir form ile karşımıza çıkar. Protokorint tipi üstü dar altı geniş oval bir gövdeye sahiptir. Ağız ortaya doğru daralarak yükselir ve düzleşir. Ağız altından başlayan gövde, dibe doğru genişler. Dip yuvarlatılmıştır. Belirli bir boyun ve omuz teşkili yoktur. Kulp ağız altından başlayan yuvarlak delikli, yarım daire veya üçgeni andırır bir biçimde yapılmıştır. Dönem sonuna doğru dikdörtgen profilli ağız tipi gelişir. Bu dönem alabastronlarının bazılarında kulp yoktur.

Geçiş döneminde (İ.Ö. 640-625) alabastronlar Protokorint özelliklerin etkisi altındadır. (Lev.V;7-10) Ancak ağız diski ince, uzun dikdörtgen profillidir. Boyun bölümü incelir. Henüz tam bir boyun teşkili yoktur. Kulp ağız altından değil kenarından başlar. Tek delikli, hafif kavisli bir band görünümündedir. Protokorint tipine oranla biraz incelmıştır.

Erken Korint (İ.Ö. 625-600) döneminde, alabastron çok popüler bir kap türü olur ve bol miktarda yapılarak ihraç edilir. Bu dönemin en önemli gelişim özelliği boyunda beliren içbükey bükümlerdir. Böylece tam bir boyun teşkilinden söz edilebilir. Dikdörtgen profilli ağız diski, tam dikdörtgen, kısa kenarları yukarıya doğru geniş açıyla açılan dikdörtgen ve kısa kenarları yukarıya doğru dar açıyla daralan dikdörtgen biçimindedir. Ağız diskinin altında içbükey bükümlerle belirlenmiş boyundan sonra hemen gövde başlar. Omuz çıkıntısı tüm Korint dönemlerinde (erken, orta, geç) söz konusu değildir. Gövde dışa ve dibe doğru genişler ve armut biçimini alır, dip hafifçe yuvarlatılmıştır. Bu dönemde gövde açısından üç tip tespit edilebilir. 1) Balon gövdeliler : İnce boyun, geniş karın ve yuvarlak diptirler. (Lev.VII;1) 2) Oval gövdeliler : İnce boyun ve omuz bölgesi, hafif kavisli, ağırlığı dip bölgesinde yoğunlaşan gövde, kısmen düz dip. (Lev.VII;2) 3) İnce gövdeliler : Kalın boyun, dışa fazla kavis yapmadan dibe doğru genişleyen gövde, kısmen düz dip. (Lev.VII;3) Kulp, ağzı boyna bağlayan tek yuvarlak delikli kavisli bir band görünümündedir.

Erken Korint dönemi içinde gelişen, paralellerini orta ve geç Korint dönemlerinde gördüğümüz tip, oval gövdeli olarak adlandırdığımız tiptir. Bu kapların özelliği olan ağırlığı dip bölgesinde yoğunlaşan gövde ve hafif düz dip, orta ve geç Korint alabastronlarında genel eğilim olarak ortaya çıkar. Böylece oval gövdeli tip bizi orta ve geç Korint'e taşır. Dönem sonuna doğru

görülen boy uzaması diğer tiplere oranla oval gövdelilerde daha barizdir. Ayrıca bu tipte takibeden dönemde söz konusu olan boyun incilmesi ve boyun uzaması gibi özellikleri de görebiliriz.

Orta Korint (i.Ö. 600-575) döneminde erken Korint'teki özellikler biraz farklılaşarak sürer. Boyun erken Korint kaplarına oranla incilir ve uzar. 8-10 cm.'lik kısa erken Korint tipini sürdüren kaplar bulunmasına rağmen, genel eğilim boy uzaması yönündedir. Ortalama yükseklik 22-24 cm.'dir. Uzun alabastronları geniş ve dar gövdeliler olarak iki grupta inceleyebiliriz. Geniş gövdelilerin boyun ve omuz bölgesi incedir. Gövde omuz bölgesinden itibaren genişler, karnın altında en büyük çapa ulaşır, dibe doğru fazla daralmaz, dip düzdür. (Lev.VII;6) Dar gövdeli alabastronların gövdeleri dışa doğru fazla genişlemez. Gövde ağırlığı dibe doğru yoğunlaşır, dip düzdür. Kap, genel olarak ince görünümlüdür. (Lev.VII;7) Bu dönemde ağız diskleri profili erken Korint dönemi özellikleri gösterir. Kulp da erken Korint modelini sürdürür. Korint tipinin gelişimi orta Korint döneminde gerçekleşir. Geç Korint alabastronları orta Korint'teki yenilikleri uygular.

Geç Korint (i.Ö. 575-550) dönemi alabastronları orta Korint'te gelişen, ağırlığı dibe doğru yoğunlaşan, düz dipli geniş gövdeli formu sürdürür. Omuz bölgesindeki farklılaşmadan dolayı omuz bölgesinin dar ve geniş olduğu iki tip görülür. (Lev.VIII;1,2) Ağız diskleri de erken ve orta Korint dönemlerinde

görüldüğü gibidir. Ancak dikdörtgen ağız diski kısa kenarlarının içe doğru hafifçe kavis yaptığı, yeni bir ağız tipi vardır. Kulp önceki dönemlerdeki gibi, hafif kavisli band biçimindedir. Geç Korint alabastronları erken ve orta Korint'e oranla az sayıda yapılmışlardır. Boyları orta Korint kaplarından daha uzun değildir.

Korint döneminde ağız disklerinin üst yüzeyi akıtma deliğine doğru hafifçe eğimli yapılmıştır. Bu eğim olasılıkla kaptan akıtılacak parfümün fazla çıkması halinde tekrar geriye dönmesini sağlama amacına yönelik olarak bu biçimde yapılmıştır. Günlük hayatta kullanılan alabastronların gerektirdiği bu biçim özelliği, genel olarak mezar armağanları için de geçerlidir.

Korint alabastronları çeşitli hayvanlar, gülbezekler, karışık yaratıklarla süslenmişlerdir. İnsan figürleri çok nadirdir. Bu süsleme figürleri kabın tüm yüzeyini kaplayabileceği gibi, birkaç friz içine yerleştirilmiş olabilir. Aslan figürleri çok yaygındır.

Attika tipi alabastronlar, İ.Ö. 6. yüzyılın ortalarında yapılmaya başlar ve İ.Ö. 5. yüzyılın ortalarına kadar sürer. İ.Ö. 450 civarında sayıları oldukça azalır. İ.Ö. 430'dan sonra figürlerle süslü alabastron, nadir bulunur. Sayıdaki azalma bu kap türünün tamamen yok olduğunu göstermez. Çünkü Hellenistik dönemde yeniden ortaya çıkarlar. Attika'da görüldükleri yaklaşık

100 yıllık süre içerisinde ağız diski incelik, boyun uzar. İ.Ö. 6.yüzyılın son çeyreğindeki minyatür diyebileceğimiz kısa (8-10 cm) alabastronlar, 5. yüzyılın başından itibaren uzamaya başlar. Pek çok kap 20 cm.'lik bir boya ulaşır.

Attik alabastronlarının Korint'e oranla ince ağız diskleri vardır. Boyun ortada içbükey kıvrımlarla daralır ve uzar. Boyundan sonra bariz omuz çıkıntıları görülür. Korint'ten ayıran en önemli fark budur. Gövde uzun ve ovaldir, dibe doğru biraz genişler, ancak bu Korint alabastronlarında olduğu gibi armut biçiminde bir genişleme değildir. Dip uzun-yuvarlaktır, omuzun altında karşılıklı, deliksiz, küt kulp çıkıntıları vardır. Bu çıkıntılar yarım daire veya dikdörtgen biçiminde olabilir.

İlk Attik alabastronu Amasis ressamının boyadığı siyah figürlü, yumurta gövdeli, omuz teşkili bulunmayan kaptır. 6. yüzyılın ortasına tarihlenir. (Lev.IX;3) Bu kapta omuz teşkili bulunmaz. Gövde, dışa ve dibe doğru bariz bir şekilde genişler, dip yuvarlaktır. Küt kulp çıkıntıları yarım daire biçimlidir.

Amasis'ten sonra Psiax'ın boyadığı ilk alabastronlarla Attika tipinin gelişimi başlar. Gelişimi beş grupta izleyebiliriz. Psiax'ın 520 civarından Karlsruhe (B 120) alabastronu düz ağızlı, kısa boyunlu, yumuşak omuzlu ve dibe doğru hafifçe genişleyen bir form gösterir. (Lev.IX;4) Psiax'ın British Museum'daki (1900.6-II.1) 510 yılına verilen ve Leningrad

Müzesi'ndeki (381) 500 civarına verilen alabastronlarında gövde hafifçe düzleşir. (Lev.IX;5) Bu özellikleriyle Paidikos Grubuna aittirler. Attik alabastronlarının gelişimini izleyebileceğimiz ilk grup budur. Takiben 490 civarında gövde tekrar dışa ve aşağı doğru genişlemeye başlar. Gelişimi izleyebileceğimiz bu ikinci tipte boyun biraz uzar ve ortada içbükey kıvrımlarla daralır. (Lev.X;1 ve XI;1a-c) Üçüncü, Syriskos ressamı ve Neger alabastronları grubu verir. Kısa, kavisli boyun, yüksek vurgulu omuz, karın bölgesi şişkinleşmiş oval gövde, hafif sivri dip (i.Ö. 480/70 civarı). (Lev.X;2) i.Ö. 5.yüzyılın ortasına doğru uzun boyunlu, ince ve dibe doğru hafifçe genişleyen gövdeli ve vurgulu omuzlu alabastronları görüyoruz. Dördüncü tip budur. (Lev.X;4a) Son olarak yüzyılın sonunda çok ince ağız diski olan, uzun boyunlu, vurgulu omuzlu, ince silindirik gövdeli, kısmen düz dipli alabastron tipi egemen olur. (Lev.X;5)

Attika'da görülen Kolombus alabastronları düz ağız diskli, kalın kısa boyunludur. Omuzlar kuvvetle vurgulanır, silindirik gövde dibe doğru biraz genişler. Dip bu kapların özelliği olduğu üzere, tamamen düzleştirilmiştir. Genellikle siyah parlak cila ile boyanmış, nadiren figürlerle süslenmiştir.

Attika alabastronlarında betimleme açısından insan figürleri ön plana çıkar, beraberlerinde hayvanlar da bulunabilir. Az sayıda olmakla birlikte mitolojiden alınan sahneler vardır. Bu dönemde en fazla kadınlarla ilgili tasvirlerle

rastlıyoruz. Çeşitli kompozisyonlar içinde verilen kadınların yanında çoğunlukla bir genç adam bulunur. Ayrıca tasvirlerde dogulu uzak ülkelerin yabansıl atmosferini canlandırmak üzere, zenci figürleri ve palmiyeler yer alır.

Korint dönemi alabastronlar Korint dışında başka merkezlerde de yapılmıştır. Özellikle İtalya'da yapılan İtalyan-Korint taklitler çok yaygındır. Korint'in erken, orta ve geç dönemlerine paralel örneklerdir. Ağız diski ince, boyun uzun, kulp farklıdır. Kulp 7 rakamı biçiminde yapılmış, içi de buna uygun olarak boşaltılmıştır.

Korint döneminde bir kaç değişik tip karşımıza çıkar. Bu tiplerden en önemlisi, Kolombus alabastronu olarak bilinir. Atina'da nadir görülür. İtalya'da yaygındır. İ.Ö. 7. yüzyıl sonundan itibaren görülür ve Korint tipini anımsatır. En önemli özelliği, yere her noktada tamamen temas eden düzleştirilmiş dip kısmıdır. Düz ağız diski, uzun silindirik boyun ve Korint tipinden farklı olarak dibe doğru huni gibi genişleyen gövde bu kabın genel özelliklerini verir. Kulp, İtalyan Korint örneklerinde olduğu biçimdedir. Genellikle ince görünümlüdürler. Boyları da erken Korint dönemi alabastronları gibi kısadır. Kolombus alabastronunun ayaklı bir tipi de vardır. Bu tipte gövde dışı hafif kavisle genişler, dip düzleştirildiği yerden itibaren daralarak biraz uzar ve çap ağız çapına yakın bir kasnaktan oluşan ayağa kadar sürer.

Alabastron, 4. yüzyılda kısmen piyasadan çekilen bir tür olmasına rağmen, Güney İtalya'da yeni ve parlak bir dönem yaşamıştır. Kap gövdesi Attika tipindedir, ancak boyun oldukça uzundur (kabın yarı yüksekliğine yaklaşan boyunlar vardır). Bu kapların en önemli özelliği bir ayakla süslenmiş olmalarıdır. 4. yüzyılda Güney İtalya'da Kolombus alabastronu tekrar ortaya çıkar. İnce ağızlı, uzun boyunlu, geniş silindirik gövdeli ve düz diplidirler. Güney İtalya alabastronları genellikle, Aphrodit'i veya kadın dünyasını kapsayan konularla süslenmiştir. Eros da sık rastlanan bir figürdür. Aynı zamanda kabın kendisi de tasvir edilmiştir.

Kolombus tipinden başka, aynı tarihlerde Korint dışında bir tip daha belirir. Doğu Yunan, Ege Adaları ve Batı Anadolu'da yaklaşık aynı tarihlerde görülen bu alabastronlar, ince, uzun ve dar gövdelidirler. (Örneğin; H: 30.5 cm., ç: 4.6 cm.). Dar ağız, kısa boyun (bazılarında boyun yoktur), ince gövde, sivri dip bu kapların özelliğidir. Kulpsuzdurlar. İ.Ö. 7. yüzyıl sonundan 6. yüzyıl ortalarına kadar yaygın olan bu kapların üzeri genellikle gri-siyah bir cila ile örtülmüştür (Bucchero). Gövdeyi yer yer dolanan yivler, bu kapların tek süsüdür.

Doğu Yunan tipinin bir kadın formunda yapıldığı örnekler de vardır. Bu tipte ince, uzun kabın bir yüzeyine bir kadın başı kabartma olarak verilmiştir. Kadının gövdesi kapla uyum içindedir.

Korint dışında görülen bir başka tip, Andrian tipi olarak anılır. İ.Ö. 6. yüzyılın birinci yarısında yapılmışlardır. Çok nadir bulunurlar. Küçük ağız, ince boyun, geniş silindirik gövde, düz dip, delikli küçük kulp bu tipin özellikleridir.

4. yüzyıl alabastronlarına Kerameikos'ta bol miktarda rastlanır. Yüzyılın birinci çeyreğinde ince ve geniş çaplı ağız diski, uzun silindirik boyun, yumuşak omuz, dibe doğru düz hatlarla genişleyen gövde ve hafif düzleştirilmiş dipli alabastronlar görürüz. Ağız diski çapı, en büyük çaptan daha büyüktür. (Lev.XV;1,2) İkinci çeyrekte silindir boyun biraz kısalmış, ağız çapı küçülür, gövdenin dibe doğru olan genişlemesi azalır, gövde dışa doğru hafif bir kavis yapar. (Lev.XV;4) Üçüncü çeyrekte gövde ince, uzun ve ovaldir, dip hafifçe yuvarlatılmıştır. (Lev.XV;5) Son çeyrekte ağız diski daha da küçülür, boyun uzun ve kalındır, gövde ince, uzun ve silindiriktir, dip yuvarlatılmıştır. (Lev.XV;6) 4.yüzyılda alabastronlar ortalama 20 cm. civarındadır.

Anadolu'da 4. yüzyıldan önceki dönemlere ait yerli imalat örnekler çok azdır ve çoğunluğu, çeşitli ticari ilişkiler sonucu dışardan gelmiştir. Killikya bölgesinde yoğun olarak bulunan, incelemeye çalıştığımız alabastronlar değişik biçimler göstermekle beraber, ortak özelliklere göre bazı gruplamalar yapılabilir. Bu kapların çoğunluğu (özellikle Anamur ve Silifke Müzelerinde bulunanlar), Kelenderis buluntusudur. Bu kaplardan

ince ve geniş ağız diski bulunan ve dibe doğru düz bir şekilde hafifçe genişleyen, çoğunluğu Anamur Müzesi'nde bulunan alabastronlar İ.Ö. 4. yüzyılın birinci çeyreğine verilebilir. Ağız diski çapının daralıp, gövdenin dışa kavis yaptığı Anamur ve Silifke Müzesi örnekleri İ.Ö. 4. yüzyılın ikinci çeyreğine aittirler. Mersin Müzesi'ndeki iki alabaster kap, geniş ağız diskleriyle 4. yüzyılın birinci çeyreğini anımsatmalarına rağmen, dışa hafif kavisli gövdeleriyle İ.Ö. 4. yüzyılın ikinci çeyreği başına verilebilir. Böylece bu kapları genel olarak İ.Ö. 5. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 4. yüzyılın ortalarına kadar tarihleyebiliriz.

Anadolu'daki örnekler Kerameikos ve Kıbrıs'daki aynı dönem kaplarla, temelde aynı özellikleri gösterir. Doğal olarak atölye farklılıkları olacaktır. Anadolu'daki örnekler Kıbrıs ile çok yakın paralellikler gösterir. Kıbrıs ile Anadolu arasında eski çağlardan beri süre gelen ticaret ilişkileri bilinmektedir. Olasılıkla, Kıbrıs'ın Anadolu'ya açılan kapısı Killikya bölgesinden, Kıbrıs'a alabastron da ihrac edilmiştir.

Hellenistik dönemden sonra alabastron ortadan kalkar. Bundan sonra mezar hediyesi benzer işlevi olan unguentarium ve cam kaplardır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKURGAL, E., Zwei Grabstelen Vorklassischer Zeit Aus Sinope, Verlag Walter de Gruyter & Co. Berlin, 1955
- AMYX, D.A., "The Alabastron of Oinante," AM 76, 1961
- AMYX, D.A., "The Attic Stelai," Hesperia Vol XXVII. J.H. Furst Company, Baltimore, Maryland, 1958
- ANDERSON, J.K., "Old Smyrna: The Corinthian Pottery," BSA, 53-54, Oxford University Press, Oxford, 1958-59
- ANDREAE, B., "Herakles und Alkyoneus," JdI Band 77/1962, Berlin 1963
- ANGERMEIER, H.E., Das Alabastron, Dissertation, Buchdruckerei Richard Glagow, Giessen, 1936
- ATIK, S., İç Kalıp Tekniği ile Yapılmış Anadolu Kaynaklı Cam Kaplar, 1. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu, 26-27 Nisan 1988, TSCFAS Belge ve Bilgi Merkezi, İstanbul, 1990
- AURIGEMMA, S., La Necropoli di Spina in Valle Trebba, Parte Prima, L'erma di Bretschneider, Roma 1960
- AURIGEMMA, S., La Necropoli di Spina in Valle Trebba, Parte Seconda, L'erma di Bretschneider, Roma 1965
- BAZANT, J., J. BOUZEK, CVA Tchechoslovaquie, Prague Musee Nationale, Fas.1, Academia Praque, 1990
- BEAZLEY, J.D., Attic Black - Figure Vase Painters, Oxford, 1956
- BEAZLEY, J.D., Attic Red - Figure Vase Painters, Oxford, 1963
- BEAZLEY, J.D., Etruscan Vase Painting, Oxford, 1960
- BEAZLEY, J.D., H.G.G. PAYNE and E.R. PRICE, CVA Great Britain, Oxford Ashmolean Museum, Oxford Fas.2, Clarendon Press, Oxford, 1931
- BIELEFELD, E., CVA Deutschland Altenburg Staatliches Lindenau Museum, Altenburg B.1, Akademie Verlag, Berlin, 1959
- BLEGEN, C.W., Korakou, A Prehistoric Settlement Near Corinth, New York, 1921
- BLINKENBERG, W.K., Lindos I, Fouilles de L'Acropole 1902-1914, Walter de Gruyter & C^{tes} Libraires-Editeurs, Berlin, 1931

- BLOMBERG, M., M. HELAND, CVA Sweden Medelhausemuseet and National Mus. Stockholm Fas.1, Almqvist and Wiksell, Upsala, Stockholm, 1983
- BOULTER, C.G., "Graves in Lenormant Street, Athens," Hesperia Vol 32, J.H. Furst Company, Baltimore, Maryland, 1963
- BOYSAL, Y., Katalog der Vasen im Museum in Bodrum I, Mykenisch - Protogeometrisch, Ankara Üni. DTCF Yayınları, No: 190, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1969
- BROMMER, F., CVA Deutschland B.11 (Schloss Fasanerie 1) CHB Verlag, München, 1956
- BRÜMMER, E., CVA Deutschland Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg B.1, CHB Verlag, München, 1976
- BUROW, J., CVA Deutschland, Tübingen Antikensammlung des Archäologischen Instituts der Uni. Tübingen B.5, CHB Verlag, München 1986
- CHASE, G.H., M.Z. PEASE, CVA USA, Fogg Museum and Gallatin Collections, USA Fas.8, Harvard Uni. Press, Cambridge, Massachusetts, 1942
- COOK, R.M., Greek Painted Pottery, Butler and Tanner Ltd. Frome and London, 1972
- DAREMBERG, C.H.-E. SAGLIO, Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines, Paris Librairie Hachette et Cie 79, Paris, 1873
- DEPERT, K., CVA Deutschland Frankfurt am Main B.1, CHB Verlag, München, 1964
- DUGAS, C., C. RHAMAIOS, Les Vases de Delos, Fascicule XVII, E. De Boccard Editeur, Paris, 1935
- ELFERINK, L.J., Lekythos, Archäologische, Sprachliche und Religionsgeschichtliche Untersuchungen, N.V. Noord-Hollandsche Uitgeversmij, Amsterdam, 1934
- EVANS, A.J., "The Prehistoric Tombs of Knossos I and II," Archaeologia Vol LIX, London, 1905
- FAIRBANKS, A., Catalogue of Greek and Etruscan Vases I, Early Vases Preceding Athenian Black Figured Ware, Cambridge, 1928
- FINK, J., "Fragmente einer Grabstele im Musée Rodin," AA 1964, Heft 2, Berlin, 1964

- FIRATLI, N., Y. AKAT, H. KOCABAŞ, Hüseyin Kocabas Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları. Müze, Sergi ve Koleksiyon Katalogları Dizisi 2, İstanbul, 1984
- FLOT, M., CVA France Musee de Campiegne (Musee Viveneil), France, Fas 3., Paris
- FOSSING, P., Glass Vessels Before Glass-Blowing, Ejnar Munksgaard, Kopenhag, 1940
- FRENCH, D., "Tille Höyük Kazısı 1983", Kazı Sonuçları Toplantısı 6, İzmir, 1984
- FURUMARK, A., The Mycnaean Pottery Analysis and Classification, Stockholm, 1941
- GIULIANO, A., "Un Pittore a Vulci neila II, Meta del VII, sec.a.c.", JdI 78/1963, Berlin 1964
- GJERSTAD, E., Greek Geometric and Archaic Pottery Found in Cyprus, Stockholm, 1977
- GJERSTAD, E., L. LINDROS, E. SJOQVIST, A. WESTHOLM, The Swedish Cyprus Expedition, Vol.III, Victor Pettersons Bokindustriaktienbolag, Stockholm, 1935
- GJERSTAD, E., L. LINDROS, E. SJOQVIST, A. WESTHOLM, The Swedish Cyprus Expedition, Vol.IV, Part 2, Victor Pettersons Bokindustriaktienbolag, Stockholm, 1948
- GOLDSTEIN, S.M., Pre-Roman and Early Roman Glass in the Corning Museum of Glass, New York, 1979
- GOTTE, E., Frauengemachbilder in der Vasenmalerei des Fünften Jahrhunderts, Aachen, 1957
- GOTTE, E.K., CVA Deutschland Stuttgart, Württembergisches Landesmuseum, Stuttgart B.1, CHB Verlag, München, 1965
- GROSE, D.F., The Toledo Museum of Art Early Ancient Glass, Hudson Hills Press, New York, 1988
- HAFNER, G., CVA Deutschland, Karlsruhe Badisches Landesmuseum B.1, CHB. Verlag, München, 1951
- HARDEN, D.B., Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, Vol 1, BN, Pub. Lmt., London, 1981
- HASPELS, C.H.E., Eski Yunan Boyalı Keramiği, (Çeviri A. Akarca), İstanbul Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1946

- HIGGINS, R.A., Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum, Vol I-II, London, 1954
- HONKEY, V., "Mycenaean Pottery in the Middle East, Notes on Finds since 1951," BSA 62, Oxford University Press, Oxford, 1967
- HOPPIN, J.C., A. GALLATIN, CVA USA, Hoppin and Gallatin Collections, Librairie Ancienne Edouard Champion, USA Fas.1, 1926
- HORBOSTEL, W., Aus Gräbern und Heiligtümern, Verlag Philipp von Zabern, Mainz Rhein, 1980
- HÖLSCHER, F., CVA Deutschland Würzburg, Martin von Wagner Museum, Würzburg B.2, CHB Verlag, München, 1980
- ISLER, H.P., CVA Schweiz, Zurich, Öffentliche Sammlungen von Hans Peter Isler, Schweiz Fas.2, Zurich Fas 1, Verlag Herbert Lang and C^{IB}AG, Bern 1973
- JOHANSEN, K.F., Les Vases Sicyoniens, Roma, 1966
- KANOWSKI, M.G., Containers of Classical Greece, St.Lucia, London, New York, 1983
- KARAGEORGHIS, V., "Recent Discoveries at Salamis (Cyprus)," AA 1966, Heft 3, Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1967
- KARAGEORGHIS, V., Excavations in the Necropolis of Salamis II, Salamis Volume 4, Zavallis Press Lmt., Nicosia, 1970
- KAROZOU, S., CVA Grece, Athenes Musee National, Fas 2, Librairie Ancienne Honore Champion 5, Quai Malaquais 5, Paris
- KARYDI, E.W., "Samische Gefässe des 6. Jahrhunderts v. Chr. Landschaftsstile Ostgriechischer Gefässe," JdI 88, Rudolph Habelt Verlag, GMBH, Bonn, 1973
- KEMP, B.J. and R.S. MERRILLEES, Minoan Pottery in Second Millenium Egypt, Verlag Philip von Zabern, Mainz am Rhein, 1980
- KENNER, H., CVA Deutschland Wien Uni. B.1, CHB Verlag, München, 1942
- KNIGGE, U., R.H.W. STICHEL, K. WOYSKI, "Kerameikos Tätigkeitsbericht, 1975/76," AA 1978 Heft 1, Berlin 1978

- KNIGGE, U., "Ein Rotfiguriges Alabastron aus dem Kerameikos," AM 79, München 1964
- KOBLE, A.B., CVA Deutschland Mainz Romisch-Germansiches Zentral Museum, B.1, CHB Verlag, München, 1977
- KOPCKE, G., "Neue Holzfunde aus dem Heraion von Samos," AM 82 Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1967
- KOŞAY, H.Z., H. VARY, "İkiztepeliler 1965 Kazısı Raporu," Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı XXI.1, Ankara, 1974
- KOVACSOVICS, W.K., Kerameikos, Band 14, Walter de Gruyter, Berlin, 1990
- KURTZ, D.C. - J. BOARDMAN, Greek Burial Customs, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1971
- KURTZ, D.C., Athenian White Lekythoi, Oxford at Clarendon Press, Oxford, 1975
- LAMBRINO, S., CVA France, Fas.7, Paris Bibliotheque National, Fas.1, Librairie Ancienne Honore Champion 5, Quai Malaquais 5, Paris
- LAMBRINO, S., CVA France, Fas.10, Paris Bibliotheque National, Fas.2, Librairie Ancienne Honore Champion 5, Quai Malaquais 5, Paris
- LOHMANN, H., "Grabmäler auf Unteritalischen Vasen," JdI 7, Gebr. Mann Verlag, Berlin
- LÜCKEN, G., CVA Deutschland Schwerin Staatliches Museum, B.1, Akademie Verlag, Berlin, 1972
- LULLIES, R., CVA Deutschland München Museum Antiker Kleinkunst, München, B.3, CHB Verlag, München, 1952
- MANSEL, A.M., Ege ve Yunan Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1971
- MEISNER, B., Babylonien und Assyrien B.I, Karl Winters Universitätsbuchhandlung, Heidelberg, 1920
- METZGER, I.R., CVA Ostschweiz Ticino, Schweiz Faszikel 5, Archäologisches Institut der Uni. Zürich 1979
- MOIGUARD, E., CVA Great Britain, The National Museum of Scotland, Edinburgh, Great Britain Fas 16, Oxford Uni. Press, 1989
- MÜLLER, W., CVA Deutschland Leipzig Archäologische Institut der Karl-Mark Uni. Leipzig B.1, Akademie Verlag, Berlin 1959

- MURRAY, J., History of Ancient Pottery in Two Volumes, Vol 1, London, 1905
- NEEFT, C.W., "The Painter of Candia 7789," Enthousiasmos, Essays on Greek and Related Pottery, Allard Pierson Series, Vol.6, Allard Pierson Series, Amsterdam, 1986
- PAYNE, H., Necrocorintia. A Study of Corinthian Art in the Archaic Period, Clarendon Press, Oxford, 1931
- PARIBENI, E., CVA Italia, Fas. II, Milano Collezione "H.A." Fas II, L'erma die Bretschneider Roma, 1972
- POLZ, D., "Bericht über die erste Grabungskampagne in der Nekropole von Dra'Abu el Naga/Theben West," MDAIK, B.48, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1992
- POPHAM, M., "Late Minoan Pottery, A Summary," BSA No 62, Oxford Uni. Press, Oxford, 1967
- REILLY, J., "Mystrees and Maid on the Athenian Lekythoi," Hesperia Vol 58, No 4, J.H., Furst Company, Baltimore, Maryland, 1989
- RHOMAIOS, K.A., CVA Grece Athenes-Musee National, Fas 1, Librairie Ancienne Honore Champion, Paris, 1930
- RICHTER, G., Yunan Sanatı, (Çeviri, B. Madra), Cem yayınevi, Istanbul, 1984
- RICHTER, G.M.A., "A Kyathos By Psiax in the Museo Poldi-Pezzoli," AJA Vol 45, 1941
- ROBERT, C., Paulys Realencyclopädie, Der Klassischen Altertumswissenschaft, Band I.1, Stuttgart, 1893
- ROBINSON, D.M., Excavations at Olynthus, Part XIV, Vases Found in 1934 and 1938, Oxford Uni., Press, Baltimore, Maryland, 1950
- ROHDE, E., CVA Deutschland Gotha Schlossmuseum, Gotha B.1, Akademie Verlag, Berlin, 1964
- SCHAUENBURG, B.F., CVA Deutschland Kunsthalle Antikensammlung, Kiel B.1, CHB Verlag, München, 1988
- SCHAUENBURG, B.F., "Die Glasfunde aus Pitane (Çandarlı)," Anadolu XVII, Ankara, 1973
- SCHAUENBURG, K., CVA Deutschland Heidelberg Uni. B.1, CHB Verlag, München, 1954

- SCHAUENBURG, K., "Unteritalische Alabastra," JdI 87, Berlin, 1972
- SCHAUENBURG, K., "EVPRMEΔQN EIMI," AM 90, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1975
- SCHEFOLD, K., Meisterwerke Griechischer Kunst, Benno Schwabe & Co. Verlag, Basel, 1960
- SCHMIDT, M., CVA Deutschland Heidelberg Uni. B.2, CHB Verlag, München, 1963
- SCHMIDT, M., "Die Entdeckung des Erichthonios," AM 83, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1968
- SICHTERMANN, H., Griechische Vasen in Unteritalien, Verlag Ernst, Wasemut, Tübingen, 1966
- SIMON, E., Die Götter der Griechen, München, 1969,
- SMITH, H.R.W., CVA USA, University of California, Fas 1, Harvard Uni. Press, Cambridge, Massachusetts, 1936
- SMITH, H.R.W., CVA USA, San Francisco Collections, Fas.1, Harvard Uni. Press, Cambridge, Massachusetts, 1943
- SYMEONOGLOU, S., "A Chart of Mycenaean and Late Minoan Pottery," AJA Vol 74, No 3, 1970
- VANDERPOOL, E., "An Alabastron by the Amasis Painter," Hesperia, J.A.S.C. Vol.VIII, ASC. J.H. Furs Company, Baltimore, Maryland, 1939
- VERASLEHOFEROVA, L., CVA Schweiz, Basel Antikenmuseum und Sammlung, Basel Faszikel 3, Verlag Peter Lang, Bern, 1988
- VIERNEISEL, B.S., "Eridanos Nekropole," AM 81, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1966
- VOS, M.F., CVA The Netherlands Leiden, Rijksmuseum van Oudheden. Attik Black Figured Vases, Leiden Fas. 2, 1978
- WACE, A.J.B., Myceneae, An Archaeological History and Guide, Princeton, Uni. Press, Princeton, 1949
- WEHGARTNER, I., Attisch Weissgrundige Keramik Maltechniken, Werkstätten, Formen, Verwendung, Keramikforschungen V, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1983
- WEISS, C., CVA Karlsruhe, Badisches Landesmuseum, Karlsruhe B.3, CHB Verlag, München, 1990

YOUNG, R.S., "Sepulturae Intra Urbem." Hesperia 20. J.H. Furst
Company, Baltimore, Maryland, 1951

ZOROĞLU, L., Kelenderis I. Kaynaklar, Kalıntılar, Buluntular.
Ankara, 1994

ÇİZİMLER LİSTESİ

Levha I :

- 1 a. Isopata Kral Mezarlığı (Girit)
- b. Isopata Kral Mezarlığı (Girit)
- 2 a,b,c. Dra'Abu el Naga Nekropü (Mısır)

Levha II :

1. Sidmant 137 no'lu mezar buluntusu (Mısır)
Ashmolean Müz. 1921.1342

Levha III :

1. Amman Müzesi 6249, III A:2
A-E. Geç Hyksos Dönemi Alabastronları

Levha IV :

1. Miken Dönemi Alabastronları

Levha V :

1. Boulogne (Aegina) alabastronu
2. Asur, alabaster. British Mus. 91657
3. Eleusis 782
4. Girit, Fortezza
5. Girit, Fortezza
6. Kıbrıs
7. Delos B428
8. Karlsruhe Badisches Landesmuseum 84/99
9. Schwerin Staatliches Museum 783
10. Heidelberg Üni. 66

Levha VI :

1. Tarqunia Mus., Brushi Koll. RC.4041

Levha VII :

1. Stuttgart, Württembergisches Landesmuseum. KAS 34
2. Stockholm, Medelhausmuseet MM 1964.10
3. Stuttgart, Württembergisches Landesmuseum. KAS 29
4. Stuttgart, Württembergisches Landesmuseum. KAS 31
5. Stockholm, Nationalmuseum NM 1357
6. Stockholm, Nationalmuseum NM 1358
7. Stockholm, Nationalmuseum NM 1654

Levha VIII :

1. Heidelberg Uni. 164
2. Viyana Uni. (env. no'suz)
3. Milano "H.A." Koleksiyonu (Italyan Korint)
4. Frankfurt VFB 247
5. Mainz Zentralmuseum, 032782
6. Gotha Schlossmuseum 292
7. Heidelberg Uni. 59/10
8. Leipzig 38

Levha IX :

1. British Museum 61.10-24.7
2. California Uni. 8/355
3. Atina Agora Mus. P.12628 (Amasis)
4. Karlsruhe Badisches Landesmuseum B120 (Psiax-Hilinos)
5. Leningrad Ermitage Mus., 381, (Psiax)
6. New York Metropolitan Mus. 21.80 (Pasiades)

Levha X :

1. Atina NM 1239
2. Brüksel R397 (Syriskos)
3. İskoçya Edinburg NM 1. 24416 (Aischines)
4. Karlsruhe Badisches Landesmuseum. B3056
5. Leake Koll. 182

Levha XI :

- 1 a-c. Kerameikos 2713

Levha XII :

1. Martin von Wagner Müs. (Würzburg) H4888
2. Oxford Ashmolean Mus. 1930.617
3. Gnathia J.1235

Levha XIII :

1. Reading Uni. 131.51
2. Oxford Ashmolean Mus. 1945.55
3. Reading Uni. 49.1.2
4. Boston Museum of Fine Arts 00.360

Levha XIV :

- Gnathia

Levha XV

1. Kerameikos 61 no'lu mezar buluntusu
2. Kerameikos 8. mezar alanı buluntusu
3. Kerameikos 8. mezar alanı buluntusu
4. Kerameikos 13. mezar alanı buluntusu
5. Eridanos Nekropolü Kutsal Cadde 194 no'lu mezar buluntusu
6. Erzurum-Dumlu İkiztepeler buluntusu
7. Salamis Nikokreon Tümülüsü Buluntusu

Levha XVI

- Vouni-Korakas Nekropolü buluntuları
- 1-6 : I no'lu mezar buluntuları
 - 7-9 : VII no'lu mezar buluntuları
 - 10 : VIII no'lu mezar buluntuları

Levha XVII :

1. Çandarlı, İstanbul Müz. 2133
2. Çandarlı, İstanbul Müz. 2427

Levha XVIII :

- I, II ve III Akdeniz Grubu Cam Alabastronları

Levha XIX :

1. Adana 20.6.972
2. Adana 4257

Levha XX :

1. Adana 25.154.74
2. Adana 27.34.72
3. Adana 5.10.73
4. Adana 25.153.74

Levha XXI :

1. Adana 30.18.74
2. Adana 56.42.72
3. Adana 8189
4. Adana 27.5.72

Levha XXII :

- Silifke 999

Levha XXIII :

1. Silifke 1253
2. Anamur 1.8.63

Levha XXIV :
1 ve 2. Silifke 173

Levha XXV :
Silifke 425

Levha XXVI :
Silifke 2293

Levha XXVII :
Silifke 2294

Levha XXVIII :
Silifke 931

Levha XXIX :
Silifke 1252

Levha XXX :
Silifke 2295

Levha XXXI :
Silifke 2296

Levha XXXII :
1. Anamur 1.11.63
2. Anamur 1.7.63

Levha XXXIII :
Anamur 1.12.63

Levha XXXIV :
1. Anamur 6.5.66
2. Anamur 8.4.88 (K.88.05)

Levha XXXV :
Anamur 1.9.63

Levha XXXVI :

1. Anamur 6.6.66
2. Anamur 6.4.66

Levha XXXVII :

1. Anamur 1.11.86
2. Anamur 6.7.66

Levha XXXVIII :

1. Anamur 2.18.86
2. Anamur 1.12.86

Levha XXXIX :

Anamur K.88.08

Levha XL :

1. Anamur 3.39.85
2. Anamur 3.20.85

Levha XLI :

1. Anamur 1.3.63
2. Anamur 17.8.65

Levha XLII :

1. Mersin K.80.8.10
2. Mersin K.80.8.9

Levha XLIII :

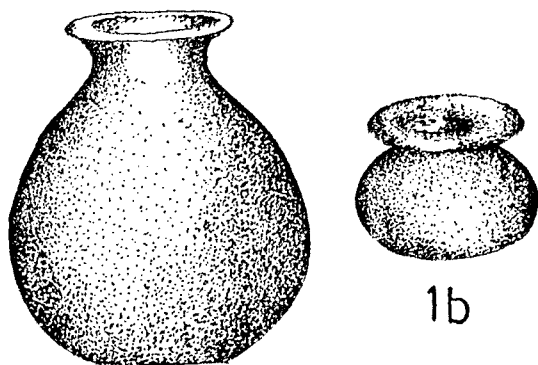
Mersin 79.17.1

RESİMLER LİSTESİ

1. Adana 20.6.972
2. Adana 4257
3. Adana 25.154.74
4. Adana 27.34.72
5. Adana 30.18.74
6. Adana 56.42.72
7. Adana 8189
8. Adana 27.5.72
9. Adana 5.10.73
10. Adana 25.153.74
11. Silifke 9991
12. Silifke 1253
13. Silifke 173
14. Silifke 425
15. Silifke 2293
16. Silifke 2294
17. Silifke 931
18. Silifke 1252
19. Silifke 2295
20. Silifke 2296
- 21.1. Anamur 1.11.63
2. Anamur 1.7.63
3. Anamur 6.5.66
- 22.1. Anamur 1.9.63
2. Anamur 1.12.63
3. Anamur 8.4.88 (K.88.05)
- 23.1. Anamur 6.7.66
2. Anamur 6.6.66
3. Anamur 6.4.66
- 24.1. Anamur 2.18.86
2. Anamur 1.12.86
3. Anamur 1.11.86
25. Anamur K.88.08
- 26.1. Anamur 3.20.85
2. Anamur 3.39.85
- 27.1. Anamur 1.3.63
2. Anamur 17.8.65
28. Mersin K.80.8.10
29. Mersin K.80.8.9
30. Mersin 79.17.1

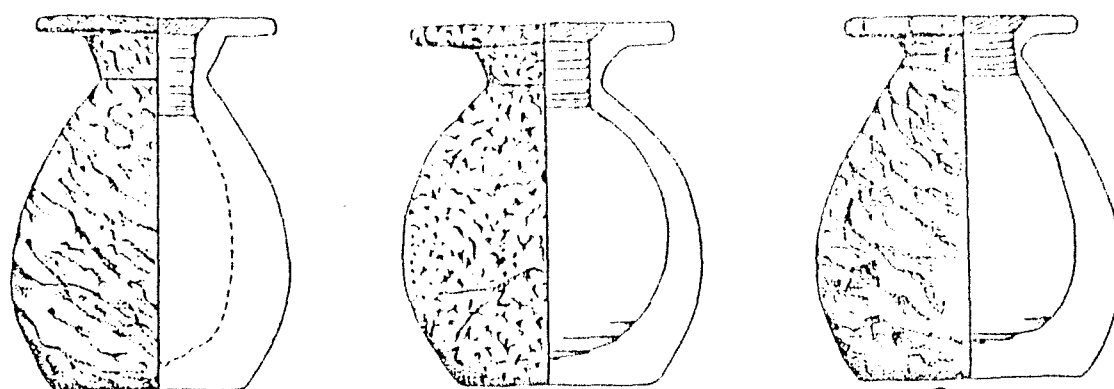

CIZIMLER

1a

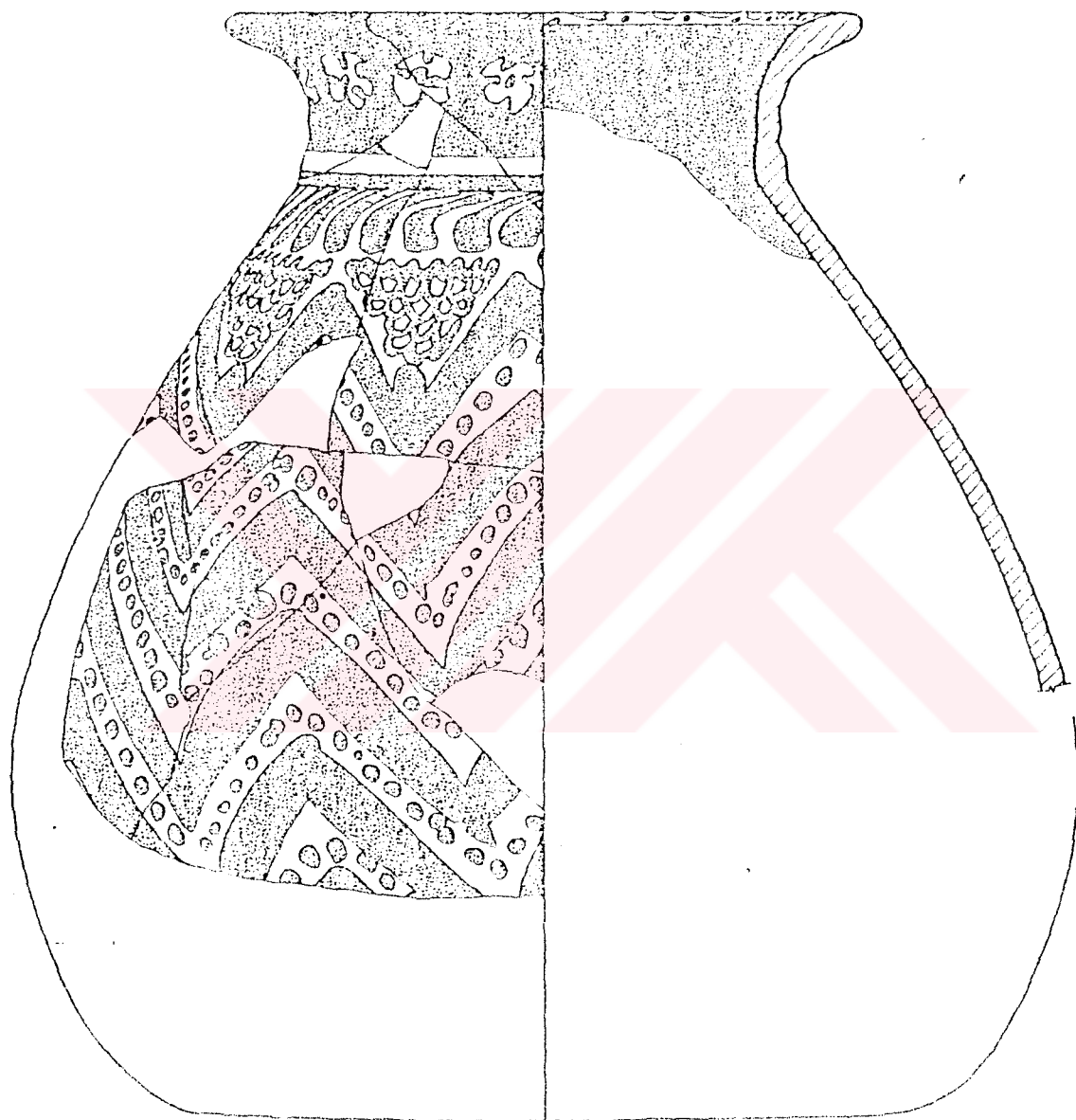
1b

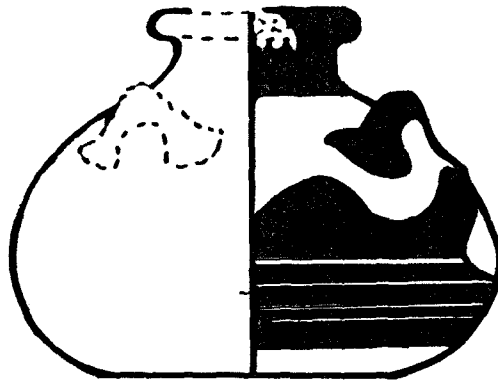

2a

2b

2c

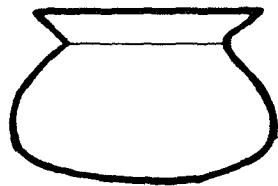
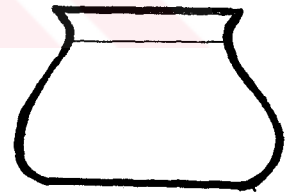
1

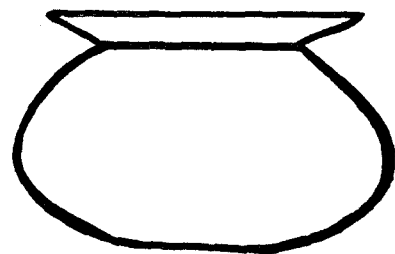
A

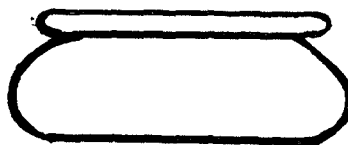
B

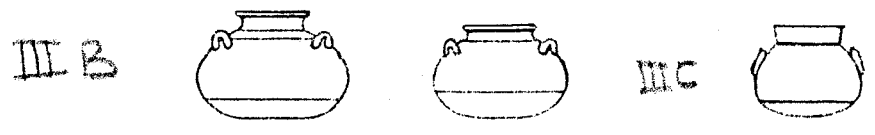
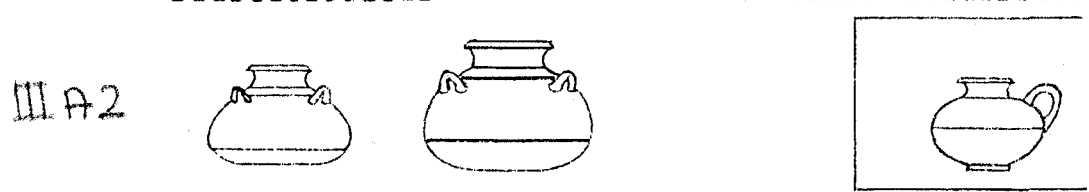
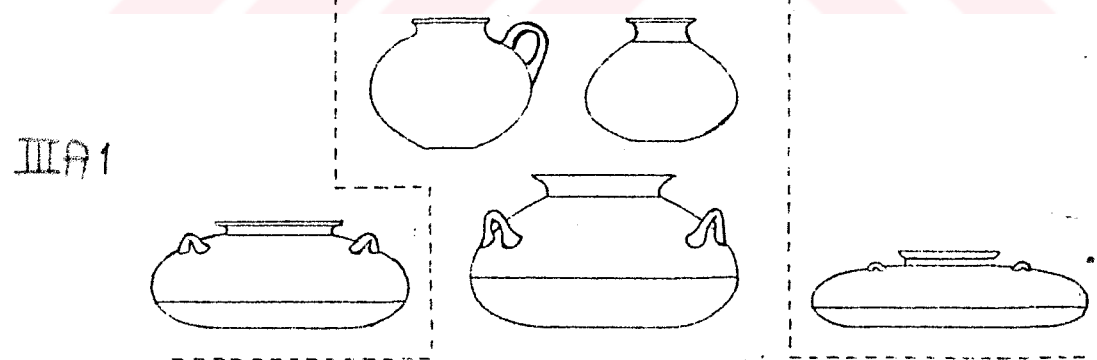
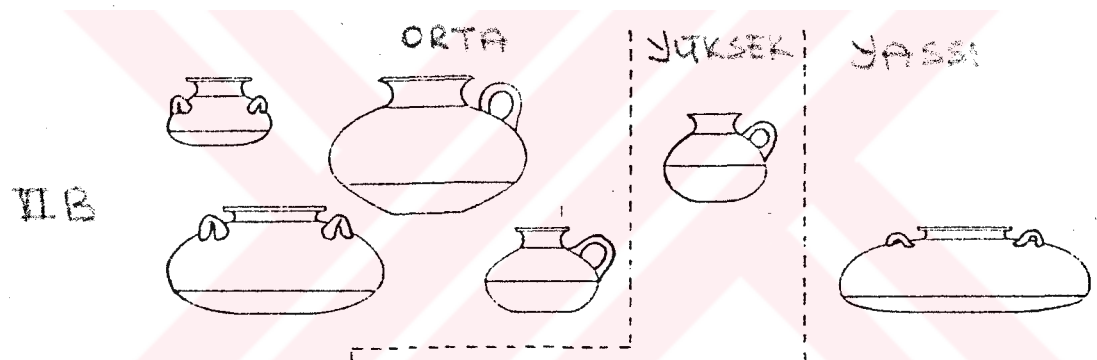
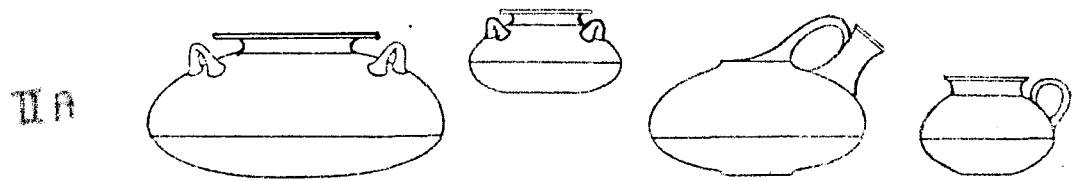
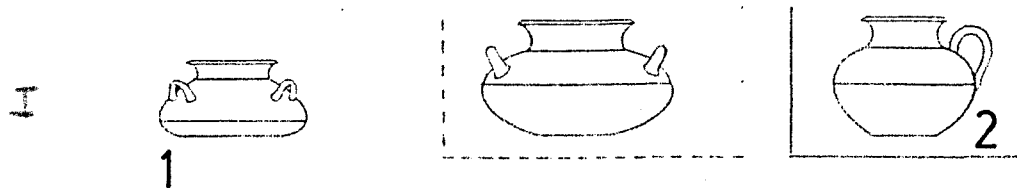
C

D

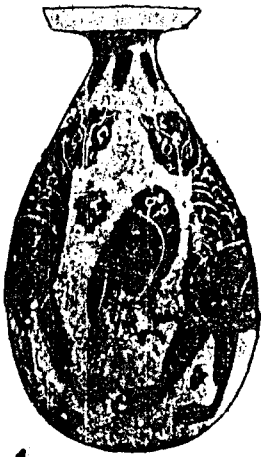
E

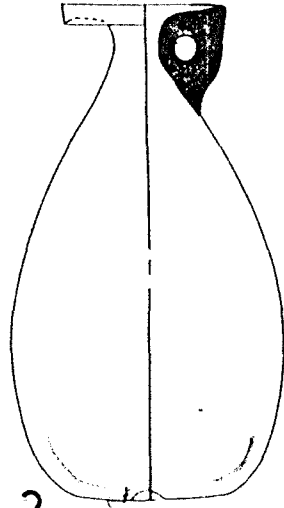

Lev. VI

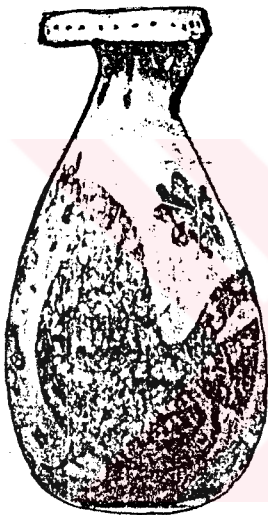
1

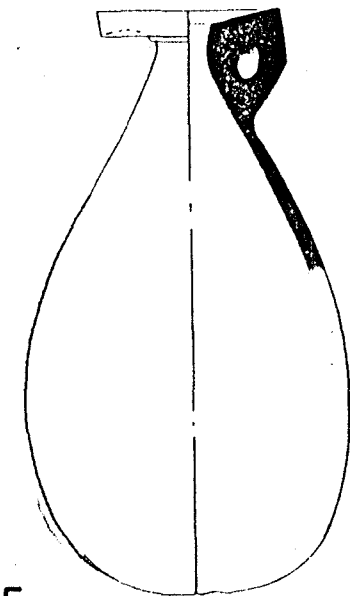
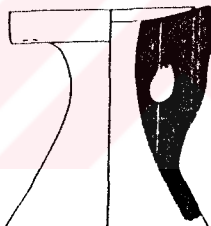
2

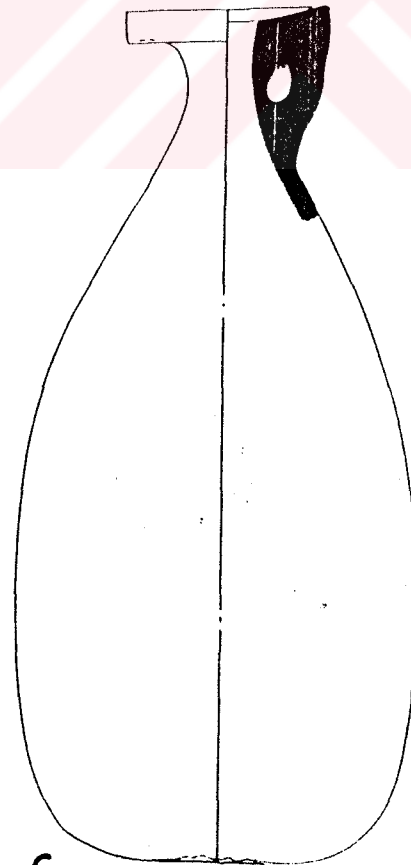
3

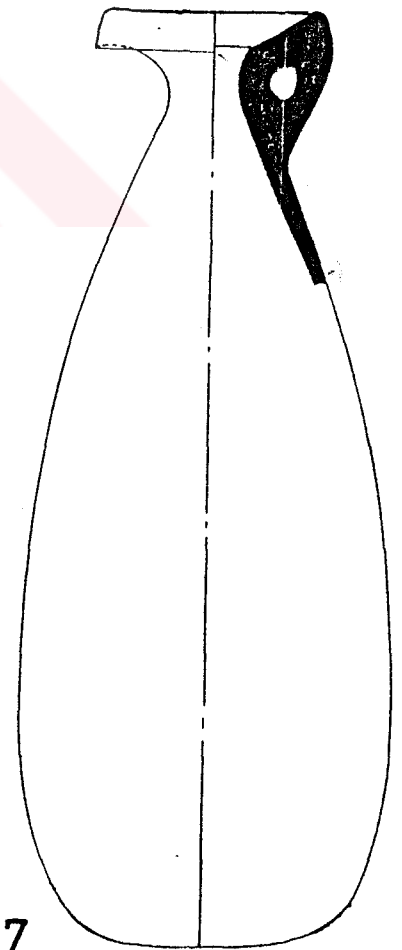
4

5

6

7

lev. VIII

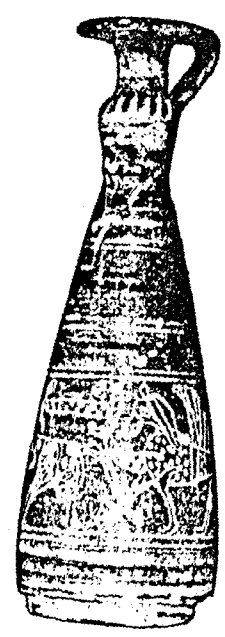
1

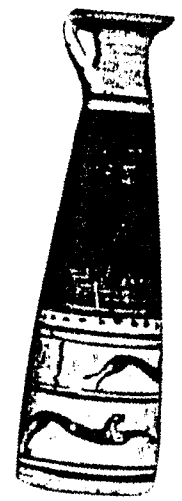
2

3

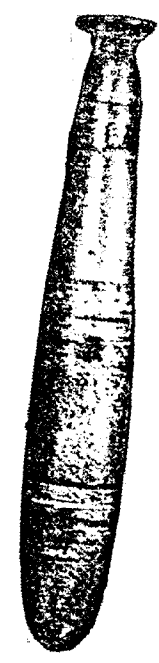
4

5

6

7

8

1a

1b

2

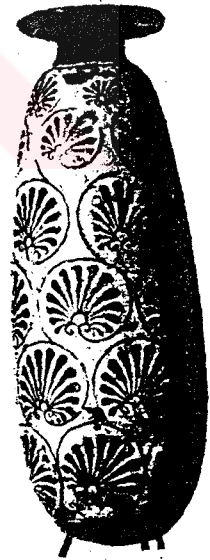
3

4

5

6

1

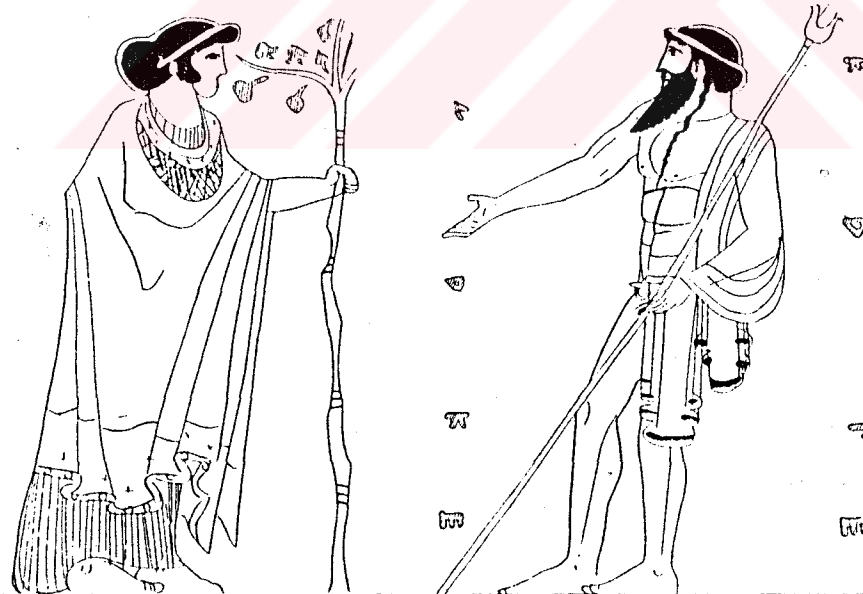
2

3

4a

4b

5

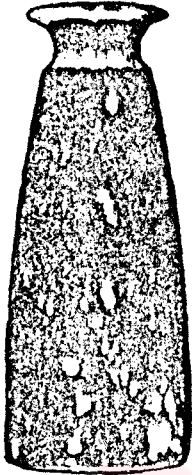
1a

1b

1c

1

2

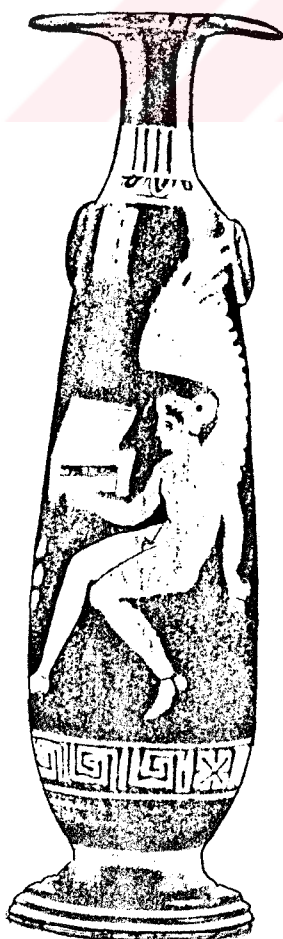
3

1

2

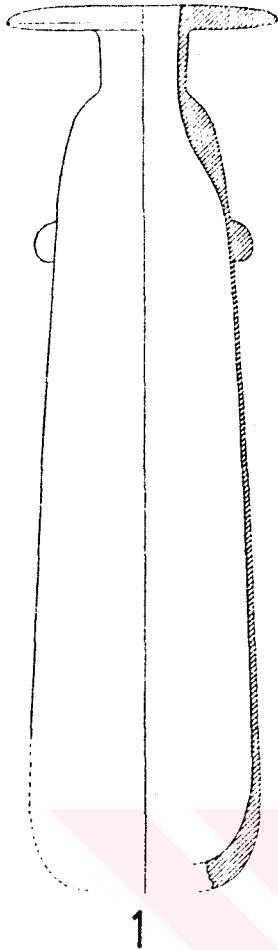

3

4

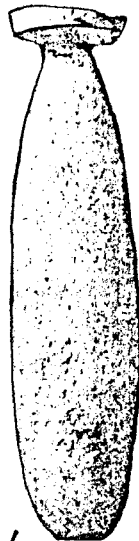
1

2

3

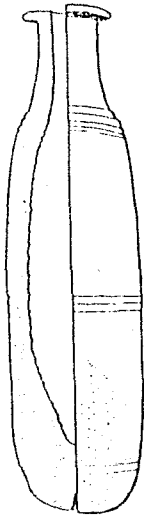
4

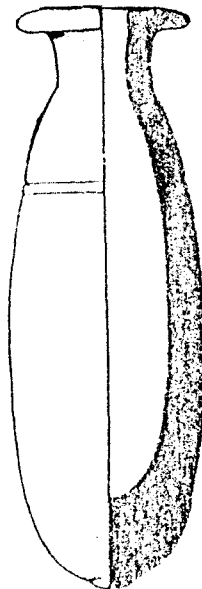
5

7

6

8

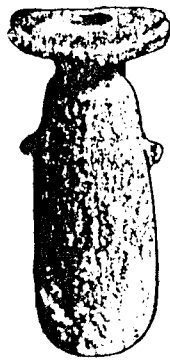
9

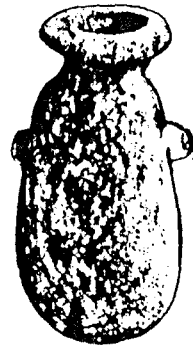
1

2

3

4

5

6

7

8

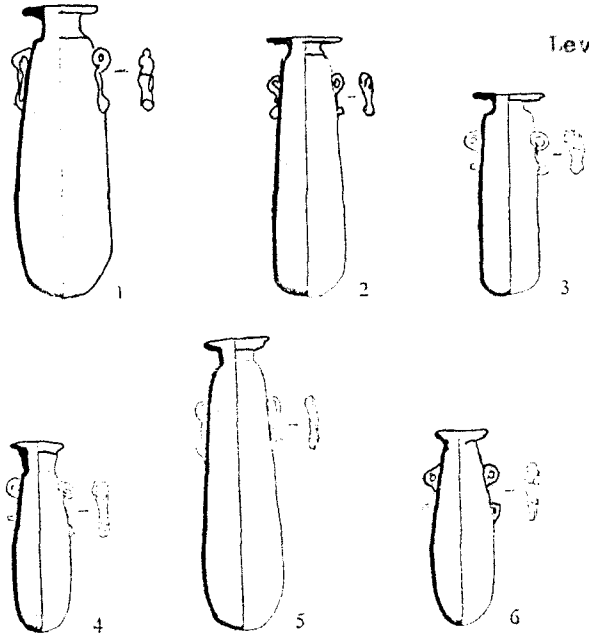
9

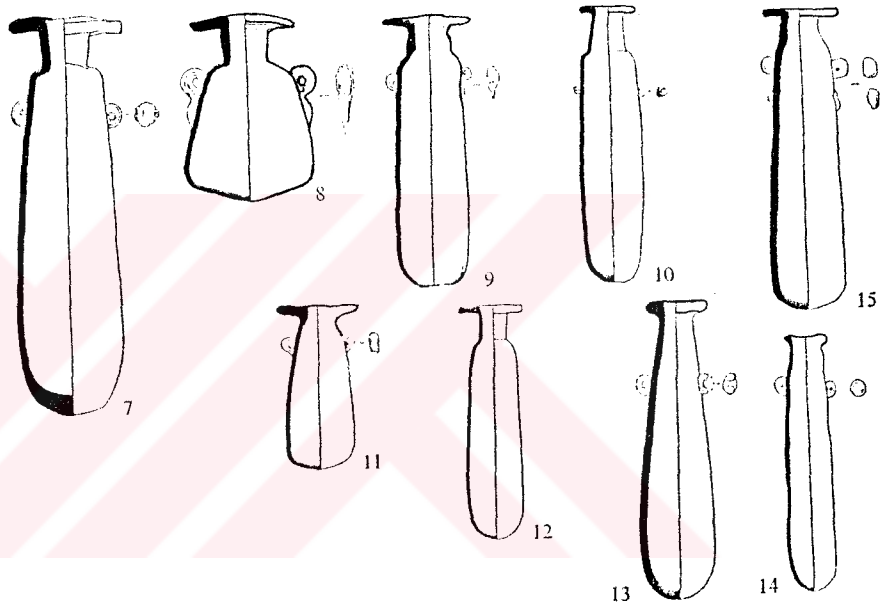
10

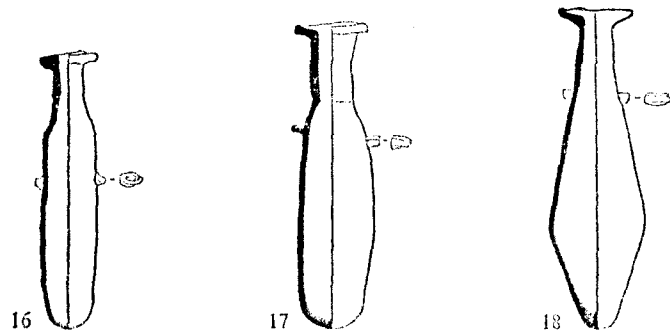
I. Akdeniz Grubu

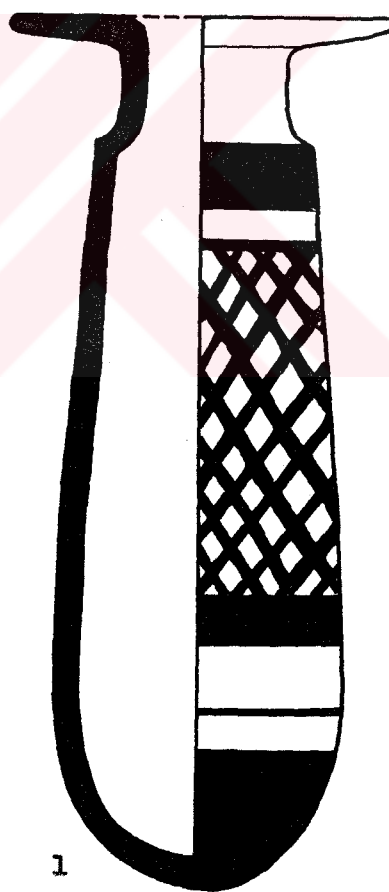

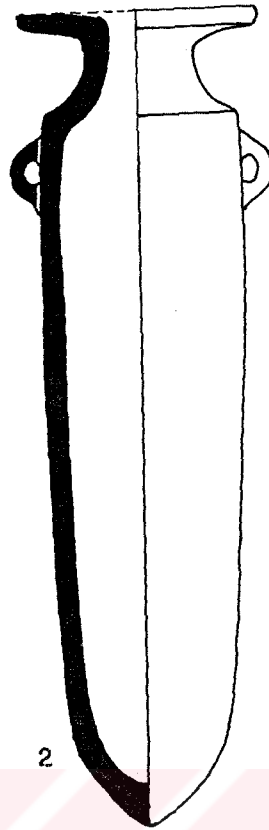
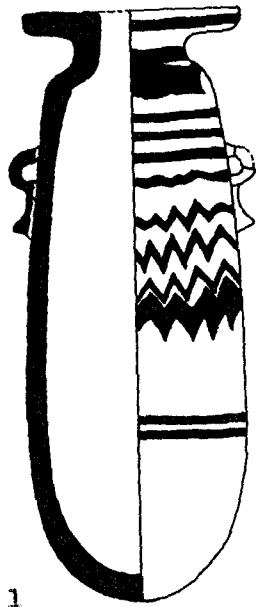
II. Akdeniz Grubu

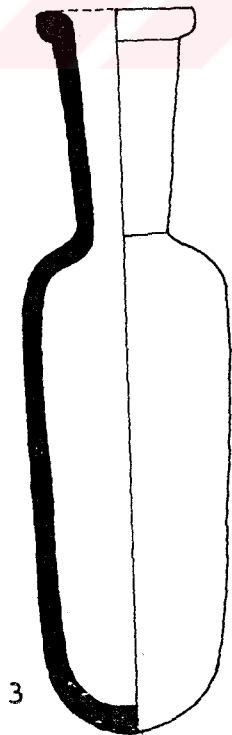
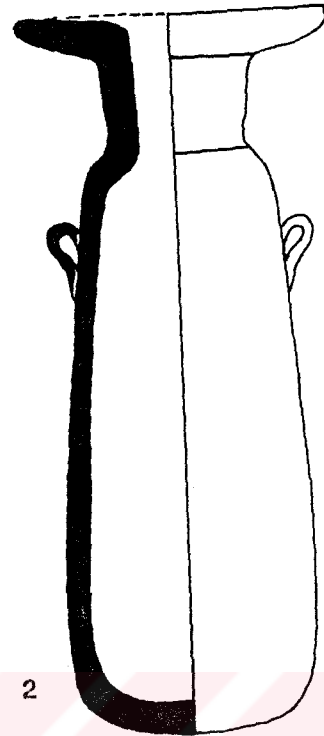
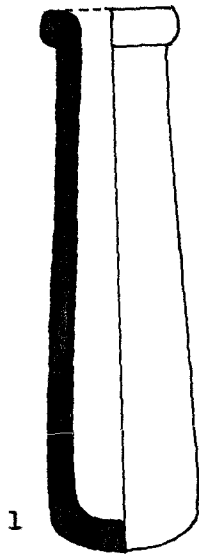

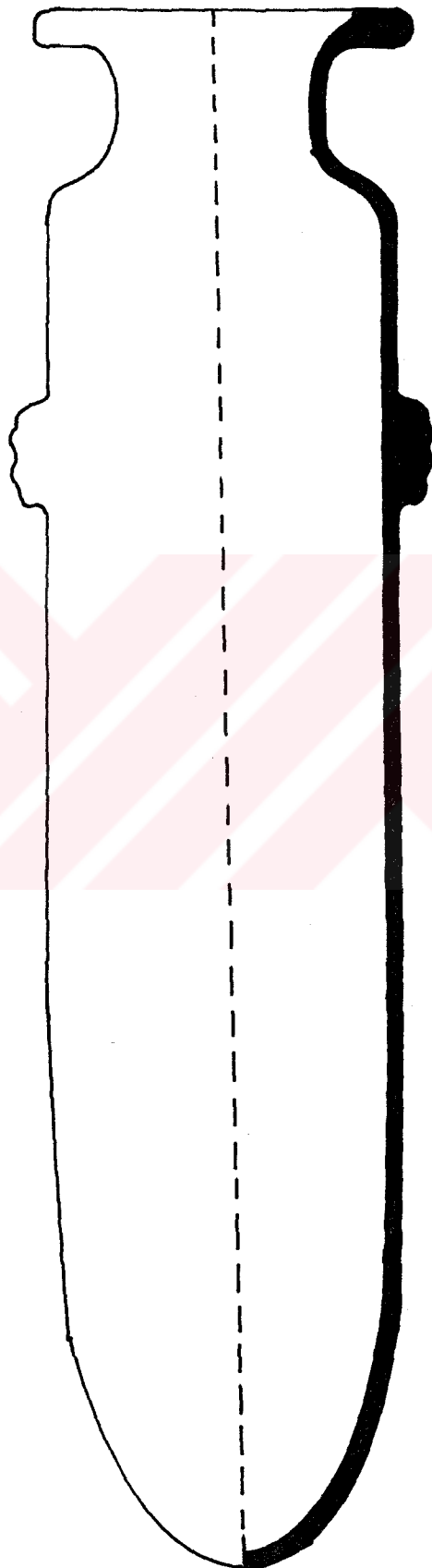
III. Akdeniz Grubu

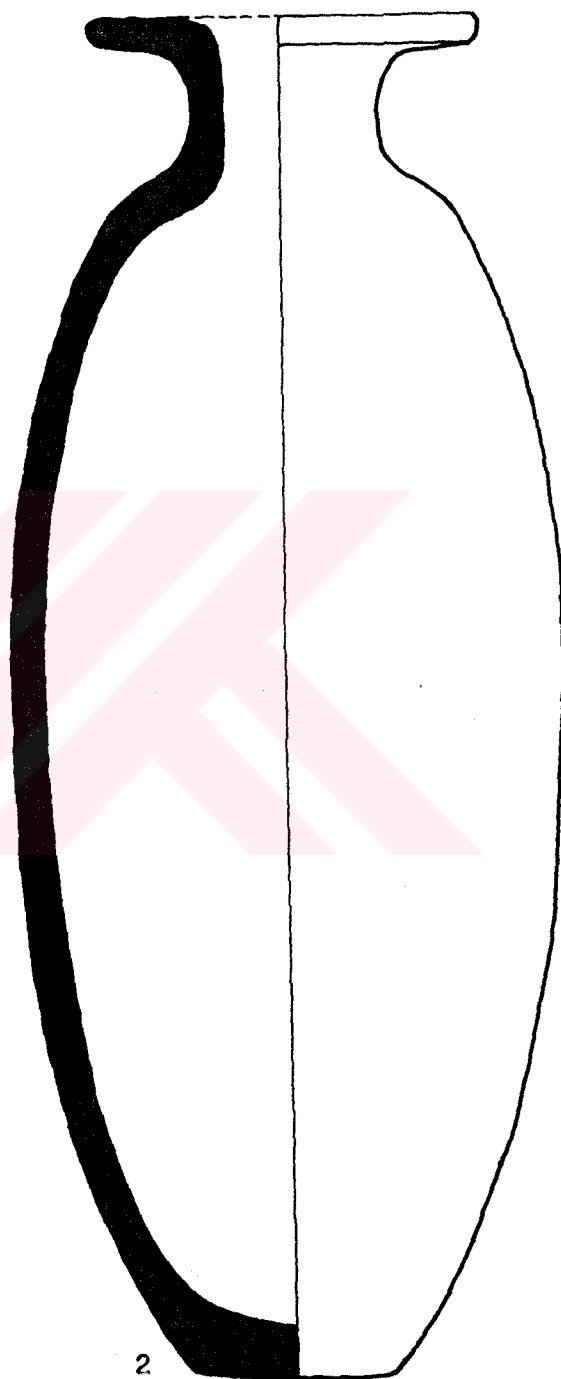
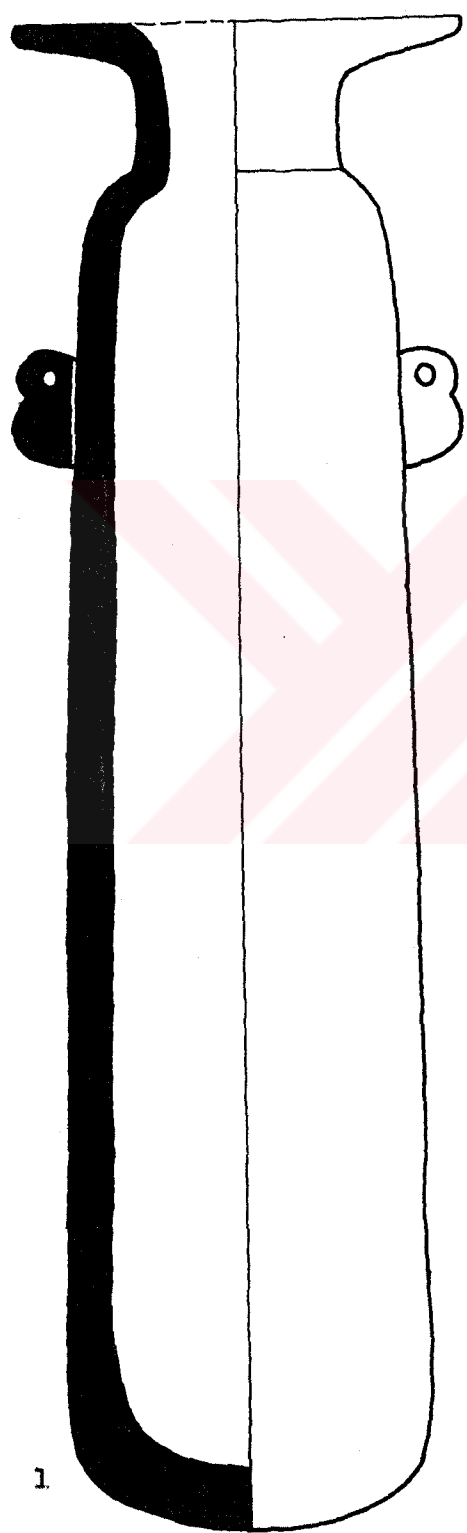

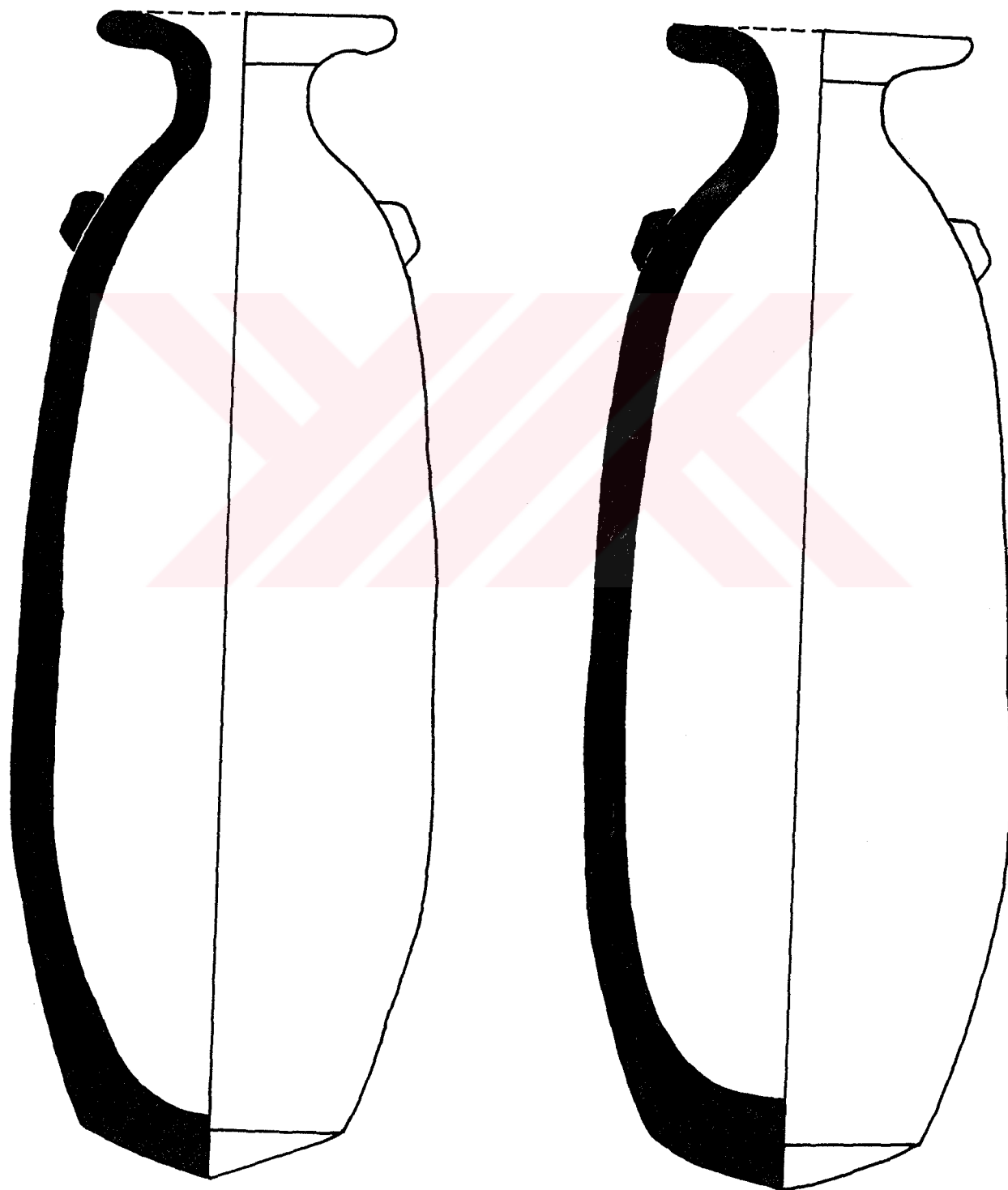

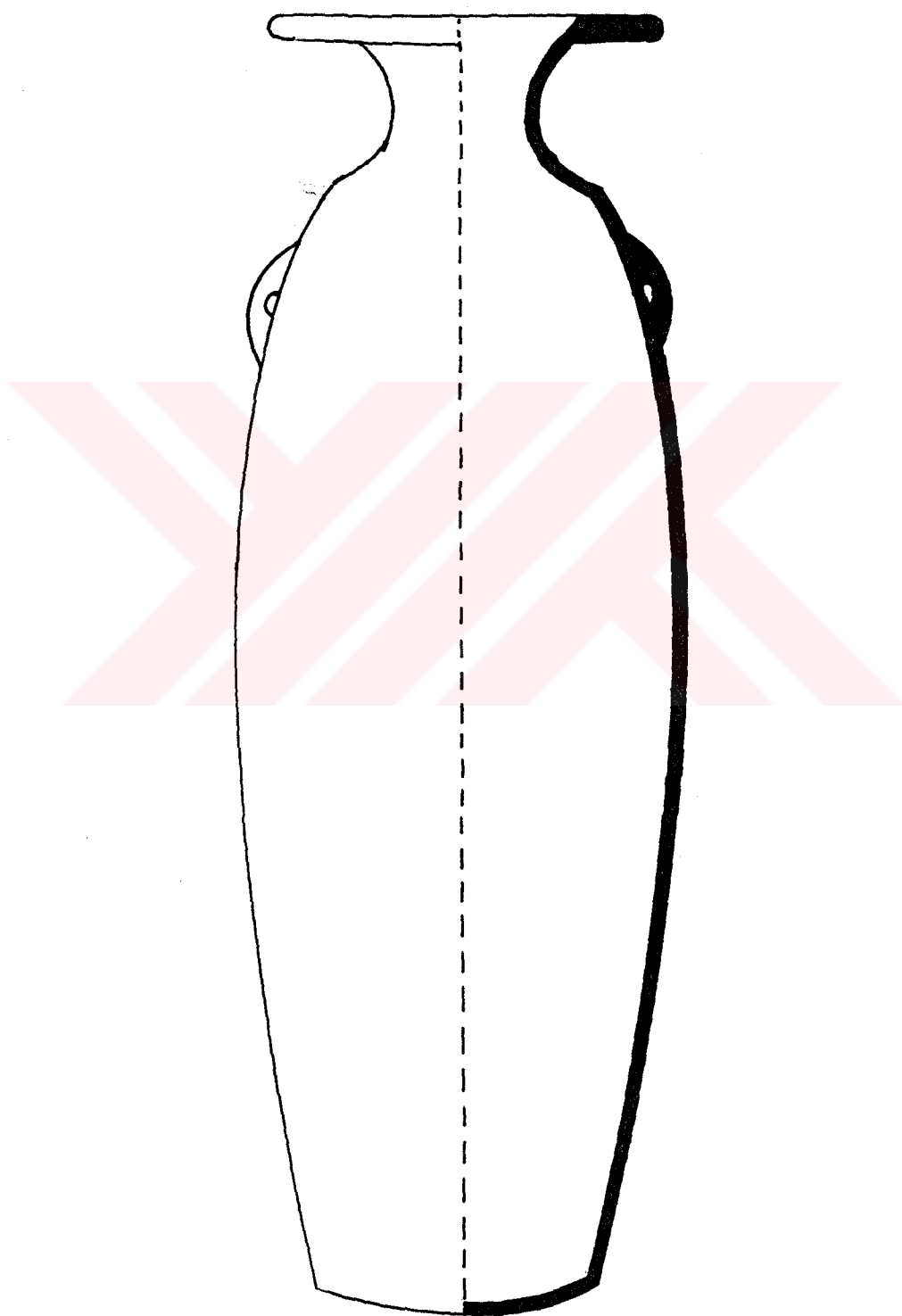

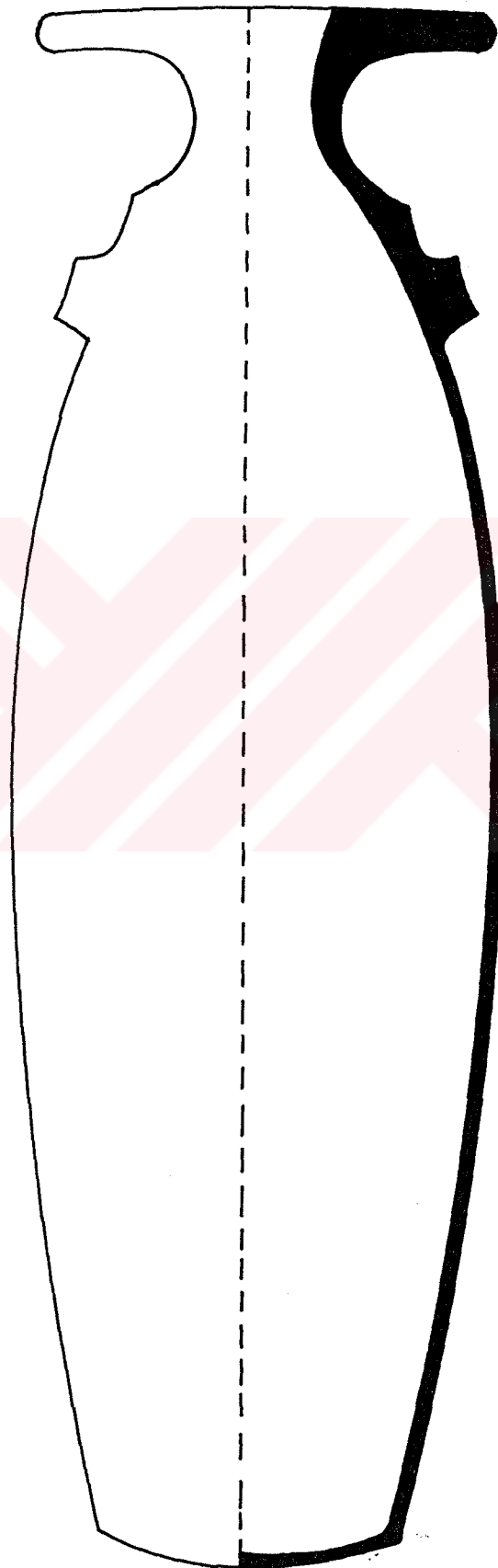

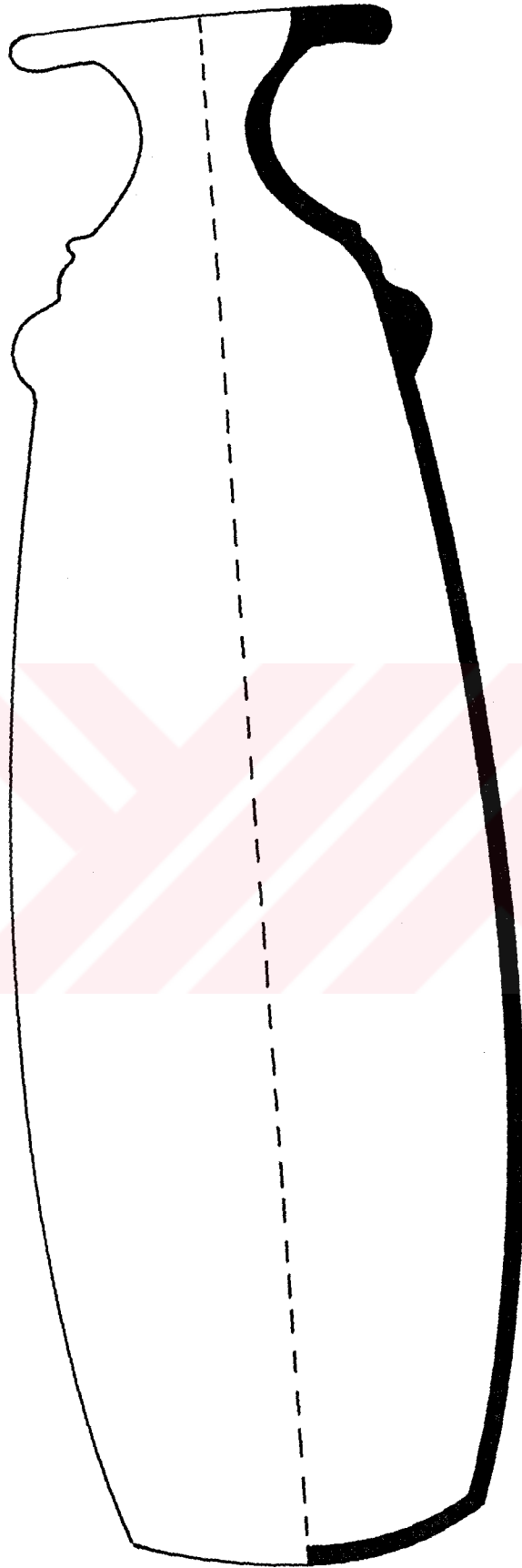
Lev. XXIV

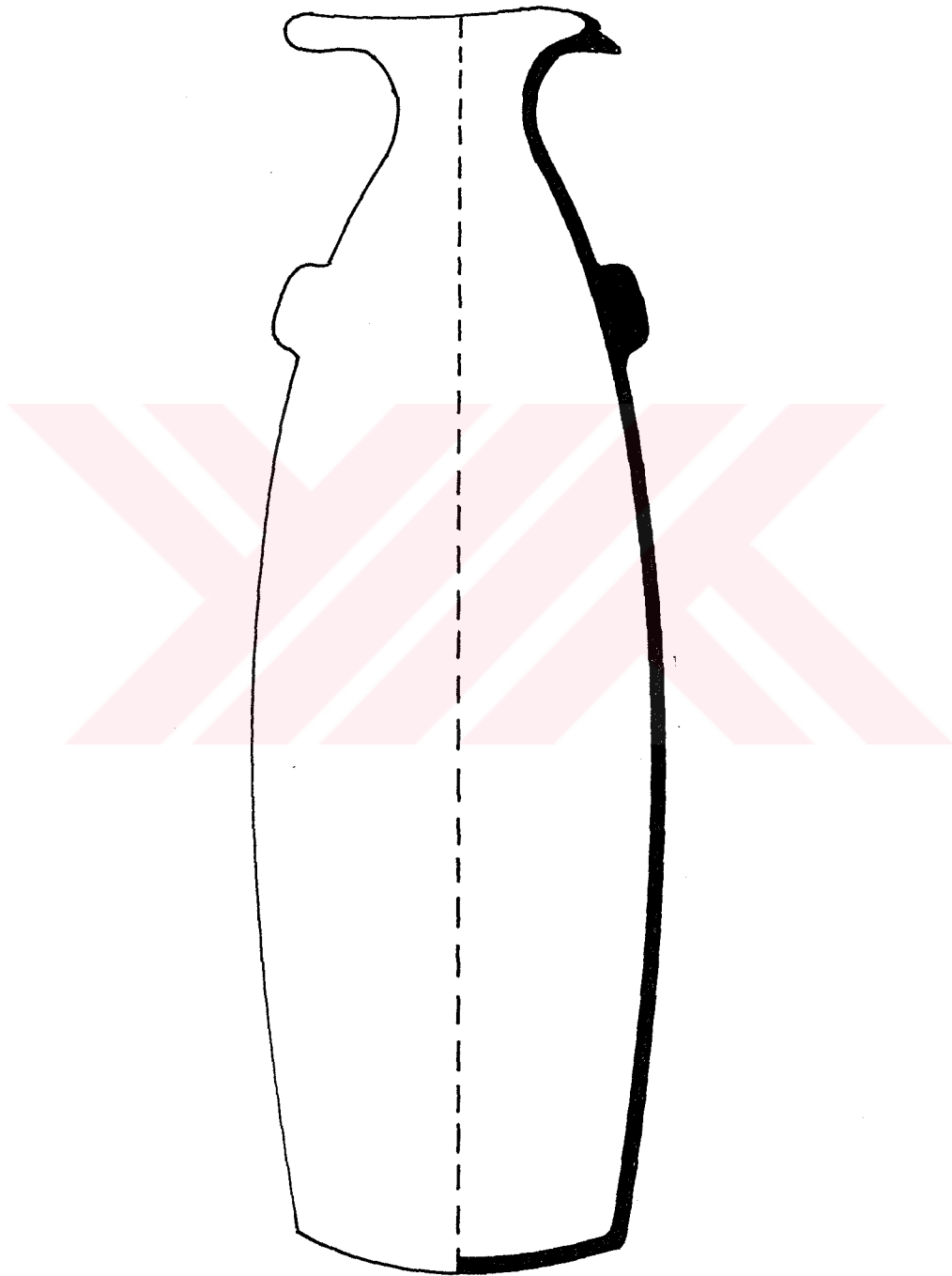

Lev. XXV

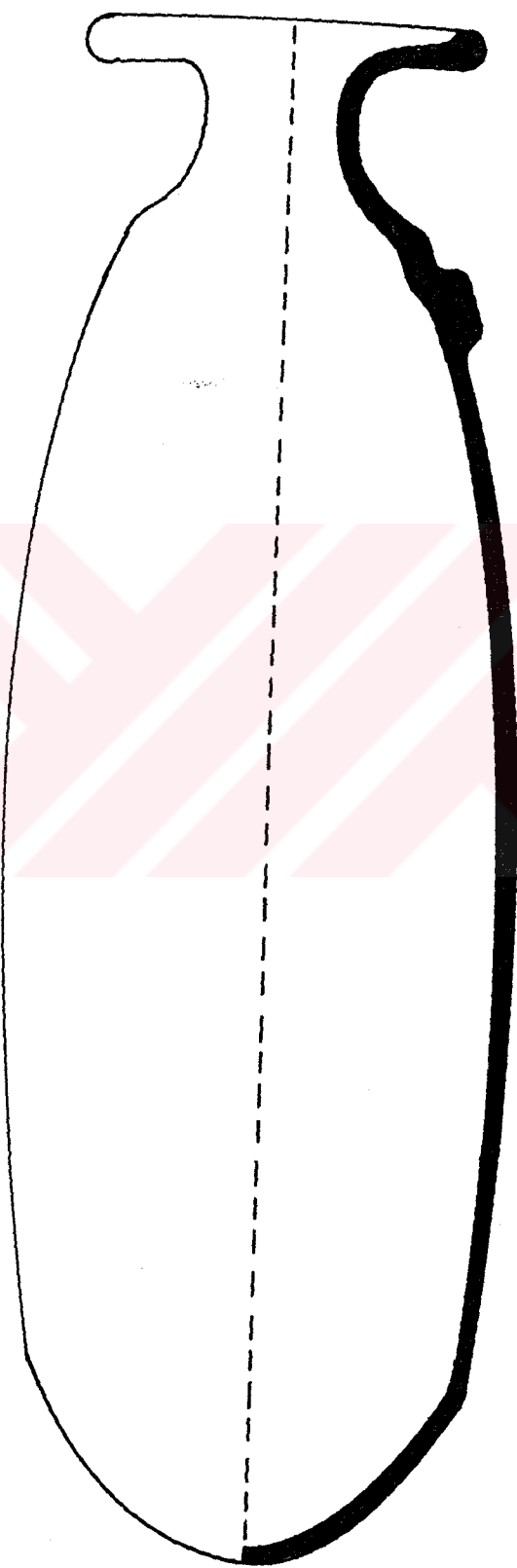

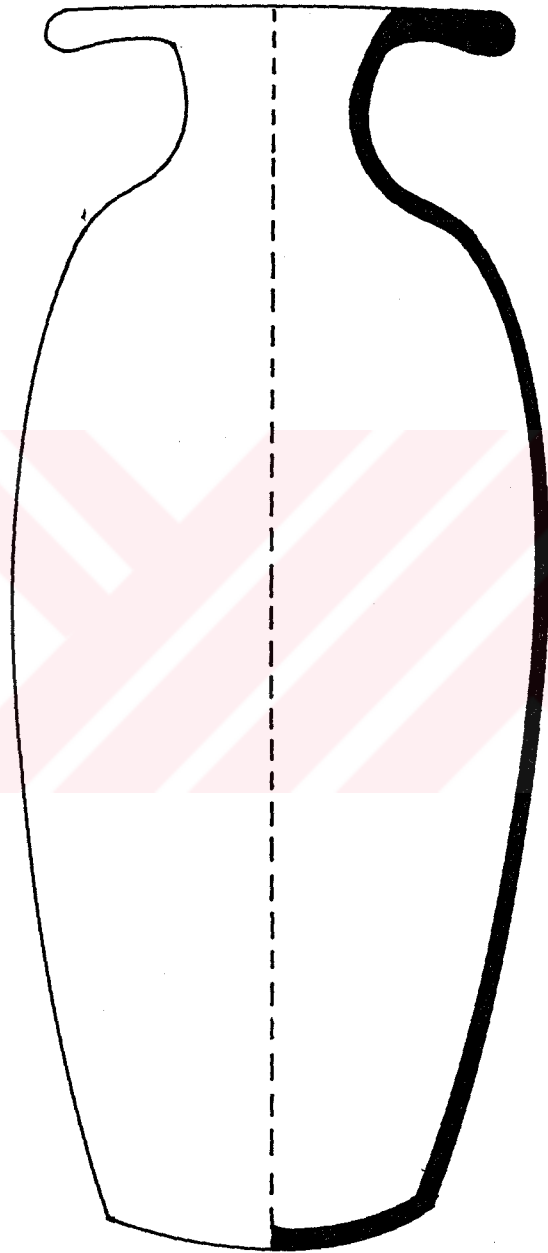

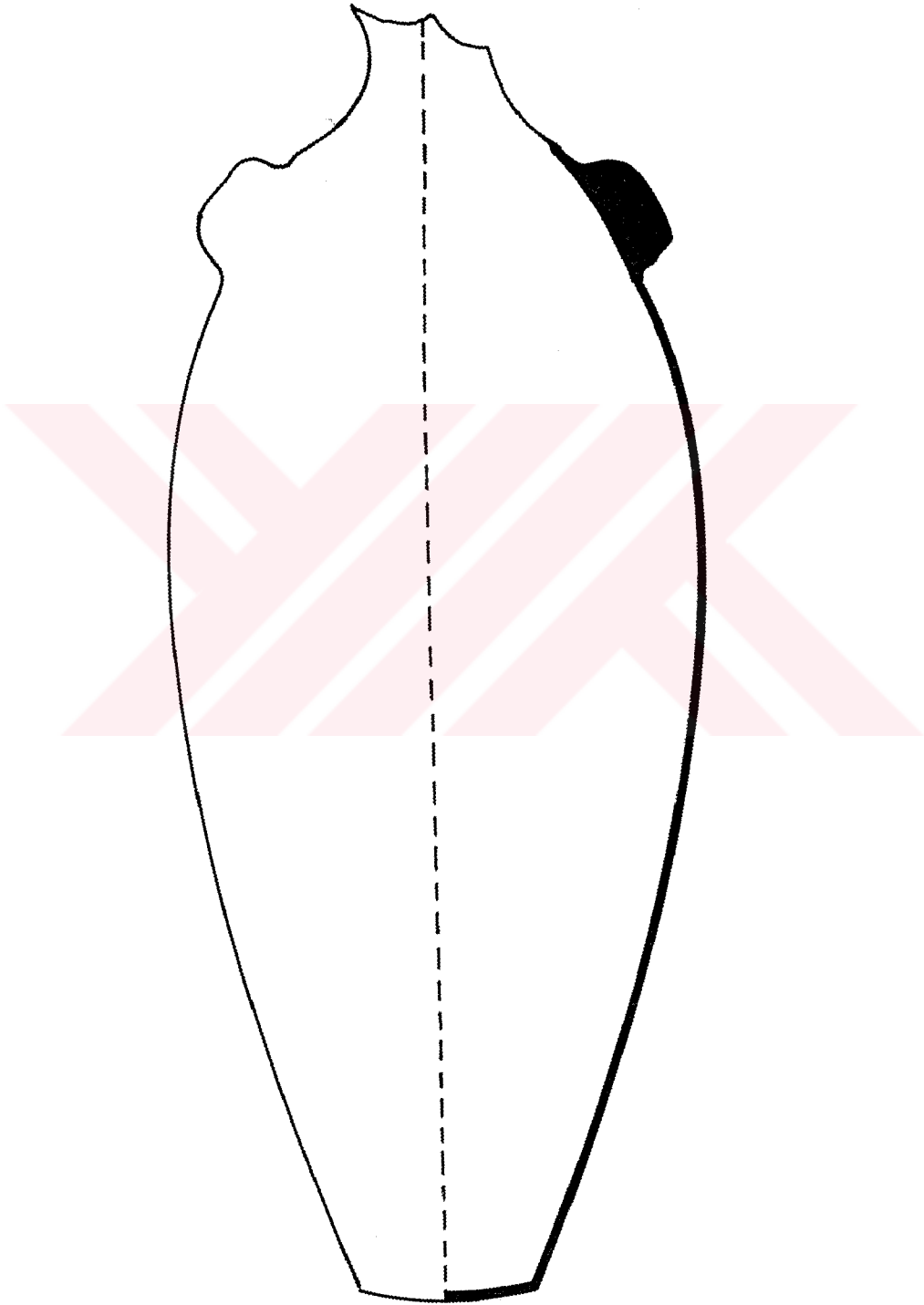

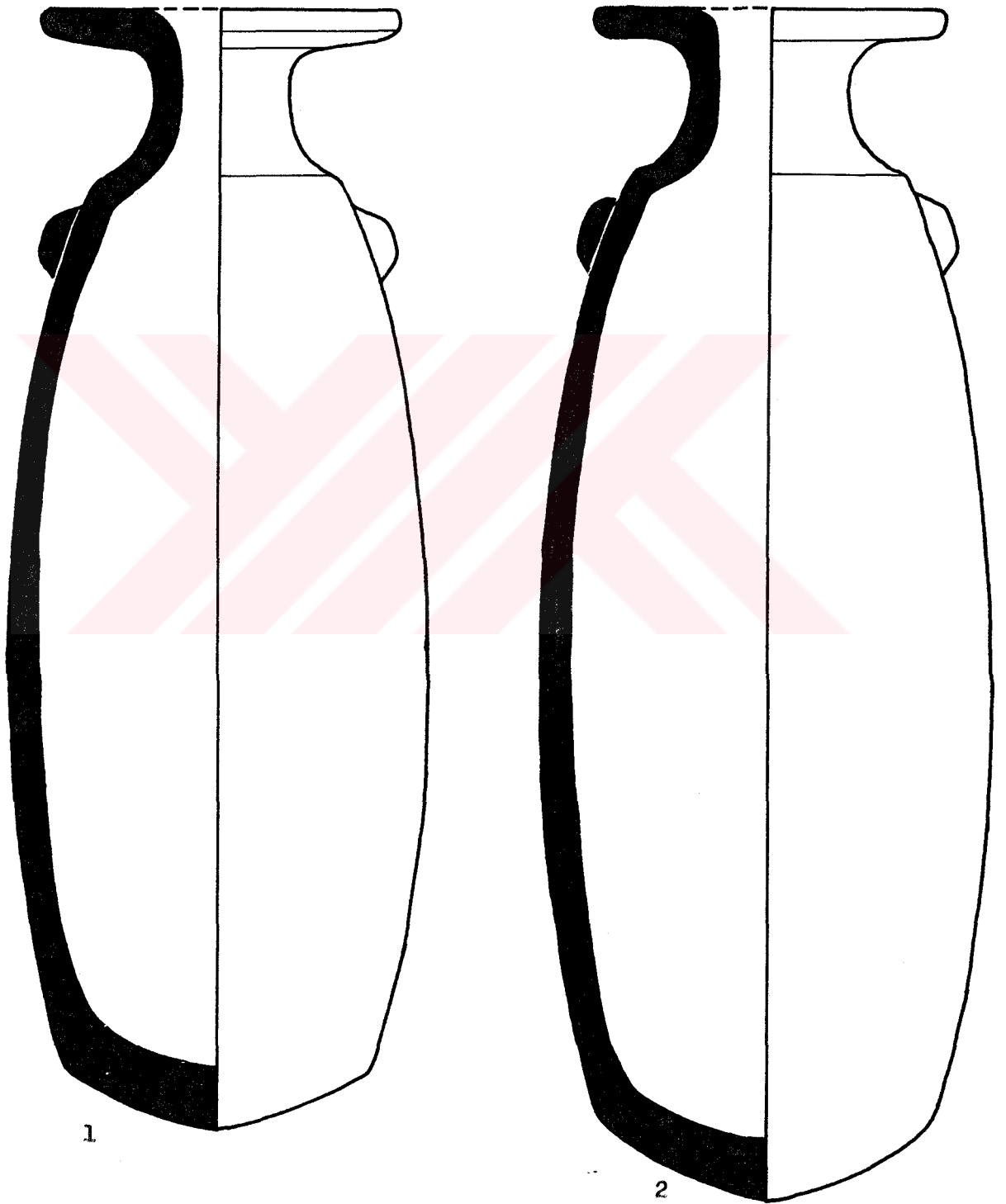

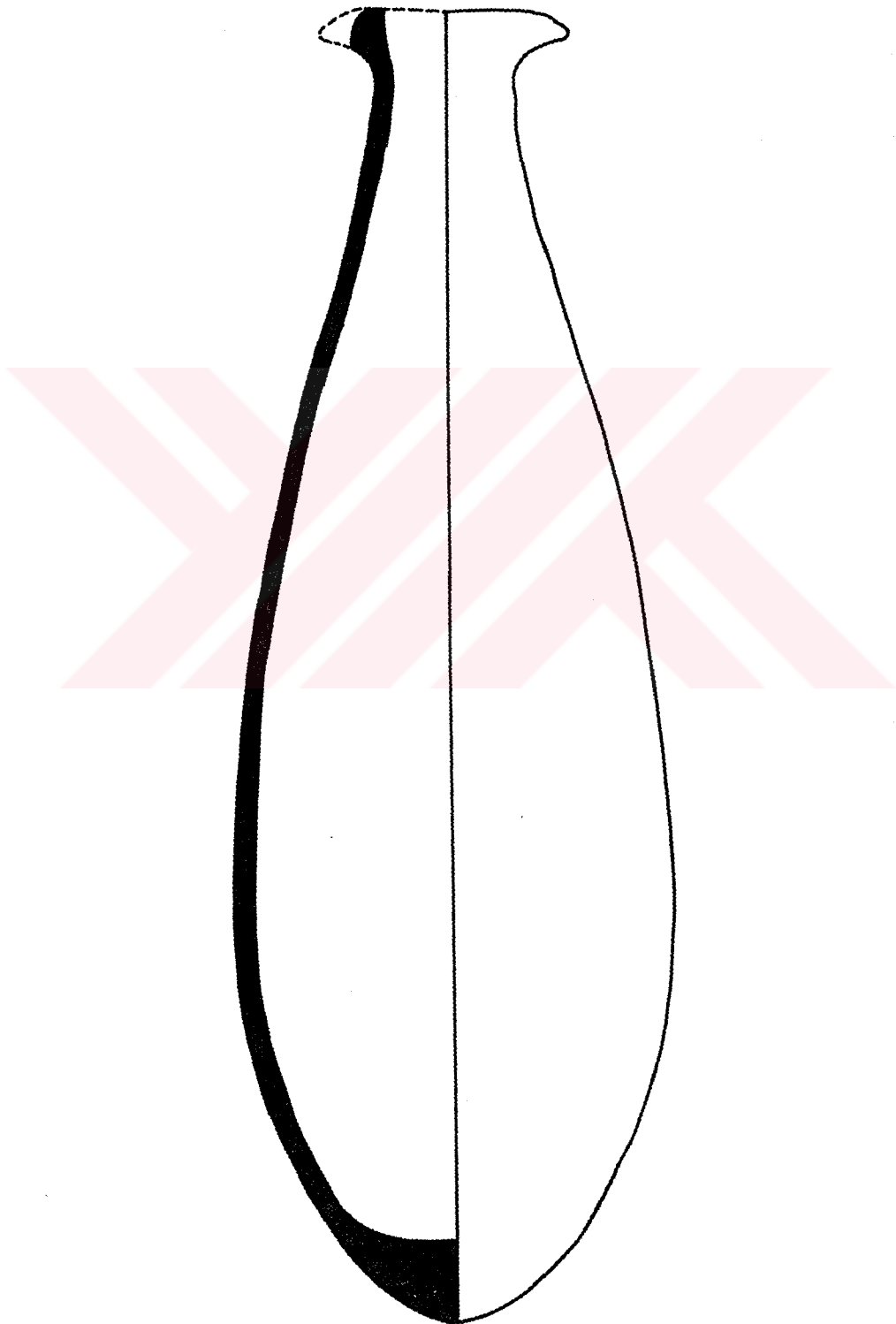
Lev. XXIX

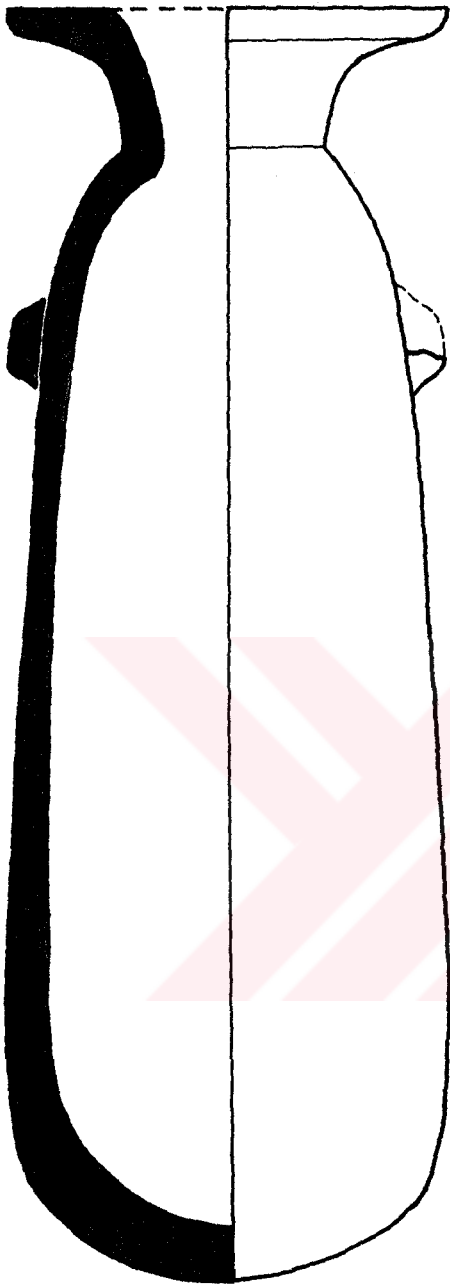

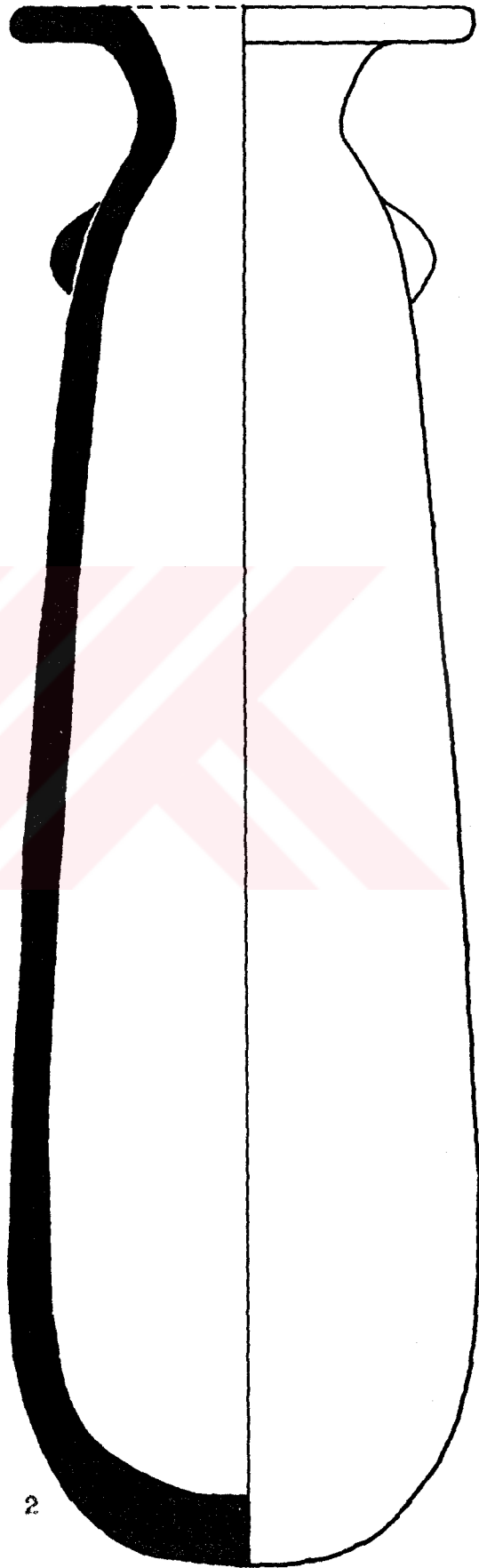

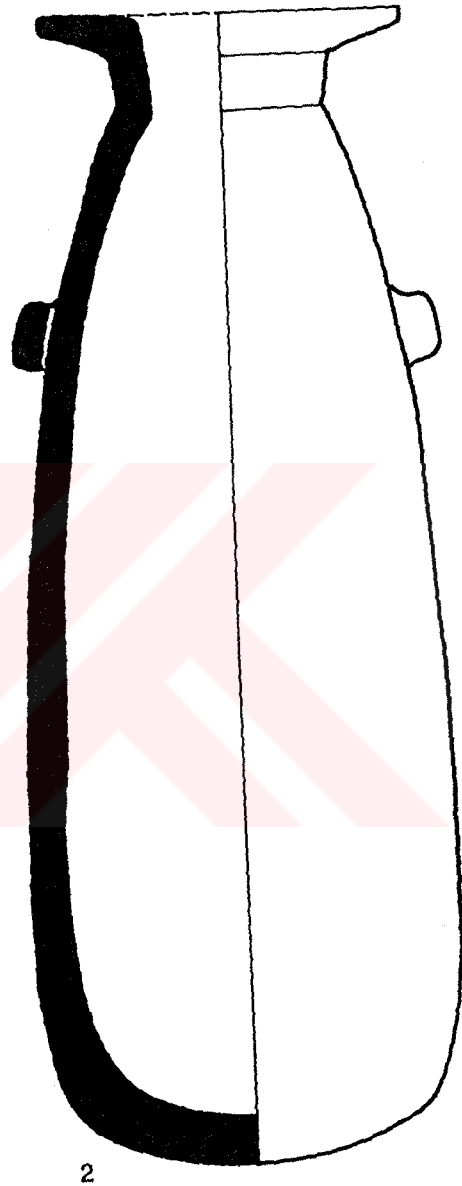
1

2

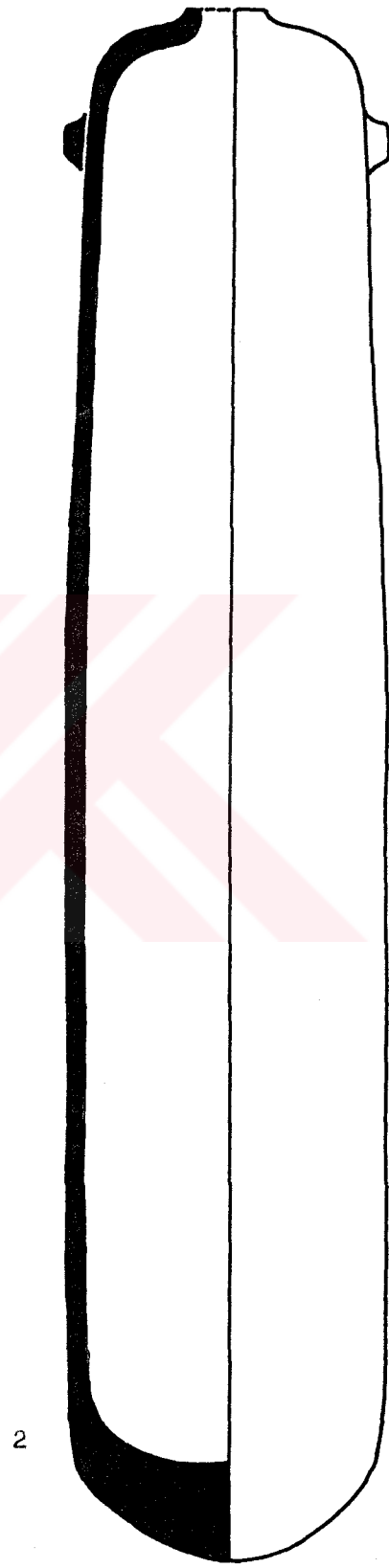
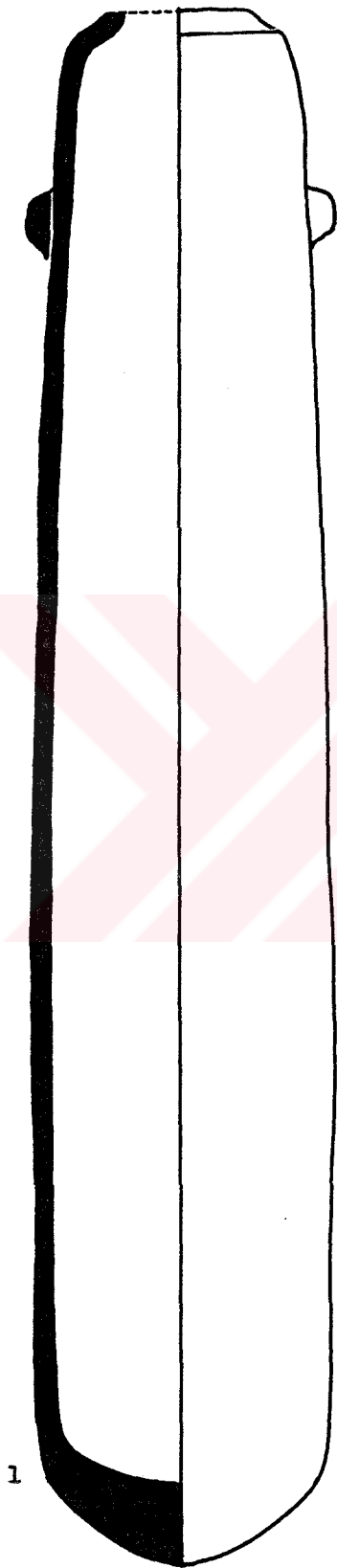

1

2

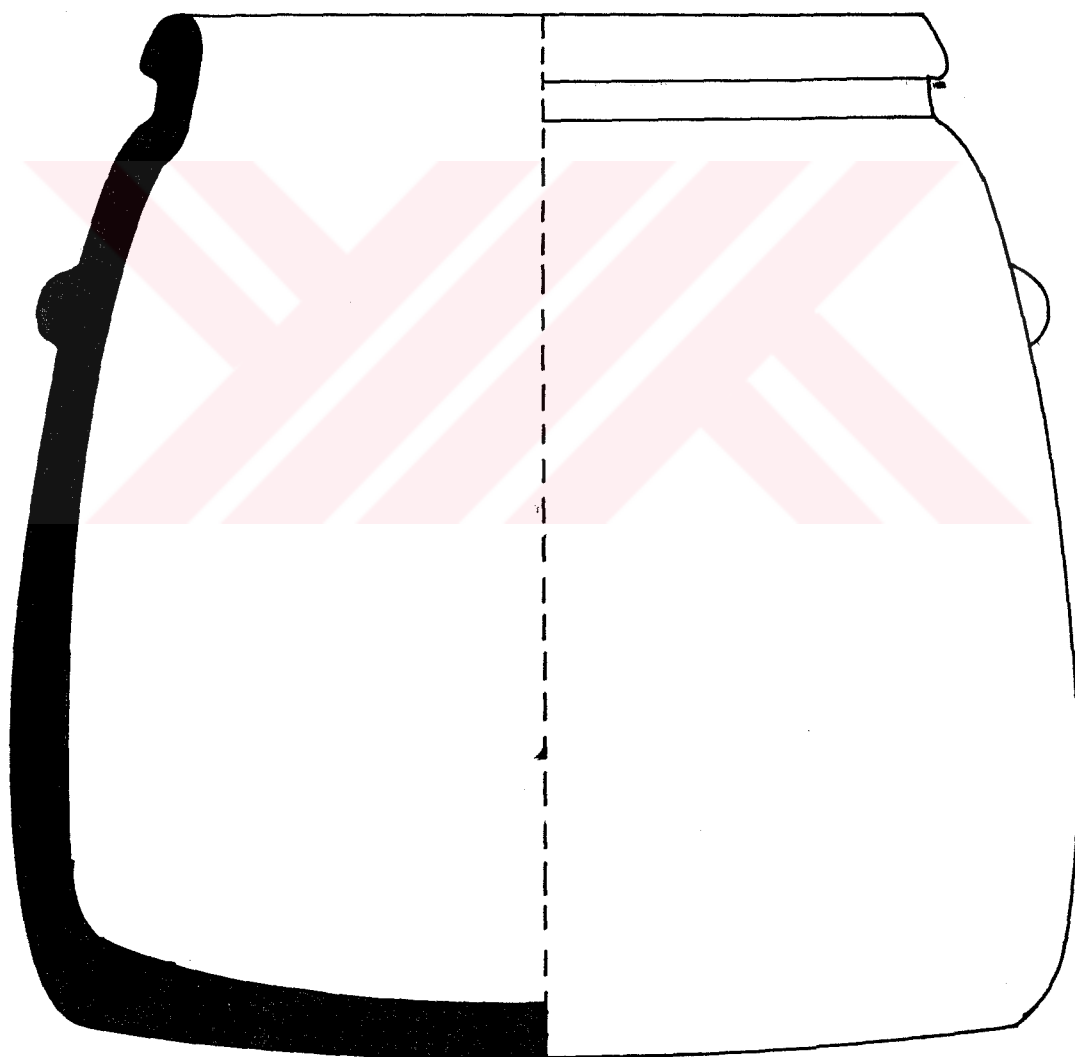
lev. XXXIX

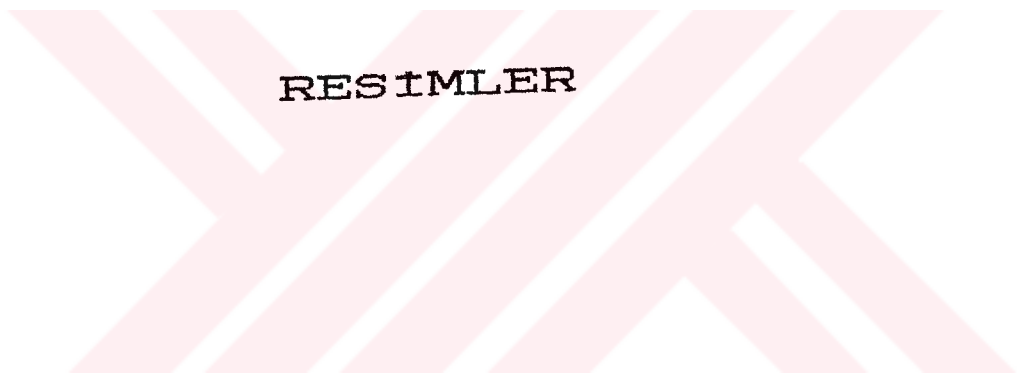

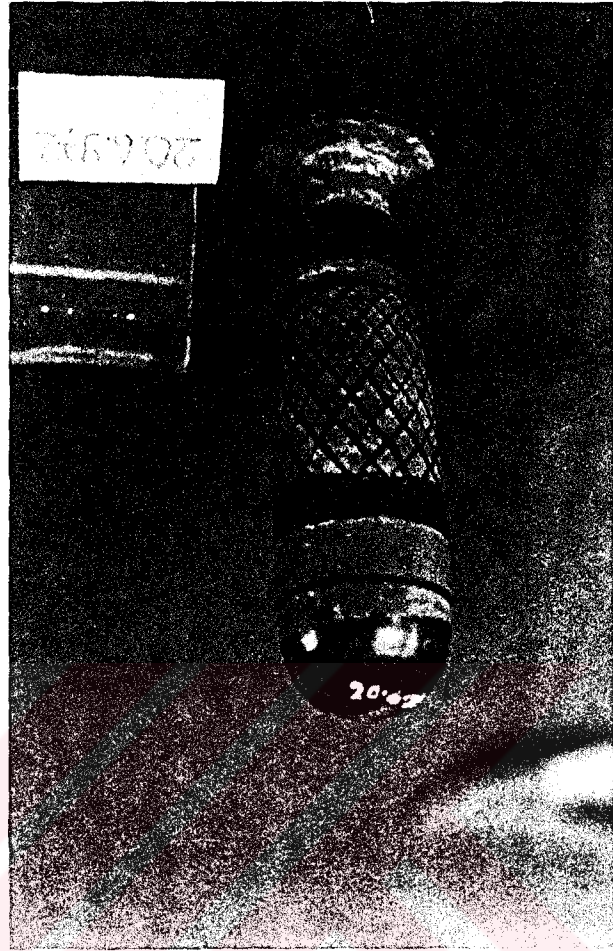

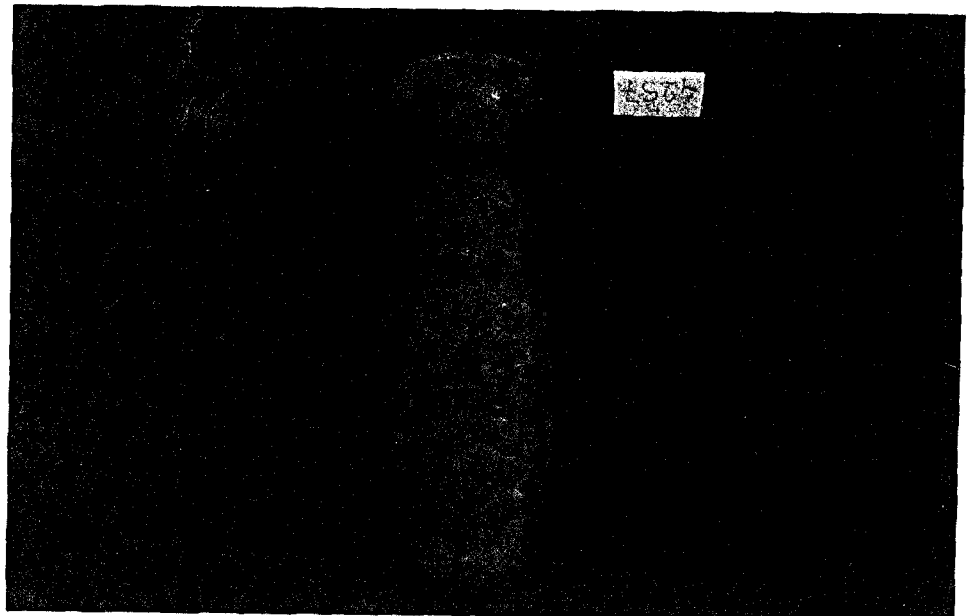

RESİMLER

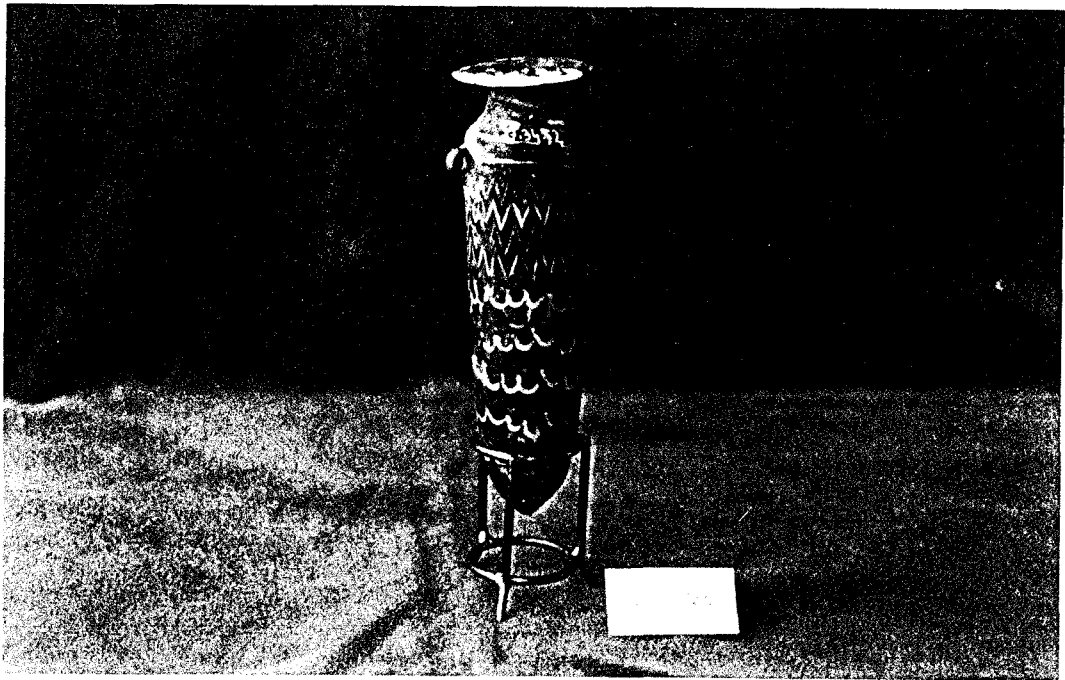
Resim 1

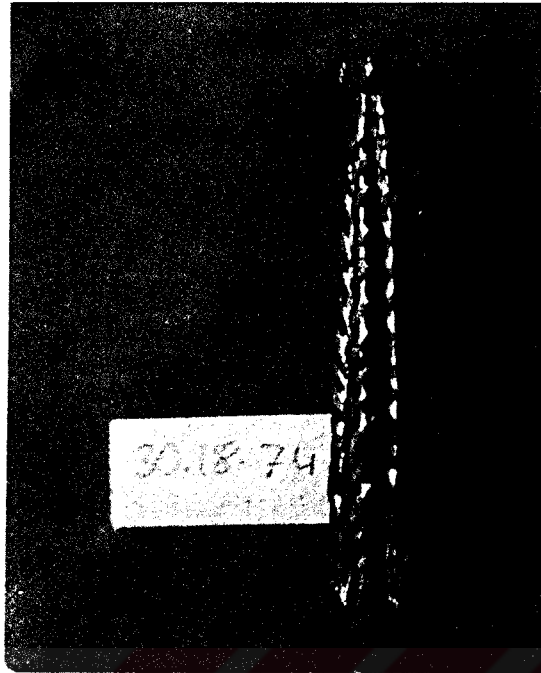
Resim 2

Resim 3

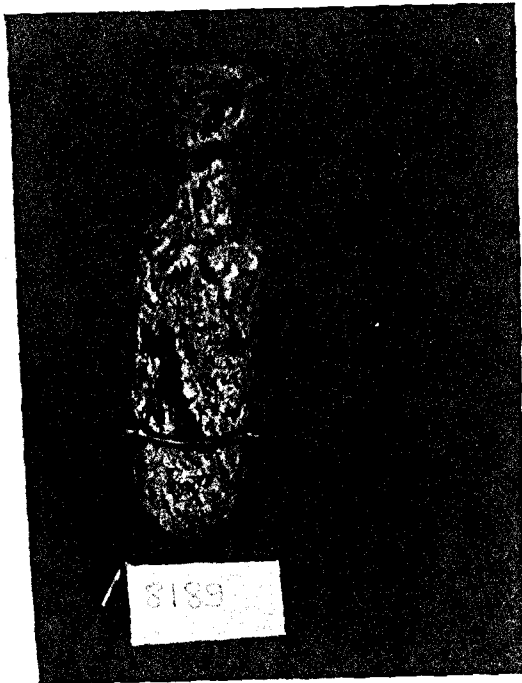
Resim 4

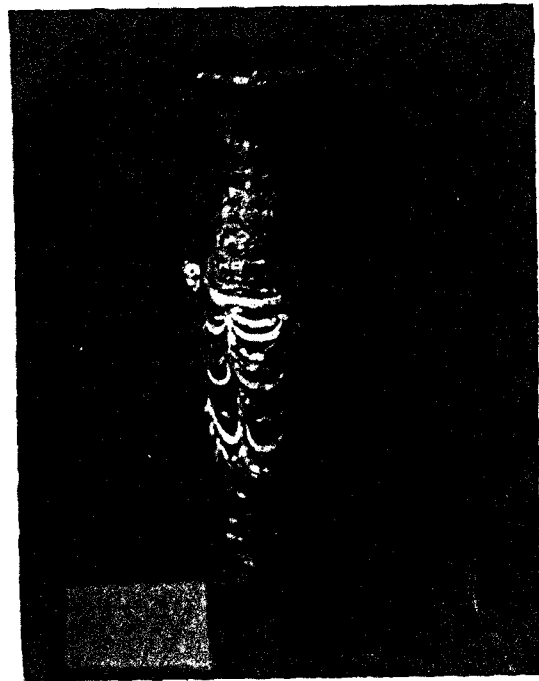
Resim 5

Resim 6

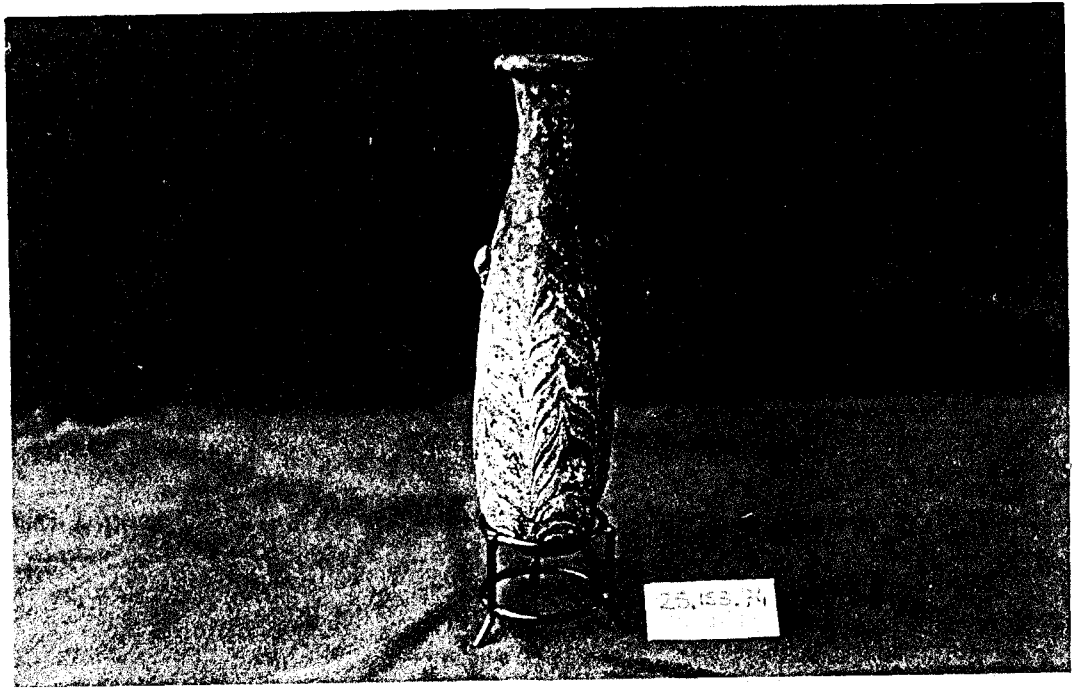
Resim 7

Resim 8

Resim 9

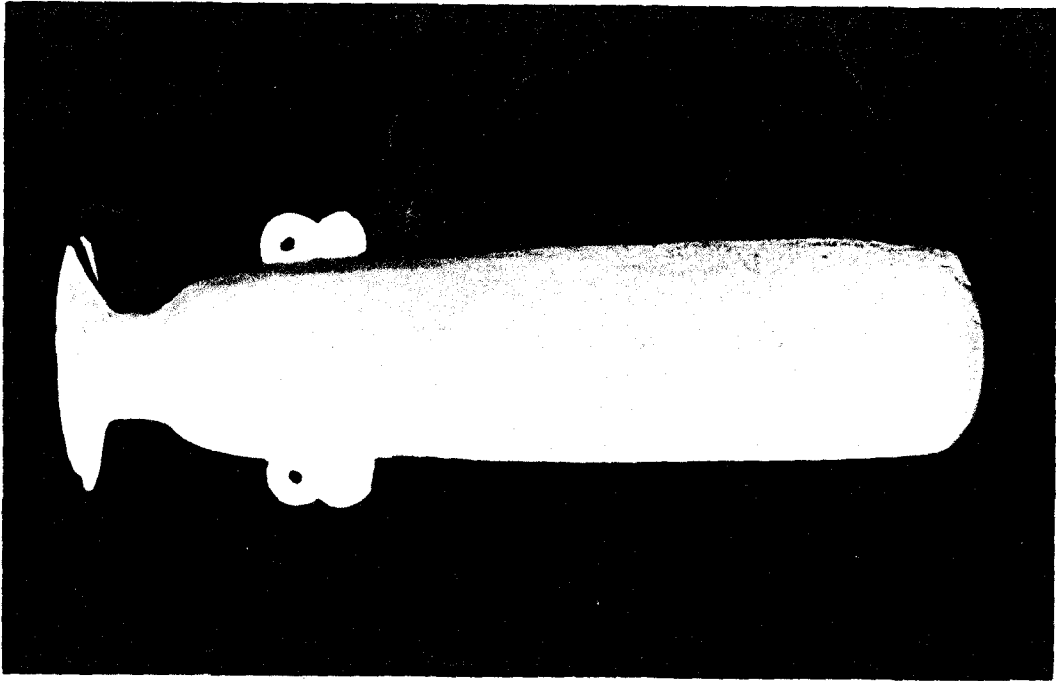
Resim 10

Resim 11

Resim 13

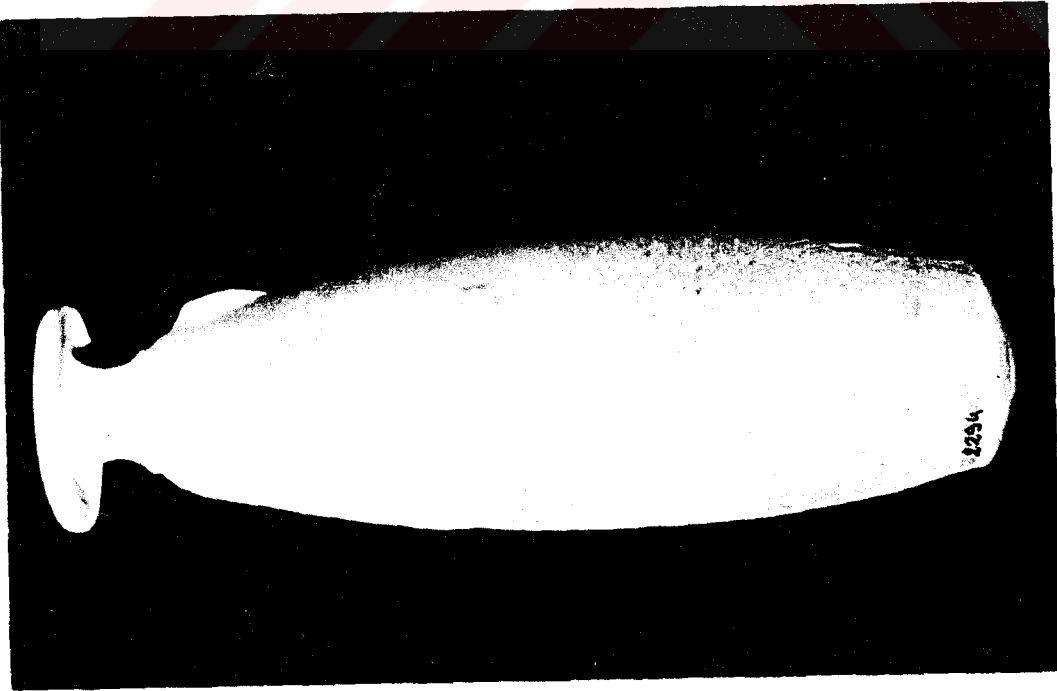
Resim 12

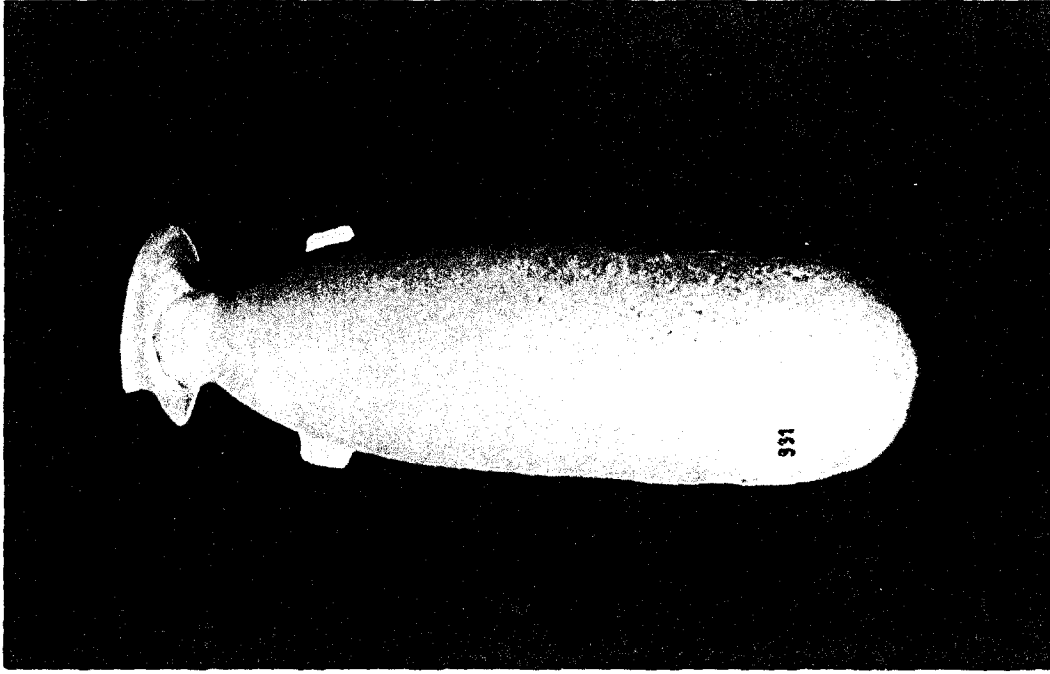
Resim 15

Resim 14

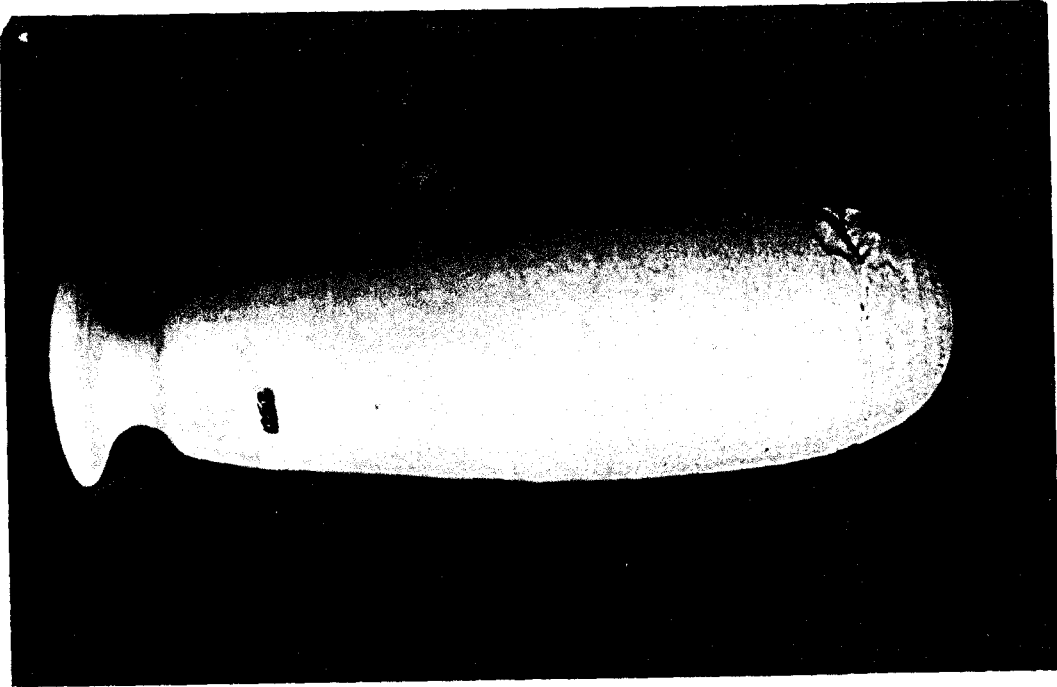
Resim 16

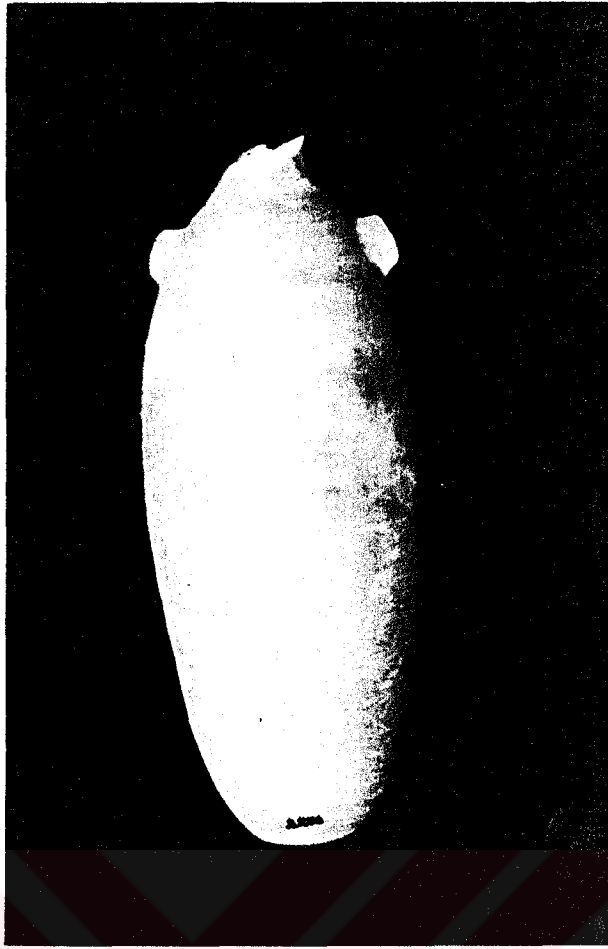
Resim 17

Resim 19

Resim 18

Resim 20

1

2

3

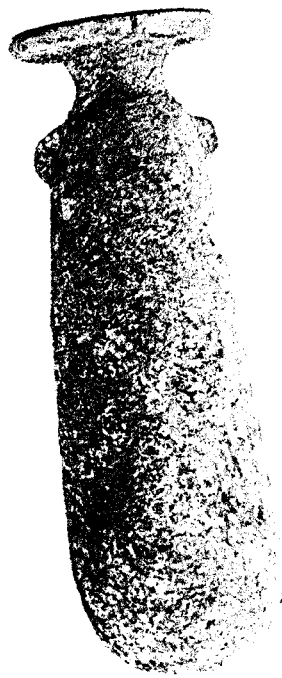
Resim 21

1

2

3

Resim 22

1

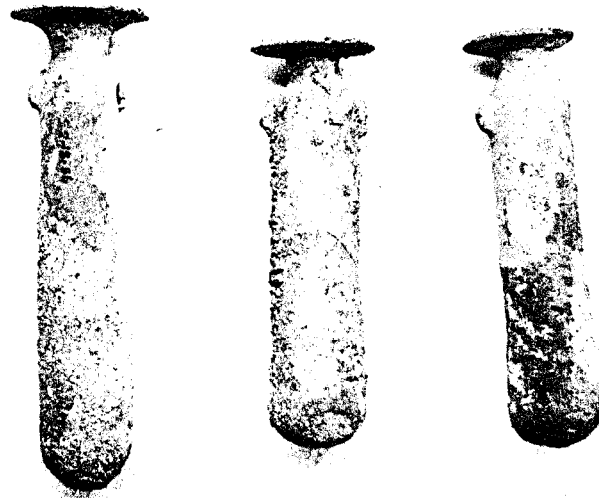

2

3

Resim 23

1

2

3

Resim 24

1

2

Resim 25

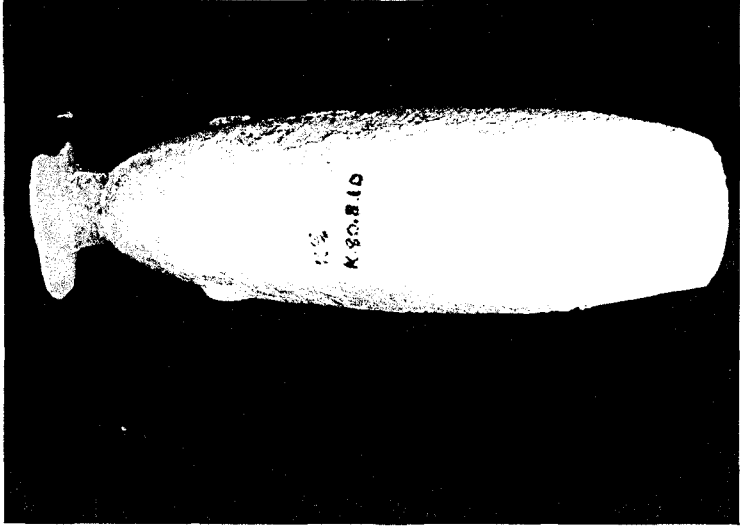
Resim 26

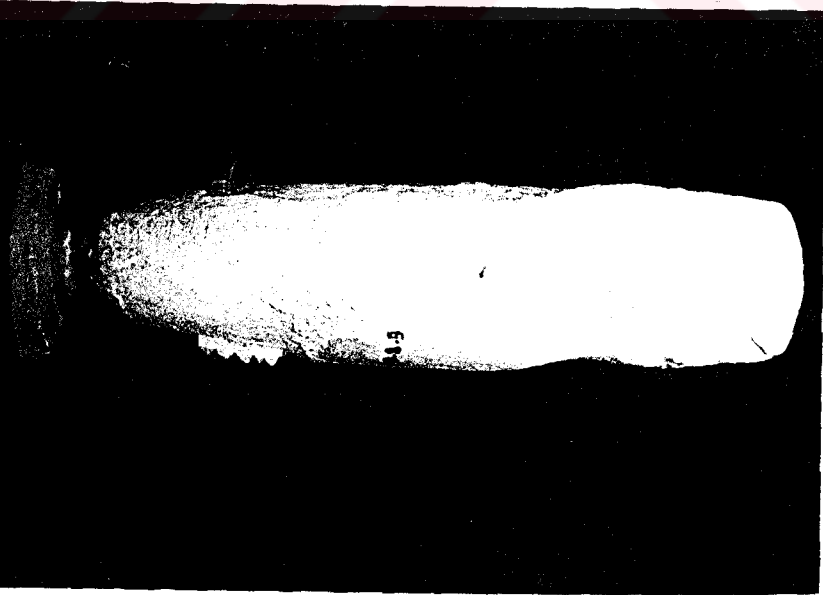
1

Resin 27

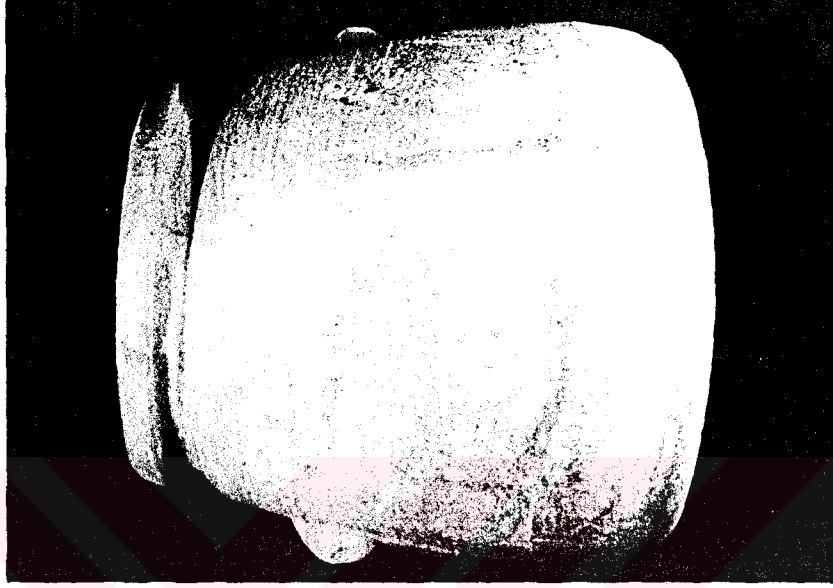
2

Resin 28

Resim 29

Resim 30